

Masteroppgave i yrkespedagogikk 2010

Master in Vocational Pedagogy

Tittel: Samfunnsrelevant og meningsfull opplæring i faget prosjekt til fordypning

Stine Bøe Kalleberg og Aina Kristiansen

Mayp 06

Avdeling for yrkesfaglærerutdanning

Forord

Vi er to studenter som har samarbeidet om dette masterprosjektet i yrkespedagogikk. Vi er begge utdannet frisører og har begge yrkesfaglæreutdanning fra Høgskolen i Akershus. I dette arbeidet har vi forsket på vår egen praksis som yrkesfaglærere og gjennomført et aksjonsforskningsprosjekt over en gitt periode på en videregående skole i Buskerud fylkeskommune. Sammen med elevene og våre kollegaer har vi gjennom demokratiske prosesser jobbet med aksjonsforskning som metode. Hensikten har vært å bidra til en samfunnsrelevant og meningsfull opplæring for hver enkelt elev i faget prosjekt til fordypning. Vi ønsker her først å takke elever ved den aktuelle skolen som ønsket å være med på dette prosjektet, som gjennom sin medvirkning har bidratt til resultater som kan bidra til endring fremover i tid. Våre erfaringer underveis og funn fra gjennomføringen i dette arbeidet vil vi ta med oss videre i vårt arbeid som yrkesfaglærer i den videregående skole. Takk også til vår entusiastiske og engasjerte veileder Grete Haaland Sund som gjennom sitt engasjement har hatt tro på oss og gitt oss inspirasjon og mye lærdom underveis. Takk også til skolens ledelse som ga rom for at dette lot seg gjennomføre og til slutt våre kollegaer på avdelingen som bidro med sine tilbakemeldinger. Takk til våre læringsgrupper ved Hiak som gjennom disse siste to årene har vært lyttende og gitt konstruktive tilbakemeldinger underveis. Vi vil også takke våre arbeidskollegaer og ledere på skolene vi arbeider for gode refleksjoner og støtte underveis i studiet. En takk også til hverandre for engasjement og bidrag til at vi har kommet i mål og fortsatt er gode venner. Og til slutt vil vi gi en stor takk for all støtten vi har fått fra våre familier som nok syntes det er godt å få oss tilbake til denne verden. Takk til våre tålmodige ektemenn og barn!

Drammen 11. Mai- 2010

Stine Bøe Kalleberg

.....

Aina Maria Kristiansen

.....

Summary

This master project has emerged because we would like to improve our teaching methods and thereby improve the students learning “in-depth project studies” in hairdressing, called Ptf-Vg2. Which is equivalent to a one – year Vocational School second year of high school.

The department teachers and the students at the school where this project is taking place wanted to change the structure and methods of the course ‘Ptf’. Whilst being placed in their respective companies for practical work experience, many students did not perceive the course as meaningful. They were not able to work towards their individual goals nor use their individual motivation to perform according to their interests. We wanted to change this via research together with the students and our colleagues. We wanted to change it so that the students would find this course meaningful, interesting and also practical with respect to future workplace requirements. We therefore decided to change certain parameters in order to achieve this.

Problem focus: How to accommodate society relevance and meaningful teaching and learning for each single student of the subject *Prosjekt til fordypning* (Professions in-depth project studies)?

Our definition of some of the terms in the ‘problem focus’ (above): By saying teaching according to the demands of the styling industry, we mean a teaching method which is commensurate with the real world hair styling work experiences, ensuring both competence and quality. By meaningful learning we mean that it should be perceived as useful and interesting to the students.

Reason for research techniques: We have chosen ‘action research’ as our main method of research. This is because we feel it important and feasible to research together with the students as opposed to researching the students themselves. In this process we have developed common democratic techniques in which the students and the teachers have an influence and play a part. This is a basis for all our research as the method has given us an opportunity to plan and implement our work, examine the situations *in-situ* and analyse the process afterwards. Throughout the entire process we have had the opportunity to make appropriate changes.

We have developed our own action of approach which is as follows

- 1. The current situation perceived by the teachers:** We believed that the students do not find their “Ptf” course and experiences meaningful during their industry work placement. We see that the main reason is that the students are not able to fulfil their own interests and enhance motivation during the placement time.
- 2. Our strategic objectives:** We want to understand the interests and motivation of our students individual goals, in addition to the industry’s need for competence and quality of their future employees (= our students).
- 3. Planning the teaching methods:** We will apply the teaching methods necessary to implement a way to satisfy both the students and industry needs.
- 4. Putting the teaching methods to action:** We applied group work and group dialogue, working logs undertaken by the students using the web tool “Fiff” and we have used observation of the students throughout.
- 5. Reflection:** We have reflected on our research together while working with the subject.
- 6. Sharing our experiences:** We have evaluated what we thought was the strengths, weaknesses, opportunities and threats continuously in our research (during teaching and learning of ‘Ptf’).
- 7. Revising our strategic objectives:** Based on a step-by-step revising of our experiences we continuously revised the strategic objectives of our teaching and learning of ‘Ptf’. Throughout the research process we have preserved the important need of undertaking a democratic process.

Undertaking our research

Due to a request from the teaching department we developed a content and teaching methods plan for the subject in ‘Ptf’. The department requested us to both gather knowledge and to develop an understanding of our new teaching methods and application. Furthermore, it is important that the students see that their own goals and interests have been considered and implemented within our new teaching plan. The students helped to structure the plan by defining some common goals for the subject, and the plan was implemented according to National standards and demands for the subject.

We used the bases of the student's goals and the industry's demand for competence and qualifications to develop a project for the students in the subject. Interest based learning is the key word of our teaching methods.

The in-depth project process

The work process throughout demanded cooperation from and between the students, and the students themselves chose their own individual achievement targets. The group based process meant that the students had to negotiate their end objectives groups with other group members. Throughout the process we observed the students work, as well as studying 'Fiff', their work tool and a work log. The step by step documentation provided the teachers with valuable insight and information during the whole work process. After each work session we encouraged the students to share their experiences between within their groups and with the teachers. Based on the evaluations, we were able to reset our objectives and our teaching and learning methods as researchers. To complete the process of each project took five weeks.

Our results and conclusions

Our goal all along has been to increase the actual learning outcome by the students in the subject of 'Ptf'. We discovered that as long as the students were able to choose their own goals, follow their own interests, work together in groups and participate in a democratic decision making process, they would gain sufficient motivation to carry out their work and projects in a way which we had not seen before in this subject. We learned that the students became motivated to learn, and were interested in the work they were doing - from the idea stage until the finished product was delivered. The work log 'Fiff' gave us, their teachers and supervisors, a valuable insight to the progress of the work as well as their division of labour within the group. We were able to give guidance while the actual work was carried out and also in hindsight thanks to the log. The students themselves were very satisfied with working according to this method. One student said: *"It was fun working with the complete stylist scheme, not just hair styling, but also to learn the connections between hair styling, make-up and clothes, in other words, the complete styling of a person which has to match!"* Our experiences working in this way is that the students by thinking *complete* styling is that they get a more reality based focus and understanding of what is demanded of them in a real life and professional work situation.

Another student said: *"It was interesting and fun undertaking the photo shoot course. Now we are able to understand more easily how a professional stylist is working. We have understood*

how important it is to analyse the customer's style and also their anatomy and physical features".

The way forward

After our research work we have a number of experiences we would like to carry on in our work as teachers in the Vocational School of Hairdressing. First and foremost we would like to accommodate and facilitate the democratic processes for teaching and learning, interest based learning by the students and the fact that the students like to contribute to a greater extent in the organising of their own work. We found that all of these factors played a great part in our research project. In addition we would like this way of teaching to be integrated into other subjects in the school. Right from the school start the students should be involved in this way of organising their work. It would help to motivate the students in planning their own student work. We also decided it is of major importance that the students see the connections between all the different subjects and in which way they interact, so as make it relevant for their future work situations. The students have to understand the connections between the different subjects as a whole to be able to understand the basic outcome of their degree.

During this research project we also discovered that the sick leave and absenteeism can be reduced as the students' motivation increases. We believe that this occurs because the students perceive this new approach of teaching as meaningful, and at the same time the teachers have to play their part by being motivated, enthusiastic and encouraging in their approach. It is indeed important that the teachers change their approach in terms of changing the routines for teaching in the subject of 'Ptf'. The most important change we would say, in addition to embracing the students' interests and motivation, is to include the demands of the industry for competence and quality of their products and services. In order to achieve a real work life related teaching it is important with a close connection and co-operation between the schools and the industry. This does clearly mean it has to be an ongoing process between the two. In fact all the subjects have to be included to some extent to make this a successful process. In other words we would like to see that all the subjects in the school become more work related. In the actual work life we experience that the commonly used language is English. After conducting our research we see that our research techniques could be carried out in the subject of Norwegian, English, Social work studies and calculus in Maths. This is our conclusion and recommendations.

Sammendrag

Dette masterprosjektet startet på bakgrunn av at vi ønsket å forbedre nåværende praksis i faget prosjekt til fordypning Vg2 frisør. Avdelingen og elevene på skolen hvor prosjektet skulle gjennomføres, ønsket endring av tilretteleggingen for faget. Mange elever opplevde ikke faget som meningsfullt når de jobbet ute i bedrift, da de i liten grad fikk jobbet med sine individuelle mål. Dette ønsket vi å gjøre noe med. Vi ville i dette arbeidet forske sammen med kollegaer og elever for å legge til rette for en opplæring i faget Ptf, som elevene opplevde meningsfullt og samfunnsrelevant. Vi la derfor til rette for at elevene skulle få mulighet til å jobbe med interessebasert læring.

Problemstilling: *Hvordan legge til rette for en samfunnsrelevant og meningsfull opplæring for hver enkelt elev i faget Ptf?*

Vår definisjon av begreper i problemstillingen

Med samfunnsrelevant menes i denne sammenheng en opplæring som både er samfunnstjenlig og relevant for yrkeslivets behov for kompetanse. Yrkeslivet vil i denne forbindelse være de som har behov for frisørfaglige tjenester. Meningsfull betyr her en opplæring som oppleves nyttig og interessant for hver enkelt elev. Samfunnsrelevant og meningsfull vil med dette være en opplæring som både er nyttig og interessant for hver enkelt elev basert på individuelle interesser og relevant i forhold til kompetansebehovet i det yrkeslivet elevene skal bli en del av etter endt utdanning.

Valg av forskningstilnærming

Som forskningstilnærming har vi valgt aksjonsforskning fordi det er naturlig for oss å forske sammen med og ikke på. Vi har utviklet felles demokratiske medvirkningsprosesser som ledd i læringsmiljøet og dette er vår grunntanke gjennom hele forskningsarbeidet. Slik forsker vi på vår egen praksis som yrkesfaglærere sammen med elever/ kollegaer. Denne forskningstilnærmingen har gitt oss mulighet til å kartlegge, planlegge, gjennomføre, reflektere og vurdere situasjonen underveis og til å gjøre nødvendige endringer i prosessen.

Vi har utarbeidet vår egen aksjonsforskningsmodell som fremstilles slik:

1. Nå situasjonen: Som forskere og deltagere reflekterte vi over at flere elever opplevde det som lite meningsfullt å arbeide ute i bedrift. Dette da de i liten grad fikk mulighet til å jobbe med individuelle mål. **2. Våre ønsker fremover:** Vi benyttet kvalitativt forskningsintervju som metode ved kartlegging av elevenes individuelle interesser og bransjens behov for kompetanse som fremtidige arbeidstagere. Våre funn dannet grunnlaget for ønsket situasjon. **3. Planlegging av yrkesdidaktisk opplæring:** Ved å legge til rette for en samfunnsrelevant og meningsfylt opplæring for hver enkelt elev. **4. Gjennomføring av utprøvingen:** For å få innsikt i elevenes læringsarbeid, benyttet vi gruppedialog, arbeidslogger på fiff og observasjon. **5. Refleksjon:** I samhandling mens aksjonen pågår. **6. Erfaringsdeling:** Evaluering i samspill, hva lærte vi i denne aksjonen som kan bidra til endring, hva skal vi jobbe videre med, og hva må vi forandre på i neste aksjon. **7. På bakgrunn av dette utarbeides en ny plan frem til neste aksjon:** Slik er vår fremgangsmåte fra aksjon til aksjon, der vi la vekt på å ivareta alle aktører i forskningsarbeidet, slik at demokrati, medvirkning og myndiggjøring ble ivaretatt i de ulike aksjonene.

Gjennomføring

Etter ønske fra avdelingen der prosjektet ble gjennomført, utarbeidet vi en lokal læreplan i faget prosjekt til fordypning. Hensikten med denne planen var at avdelingen skulle utvikle en felles forståelse for tilretteleggingen av faget Ptf og at elevene skulle ha noen felles mål for faget, i henhold til nasjonale føringer om krav til dokumentasjon. På bakgrunn av elevenes ønsker og bransjens behov for kompetanse, utarbeidet vi deretter en oppgave til elevene der interessebasert læring var i fokus. I oppgaven samarbeidet elevene i grupper der de jobbet frem et helhetlig stylistarbeid fra ide til ferdig produkt. Elevene valgte selv individuelle mål for arbeidet og sammen fordelte de oppgaver iht. å jobbe frem et helhetlig produkt over en gitt periode.

Elevene dokumenterte sine ulike utprøvinger med hjelp av Fiff som dokumentasjonsverktøy. På denne måten fikk vi veiledet elevenes faglige arbeider både i det praktiske arbeidet og gjennom arbeidsloggene. Gjennomføringen gikk over fem uker, der elevene jobbet med sine individuelle mål og ble veiledet iht. dette. Etter hver aksjon la vi til rette for erfaringsdeling, der vi i fellesskap med elevene kom frem til nye tiltak som igjen dannet grunnlag for neste aksjon. Ved bruk av denne arbeidsmetoden samarbeidet vi oss frem fra ide til ferdig produkt.

Våre erfaringer og funn

Gjennom å arbeide med en interessebasert oppgave der elevene selv fikk velge tema og individuelle mål for gitt periode, var vår intensjon og øke læringstrykket. I denne sammenheng var det av stor interesse å forske på egen praksis sammen med elevene, slik at de medvirket og deltok i demokratiske prosesser gjennom hele oppgavens tidsramme. Vi erfarte at elevene var lærelystne og engasjerte i det de jobbet med og at de gjennom sin dokumentasjon fikk vist sin faglige progresjon fra ide til ferdig produkt. Ved bruk av Fiff som dokumentasjonsverktøy fikk vi veiledere en god oversikt over elevenes individuelle arbeidsprosesser og fordeling av arbeid innad i gruppen. Samtidig fikk vi veiledet elevene ikke bare i det praktiske arbeidet, men også i etterkant av prosessen direkte knyttet til elevenes dokumentasjon. Våre funn fra gjennomføringen viser til at elevene har opplevd denne måten å jobbe på som meningsfull og samfunnsrelevant. Som en elev uttalte: *Det var gøy å jobbe med helhetlig stylistarbeid og ikke bare hår. Det var lettere å forstå sammenheng mellom frisyredesign, stil og sminke når vi jobbet på denne måten.* Våre erfaringer med å jobbe på denne måten var at elevene gjennom å tenke helhet av et produkt fikk en mer virkelighetsnær læring og helhetlig forståelse av yrkeskompetanse. Som en elev uttalte: *Det var interessant med fotokurs og morsomt å lære å ta bilder. Nå forstår vi lettere hvordan en stylist jobber. Vi har skjønnet hvorfor det er viktig å analysere kundens stil og anatomiske forutsetninger.*

Veien videre

Vi har etter dette aksjonsforskningsprosjektet en del erfaringer som vi vil videreføre i vår jobb som lærere i videregående skole. Først og fremst vil vi legge til rette for demokratiske prosesser, interessebasert læring og medvirkning, slik at elevene bli inkludert i planleggingen av sin skolehverdag i Ptf. I tillegg vil vi også integrere denne arbeidsmåten i programfagene på skolen. Samtidig bør det allerede fra skolestart legges til rette for helhetlig arbeid, som er av en avgjørende karakter hvis elevene skal oppleve mening i sitt arbeid. Elevene kan ikke lære det grunnleggende innen frisørfag hvis de ikke ser helheten av et produkt.

Vi har oppdaget at fraværet i skolen kan reduseres og engasjementet økes, ved at elevene opplever opplæringen som meningsfull og har engasjerte lærere, som legger til rette for spennende og tidsriktig opplæring. Det er viktig at vi lærere endrer vår praksis gjennom utvikling av rutiner i undervisningen, som innbefatter kartlegging av yrkeslivets kompetansebehov.

For å få til en samfunnsrelevant opplæring kreves det samarbeid mellom skole og næringsliv, og dette vil alltid være en kontinuerlig prosess. Ut i fra vår forskning ser vi også behovet for overføringsverdier i forhold til et større helhetlig samarbeid på skolen. Med at det i større grad bør legges til rette for yrkesretting av fellesfagene. I arbeidslivet foregår det meste av fagspråket på Engelsk og slik vi ser det har vi i denne utprøvingen fint kunnet jobbet tverrfaglig både i Norsk, Engelsk, Samfunnsfag og beregning av priser i matematikk.

Innholdsfortegnelse

Summary	2
Sammendrag	6
Innholdsfortegnelse	10
Oversikt over figurer / illustrasjoner	13
1.INNLEDNING	14
1.1 Bakgrunn for valg av tema	15
1.2 Valg av forskningstilnærming	18
1.3 Problemstilling	19
1.4 Begrepsavklaring på problemstilling	20
1.5 Oppgavens oppbygging	20
2.TEORETISK FORANKRING	21
2.1 Hva sier skolens pedagogiske plattform om en samfunnsrelevant og meningsfull opplæring?	22
2.2 Hva sier nasjonale føringer om faget prosjekt til fordypning?	24
2.3 Hva sier nasjonale føringer om relevant og meningsfull opplæring?	27
2.4 Å legge til rette for læring	30
2.5 Læring i praksis	32
2.6 Motivasjon for læring	35
2.7 Didaktiske strategier i læreprosessen	39
2.8 Oppsummering av Kap.2	49
3.FORSKNINGSTILNÆRMING OG FORSKNINGSMETODE.	50
3.1 Valg av forskningsstrategi	50
3.2 Aksjonsforskning og aksjonslæring	51
3.3 Aksjonsplan	56
3.4 Kvalitativt tilnærming	60
3.5 Metodetriangulering	61
3.6 Kvalitativ intervju	61
3.7 Observasjon	63
3.8 Fiff logg	65
3.9 Oppsummering av Kap. 3	66

4. INNSAMLING AV FORSKNINGSDATA I KARTLEGGINGEN	66
4.1 Kvalitativt forskningsintervju.....	67
4.2 Intervjuguide	67
4.3 Valg av informanter.....	67
4.4 Gjennomføringen av intervjuene.....	68
4.5 Transkribering	70
4.6 Rapportering i aksjonsrettet forskning	71
4.7 Analyse av intervjuene	72
4.8 Hvilken betydning fikk disse intervjuene for veien videre?.....	82
4.9 Oppsummering av Kap4.....	83
5. GJENNOMFØRING	84
5.1 Gjennomføring av aksjon 1	84
5.2 Gjennomføring av aksjon 2	99
5.3 Gjennomføring av aksjon 3	105
5.4 Gjennomføring av aksjon 4	111
5.5 Gjennomføring av aksjon 5	118
5.6 Gjennomføring av aksjon 6	123
6. ANALYSE OG DRØFTING AV FUNN.....	127
6.1 Hvilke erfaringer har elevene fra denne perioden?	128
6.2 Drøfting av funn fra gruppe intervjuet med elevene	130
6.3 Hva viser arbeidsloggene om meningsfull og samfunnsrelevant opplæring?.....	132
6.4 Drøfting av funn fra arbeidsloggene til elevene	137
6.5 Hva viser elevenes ferdig produkt i forhold til en samfunnsrelevant opplæring?.....	138
6.6 Drøfting av elevens ferdig produkt	143
6.7 Hvilke erfaringer har våre kollegaer/ med forskere fra denne perioden?.....	144
6.8 Drøfting av kollegaer/ med forskere sin tilbakemelding.....	147
7. DRØFTING AV FUNN	149
7.1 Drøfting i forhold til teoretisk forankring	149
7.2 Drøfting av aksjonsforskning som strategi og kvalitative metoder.....	151
7.3 Drøfting av gjennomføring iht. problemstilling	154
8. KONKLUSJON OG VEIEN VIDERE	156
9. AVSLUTTNING.....	159

9LITTERATURLISTE	160
LISTE OVER VEDLEGG	163

Oversikt over figurer / illustrasjoner

Fig.1. Utdrag av skolens virksomhetsplan (på den aktuelle skole).

Fig.2. ”Den gode prosess”, analyseredskap i håndtering av moralske/etiske problemstillinger (Kversøy 2005).

Fig.3. Fiff logg, visualisere hvordan den er bygd opp

Fig.4. Didaktisk arbeidsprosess pil (Grete H. Sund)

Fig.5. Egendefinert modell som viser hvordan vi legger til rette for læreprosessen

Fig.6. Vår modell, ”Aksjonsforsknings sirkelen” blir brukt som verktøy i vårt arbeid

Fig.7. SØT Modellen, (Hartviksen og Kversøy 2008)

Fig.8. Inspirasjonskilde ”Tenk på kryss og tvers”, tenkt som en hjelp til elevene i ide fasen

Fig.9. Ulike bilder brukt som inspirasjon i oppstarten av oppgaven til elevene

Fig.10. Utdrag fra en opplæringsbok på Fiff

Fig.11. Bilde brukt i fotoundervisningen med Kai Bakke

Fig.12. Bilde brukt i fotoundervisningen med Kai Bakke

Fig.13. Utdrag av en arbeidsbeskrivelse fra en Fiff arbeidslogg

Fig.14- 24. Bilde av elev arbeider, visualiserer arbeidsprosess

Fig.25. Utdrag av en arbeidsbeskrivelse, Fiff arbeidslogg

Fig.26-30 Bilder av elev arbeider, ferdig produkt

Fig.31. Tabell (McNiff & Whitehead)

1.INNLEDNING

Vi er to studenter som samarbeider i denne masteroppgaven, Stine Bøe Kalleberg og Aina Kristiansen, vi er begge utdannet frisører med yrkesfaglærerutdanning fra Høgskolen i Akershus. Begge har jobbet i videregående skole både på Design og håndverk og Vg2 Frisør. I disse skrivende stunder har vi begge faste jobber på Vg2 frisør, men er ansatt på to ulike skoler. Den ene av oss på en videregående skole i Vestfold og den andre ved en videregående skole i Buskerud. I dette prosjektet har vi arbeidet sammen om å legge til rette for en samfunnsrelevant og meningsfull opplæring for hver enkelt elev i faget prosjekt til fordypning i Vg2 Frisør. Vårt arbeid og utprøvinger har vært gjennomført ved den videregående skolen i Buskerud der en av oss jobber. Begge har jobbet med faget prosjekt til fordypning tidligere, men da på hver vår skole, erfaringer med tilretteleggingen av faget danner grunnlaget for dette forskningsarbeidet.

Våre erfaringer er at mange elever opplever det å være ute i bedrift som lite relevant da de ikke får jobbe med sine individuelle mål for gitt periode. Dette ønsket vi å gjøre noe med, gjennom å legge tilrette for interessebasert læring i faget prosjekt til fordypning på skolen, for å oppnå en meningsfull opplæring for hver enkelt elev. Samtidig ønsket vi at Ptf¹ undervisningen på skolen skal ha en kvalitet som er relevant i forhold til bransjens behov for kompetanse. Vi ønsket å legge til rette en arbeidsform slik at elever får mer valgfrihet og kan forske på egen praksis i faget Ptf. I vårt forskningsarbeid har vi valgt aksjonsforskning som forskningsstrategi som vi utdypet mer i Kap1.3 og Kap.3.

Vi startet dette arbeidet med å intervju tre elever på Vg2 frisør for å kartlegge hvordan elevene opplevde tilretteleggingen av faget Ptf og hvordan de ønsket å jobbe med faget. Videre intervjuet vi tre ulike bransjer for å kartlegge bransjens behov for kompetanse.

---

¹ Ptf- Vi vil benytte oss av denne forkortelsen i hele rapporten når vi snakker om faget prosjekt til fordypning.

Når vi analyserte disse funn, kom det frem at det var et behov for endring av tilretteleggingen av faget. Svarene fra elevene dannet grunnlaget for vårt videre arbeid der tema Stylist er i fokus. Stylist² i denne sammenheng innenfor helhetlig hår og make up stylist arbeid.

Funn fra intervjuene med bransjene viser til at de ønsker seg elever som har kompetanse innenfor flere felt slik at de lettere kan jobbe frem et helhetlig produkt.

Vi utarbeidet en lokal læreplan for faget, med noen klare rammer og felles mål. Dette for å ivareta elevenes mulighet til å bli vurdert iht. noen felles kriterier, der arbeidsprosess fra ide til ferdig produkt var i fokus. Den lokale læreplanen er ment som et verktøy for oss lærere og elever uansett om eleven er ute i bedrift eller på skolen.

Ut i fra elevenes ønsker utarbeidet vi en oppgave til eleven som de selv valgte tema og individuelle mål. Elevene medvirket i hele arbeidet og gjennomføringen viser til de ulike aksjonene fra ide til ferdig produkt. Tilslutt viser vi til funn fra gruppe intervju med elevene og drøfter våre funn opp i mot vår problemstilling.

Vi vil begrunne vårt valg av problemområde med og først si noe mer utdypende om bakgrunn for valg av tema og begrunne, "Hvorfor ønsker vi å jobbe med dette tema?" Til slutt i dette kapittelet vil vi begrunne vårt valg av forskningstilnærming, presentere vår problemstilling og tilslutt oppgavens oppbygning.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Her begrunner vi vår motivasjon for dette arbeidet. Vi har ulike erfaringer rundt praktiseringen av dette faget da vi til daglig arbeider ved 2 ulike skoler og fylker. Disse ulike erfaringene danner et grunnlag for et felles mål der vi ønsker mer fokus på elevmedvirkning i faget Ptf og en opplæring der elevenes fremtidige yrkesvalg er i fokus. Tidligere erfaringer med å legge til rette for arbeidspraksis i bedrift en dag i uken i faget Ptf viser til at dette var bra for noen elever, men ikke for alle. I utgangspunktet ønsker vi at flere elever bør være ute i praksis i bedrift, slik at de får oppleve det virkelige liv på frisørsalonger.

---

² Stylist i denne sammenheng: Legge til rette for at elevene lærer ulike teknikker innenfor grunnleggende skjønnsminke, spesial effekter for film/foto og hår og klesstyling. Som stylist innenfor make up, hår og klesstyling kan man få jobb innen reklame, tv, film og fashion.

På noen av salongene der elevene er utplassert får de lov til å vaske hår, men stort sett er det ryddeoppgaver elevene blir satt til. Noen salonger er det tradisjon at de tar inn lærlinger.

De salongene begynner å forme elevene selv, allerede ved utplassering på Vg2 og gir elevene mulighet til å jobbe med frisørfaglige oppgaver. Har elevene valgt individuelle mål innenfor klipp, vil deres kompetanse naturlig nok ikke være tilstrekkelig for å klippe kunder ute i bedrift.

Eleven bør få veiledning av ansvarlig ute i bedrift til å arbeide med sine mål. Som en elev uttalte etter en praksis periode høst 2008 *”Jeg får ikke jobbe med mine individuelle mål, jeg blir bare satt til å sope hår og vaske hyller/ håndklær. Jeg ønsker å jobbe mer med frisørarbeid innen hår, farge og make up.”*³ Tilbudet må bli tilpasset etter den enkelte elev slik at den enkelte får opparbeidet seg en kompetanse som er i samsvar med sin videre yrkeskarriere.

Vi har begge erfaring med å legge til rette for at alle elever skal jobbe med individuelle læringsmål ute i bedrift. På skolen som utprøvingen av dette prosjektet skal foregå brukte elevene mye tid i forkant av arbeidspraksisen til utarbeidelse av individuelle mål fra vg3 læreplan. Elevene dokumenterer sine arbeider med en skriftlig rapport der de viser til ulike oppgaver de har utført fra perioden. Dette oppleves som en lite frisørfaglig rapport og elevene gir tilbakemelding på at de i liten grad får arbeide med sine individuelle mål. Elevene blir da satt til arbeid som har med salongens daglige gjøremål, som vask av håndklær, tørke støv og sope hår. Elevene får god innføring i frisørens hverdag, men våre erfaringer er at elevene i liten eller ingen grad får arbeide med sine individuelle mål som er helt relevante for den praktiske yrkeskompetansen. Denne formen for arbeidspraksis passer bedre på Vg1nivå. På Vg2 nivå trenger noen av elevene større utfordringer i forhold til sine individuelle frisørfaglige læringsmål. Skolen trenger derfor å tilpasse faget Ptf i tråd med disse behovene.

Avdelingen har ikke utarbeidet en lokal læreplan for faget og opplever tilretteleggingen av faget noe forvirrende. Situasjonen nå ute i skolen hvor vår utprøving skal gjennomføres er det et ønske, å komme frem til en bedre løsning i tilretteleggingen av faget.

---

³ Sitat hentet fra rapport elevene leverte etter 1 praksisperiode høst 2008, ved skolen prosjektet skal gjennomføres.

Elevene får i liten grad jobbet med sine individuelle mål slik det blir praktisert i dag, man kan jo stille spørsmål til vurderingen her, i dette tilfellet blir da rapportens oppbygging og refleksjon over hva du har lært i perioden vurdert.

Er dette riktig da? Hva har eleven lært, jo i noen tilfeller vises det til salongens hygiene, observasjon av ulike behandlinger, men lite egen læring over arbeider eleven selv har utført.

Hvorfor ønsker vi å gjøre dette prosjektet?

Her presenter vi begrunnelsen for hvorfor vi ønsker å jobbe med dette prosjektet. For det første er dette vår masteroppgave i yrkespedagogikk og vi ønsker å bidra til endring innenfor yrkesfag opplæringen. Endring i denne sammenheng vil vi bestrebe oss for å jobbe frem gode eksempler på hvordan opplæringen kan legges til rette for elevene, slik at de opplever opplæringen som meningsfull og relevant for fremtidig yrke. Elevene har valgt Vg2 Frisør, men veien videre etter endt Vg2 kan være forskjellig fra elev til elev. Tidligere erfaringer viser til at mange elever ønsker eller drømmer om å bli stylist eller make up artist. Jobb muligheter er mange og det er mange arenaer som kan være aktuelle i yrkeslivet. Dette kan være film/tv, motemagasin, teater og mye mer. Vi ønsker å åpne opp mer for dette i faget Ptf da dette er et fag som vi ser et stort potensial i, når det gjelder å legge til rette for at eleven kan jobbe etter individuelle mål. Vi har begge erfaring med å jobbe med faget Ptf, men vi savner mer fleksibilitet og muligheter som ivaretar elevene sine ønsker med tanke på fremtidige yrke.

Vi har fulgt Hilde Hiim og Grete H Sund på onsdags samlingene på Hiak og fulgt deres forskningsprosjekt som startet høst 2006. Som masterstudenter i yrkespedagogikk ved Høgskolen i Akershus fikk invitasjon til å delta i dette prosjektet, som vi takket ja til. Prosjektets hovedfokus "*Kunnskapsutvikling og implementering av læreplaner i yrkesfag gjennom aksjonsforskning*" (KIP⁴ AF).

KIP AF er et omfattende aksjonsforskningsprosjekt hvor hovedmålet er å utvikle yrkesutdanning som er relevant i forhold til elevenes yrkesvalg og bransjenes behov for fagkompetanse, i samsvar med sentrale føringer i "Kunnskapsløftet".

---

⁴ Kip- prosjektet: Yrkesdidaktisk kunnskapsutvikling og implementering av læreplaner i Kunnskapsløftet.

Dette prosjektet har vi selv valgt å følge da vi mener det vil være til stor hjelp for oss i vårt arbeid, samtidig som vi kan bidra med relevant dokumentasjon til Kip AF.

1.2 Valg av forskningstilnærming

Her begrunner vi vårt valg av forskningstilnærming, som utdypes nærmere i Kap. 3. Når vi skal jobbe med forskning er det naturlig for oss og samarbeide med noen slik at det gis rom for å forske sammen med noen, ikke på noen.

Dette er vår grunntanke gjennom hele dette forskningsarbeidet. Vi forsker på vår egen praksis som yrkesfaglærere sammen med kollegaer/ elever på den skolen prosjektet skal foregå, vi får da mulighet til å kartlegge, planlegge, gjennomføre, reflektere og vurdere situasjonen underveis og eventuelt gjøre endringer i prosessen. ”How do i improve my practice?”⁵ i denne sammenheng vil det være ”Hvordan kan vi forbeder vår praksis?”. For at vi skal jobbe frem gode eksempler på hvordan faget prosjekt til fordypning kan tilrettelegges vil vi forske sammen med alle de involverte, som er elever, kollegaer og arbeidslivet. Vi ønsket å legge til rette en arbeidsform slik at elevene får mer valgfrihet og kan forske på egen praksis i sitt arbeide i faget Ptf. Aksjonsforskning er da et naturlig valg. Målet er at vi sammen med elevene skal forbedre vår nåværende praksis i skolen og sammen med kollegaer og elever skal vi planlegge, gjennomføre, reflektere og vurdere systematisk de ulike aksjonene slik at vi ivaretar hver enkelt elev sine ønsker iht. fremtidig yrkeskarriere. Datagrunnlaget i dette forskningsarbeidet vil være kvalitativt⁶ og blant annet være hentet fra, intervjuer, observasjon, arbeidslogger (Fiff)⁷ og elevoppgaver. Viktige sider ved læreren som forsker på sin egen praksis, sammen med elever og kollegaer, er å reflektere over egen undervisning og elevenes læring på en bevisst kritisk måte. Vesentlige sider ved pedagogisk forskning er og didaktisk vise kreativitet og evne til systematisk analyse, og kritisk refleksjon over egen undervisning og elevenes læring. På denne måten kan læreren gjennom forskningsresultater stå i sentrum og være bidragsyter til en skapende prosess (Hiim og Hippe,2001).

---

⁵ Jakc Witehead og Mc Niff, 2006:19

⁶ Kvalitativ metode begrunnes og utdypes mer i Kap. 3.5

⁷ Fiff- forklares og begrunnes i Kap.2.7, i denne oppgaven vil vi benytte begrepet arbeidslogg, det er da snakk om arbeidslogg på fiff. (digitalt verktøy iht. dokumentasjons arbeid)

Dette aksjonsforskningsprosjektet blir gjennomført på en skole i Buskerud som en av oss til daglig arbeider. Det er 2 klasser der totalt 26 elever på Vg2 Frisør deltar i forskningsprosjektet og 4 lærere.

Kort oppsummering før presentasjon av problemstilling

Begrunnelse for prosjektet:

- De fleste elevene gir uttrykk for at de ikke får jobbe med sine individuelle mål for gitt periode ute i bedrift, i denne sammenheng (frisørsalong).
- Det er et ønske på avdelingen å utarbeide en lokal læreplan med noen felles mål for elevene.
- Legge til rette for elevmedvirkning.
- Avdelingen ønsker endring.
- Elevene ønsker endring.

Dette er punkter som danner grunnlaget for vår problemstilling.

1.3 Problemstilling

Hvordan legge tilrette for en samfunnsrelevant og meningsfull opplæring for hver enkelt elev i faget Ptf?

Avgrensning av problemstilling

I denne sammenheng vil vi som yrkesfaglærer legge til rette for læring med å utarbeide en oppgave til elevene, hvor det gis rom for at eleven får jobbe med sitt interessefelt innenfor fremtidig yrkesvalg. Da elevene i denne sammenheng har valgt Vg2⁸ Frisør, er det mål fra Vg3⁹ læreplan som elevene skal jobbe med innenfor gitt periode. Når det gjelder å legge til rette for en samfunnsrelevant opplæring vil det her være snakk om hva de ulike bransjene som vi i dette arbeidet velger ut har behov for kompetanse innenfor dette felt.

---

⁸ Vg2- Videregående trinn 2 er betegnelsen for det andre året i videregående opplæring fra høst 2008. Kunnskapsløftet.

⁹ Vg3- Videregående trinn 3 er betegnelsen for det andre året i videregående opplæring fra høst 2008. Kunnskapsløftet.

Meningsfull opplæring for hver enkelt elev, vil det være fokus på at elevene har valgt Vg2 og velger seg ut individuelle mål og tema for sitt produkt ut i fra sine interesser innenfor deler av et helhetlig hår og stylistarbeid. Innenfor dette felt kan det være fokus på ulike ting, innenfor rammer av Vg3 læreplanens mål.

1.4 Begrepsavklaring på problemstilling

Samfunnsrelevant- I denne sammenheng en opplæring som er relevant for makedes behov for kompetanse. Markedet i denne sammenheng vil dreie seg om frisørsalonger, reklamebransjen, brudesalong, teater og leverandører innenfor make up. Relevant i forhold til yrkeslivet behov for kompetanse, det vil her være snakk om en helhetstenkning når det gjelder læring. Eleven skal arbeide praktisk med kunder som er relevant i forhold til elevens fremtidige yrkeskarriere.

Meningsfull - I denne sammenheng en opplæring som er interessebasert og oppleves som meningsfull for hver enkelt elev og nyttig sett i forhold til yrkeslivet elevene skal bli en del av etter endt utdanning.

1.5 Oppgavens oppbygging

Her belyser vi hvordan oppgaven er bygd opp og hvorfor vi velger å gjøre det slik. Vi vil først presentere oss selv innledningsvis og belyse bakgrunn for valg av tema og hvorfor vi ønsker å jobbe med dette tema. Videre presenterer vi valg av forskningstilnærming og vår problemstilling og begrepsavklaring rundt problemstillingen.

Kapitel 2. Her trekker vi inn ulike styringsdokumenter samt skolens pedagogiske plattform for å belyse om vårt problemområde er i samsvar med disse dokumenter. Videre trekker vi inn annen relevant teori innenfor pedagogisk arbeid der vi vil presentere våre didaktiske valg og belyse hvordan vi velger å legge til rette for læring.

Kapitel 3. Omhandler vårt valg av forskningsstrategi og knytte inn relevant teori for å fremme vår forståelse innenfor dette felt. Videre vil vi belyse hvilke metoder vi har benyttet oss av iht. innsamling av data og begrunne våre valg.

Kapitel 4. Her presenterer vi innsamling av forskningsdata og hvordan vi har valgt å gå frem i de ulike prosessene når vi skulle innehente relevant data til dette forskningsarbeidet.

Vi vil også presentere funn fra intervjuene med elever og tre ulike bransjer som er et kartleggingsarbeid før vi arbeider videre med vår ide.

Disse funn danner grunnlag for vårt videre arbeid med tilretteleggingen av faget Ptf. På bakgrunn av kartleggingen vil neste kapittel dreie seg om hvilke betydning kartleggingsarbeidet fikk videre i vårt prosjekt

Kapitel 5. I dette kapittelet presenterer vi vår praktiske utprøving som gikk over en gitt periode og planleggingen av selve gjennomføringen. Vi vil i dette arbeide presentere de ulike utprøvingene som aksjoner, med aksjon mener vi i denne sammenheng de ulike aksjonene i prosjektet som danner grunnlag til en ny plan på bakgrunn av forrige aksjon.

Vi evaluerer hver aksjon sammen med kollegaer og elever i dette arbeidet som danner grunnlag for neste aksjon.

Kapitel 6 Vil vi presentere analyse og drøfting av funn, av gruppe intervjuer med elevene, arbeidsloggene til elevene, elevenes ferdig produkt og tilslutt intervju med kollegaer/ med forskere. Dette vil analyseres og drøftes opp i mot vår problemstilling. Viser disse funn til en samfunnsrelevant og meningsfull opplæring for hver enkelt elev?

Kapitel 7 Her drøftes funn i forhold til gjennomføringen av hele prosjektet opp i mot vår problemstilling.

Kapitel 8 I dette Kapittelet vil vi presentere vår konklusjon og veien videre. Her beskriver vi hvordan vi kan bruke disse erfaringene og hvordan ser vi for oss veien videre.

Kapitel 9 Avslutning, vi vil kort avslutte oppgaven med noen tanker rundt disse fire årene på Hiak.

2. TEORETISK FORANKRING

I vår presentasjon av teori vil vi belyse aktuell teori og begreper som knyttes opp mot vår problemstilling. Vi velger å starte med hva skolens pedagogiske plattform og virksomhetsplan sier om samfunnsrelevant og meningsfull opplæring, dette for å vise til forståelse og hensyn til lokale føringer.

Videre trekker vi inn nasjonale føringer og belyse elevers rettigheter i den videregående opplæring og hva nasjonale føringer henviser til iht. utarbeidelse av lokal læreplan i faget Ptf. Det vil være nødvendig å belyse vår før forståelse, kunnskapssyn og vår forståelse av læring og veiledning. Til slutt begrunner vi våre valg iht. valg av yrkesdidaktiske prinsipper i dette arbeidet. Avslutningsvis i dette kapitelet en oppsummering.

2.1 Hva sier skolens pedagogiske plattform om en samfunnsrelevant og meningsfull opplæring?

Her belyser vi hva skolens pedagogiske plattform sier om samfunnsrelevant og meningsfull opplæring. Gjennom å analysere de ulike punktene i den pedagogiske plattformen, velger vi å trekke ut det som er relevant i denne sammenheng. Vi ønsker å belyse hvilke mål skolen har som ivaretar å legge til rette for en samfunnsrelevant og meningsfull opplæring for hver enkelt elev. Skolens pedagogiske plattform er et dokument som alle ansatte har vært delaktig i, den belyser de mål og verdier alle ansatte på skolen skal stå sammen om. Hensikten er at plattformen skal inspirere og forplikte de ansattes tenkning og praksis.

Samfunnsrelevant opplæring

- *Alle har evner og talenter og det er vårt ansvar å dyrke mulighetene som finnes i hver enkelt elev. (Skolens pedagogiske plattform 1.2).*
- *Det legges til rette for at eleven skal få et realistisk perspektiv på fremtiden. Skolen har et nært samarbeid med lokale virksomheter. (Skolens pedagogiske plattform 2.1)*
- *Vi innfrir samfunnets forventinger, vi er bevisste på skolens utvikling er forankret både i storsamfunnets behov og i samsvar med våre eieres og myndigheters prioriteringer. (Skolens pedagogiske plattform 5.2)*
- *Vi har en fleksibel skole, vi har rom for kreativitet, fleksible rammer og strukturer. (Skolens pedagogiske plattform 6.1)*

Med disse punktene som utgangspunkt i vårt arbeid med å legge til rette for en samfunnsrelevant opplæring, er dette noe av skolens intensjoner. Men for at dette skal være gjennomført må vi være bevisste på hvilke muligheter og begrensninger vi har iht. skolens pedagogiske plattform. Vi legger skolens pedagogiske plattform og nasjonale føringer for videregående opplæring til grunn for utarbeidelse av lokal læreplan, kartleggingsarbeidet, utarbeidelse av oppgaven til elevene og gjennomføringen som vi viser til i [Kap. 5](#). Videre vil vi her trekke ut punkter fra den pedagogiske plattformen som henviser til punkter som omhandler å legge til rette for en meningsfull opplæring for hver enkelt elev.

Meningsfull opplæring

- *Alle opplever mestring og får ferdigheter på områder som er meningsfulle. Ulike opplæringsmetoder og arenaer benyttes. Vi har et mål om at det elevene produserer skal brukes. Teoriopplæringen knyttes opp til den profesjonelle produksjonen av varer og tjenester. (Skolens pedagogiske plattform 2.1)*
- *Vi arbeider utradisjonelt for å møte enkelt elevens spesielle opplæringsbehov og er bevist på at alle har rett til tilpasset opplæring. (Skolens pedagogiske plattform 3.2)*
- *Vi har medvirkning i undervisningen. Elevene har valgmuligheter i arbeidsmåter, oppgavetyper og faglig nivå og vi finner faglige innfallsporner via elevenes interesser. Vi evaluerer læringsutbytte systematisk og eleven evaluerer både egne og andres arbeider og produkter. (Skolens pedagogiske plattform 3.3)*

Slik vi leser ut av disse punktene kan det oppleves at det er slik det er på denne skolen, men dette er skolens intensjon og en intensjon er bra å ha. Det er viktig for oss og synliggjøre at vi bestreber oss etter å legge til rette for en meningsfull opplæring for hver enkelt elev i faget Ptf. Slik at alle elever opplever en mestring og får ferdigheter innenfor områder som er meningsfulle for hver enkelt elev. I dette arbeidet har vi lagt til rette for valgfrihet iht. å følge dette prosjektet nettopp av denne grunn slik at alle elever kan oppleve sitt arbeide som meningsfullt. Den teoretiske biten ble til enhver tid knyttet opp til den profesjonelle produksjonen, slik at veiledningen av elevene var individuell eller i en gruppe situasjon der tema var knyttet opp til den praktiske situasjonen eleven sto midt oppe i eller var i ferd med å utføre. Tema oppgaven er utarbeidet iht. elevenes interesser slik at medvirkning i undervisning er ivaretatt. Gjennom å legge til rette for Fiff som et dokumentasjonsverktøy gjennom hele arbeidsprosessen til eleven gis det rom for at elever evaluerer egne arbeider og produkter fortløpende gjennom sine ulike utprøvinger. Samtidig som vi kan følge eleven gjennom hele perioden og gi elevene veiledning underveis i prosessen.

Skolen sin Virksomhetsplan

Her vil vi trekke inn noe av virksomhetsplanen for avdelingen Design og håndverk på den aktuelle skole. Virksomhetsplanen på skole og avdelingsnivå redigeres under overskriftene i Pedagogisk plattform slik at skolens hoveddokumenter er gjennomgående i forhold til språkbruk og grunnforståelse.

2. Virkelighetsnær opplæring

2.1 Vi har videreutviklet samarbeidet med lokalt næringsliv og er en attraktiv samarbeidspartner for kompetanseutvikling i Nedre Buskerud

Tiltak 1.1.1	Vi skal øke aktiviteten i forhold til den delen av næringslivet som kan være aktuell samarbeidspartnere for elevenes faglige utvikling og forståelse. (PtF og kompetanseheving ved arbeidspraksis)	Ansvarlig: Tidsfrist: Måloppnåelse: Vi skal fram til nov-08 ha laget en oversikt som viser aktuell samarbeidspartnere og vært i innledende dialog med disse.
------------------------	---	---

Figur 1 Utdrag fra Skolens virksomhetsplan.

Det interessante er at når det her er snakk om en virkelighetsnær opplæring er hovedfokuset ute i bedrift/ det lokale næringsliv. Det er kanskje ikke så rart, men hovedfokuset vårt i dette arbeidet er å undersøke hvilken kunnskap bransjen ønsker vi legger til rette på skolen.

Hvordan kan vi i skolen legge til rette for en mer virkelighetsnær opplæring for elevene? Kap 1.1 viser til elevenes tidlige erfaringer med faget Ptf. Det er viktig at vi tenker fleksible løsninger iht. tilretteleggingen av faget og ivaretar elevenes ønsker.

2.2 Hva sier nasjonale føringer om faget prosjekt til fordypning?

Her belyser vi hva ulike styringsdokumenter sier om faget prosjekt til fordypning. Den videregående opplæringen skal være i samsvar med Læreplanverket for Kunnskapsløftet. Læreplanverket for Kunnskapsløftet omfatter den generelle delen av læreplanen, opplæringsloven, forskrifter, faglige læreplaner og prinsipp for opplæringen.

Når det gjelder faget Prosjekt til fordypning ble det fastsatt 31.01.2007 og gjeldene fra 1.august 2007.

Fastsatt som forskrift av Utdanningsdirektoratet 31.01.2007 etter delegasjon i brev av 26. september 2005 fra Utdannings- og forskningsdepartementet med hjemmel i lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) § 3-4 første ledd. (Prosjekt til fordypning for videregående trinn 1 og 2 yrkesfaglige utdanningsprogram, 2007: 1).

Forskrift for Prosjekt til fordypning

Vi trekker her ut noe av innholdet i forskriften for prosjekt til fordypning, men henviser kun til Vg2 nivå da det i denne sammenheng dreier seg om Vg2 Frisør.

I forskriften henvises det til at elevene også kan ta relevante fellesfag fra Vg3, fellesfag i fremmedspråk og programfag fra studieforbereidende utdanningsprogrammer. Dette er ikke et tilbud på den aktuelle skolen vi utfører vår utprøving så vi velger da ikke å henviser til dette mer i vår oppgave.

Formål med prosjekt til fordypning på Vg2 nivå er at faget skal gi elevene mulighet til å få erfaring med innhold, oppgaver og arbeidsmåter som karakteriserer de ulike yrkene innen utdanningsprogrammet i denne sammenheng Vg2 Frisør. Elevene skal fordype seg i kompetansemål fra læreplanen på Vg3 nivå fra eget programområde for opplæring i bedrift og/eller Vg3 i skole. Forskriften viser til at det skal utarbeides lokale læreplaner basert på de nasjonale kompetansemålene, det skal fremgå i den lokale læreplanen hvilke nasjonale kompetansemål som ligger til grunn for læreplanen. De lokale læreplanene i prosjekt til fordypning må tilpasses nivået og formålet med faget, den lokale læreplanen skal angi hva elevene skal kunne mestre etter endt opplæring.

De lokale læreplanene skal være formulert på en slik måte at de kan danne grunnlag for dialog mellom elever, lærere og aktuelle samarbeidspartnere, som lokalt arbeidsliv (Prosjekt til fordypning for videregående trinn 1 og 2 yrkesfaglige utdanningsprogram, 2007).

4. De lokale læreplanene skal inneholde et kompetansemål om at elevene som del av opplæringen i prosjekt til fordypning skal dokumentere arbeidet underveis. Den lokale læreplanen og det dokumenterte arbeidet underveis skal være et vedlegg til elevenes kompetansebevis og skal kunne legges fram når en lærekontrakt blir inngått.

Den lokale læreplanen i prosjekt til fordypning må tilpasses de muligheter og forutsetninger skoleeieren har for å gi tilbud i faget (Prosjekt til fordypning for videregående trinn 1 og 2 yrkesfaglige utdanningsprogram, 2007: 4).

Timerammen for faget er 253årstimer, timetallet er oppgitt i 60minutters enheter (Prosjekt til fordypning for videregående trinn 1 og 2 yrkesfaglige utdanningsprogram, 2007: 1).

Vi skal i dette arbeidet utarbeide et forslag til en lokal læreplan i faget Ptf da dette er et ønske på avdelingen som prosjektet skal gjennomføres. Hvordan denne er oppbygd vises til i Kap.5.

I forskriften til prosjekt til fordypning vises det til: *4. Skoleeierne har ansvaret for at det blir utarbeidet lokale læreplaner i prosjekt til fordypning, for at opplæringen blir gjennomført i samsvar med disse læreplanene, og for at elevene blir vurdert i forhold til kompetansemålene i de lokale læreplanene. (Prosjekt til fordypning for videregående trinn 1 og 2 yrkesfaglige utdanningsprogram, 2007: 3).*

Slik vi tolker dette sitatet er det er krav at alle skoler skal ha en lokal læreplan i faget Ptf, men samtidig vises det til at, *1.1. Prosjekt til fordypning skal gi elevene mulighet til å få erfaring med innhold, oppgaver og arbeidsmåter som karakteriserer de ulike yrkene innen utdanningsprogrammene, fordype seg i kompetansemål fra læreplanene på Vg3-nivå.*

(Prosjekt til fordypning for videregående trinn 1 og 2 yrkesfaglige utdanningsprogram, 2007: 1).

Slik vi tolker dette må det legges til rette for at eleven arbeider med individuelle mål iht videre valg innenfor utdanningsprogrammet. Innenfor frisørfag kan elevene velge ulike arenaer med tanke på sin fremtidige arbeidsplass, blant annet teater, tv, film, opera, frisørsalong, make up artist/stylist osv. Slik vi tolker denne forskriften kan elevene velge seg ut sine interesseområder. Når det videre står *3.3 Dersom prosjekt til fordypning brukes til opplæring i kompetansemål hentet fra læreplaner for opplæring i bedrift og/eller Vg3 i skole (der det ikke er opplæring i bedrift), skal det utarbeides lokale læreplaner basert på de nasjonale kompetansemålene.*

Det skal framgå av den lokale læreplanen hvilke nasjonale kompetansemål som ligger til grunn for læreplanen (Prosjekt til fordypning for videregående trinn 1 og 2 yrkesfaglige utdanningsprogram, 2007: 2).

I denne sammenheng er det mulig for elevene å jobbe ute i bedrift, eller skole. Kan dette tolkes feil, ligger det her føringer på at alle elever der det er opplæring ute i bedrift skal velge bedrift og ikke skole? Her mener vi den største misforståelsen iht. dette faget ligger, at skolene tolker at der det er snakk om yrkesgrupper som elevene kan ta opplæring i bedrift skal det legges til rette for dette. Vi vil i Kap. 4.7 presentere våre funn iht. hvordan elevene opplever tilretteleggingen av faget Ptf.

På bakgrunn av disse funn, ønsker vi å lage et forslag til en lokal læreplan i faget Ptf som ivaretar at elevene kan velge individuelle mål for en gitt periode fra Vg3 plan samtidig som den ivaretar at: *De lokale læreplanene skal inneholde et kompetansemål om at elevene som del av opplæringen i prosjekt til fordypning skal dokumentere arbeidet underveis.* (Prosjekt til fordypning for videregående trinn 1 og 2 yrkesfaglige utdanningsprogram, 2007: 3).

2.3 Hva sier nasjonale føringer om relevant og meningsfull opplæring?

St.meld. nr. 30 (2003-2004) og St.meld. nr. 32 (1998-99).

Vi ønsker her å trekke inn spesielt **St.meld. nr. 30 (2003-2004) Kultur for læring**, da den henviser til at skolene skal få større frihet til å utvikle spesialiseringer tilpasset lokale behov, gjerne i samarbeid med lokalt næringsliv. Dette er noe av det vi ønsker å legge til rette for, det at elevene kan få spesialisere seg innenfor et felt som ulike bransjer har behov for av kompetanse. I denne sammenheng er det da arbeid innenfor helhetlig stylistarbeid som er i fokus. *Videregående opplæring må utformes for å møte framtidens behov - ikke fortidens.* (Stortingsmelding 32, 1998-99: Kap 3) Dette sitatet er i tråd med hvordan vi tenker iht. tilrettelegging av faget prosjekt til fordypning der et av hovedmålene er å oppnå en samfunnsrelevant opplæring. Med samfunnsrelevant menes det i denne sammenheng en opplæring som er i tråd med framtidens behov for kompetanse.

Det er interessant å analysere ulike styringsdokumenter å finne slike sitater som er så relevant knyttet opp i mot det vi jobber med. Det gir oss som leder dette forskningsarbeidet mening i vårt arbeid underveis og selvfølgelig helt nødvendig i denne sammenheng.

I stortingsmelding 30 henvises det til en overskrift *Skolen i en ny tid*, der det henvises til at skolen er med på å påvirke samfunnsutviklingen og at skolen påvirkes av de endringene som skjer i vårt samfunn. For at vi i skolen skal kunne tilpasse oss et mer kunnskapskrevende og mangfoldig samfunn er det noen viktige faktorer som må legges til grunn. Det ene er at lærere og skoleledere må ha den kompetansen som er nødvendig for å kunne møte kunnskapssamfunnet og en mer mangfoldig gruppe elever og foresatte. Et annen viktig område er at skolen må ha kunnskap om sterke og svake sider ved sin virksomhet og hvilke tiltak som kan føre til forbedring. Skolen må også selv utvikle en kultur for kontinuerlig læring og utvikling. (Stortingsmelding.nr 30: Kap 3.3)

Når vi i vårt arbeid med å legge til rette for en samfunnsrelevant og meningsfull opplæring for hver enkelt elev i faget Ptf, er det viktig at vi tar hensyn og tenker igjennom det som er skrevet over for at vi skal lykkes.

At vi lærere har den kompetansen som er nødvendig for å møte kunnskapssamfunnet er viktig og som vi får støtte av i stortingsmelding 30, Kultur for læring¹⁰.

Opplæringsloven¹¹ henviser til at elevene skal være aktivt med i opplæringen, dette tolker vi slik at de skal være med å bestemme og forme sin opplæring i tråd med sine interesser, behov og forutsetninger. Legges det til rette for dette i opplæringen vil det bidra til at elevene opplever en mer relevant og meningsfull opplæring iht. sin fremtidige yrkesutøvelse.

Prinsipper for opplæringen

Prinsipper for opplæringen sammenfatter og utdyper bestemmelser i opplæringsloven, forskrift til loven, herunder læreplanverket for opplæringen, og må ses i lys av det samlede regelverket. (Læreplanverket for Kunnskapsløftet, Prinsipper for opplæringen 2006:1) Det er i denne sammenheng viktig å se på nasjonale føringer innenfor opplæring når vi skal legge til rette for læring.

---

¹⁰ Henviser til Stortingsmelding 30, Kultur for læring, kap.3.3.1 **Kompetente og engasjerte lærere** - Lærere som er kompetente, engasjerte og ambisiøse på elevenes vegne, er skolens viktigste ressurs. Det stilles mange og ulike krav til lærerne. De må ha faglig kompetanse på en rekke områder, pedagogisk kompetanse til å lede en gruppe elever, og de må kunne spille på et stort repertoar av arbeidsformer og virkemidler.

¹¹ Opplæringslova- § 3-4. **Elevene skal være aktivt med i opplæringa.**

Etter disse punktene vil vi oppsummere hvordan vi ønsker å legge til rette for læring og endre nåværende praksis i faget Ptf, sett i lys av de nasjonale og lokale føringene som vi frem til nå har henvist til.

"Skolen og lærebedriften skal"

- *Gi alle elever og lærlinger/lærekandidater like muligheter til å utvikle sine evner og talenter individuelt og i samarbeid med andre (Oppl.l. § 1-2 og kap. 5, og læreplanverkets generelle del)*
- *Stimulere elevenes og lærlingenes/lærekandidatenes lærelyst, utholdenhet og nysgjerrighet (Oppl.l. § 1-2 og læreplanverkets generelle del)*
- *Stimulere elevene og lærlingene/lærekandidatene til å utvikle egne læringsstrategier og evne til kritisk tenkning. (Oppl.l. § 1-2 og læreplanverkets generelle del)*
- *Stimulere elevene og lærlingene/lærekandidatene i deres personlige utvikling og identitet, i det å utvikle etisk, sosial og kulturell kompetanse og evne til demokratiforståelse og demokratisk deltakelse. (Oppl.l. § 1-2 og læreplanverkets generelle del)*
- *Legge til rette for elevmedvirkning og for at elevene og lærlingene/ lærekandidatene kan foreta bevisste verdivalg og valg av utdanning og fremtidig arbeid (Oppl.l. § 1-2, forskrift kap. 22 og læreplanverkets generelle del)*
- *Fremme tilpasset opplæring og varierte arbeidsmåter (Oppl.l. § 1-2 og kap. 5, og læreplanverkets generelle del)*
- *Stimulere, bruke og videreutvikle den enkelte lærers kompetanse (Oppl.l. kap. 10) (Læreplanverket for Kunnskapsløftet, Prinsipper for opplæringen 2006:2)*

Oppsummering av Nasjonale og Lokale føringer og hvordan vi ivaretar dette i vårt arbeid med å legge til rette for læring og forbedre nåværende praksis i faget Ptf.

I vårt arbeid skal vi tilstrebe oss på å legge til rette for læring der elevene får mulighet til å utvikle sine evner og talenter individuelt i demokratisk deltagelse. Vi legger til rette for elevmedvirkning slik at eleven får forme sin utdanning iht. fremtidig yrkesutøvelse. Vi viser til nasjonale krav til utarbeidelse av lokal læreplan i faget Ptf, vi presenterer vårt forslag til lokal læreplan i Kap.5.1. Tilpasset opplæring og varierte arbeidsmåter er vesentlig for at hver enkelt elev skal oppleve opplæringen som meningsfull. Gjennom samarbeid og deling av erfaringer vil vi stimulere og videreutvikle vår kompetanse som lærere i samarbeid med kollegaer/ elever med intensjonen om å forbedre nåværende praksis i faget Ptf.

2.4 Å legge til rette for læring

I denne delen av kapittelet vil vi belyse vårt kunnskapssyn og læringssyn. Videre vil vi begrunne vår forståelse av læring og veiledning. Vi har valgt teori og teoretikere som vi tolker står for et humanistisk, sosialkonstruktivistisk og et samfunnsvitenskaplig perspektiv på læring. Deretter vil vi redegjøre for våre valg iht. yrkesdidaktiske prinsipper som vi senere vil henvise til i Kap.5. Vi belyser først vårt kunnskapssyn fordi det helt ubevisst påvirker vårt syn på hvordan vi legger til rette for læring. Videre begrunner vi de yrkesdidaktiske valg som ligger til grunn i utprøvingen av oppgaven som er utarbeidet til elevene som presenteres i Kap5.

Kunnskapssyn og læringssyn

Etter vår oppfattelse springer vårt grunnsyn ut i fra et humanistisk grunnsyn. Slik vi forstår betegnelsen grunnsyn, så er det ulike syn på hvordan pedagogikk skal gjennomføres i praksis.

Human: er latinsk for menneskelig, menneskevennlig, menneskekjærlig, mild. (Berulfsen og Gundersen, 1978: 124). I et humanistisk menneskesyn er alle mennesker likeverdige.

Humanistisk tankegang ønsker å fokusere på elvenes personlige vekst og at læreren skal være en tilrettelegger, motivasjonsfaktor og veileder for elevene.

De humanistiske læringsprinsipper bør inneholde: Mål, motivasjon, mening, medbestemmelse og muligheter. (Moxnes, 2000:176)

Med dette sitatet forstår vi at elevene må ha et klart mål å strekke seg etter, vi lærere/veiledere må da gi eleven muligheter til å bestemme selv, dette for at eleven skal oppleve motivasjon og mening med sitt arbeide.

Med bakgrunn for vår før forståelse og at frisørfaget i seg selv er et meget sammensatt fag, vil slik vi oppfatter vårt syn på undervisning og læring, springe ut i fra et flerdimensjonalt¹² vitenskap og kunnskapssyn. I et flerdimensjonalt utgangspunkt har kunnskap både subjektive, objektive og relative dimensjoner. Både forståelse, følelser og handling er knyttet til kunnskapsbegrepet. I skolen er det elevenes personlige kunnskapsutvikling som er det sentrale. Læring kan både være en individuell prosess, samtidig også en større sosial, kollektiv prosess hvor elevene lærer av og med andre og kan få del av et større sosialt og kulturelt felleskap som styrker dem til å møte utfordringer i samfunnet. (Hiim og Hippe, 2006).

Vi vil i undervisningssituasjoner ha bruk for en rekke med innfallsvinkler, dette vil da være situasjonspreget sett i forhold til behov. Det kan for eksempel innebære at vi bruker dialogmodellen i en setting, for å få til elevmedvirkning og interessebasert læring. Av og til bruker vi formidlingsmodellen, dette kan for eksempel være i form av en klippedemonstrasjon. En annen situasjon vil vekst modellen være mest anvendelig, der elevene er aktive, søkende, prøver seg frem og lærer av sine feil osv. Det sentrale i et sammensatt kunnskapssyn, vil være å legge til rette for en opplæring der elevene opplever læringen som relevant og meningsfull. Med dette som utgangspunkt bør skoleverket legge til rette for at elevene utvikler en mange dimensjonal kunnskap (Hiim og Hippe, 2006).

Når det gjelder teori - praksisdimensjonen i skolesammenheng, ser vi en tendens til at teoretisk kunnskap har høyere status, mens mer praktisk rettet kunnskap ofte blir nedvurdert og får mindre plass. Mange elever opplever praktisk kunnskap som særlig meningsfullt og virkelighetsnært. Dersom kunnskapsinnholdet blir for teoretisk, er det større fare for motivasjonsproblemer og skolen oppleves av den grunn som irrelevant og meningsløs for den enkelte elev (Hiim og Hippe, 2006).

---

¹² Begrepsavklaring: Synonymer til mange og flerdimensjonalt er: en rekke av, mange, atskillige og flerfoldige.

Problemet med for mye teori i form av fellesfag opplever vi som yrkesfaglærere er et daglig problem for mange av elevene. Vi burde jobbet mye mer tverrfaglig og fått fellesfagene mer inn i programfag og Ptf.

Flere av elevene sliter med fellesfag mens de opplever praktisk arbeid gjennom prosjekt til fordypning og programfag som meget interessant og meningsfullt. Vår erfaring viser til at elever kan ha bra karakterer i de to sistnevnte fagene, der praksis og teori går hånd i hånd, men kan allikevel stryke i fellesfagene. For flere elever kan dette faktisk medføre at de ikke kan ta fullverdige svennebrev som frisører, dette selv om de er meget dyktige i frisørfag. Desember 2009 uttalte vår kunnskapsminister Kristin Halvorsen i dagsrevyen på NRK at vi måtte få fellesfag inn i yrkesfagene, dette for å hindre frafall i videregående skole. Dette problemet er noe vi har snakket om, vært frustrert over, villet ha en forandring på og slitt med i de siste femten åra, ”ting tar tid”. Vår overnevnte mening vil nok i dette prosjektet virke som om det er noe på sidelinjen av det vi skriver om i dette

master prosjektet, da vår problemstilling omhandler faget Ptf. Allikevel vil vi påpeke at dette sier noe om vårt kunnskapssyn og hva vi mener er en god yrkesfagligopplæring.

2.5 Læring i praksis

Her belyses hva vi forstår med *læring i praksis* og vi trekker inn relevant teori innenfor dette tema. Dette for å synliggjøre vårt pedagogiske syn på hva læring er og hvordan læring bør legges til rette slik at elevene får mulighet til å utvikle seg til selvstendige individer i samhandling med andre.

Utrykket ”å lære er å oppdage” er det begrep vi finner meget dekkende. Å oppdage innebærer at jeg kan oppdage mening i det jeg gjør. **Å oppdage er noe helt ut subjektivt: Det er bare jeg som kan oppdage noe for meg** (Genstad,1990:17). Læringsbegrepet kan defineres slik: ”*Læring er en (relativt varig) forandring i opplevelse eller adferd, som følge av tidligere erfaring.*” (Hilgard og Atkinson:1967:270, i Nilsen og Sund, 2008:15). Læring vil være i stadig forandring og vil hele tiden være en kontinuerlig prosess. *Læring er den prosess hvor erfaring omdanes til erkjennelse* (Illeris, 2000:65).

John Dewey har skrevet mye om læring og slik vi tolker noe av hans pedagogiske tanker må undervisningen ta utgangspunkt i den enkeltes individuelle erfaringer i samhandling med andre.

Slik vi forstår dette er Dewey opptatt av å legge til rette for demokrati slik at elevene får være med på å bestemme en aktivitet slik at opplæringen gir de best mulige utviklingsmuligheter for eleven.

When an activity is continued into the undergoing of consequences, when the change made by action is reflected back into a change made in us, the mere flux is loaded with significance.

We learn something. (Dewey,(1916), 1944:139)

Vi tolker sitatet slik, etter en praktisk handling må det legges til rette for refleksjon over arbeidet som er gjort og drøfte dette gjerne i samhandling med andre. Ved å gjøre dette kan vi oppleve en forståelse for det arbeidet som er gjort og vi lærer noe nytt. Erfaringene må rekonstrueres hevder Dewey (1938) dette for at erfaringen skal ha varig verdi og kunne benyttes i nye situasjoner. En hver erfaring man har gjort og enhver opplevelse man har hatt forandrer oss, denne forandringen vil påvirke våre senere erfaringer (Hans Fink(red), Dewey: 2008). Slik vi forstår dette skjer ikke læring på bakgrunn av ingenting, det er alltid en tidligere erfaring som ligger til grunn.

En teoretiker som sier mye om erfaringslæring er Kolb, hovedutgangspunkt for sin teori er hentet fra tre teoretikere, nemlig Dewey, Lewin og Piaget. Alle disse tre anvender begrepet «*own accumulated experience and wisdom*» som erfaring, som menes at det er tale om en personlig/egen erfaring, opplevelse (eller handling) over den refleksjon som er gjort. Kolb opererer med begrepet «*experimental learning*». Som på norsk blir oversatt til eksperimentell læring. Slik vi tolker Kolbs teori begrenser den seg til individer slik at den ikke blir satt inn i en sosial kontekst, vi ser viktigheten av at eleven får inspirasjon fra andre gjennom å dele sine erfaringer i en sosial kontekst. Dewey er en teoretiker som viser til viktigheten av dette, vi støtter oss til den tolkningen av at Dewey, han mener at språket har en sosial funksjon *Språket fungerer som et middel til å dele erfaringer og tanker med andre* (Dale, 2001: 248).

Vi anser det Illeris kaller ”*praksisfelleskaper*” som et fornuftig grunnleggende læringsperspektiv. Begrepet praksisfelleskaper omhandler at vi til en hver tid har en tilhørighet i forhold til våre omgivelser, det kan være i forhold til familiesituasjonen i hjemmet, på arbeid, i forhold til fritidsaktiviteter eller i skolesammenheng osv. Illeris er igjen inspirert av Wegner sin teori om situasjons læring.

Illeris hentyder at all læring i sin helhet springer ut fra et sosialt perspektiv og presenterer en sosial teori der læring er en like viktig del av vår menneskelige natur som å sove og spise.

Vi lærer i alle sammenhenger dette fordi mennesker har en skiftende evne til å utvikle seg både i individuelle og i kollektive sammenhenger. At vi mennesker er sosiale vesener utgjør en sentral egenskap av læringen. Vi lærer en ting av våre foreldre, fra vår kulturelle bakgrunn og fra vår sosiale vennekrets, på fotballtrening, dans, osv. Kunnskap kan like godt omhandle vitenskapelige fakta, som det å lære å klippe hår. Dette fordi vi mennesker ønsker å oppleve tilhørighet og finne en mening i den verden vi omgir oss med. Slik vi ser det har Wenger sitt syn på læring mye til felles med Dewey sitt kunnskapssyn, der kunnskapen må ses i sammenheng med aktiviteten eller handlingen eleven utfører gjennom aktiv medvirkning.

Illeris hentyder også at det primære fokus for læring er gjennom sosial deltagelse og er ikke begrenset til enkeltsammenhenger, men bør ses som en sammenhengende læringsprosess. Vi tilhører alle sosiale fellesskaper som vi kontinuerlig lærer av, det kan være hjemme, på skolen, sammen med venner, på fritiden osv. Disse fellesskapene vil alltid være i en kontinuerlig forandring. Alt har en sammenheng og vi er en aktiv del av det sosiale fellesskapet vi omgir oss med og skaper oss en identitet i forhold til dette (Illeris, 2000).

Komponentene i den sosiale teorien omhandler: Fellesskap og sosial læring, læring som deltagelse, identitet og meningsfylt for individet. Erfaringslæring og læring gjennom praksis. En sosial teori om læring må derfor integrere de elementer som er nødvendige for å karakterisere en sosialdeltagelse og erkjennelsesprosess. Etter vår oppfatning er dette grunnleggende synet på læring en relevant bagasje og alltid bære med seg. Dette da med tanke på kartlegging av elevenes læreforutsetninger, interessebasert læring, elevmedvirkning og tilpasset opplæring. (Illeris, 2000).

Som nevnt tidligere erfarer vi at alt har en helhetlig sammenheng i frisørfaget og er en naturlig del av yrkeskompetansen. For oss omfatter derfor læringsbegrepet både forståelse, følelser og handling. Samtidig som læring også er en større sosial, kollektiv prosess hvor elevene lærer av og med andre, alt dette har en helhet og sammenheng og er for oss knyttet til kunnskapsbegrepet. Vi forstår det slik at læring alltid og samtidig foregår i spenningsfelt mellom det kognitive (tankemessige), den psykodynamiske og den samfunnsmessige dimensjonen. Av den grunn blir det naturlig for oss å knytte dette sammen til en helhetlig læringsprosess når vi skal utforme oppgaven til elevene som vi presenterer senere i [Kap.5.1](#).

Dette vil gjenspeile seg i læringsarbeide til elevene og naturlig nok vurderingen av selve læringsprosessen.

En kritisk kontrast til den overnevnte måten vi tenker på kan være en metode som vi ser en tendens til at bli brukt mye på våre arbeidsplasser i dag, er måltaksonomien. I boken undervisningsplanlegging for yrkeslærere Hiim og Hippe (2001) presenterer de måltaksonomien. Måltaksonomi er et klassifiseringssystem for kunnskap, ferdighet og holdningsmål. Systemet er som en trapp, der trinnene angir grad av progresjon. Tidlig i læringsforløpet starter man på de nederste trinnene i trappen og beveger seg oppover etter hvert som holdninger, kunnskap og ferdigheter utvikler seg hos eleven. Læringsmålene kan vurderes sammen, men blir ofte vurdert separat fra hverandre. Slik vi ser det er taksonomien satt alt for mye inn i bås og kan ikke legges til grunn for vurdering av nivå på yrkeskompetanse. For på denne måten blir helhet og sammenheng utelukket. Det blir derfor helt unaturlig for oss å bruke måltaksonomien når man legger til rette for læring i frisørfag. Dette er riktignok kritisert i overnevnte bok, at kunnskapsutvikling sett i denne sammenheng kan være mer komplisert en fremstilt. Allikevel opplever vi at det blir brukt daglig på våre arbeidsplasser og velger av den grunn å ta med vår kritikk, for å tydeliggjøre vårt syn rundt dette. (Hiim og Hippe, 2001)

2.6 Motivasjon for læring

Det er vel ingen læringsfaktor det er skrevet så mye om som læring og motivasjon. Det er alminnelig enighet om at motivasjon er en viktig, muligens også en tilstrekkelig læringsfremmende faktor. Læring vil skje hos den som er tilstrekkelig motivert. Motivasjonsfaktorer kan være så mangt, men vi har sterk tro på at læring beror på motivasjon og motivasjon er drivkraften bak læring. For at elevene skal bli motivert, må selve læringsprogrammet legges opp slik at det er i stand til å ivareta elevenes interesser. Vi henviser til opplæringsloven§3-4 der det henvises til at elevene skal være aktive med i opplæringa. Vi tolker det slik at elevene skal få være delaktige i planleggingen av sin skolehverdag. Samt hjelpe eleven til å overvinne all den motstand mot forandring av vaner som er forbundet med all læring (Moxnes, 2000).

Interessedifferensiering og elevmedvirkning

Slik vi forstår elevmedvirkning bør elevene delta i demokratisk medbestemmelse angående egen læring.

Elevene bør få mulighet gjennom reflekterende diskusjon og demokratisk medbestemmelse, få mulighet til å uttrykke hva de opplever som meningsfylt arbeid innenfor sin utdanning.

Dette innebærer at det kan knyttes til relevant yrkeskompetanse i læringsfaget og gjensidig respekt mellom lærer og elev, at man både må "gi og ta" i forhold til demokratiske avgjørelser i klassen. *Det moderne liv betyr demokrati, og demokrati betyr frigjøring av intelligensen til selvstendig virksomhet - en frigjøring av bevisstheten som selvstendig organ til å fungere på egen hånd.* (Vaage, 2000:85) Det er viktig i denne sammenheng å legge til rette for demokrati slik at elevene får mulighet til å utvikle seg selvstendig og er i stand til å ta egne valg i sitt fremtidige arbeid.

Differensiering blir definert som å gjøre forskjell, synonymt finner vi betydninger som variasjon og forandring. Differensiering blir ofte brukt i en overordnet betydning.

Differensiering av læringsarbeidet betyr, en tilrettelegging for tilpasset opplæring, og omhandler å gjøre forskjell på elevene som en bevist handling.

Handlingen vil alltid være tilpasset med tanke på hva som er best for eleven. I

læringssituasjoner er det derfor en nødvendighet og grunnleggende motivasjonsfaktor å jobbe ut i fra elevenes interesser.

Tilpasset opplæring omhandler hvordan skolene bør gi elevene den helhetlige kompetansen de har krav på basert på elevenes ulike evner og behov.

Dette krever imidlertid at læringsarbeidet blir tilrettelagt og skolene har en strategi for differensiert opplæring med fokus på elevmedvirkning (Dale og Wærnes, 2003). Når vi ønsker å legge til rette for interessedifferensiering i faget Ptf, vil vår yrkesdidaktiske tankegang derfor alltid være basert på elevenes interesser, ønsker, behov og vi anser dette som en helt relevant motivasjonsfaktor i dette arbeidet. Det omhandler hvordan man kan planlegge, gjennomføre og vurdere yrkesrelevant læringsarbeid. Hvordan vi lærere, sammen med elevene, ut fra den enkeltes læreforutsetninger, interesser og behov, kan utarbeide yrkesrelevante mål. *For at elevene skal bli motivert må selve læringsprogrammet legges opp slik at det er i stand til å ivareta elevenes interesser* (Moxnes Paul, 2000: 177).

For å konkretisere dette til undervisningsopplegget vi utarbeidet til elevene iht. dette forskningsprosjektet. Oppgaven vil bære preg av elevens myndighet og medbestemmelse, også i forhold til deres individuelle interesser. Elevene velger selv temaet de vil jobbe ut i fra i forhold til sine individuelle ønsker og interesser. Rammene rundt oppgaven skal derfor også legges til rette for at hver enkelt elev får være delaktige i planlegging av sin skoleoppgave ut i fra sine egne interesser.

Relevant opplæring, hva mener vi med det?

Relevans begrepet vil her ha to betydninger den ene er hva som er relevant opplæring for eleven iht. senere yrkeskarriere og relevant opplæring iht. yrkeslivet behov for kompetanse. Fag- og yrkesopplæringen skal først og fremst bidra til at elever\ lærlinger, lærer det de trenger for å utøve yrket de utdanner seg til. *Opplevelse og adferd må stadig fornyes hvis vi skal henge med i utviklingen. forandringen kan gjelde både adferd, følelser og forståelse. Forandring av adferd vil si at den enkelte kan handle på en annen måte etter læreprosessen* (Haaland Sund og Nilsen, 2008:15).

En vinkling vi kan identifisere oss med er at det viser til tendenser som tyder på at vi beveger oss fra kunnskapssamfunnet og informasjonssamfunnet til de gode historienes og underholdningens tidsepoke. Underholdningsgraden i arbeid og læring ser ut til å være avgjørende for opplevelsen av mening og underholdningsaspektet er mer og mer viktig for dagens unge (Haaland Sund og Nilsen, 2008). Dette er vår frisor hverdag og samfunnet i dag ”renner over” av informasjon og tilbud på ulike arenaer. Der hovedhensikten er å skape nysgjerrighet og fange menneskets oppmerksomhet. Det stilles derfor store krav til frisørlærerens didaktiske¹³ og faglige kompetanse, for å vekke elevenes interesse og motivasjon der det å skape ”spennende” og utradisjonelle læringsmiljøer er i fokus. Vi jobber i en bransje der motebildet blir visualisert gjennom reklamemedier og er i ”konstant endring”. Det er derfor et stort behov at vi lærere er åpne for samfunnets forandringer slik at opplæringen blir relevant og tidsriktig for elevene på Vg2 frisor.

---

¹³ Henviser til Stortingsmelding 30, Kultur for læring, kap.3.3.1 **Kompetente og engasjerte lærere** - *Det stilles mange og ulike krav til lærerne. De må ha faglig kompetanse på en rekke områder, pedagogisk kompetanse til å lede en gruppe elever, og de må kunne spille på et stort repertoar av arbeidsformer og virkemidler.*

Noe som alltid vil være en kontinuerlig prosess. Tidligere undersøkelser¹⁴ viser at elever blir motivert når opplæringen er interessebasert og når de har en engasjert lærer som er oppdatert i faget.

Etikk i opplæringen

Vi har tidligere snakket mye om etikk, og etikk er definert på mange måter, synonyme ord er blant annet: moral, anstendighet og god oppførsel. Som frisører jobber vi med, og sammen med mennesker på et helt spesielt etisk nivå, der gode holdninger og etikk er et sentralt daglig tema. Som frisør må en være utadvendt, blid og omgjengelig, dette fordi en jobber tett innpå kunder og kollegaer hele dagen. En frisør må ha gode evner til å samarbeide, kommunisere og jobbe i team. Samtidig bør man være kreativ og ha interesse for moter og trender (Kalleberg¹⁵ med flere: 2008).

Av den grunn vil det være naturlig for oss å legge til rette for dette i undervisningen slik at elevene får mulighet til å utvikle sine evner og talenter individuelt i et demokratisk samarbeid med andre. For å opparbeide gode etiske arbeidsholdninger og vaner gjennom undervisning anser vi det som helt relevant at læreren bidrar som en rollemodell og selv kan vise god etiske holdninger. Læreren påvirker også sine omgivelser i veiledningssituasjoner og det er av stor betydning at man er bevisst på dette i egen undervisning (Stålsett, 2006). Når vi utfører våre handlinger gjør vi dette ut i fra hva vi mener er rett eller galt ut i fra situasjonen vi befinner oss i. Etikk kan også defineres som refleksjon over moral. Det å reflektere er å tenke seg om, se ting fra en flerfoldig måte. Etikk har også noe med myndighet\ demokrati å gjøre, hvis vi skal endre nåværende praksis i faget Ptf klarer vi ikke dette alene vi må ha med oss elevene. ”¹⁶Revolusjonære ledere kan ikke tenke uten folket, heller ikke for folket, men bare med folket.” (Freire 2006: s118). Vi mener dette sitatet sier mye innenfor å myndiggjøre våre elever. Når Freire her benytter folket tenker vi på våre elever. Vi ser ikke på oss selv som revolusjonære ledere, men i denne sammenheng ønsker vi å være tilretteleggere for å endre nåværende praksis.

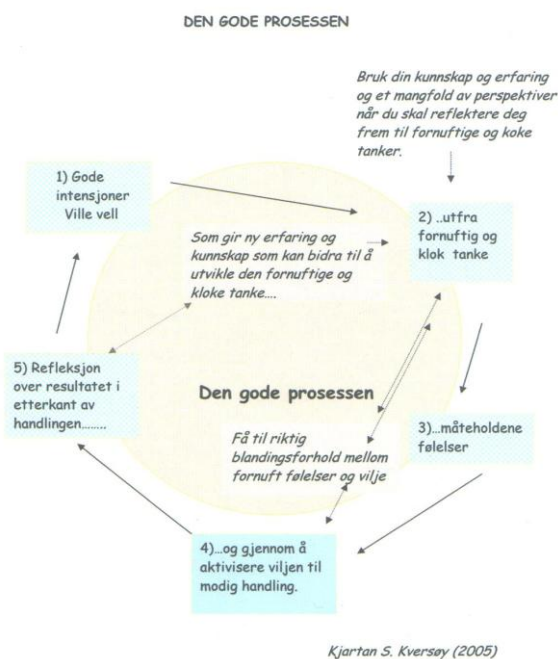
---

¹⁴ Viser til resultater i tidligere eksamensprosjekt oppg. 12 ved YFL, Hiak, (Kalleberg, 2005).

¹⁵ Praksisguide for VG1 og VG2 elever i frisørfag. Cicero grafisk AS Tønsberg (Kalleberg med flere 2008).

¹⁶ Freire 2006: når det her er siter fra hans bok er ord som revolusjonær leder i denne sammenheng ikke passende, men vi har begrunnet dette inn i teksten.

Med denne måten å tenke på får elevene mer mulighet til å forme sin utdanning, vi deler erfaringer og legger en videre plan for neste aksjon. Som Freire sier videre i sin bok, *Dialogen er det vesentligste ved en revolusjonær handling* (Freire 2006: 118). I denne sammenheng vil den revolusjonære handlingen være ulike tiltak vi setter i gang for å forbedre nåværende praksis. Dialogen mellom elevene og oss vil da være helt nødvendig. Gjennom å jobbe på denne måten legger vi til rette for demokrati og myndiggjøring gjennom hele arbeidsprosessen.

I boken *Etikk – ”En praktisk vinkling”* (Kversøy 2005) finner vi en modell som gjør at vi kan ta hensyn til denne helhetlige tenkningen når vi skal legge til rette for demokrati og myndiggjøring i opplæringen. Samtidig anser vi den som meget praktisk å bruke i praksisveiledningen. Vi har i disse situasjonene valgt å bruke verktøyet ”*Den gode prosessen*”¹⁷ Modellen er et godt analyseredskap når man skal håndtere moralske og etiske problemstillinger, og gir mer struktur i den etiske refleksjonsprosessen i veiledning og vurdering av elevene (Kversøy, 2005).

Figur 2

Som vi har nevnt over vil vi i vårt arbeid benytte denne modellen når vi skal legge til rette for læringsarbeid som vi presenterer i Kap5. Intensjonen med å benytte denne modellen som et verktøy er at det arbeides med disse punktene fra start til slutt gjennom hele prosessen.

2.7 Didaktiske strategier i læreprosessen

Vi vil nå belyse våre valg av didaktiske strategier i undervisningsopplegget til elevene som presenteres i Kap5. Først vil vi belyse våre valg av didaktiske strategier.

¹⁷ Kversøy, 2005: s 81

Deretter vil vi med en figur visualisere med en egendefinert modell hvordan vi legger til rette for læreprosessen i utprøvingen av oppgaven til elevene. Vår undervisningsmodell vil da være basert på læring, rammer og strategier i selve læringsopplegget, detaljene i selve oppgaven kan ikke konkretiseres før vi har elevenes medvirkning og kartlagt deres individuelle interesser i faget Ptf. Dette vil presenteres senere i Kap 5.

Vår forståelse av didaktikk er meget romslig, den omfatter både teori og praksis, samt alle forhold som gjelder undervisning og læring. Dette vil også omfatte metodespørsmål, valg av læremidler, selve læreprosessen og elevenes sosiale og kulturelle forutsetninger (Hiim og Hippe, 2006). For oss handler didaktikken meget om helhet og sammenheng, særskilt fordi frisørfaget er sammensatt av mange forskjellige dimensjoner. Dette omfatter alt fra etikk, til praktisk arbeid, kommunikasjon og kreativitet. I frisørfagfag er det sentralt i læreprosessen å trene på praksisarbeid og vår tolkning er at, teori og praksis går hånd i hånd.

Vårt hovedfokus i dette arbeidet er å legge til rette for at elevene skal utvikle en helhetlig kompetanse. I denne sammenheng vil begrepet helhetlig kompetanse bety at elevene skal utarbeide et produkt som er designet ut i fra et estetisk helhetlig uttrykk og som er salgbart i forhold til et samfunnsrelevant design.

Etter at kartleggingsarbeidet¹⁸ er klargjort vil vi utarbeide et veiledningsdokument til undervisningen, dette for å kvalitetssikre en felles forståelse for læringsprosessen. Ikke bare for oss to som leder dette aksjonsforskningsprosjektet, men for våre kollegaer, avdelingsleder og rektor på skolen der utprøvingen skal gjennomføres. I denne sammenheng får våre medforskere en bedre oversikt og forståelse over hvordan vi tenker og de får mulighet til å påvirke arbeidet med at de kommer med tilbakemeldinger iht. punkter i veiledningsdokumentet.

Fiff som dokumentasjonsverktøy

Vi vil her si noe kort om Fiff å forklare hva det står for og begrunne våre valg iht. valg av dokumentasjonsverktøy og hvordan vi ønsker å legge til rette for bruken av dette verktøyet.

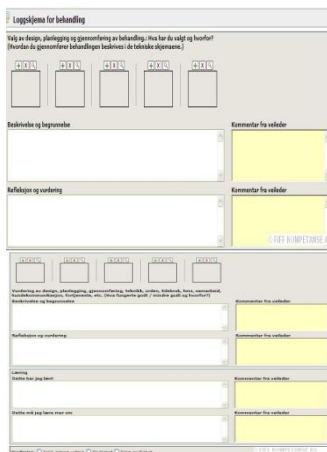
---

¹⁸ Resultatene av denne kartleggingen presenteres i Kap. 5.1

FIFF KOMPETANSE AS¹⁹ Fiff er en forkortelse og står for: Fag, Individ og Felleskap i Fokus.

Det er et fagnettverk og en kompetanseplattform for yrkesutøvere, elever, lærere, bedrifter, skoler, studenter, utdanningsinstitusjoner og bransjer innen ulike fagområder innenfor Håndverksyrker. Læringskonseptet er det konkrete resultatet av Grete Haaland Sunds dr philos arbeid innen yrkesdidaktikk ved Høgskolen i Akershus og Universitetet i Roskilde. I dette arbeidet er dette prøvd ut som et verktøy for elevene i dokumentasjonsprosessen fra ide til ferdig produkt i et helhetlig stylist arbeide. I tillegg til å opprette sin individuelle opplæringsbok skal elevene dokumentere sine utprøvinger underveis frem til ferdig produkt. Vi vil vise et utdrag fra en tom logg for å visualisere hvordan den er oppbygd. Når elevene arbeider praktisk, kan de sette ord på det de har gjort ved å dokumentere. Når en dokumenterer sitt helhetlige stylist arbeid benytter man fagterminologi som verktøy for å

kunne begrunne hvorfor en gjør som en gjør.

Fiff logg²⁰

Hvis eleven ikke behersker dette språket kan det være vanskelig å gå inn i faglige diskusjoner og begrunnelser når det gjelder valg av ulike løsninger (Hiim og Hippe 2001). Under grunnleggende ferdigheter i læreplanen for Vg3, er det fremhevet viktigheten av dokumentasjon av eget arbeid og læring sett i lys av vurdering og kvalitetssikring av håndverksprosesser og produkter. Elevene må også kunne bruke fagterminologi.

Figur 3

Under hovedmålet kvalitetssikring og dokumentasjon i læreplanen for Vg3, ligger det 8 punkter som omhandler presentasjon og dokumentasjon av egen kompetanse.

¹⁹ Fiff logo hentet fra www.fiff.no FIFF KOMPETANSE AS utvikler læringskonseptet FIFF, basert på funn fra forskning innen yrkespedagogikk; FIFF er resultatet av Grete Haaland Sund sin *dr. philos. fra 2006* FIFF er et pedagogisk oppbygd system for læring, dokumentasjon og kvalitetssikring – først og fremst utviklet for yrkesfagopplæringens behov. FIFF er bygd opp av mange ulike maler. Disse sikrer opplæring i tråd med Kunnskapsløftet og sikrer at du utvikler kompetanse i tråd med læreplanene i Kunnskapsløftet og den nye forskriften for fag- og svenneprøver. (<http://www.fiff.no/?aid=7057114>; Datert 11.03.2009)

²⁰ Hentet fra www.fiff.no

Dokumentasjon skal omfatte kort hensiktsmessig, visuell og verbal presentasjon av prosess og produkt, i forhold til egen kompetanse og fagets krav til kvalitet. Digitalt verktøy skal kunne benyttes til dokumentasjon av arbeider. Gjennom dokumentasjonsarbeidet er det da et ønske at eleven reflekterer over egen læring gjennom ulike utprøvinger.

I boken til Schøn (1987) beskriver han to former for refleksjon. Den ene typen refleksjon kaller han Move-up som han også kaller ”reflection- on action” med dette mener han at aktiviteten kommer først og deretter reflekteres det over aktiviteten/arbeidet.

Den andre type refleksjon kaller han Move- down som han også kaller ”reflection – in – action” med dette hevder han at refleksjonen kommer før eller samtidig med at arbeidet/aktiviteten skjer. Refleksjon er sentralt når det gjelder praktisk arbeid. Hvis da eleven systematisk og jevnlig dokumenterer sine arbeid vil hun/han bli mer bevisst på sine handlinger. Eleven blir bevisst på hva hun/han kan, og hva hun/han må lære mer av.

Det er viktig at det legges til rette for en dokumentasjonsform som eleven mestrer, slik at motivasjonen ikke svekkes. En av oss har jobbet med dette dokumentasjonsverktøyet i tidligere oppgave på Høgskolen opg. 3²¹ der det kan vises til gode resultater med bruken av dette verktøyet. For at elevene skal oppleve mestring iht. dette verktøyet må vi legge til rette for bruken av det i undervisningen. Disse resultatene som det henvises til viser at elevene ser nytteverdien av dette verktøyet og opplever tilbakemeldingene fra veileder som en god hjelp i videre arbeid. Vil her belyse dette med funn fra utprøvingen med Fiff som dokumentasjonsverktøy som det vises til i opg 3. Bruken av dette verktøyet: *Viser til at eleven reflekterer over egen praksis på et faglig nivå der det blir reflektert og utfordret til å knytte praksis opp mot fagterminologi innen frisørfag. Det vises også til at de oppdager gjennom dette arbeidet å reflektere rundt hva de må lære mer om.* (Kristiansen 2008, Opg3 Hiak: 38) Gjennom tilbakemeldingen de får av veileder vises det til at de opplever denne som meningsfull iht. videre arbeid.

Tilbakemeldingen fra veileder kan vi se på som en underveisvurdering, som skal bidra til å fremme læring underveis.

---

²¹ Aina Kristiansen, eksamensoppgave 3 Masterstudie i yrkespedagogikk 30.05.2008 .

Med bruk av Fiff som dokumentasjonsverktøy i læreprosessen er målet å bruke dette som et redskap i undervisvurderingen for å styrke elevenes kompetanse i faget.

Henviser til Formålet med vurdering § 3-2, endring i opplæringslova som tredde i kraft 1.aug 2009. Den viser blant annet til elevens rett til vurdering og til hvilke formål vurderingen skal ha og hensikten med undervisvurdering: *Underevsvurdering skal brukast som ein reiskap i læreprosessen, som grunnlag for tilpassa opplæring og bidra til at eleven, lærlingen eller lærekandidaten aukar kompetansen sin i fag.* (Forskrift til opplæringslova:§ 3-2 <http://lovdata.no/for/sf/kd/td-20060623-0724-004.html>, Dato:15.04.2010).

Med å legge til rette for at elevene bruker Fiff som dokumentasjonsverktøy der elevene skal beskrive, begrunne sine valg og reflektere og vurdere eget arbeid, får vi veiledere gitt elevene en konkret faglig undervisvurdering. Når det gjelder elevenes rett til vurdering henviser vi til samme forskrift. *Retten til vurdering inneber både ein rett til underevsvurdering og sluttvurdering og ein rett til dokumentasjon av opplæringa.* (Forskrift til opplæringslova:§ 3-1 <http://lovdata.no/for/sf/kd/td-20060623-0724-004.html>, Dato:15.04.2010).

Slik vi tolker denne paragrafen har elevene krav på en dokumentasjon på i denne sammenheng en undervisvurdering. Med fiff som verktøy vil vi gjennom elevenes individuelle arbeidslogger gi konkrete og faglige tilbakemeldinger for å bidra til å øke elevenes kompetanse, undervisvurderingen vil da være en dokumentasjon av opplæringen innenfor gitt periode. Det er viktig å belyse våre valg iht. hvilke krav som stilles innenfor opplæringsloven og belyse hvilke verktøy vi benytter for å legge til rette for dette. Vi vil i Kap.5 presentere hvilke krav vi stiller til elevene iht. bruken av dette verktøyet i dette kapittelet har vi kun begrunnet vårt valg og trukket inn teori iht. tema.

Didaktisk arbeidsprosess Pil²²

Vi har valgt å bruke den didaktiske *pila* som verktøy i denne veiledningsprosessen. Fordi den ivaretar alle de læringsfremmende faktorene som er helt sentrale når vi legger til rette for læring og tar hensyn til helhet og sammenheng i en arbeidsprosess. Verktøyet kan brukes i alle former for arbeidsbeskrivelse og skoleoppgaver der teori og praksis går hånd i hånd.

Ved å visualisere elevenes arbeidsprosess med den didaktiske arbeidsprosess pil som verktøy, er ønsket at elevene bli mer bevisst på de ulike fasene i en arbeidsprosess, og kan på denne måten lettere opparbeide seg inkluderende gode arbeidsvaner (Haaland Sund og Nilsen, 2008:18).

Vi har i dette arbeidet fokus på helhet og sammenheng på to nivåer, med at opplæringen skal ha en forankring i elevens fremtidige yrkeskarriere og helhet og sammenheng i elevenes læringsarbeid/helhetlig arbeidsoppgave fra ide til ferdig produkt.

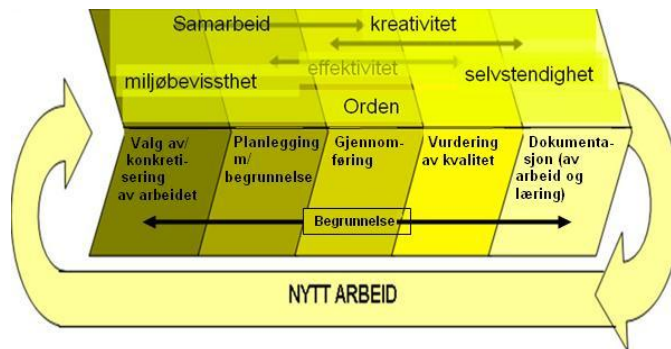
Vi vil kort synliggjøre noen steder der arbeidsprosess- pila blir brukt som et verktøy når vi: Legger til rette for en samfunnsrelevant og meningsfylt opplæring for elevene i faget Ptf.

- Den øvre delen av den store pila viser nøkkelkompetansen i henhold til læreplanens generelle del.
- I fag og yrkesopplæringen utgjør læringsfasen: ide- valg av arbeid - planlegging - gjennomføring – vurdering/refleksjon – læring gjennom erfaring.
- Vi har valgt å bruke Fiff som et digitalt dokumentasjonsverktøy i elevenes oppgave. De grunnleggende strategier i blant annet arbeidslogg på fiff er basert på arbeidsprosess – pila. Og vi som veiledere får gjennom våre tilbakemeldinger gitt elevene en underveisvurdering som skal bidra til å øke elevenes kompetanse frem til videre arbeid.
- Ved bruk av arbeidsloggen på Fiff, er den også i tråd med læreplan for VG3 frisørfagets krav til kvalitet og dokumentasjon, Forskrift for Prosjekt til fordypning og opplæringsloven§3.1. Igjen har dette sammenheng med teori og praksis – helhet og sammenheng i læringsprosessen som igjen er en del av arbeidsprosess pilas strategi.

---

²² Denne modellen er beskrevet i boken til Haaland Sund og Nilsen,2008:18.

Figur 4²³

Helhetsmodellen

Vi har valgt å bruke helhetsmodellen²⁴ for å få en struktur i de didaktiske valg vi gjør i undervisningsplanleggingen og utarbeidelse av veiledningsdokumentet.

Når læreprosessen skal planlegges i faget Ptf, benytter vi læringsprinsippene MAKVISS + K fordi dette medfører et større læringsutbytte for elevene og velger av den grunn å bruke dem. I dette kapittelet vil vi enkelt gjengi modellens undervisningsprinsipper.

Undervisningsprinsippene i MAKVISS + K:

M: Motivering - A: Aktivisering - K: Konkretisering - V: Variasjon - I: Individualisering - S: Samarbeid - S: Sammenheng - K: Kreativitet (Haaland Sund og Nilsen, 2008:54).

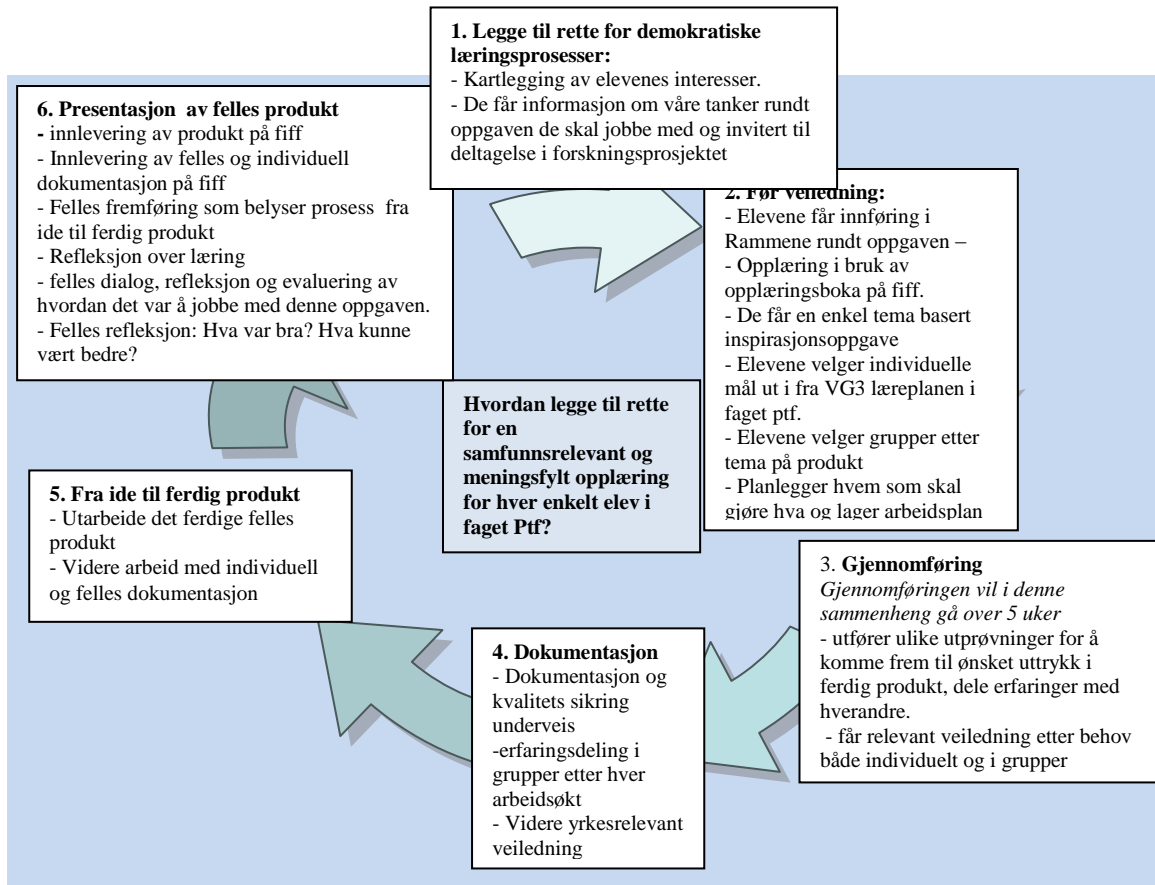
Vi vil senere redegjøre mer konkret for prinsippene i veiledningsdokumentet til elevenes oppgave. (Vedlegg nr 6)

²³ Didaktisk arbeidsprosess pil: (Haaland Sund og Nilsen, 2008:18)

²⁴ Hiim og Hippe, 2001, denne boken beskriver Helhetsmodellen .

Vår grovplan for prosessen i det didaktiske arbeidet.

Vi vil her visualisere med en egendefinert modell hvordan vi legger til rette for læreprosessen i selve gjennomføringen av oppgaven til elevene som vi presenterer i [Kap5](#).

Figur 5

Erfaringsbasert læring

Erfaringslæring er først og fremst en personlig læring der tanker og følelser er involvert i læreprosessen og som hvert menneske må vinne på nytt igjennom egne erfaringer.

All erfaringslæring er en prosess og kan foregå innenfor et planlagt undervisningsopplegg og utviklingen er den samme som når man "lærer av livet" (Moxnes2000:53).

I oppgaven som vi utarbeider til elevene vil vi legge til rette for erfaringslæring, dette da vi gjennom daglig veiledning opplever at elever lærer mye når de deler sine erfaringer og lærer av hverandre.

Med at elevene skriver individuelle arbeidslogger på Fiff der de dokumenterer erfaringer underveis fra ide til ferdig produkt blir de utfordret til å uttrykke sine erfaringer/ opplevelser iht. utført arbeide. Å legge til rette for faglige diskusjoner etter hver arbeidsøkt kan argumenteres med at læring er en "sirkulær prosess". "*Learning is the process whereby knowledge is created through the transformation of experience.*" (Kolb 1984:41). Vår tolkning av sitatet til Kolb er at læring, aldri finner sted på bakgrunn av ingenting. Eleven har alltid et eller annet grunnlag for å lære noe nytt, derfor er læring alltid erfaringsbasert. Et svakt ledd når man bevist bruker erfaringslæring og deling som metode, kan være at elevene lærer på ulikt grunnlag. Det vil si at noen elever oppfatter læringen umiddelbart, mens andre må gjenta prosessen flere ganger for å lære av den (Moxnes2000). Fra vår innfalsvinkel som lærere vil det medføre, å være meget bevist i form av differensiert veiledning av elevene gjennom hele læreprosessen slik at opplæringen er tilpasset hver enkelt elev.

Veiledning

Her belyses hva vi forstår med veiledning og hvordan vi legger til rette for veiledning i læringsprosessen. Veiledning omhandler i sin helhet å tilrettelegge for en læringsprosess. Det er en pedagogisk rasjonell prosess der læring, oppdagelse, vekst og utvikling for den lærende er i fokus. Før selve veiledningen begynner vil det være lærerens ansvar å tilrettelegge forholdene omkring veiledningsprosessen. En god veileder bør ha respekt for elevenes ansvar for å ta egne valg og avgjørelser. Det vil derfor være naturlig å legge til rette for elevmedvirkning og interessebasert læring i selve læreprosessen. Selve innholdet i hva elevene velger å lære vil påvirke hvordan veiledningen foregå. Veileder arbeider ut i fra elevenes forståelse, men veileder er ikke nøytral. Gjennom spørsmål og råd klargjør veileder hva eleven står for, når det gjelder læringsarbeidet.

Veileder bør tydeliggjøre sitt ståsted når det gjelder kunnskap om læring, bygge opp dialogen og relasjonene mellom elevene, men også til skolen og andre arenaer, ut i fra de oppgaver som skal løses (Stålsett, 2006).

Veiledning gjennom oppgaven til elevene

I dette prosjektet er ønsket å utarbeide en oppgave der elevene får mulighet til å utvikle sine evner og talenter både individuelt og i samarbeid med andre. Oppgaven til elevene er basert på interessebasert læring i faget Ptf.

Samtidig er det helt relevant å ha en felles strategi og rammer å forholde seg til, med god struktur i oppgaven og faglig læring. Veiledningen vil foregå for hele klassen, i små grupper og individuelt for hver enkelt elev. Da oppgaven til elevene kan innebære mange forskjellige frisørfaglige interesseområder, anser vi er det som særdeles viktig for oss å kunne gi elevene relevant faglig veiledning. Dette da i forhold til hvilke behov og utfordringer vi vil stå ovenfor underveis. Som lærere føler vi oss trygge på at vi kan gi elevene god faglig yrkesdidaktisk veiledning.

Vi utarbeider en struktur for selve arbeidsgangen og holdepunkter for veiledningsløpet, deretter fordelte vi veileder roller oss imellom. Dette da med tanke på at elevene kjente den ene læreren godt og ikke den andre, hvilke roller vi veiledere bør ha i de ulike fasene og hvem vi var i forhold til situasjon og våres ståsted som veiledere iht. behovet. Elevene skal løse individuelle arbeidsoppgaver som omhandler felles tema i et gruppesamarbeid. På denne måten vil den enkelte elev kunne lære av gruppens innspill og lære av hverandre med tanke på å styrke deltakernes motivasjon for læring.

Før vi startet opp med det konkrete veiledningsarbeidet, var det for oss avgjørende å få god kontakt med den eller dem vi skulle veilede, vi kaller dette for kontakt fasen. Den første forberedelsen vi gjorde som veiledere var å innstille oss på møtet med dem vi skulle veilede "tuning in" stille seg inn (Stålsett 2007:57). Konkretisering av hvordan dette ble gjort presenteres i Kap.5 Vi utarbeidet oss frem til en arbeidskontrakt, en kontrakt i denne sammenheng er en muntlig avtale som vi sammen med elevene forhandlet oss frem til. For oss handlet dette om å bygge rammer og struktur for veiledningen og utarbeidelse av oppgaven (Stålsett 2007).

Et eksempel på denne forhandlingen var at vi ønsket at elevene skulle skrive logg²⁵ etter hver dag i disse fem ukene. Elevene gav tydelig uttrykk for at det var kjedelig og vanskelig å skrive logg. Vi forhandlet oss frem med elevene slik at vi istedenfor å skrive logg skulle ha en muntlig gruppe dialog med elevene på slutten av hver arbeidsdag.

Vi lærere skulle skrive notater ut i fra denne gruppe dialogen på slutten av dagen.

---

²⁵ I denne sammenheng er det ikke Fiff logg vi snakker om, men en vanlig logg.

Tidligere erfaringer med bruk av denne type logg viser til samme erfaringer, henviser her til en elev uttalelse fra en av oss sine tidligere arbeider, opg. 3²⁶. *Hvorfor skal vi skrive hva vi har opplevd, følt og erfart i løpet av dagen når vi snakker sammen om det i klassen? Vi lærer jo mer når vi får dele våre erfaring /opplevelse sammen med alle i klassen..*(Kristiansen, 2008:14). Vår erfaring med erfaringsdeling etter hver arbeidsøkt er at elevene kan være mer oppriktige i sine tilbakemeldinger og de deler sine erfaringer i fellesskap. Vi som veiledere ønsker i dette arbeidet å legge til rette for erfaringsdeling da dette også kan bidra til refleksjon over egen praksis. Tradisjonene er jo at vi lærere reflekterer over elevenes læring, men i mindre grad reflekterer lite over egen praksis. Metakognisjon innebærer å kunne planlegge, overvåke og evaluere egen læringsaktivitet (Skaalvik og Skaalvik, 2005). Slik vi ser det er dette gjeldende både for oss veiledere og elever, vi har jobbet på en slik måte da dette vil styrke kvaliteten på vårt veiledningsarbeide. Vi vil nå avslutte dette kapitlet med en oppsummering.

2.8 Oppsummering av Kap.2

Gjennom kapittel 2 har vi presentert hva ulike styringsdokumenter henviser til iht. våre to hovedbegreper i problemstillingen: *Samfunnsrelevant og meningsfull opplæring for hver enkelt elev*. For å vise til hva vi er pålagt innenfor lovverkets rammer. Videre har vi presentert vår forståelse av læring og knyttet det opp i mot relevant teori. Når det gjelder valg iht. didaktiske prinsipper i arbeidet har vi her belyst hvordan vi ønsker å legge til rette for læring og begrunnet våre valg iht. didaktiske strategier. I Kap.5 presenteres oppgaven og hvordan vi legger til rette for læring på bakgrunn av elevenes medvirkning. Neste kapitel viser vi til hvordan vi har jobbet med aksjonsforskning som strategi og hvilke metoder vi har benyttet oss av iht. innsamling av data i dette forskningsarbeidet.

²⁶ Eksamens oppgave 3, Master i yrkespedagogikk, Aina Kristiansen, 2008.

3. FORSKNINGSTILNÆRMING OG FORSKNINGSMETODE.

3.1 Valg av forskningsstrategi

Vi viser her til valg av forskningsstrategi og hvilke metoder vi bruker for å innhente data i dette forskningsarbeidet. Det vil i dette kapitlet være naturlig å trekke inn relevante teori innenfor valgt forskningsstrategi for å belyse hvorfor denne metoden passer inn i vårt prosjekt. Videre vil vi begrunne hvilke metoder vi har benyttet oss av.

Aksjonsforskning

Aksjonsforskning gjør det mulig for yrkespedagoger å forske på eget arbeidsfelt, gjennom medvirkning og demokrati i samarbeid med de som deltar i dette feltet. Hensikten med arbeidet er å utvikle yrkespedagogers profesjonskunnskap gjennom systematisk, forskningsbasert refleksjon, over pedagogisk, didaktisk og faglig praksis. *"How do i improve my practice?"* (Whitehead 1989), *as practitioners systematically search for ways of influencing their own and others` learning* (Jack Whitehead and McNiff, 2006:19).

Vi startet dette arbeidet med å stille oss selv spørsmålet, hvordan forbedre nåværende praksis i faget prosjekt til fordypning Vg2 frisør og hvordan lærer elevene best?

Aksjonsforskning som forskningsstrategi er valgt fordi vi vil legge til rette for demokratiske prosesser underveis i forskningen. Vi har en plan i forkant, vi utfører noen handlinger, observerer og reflekterer sammen med våre medforskere. Disse erfaringene danner grunnlag for nye aksjoner/planer underveis innenfor en gitt periode som forskningen pågår. *Formålet med slik forskning er å kartlegge og tilrettelegge betingelser for folks egne handlingsmuligheter. Når forskningen er handlingsrettet, vil forskerens kontakt med brukeren nødvendigvis være temmelig omfattende* (Halvorsen, 1993:51-52). Vi er i dette arbeidet da helt avhengig av deltageres respons underveis i prosessen.

I dette aksjonsforskningsarbeidet er det datainnsamlingen fra elever/kolleger og våre observasjoner som danner grunnlag for nye planer underveis i dette arbeidet. Vi benytter oss av ulike metoder i arbeid med innsamling av data, valg av metoder presenteres i kapitel. 3.4. Noen vil hevde at den amerikanske psykologen Kurt Lewin er opphavsmannen bak denne forskningsforståelsen. Lewin definerer aksjonsforskningen i forhold til at det er viktig å skaffe relevant viden om de sosiale prosessene mellom mennesker, for å kunne vurdere om det som blir gjort, er relevant og fornuftig (Whitehead og Mc Niff).

Aksjonsforskning slik vi oppfatter det er prøvd ut og jobbet med av forskere som oppfatter denne type forskning som en demokratisk bevegelse. Knut Lewin benyttet aksjonsforskning om en prosedyre/ fremgangsmåte der han tillater deltakerne å ha stor innflytelse/medvirkning i alle sammenhenger i arbeidet (Witehead og Mc Niff). *He promoted action research on the basis that worker`s greater involvement would probably improve their productivity* (Witehead og Mc Niff, 2006:219). Slik vi tolker dette vil alle deltakere i et aksjonsforskningsprosjekt forbedre sin praksis hvis forsker legger til rette for demokratiske prosesser i sitt forskningsarbeide. Vi har lagt til rette for dette i vårt arbeide der elevene får være deltagende fra starten av, de får uttrykt sine ønsker for hvordan de vil arbeide med faget prosjekt til fordypning. I forkant av dette har kollegaer på avdelingen ytret et ønske om å finne nye løsninger iht. tilretteleggingen av dette faget.

3.2 Aksjonsforskning og aksjonslæring

Her belyses hva vi forstår med disse to begrepene og hvordan vi knytter disse begrepene opp mot måten vi jobber i dette forskningsarbeidet.

Aksjonsforskning - Som aksjonsforskere er vår intensjon å bidra til endringsarbeid i denne sammenheng i skolen, vårt mål er å forbedre nåværende praksis i faget prosjekt til fordypning Vg2 frisør. Der vi vil produsere kunnskap og dokumentere endringsprosesser og forbedret praksis. Aksjonsforskning er en deltakende og samarbeidende forskningsform der forskere og praktikere er samarbeidspartnere (Tom Tiller,(red) 2004). I denne sammenheng vil det være vi som er forskere og elever/kollegaer som er praktikere. Vår rolle i dette arbeidet blir å legge til rette for demokratiske prosess der alle som deltar i prosjektet skal komme til orde. Vi gjennomfører noen kvalitative intervjuer av elever, ulike bransjer som vi begrunner mer i kapitel. 4.

Hensikten med å intervjuer elevene er at vi sammen med de som ønsker å delta i dette forskningsarbeidet skal si noe om hvordan de opplever situasjonen nå, at de gir uttrykk for sine ønsker iht. hvordan de ønsker å jobbe med faget Ptf iht. sin fremtidige yrkeskarriere. Med dette som utgangspunkt blir vi sammen enige om hvilke handlinger/tiltak vi skal sette i gang for å nærme oss ønsket endring (Hartviksen og Kversøy, 2008).

Handlingene man tror skal til for å oppnå ønsket endring gjennomføres (dette er aksjonene²⁷). Aksjonene i praksis bidrar til nye erfaringer for deltagerne som de må reflektere over, praktikerne må delta i refleksjonen sammen med forskerne. Forskningen frambringer en kunnskap man er sammen om og kan publiseres slik at det kan brukes som inspirasjon til refleksjon og handling for andre (Tiller,(red) 2004).

Aksjonslæring - Aksjonslæring vil være en form der det legges til rette for å forbedre noe der fokuset er å utføre en aksjon og evaluere denne aksjonen sett i sammenheng med hvilke formål/ hensikt denne aksjonen hadde. En aksjon kan være at vi samarbeider med elever/kollegaer om hvordan vi skal legge til rette for en samfunnsrelevant og meningsfull opplæring for elevene i faget Ptf. Vi lager en plan der vi viser til noen tiltak vi ønsker å sette i gang, utføre disse tiltakene, observere underveis i prosessen og reflektere/ evaluerer sammen med elever/kollegaer. En felles evaluering sikrer felles forståelse og bevissthet rundt det vi gjør blant alle deltakerne. Både vi som forskere og elever/kollegaer lærer i denne prosessen, men en viktig forskjell er at elever/kollegaer som deltar i aksjonslæringen nødvendigvis ikke er forskere, men de forholder seg forskende til sin hverdag og sitt arbeid (Tiller,1999).

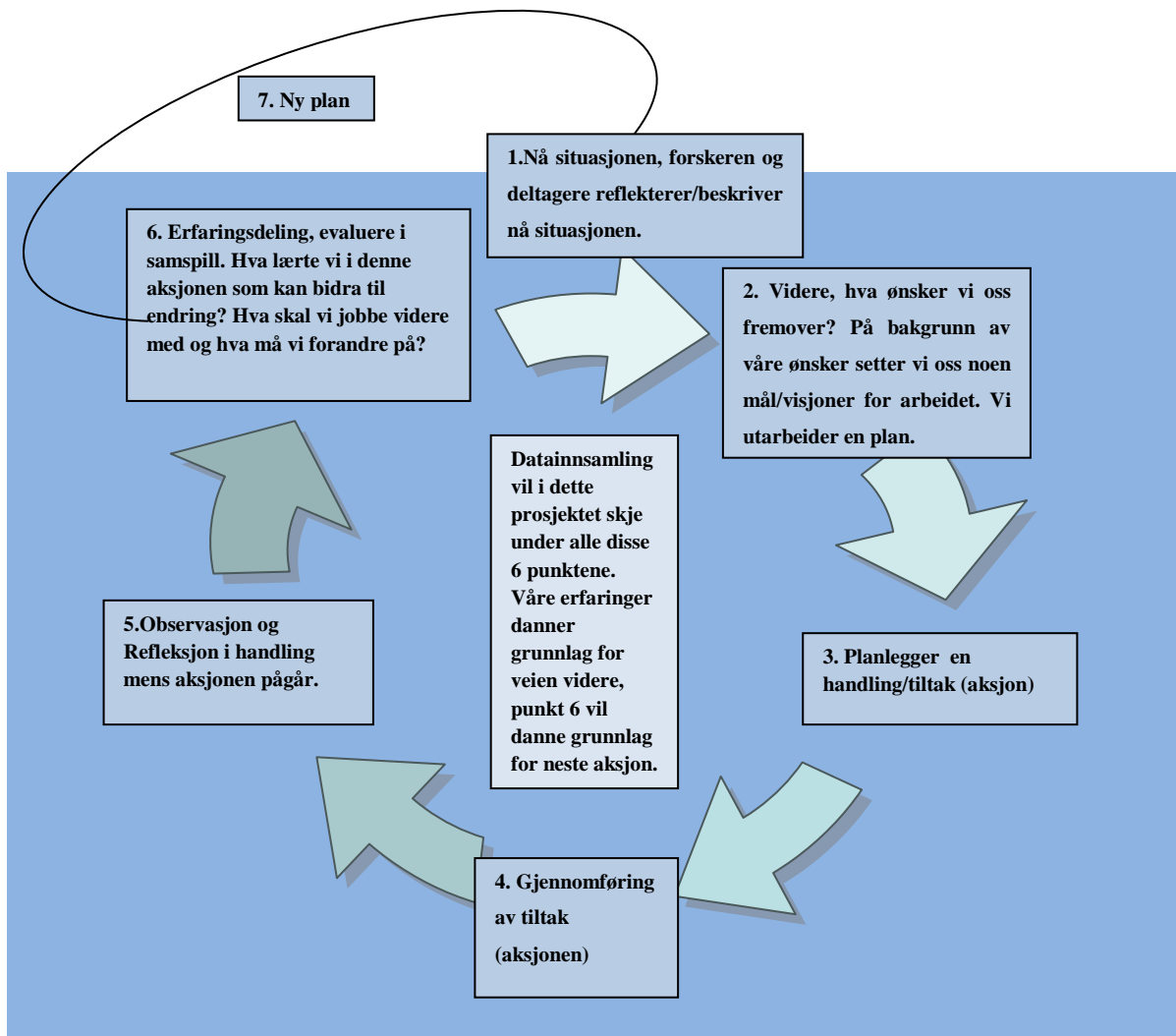
Kort oppsummering av aksjonsforskning og aksjonslæring

Skillet mellom aksjonslæring og aksjonsforskning er ikke helt tydelig, men slik vi forstår det kan vi si det slik at i aksjonsforskning stilles det krav til publisering og spredning av resultatene og den grundighet og validitet som stilles som krav til prosess og rapportføring i aksjonsforskningen. Dette kravet stilles ikke i like stor grad i aksjonslæringen (ibid.). Aksjonslæring slik vi oppfatter det er læringen som skjer når vi utfører et praktisk arbeid og vi evaluerer dette, gikk dette etter planen? Hva bør vi forandre i neste utprøving? Planlegging, gjennomføring med observasjon og evaluering fører til at deltakerne lærer. Noen har kalt dette for aksjonslæring (Tiller, 1999).

²⁷ **Aksjoner**²⁷ - I denne sammenheng ulike tiltak i opplæring sammenheng som har som mål å forbedre nåværende praksis.

Modellen vi bruker som verktøy i vårt arbeid

Vi vil på neste side presentere en modell som vi har jobbet etter i vårt prosjekt. Denne modellen er en bearbeidet modell som er forandret til ”vår” modell slik at den passer inn i vår måte å arbeide på i vårt aksjonsforskningsprosjekt. Til denne modellen er det hentet inspirasjon fra ulike modeller som ”*action research cycle*” (Coghland og Brannick, 2001:17) og ”*action reflection cycle*” (Mc Niff & Whitehead, 2006: 9) og modell i boken til (Hartviksen og Kversøy, 2008:165). Vi ønsket en modell som ivaretar SØT modellen som vi henviser til i Kap.3.4 , som vi bruker som verktøy når vi skal utarbeide en aksjonsplan for fremdriften i dette aksjonsforskning prosjektet.

Figur 6

Beskrivelse av hvordan vi bruker denne modellen i vårt arbeid

Vi vil her kort forklare hva vi legger i de ulike punktene, og begrunne hvorfor vi mener disse punktene er viktig å ha med i vårt aksjonsforskningsprosjekt. For at vi skal oppleve dette arbeidet som meningsfullt for oss som forskere var det viktig for oss å utarbeide en modell som vi forstår og ser hensikten med og ikke minst kan bruke i vårt arbeid. Noen av modellene starter andre steder enn vi starter prosessen i aksjonsforskningen eller benytter andre begreper enn det vi opplever passer inn i vårt arbeid. Modellen til Hartviksen og Kversøy; 2008:165 viser til noe utvidet modell der Søt modellen er brukt som forskningsverktøy. Denne modellen passet ikke helt inn i vår struktur, vi måtte tilføye og endre noe, slik arbeidet vi frem en modell som i varetar Søt modellen og kan brukes som verktøy slik at den passer for oss.

Nr.1 Nå situasjonen, forskeren og deltagerer reflekterer/beskriver nå situasjonen.

Vi har benyttet denne modellen som vi velger å kalle en ”aksjonsforsknings sirkel” i vårt arbeide fra start, med å stille oss selv et spørsmål: Hvordan forbedre nåværende praksis i faget prosjekt til fordypning Vg2 frisør og hvordan lærer elevene best?” *How do i improve my practice?*”²⁸ i denne sammenheng vil det være ”Hvordan kan vi forbeder vår praksis?”. På bakgrunn av våre erfaringer som vi presenterte i Kap.1, der det viser til at elevene ikke opplevde dette faget som relevant og meningsfylt i forhold til fremtidig yrkeskarriere. Samtidig som avdelingen hadde et ønske om å forbedre tilretteleggingen av faget Ptf. Var det da nødvendig å reflektere/beskrive hvordan vi (forskere) og deltager (elever/kollegaer) opplever nå situasjonen. Er det behov for endring? Stemmer våre erfaringer med deltakernes opplevelser?

Nr 2. Videre, hva ønsker vi oss fremover? På bakgrunn av våre ønsker setter vi oss noen mål/visjoner for arbeidet. Vi utarbeider en plan.

Etter å ha reflektert og beskrevet nå situasjonen satte vi oss et felles mål. Vi ønsker i dette arbeidet å endre praksisen i faget Ptf. Dette ønsket kom frem i fellesskap, elevene ønsker å jobbe mer praktisk iht. individuelle mål. Det kom frem i nå situasjonen at de opplevde at det var lite rom for dette ute i bedrift.

²⁸ Jakc Witehead og Mc Niff, 2006:19

Vårt felles mål/ visjon for arbeidet henviser vi til i vår problemstilling kap.1.4. Det er da nødvendig i et slikt arbeid å lage en aksjonsplan der vi systematisk begrunner våre erfaringer og fremmer våre ønsker/planer og legger frem hvilke tiltak vi velger å sette i gang. I dette arbeid vil vi benytte SØT – modellen²⁹ som verktøy.

Nr. 3 Planlegger en handling/tiltak (aksjon)

Vi har i hele denne prosessen planlagt de ulike handlingene/tiltak som skal gjennom føres i samarbeid med elever/kollegaer. Noen føringer for rammer iht. gjennomføringen av det didaktiske arbeidet har vi som leder forskningsarbeidet styrt. Dette begrunner vi i Kap. 2.4.

Nr 4. Gjennomføring av tiltak (aksjonen)

Å "gå til aksjon" vil si å ta det første skrittet i forskningsarbeidet, i denne sammenheng når implementering av vår plan starter. Vår plan i denne sammenheng er vår aksjonsplan som presenteres Kap.3.4. Når tiltakene vi fremmer i denne planen blir utført er implementeringen av vår aksjonsplan startet. Et av tiltakene vil være å utarbeide et forslag til en lokal læreplan for prosjekt til fordypning på Vg2 frisør. Kap. 5. viser til gjennomføring av tiltak som vi henviser til i vår plan. Den praktiske gjennomføringen av utprøvinger ble gjennomført vår 2009. Henviser her til aksjonsplan kap.3.4.

Nr.5 Observasjon og Refleksjon i handling mens aksjonen pågår.

Dette punktet begrunner vi viktigheten av og støtter oss til Schön som fremhever viktigheten av reflekterende praktiker for å oppnå en begynnende yrkeskunnskap og en mer relevant profesjonsutdanning. Dette gjøres ved at vi legger til rette for systematisk refleksjon, veiledning og læring i selve prosessen som aksjonen pågår der forskere /medforskere prøver seg frem, får øvelse, eksperimenterer fritt og lærer av hverandre.

Nr.6 Erfaringsdeling, evaluere i samspill. Hva lærte vi i denne aksjonen som kan bidra til endring? Hva skal vi jobbe videre med og hva må vi forandre på?

Å dele erfaringer med hverandre på slutten av hver aksjon sikrer vi deltakerne sine ønsker for veien videre, Hva erfarte deltakeren fra denne aksjonen? Alle deltakerne har konkrete opplevelser (erfaringer) fra denne aksjonen som danner grunnlag for en ny aksjon.

---

²⁹ SØT modellen henviser til kapittel 3.4

Et eksempel fra en elevs uttalelse: *Det var bra når vi lærte teori på det praktiske arbeidet samtidig som vi jobbet. Når jeg skulle farge et hår fikk jeg samtidig lært farge teorien og skrevet dette ned i arbeidsloggen på Fiff.* Her vises det til at denne eleven opplevde det å få veiledning på farge teori fra veileder satt inn i en konkret arbeidssituasjon som lærerikt. Med å dele slike erfaringer får vi avklart om det er flere som har samme opplevelse, er dette en metode veileder bør ta med seg i neste aksjon. Et nytt sitat fra en annen elev: *Det var gøy å jobbe med helhetlig stylistarbeid og ikke bare hår. Lettere å skjønne hvorfor analyse av kunden er viktig.* Med dette sitatet tolker vi det slik at denne eleven opplever arbeidet som meningsfullt og relevant. Det er jo en bekreftelse fra denne eleven som hun deler i fellesskap med de andre deltagerne der vi får avklart om det er flere som opplever dette eller ikke.

Nr.7 Ny plan!

Evaluering underveis fra de ulike aksjonene danner grunnlager for prosjektets neste skritt her henviser vi til punkt 6. i vår modell figur. 4, erfaringer fra aksjon1 bakes inn i neste aksjon. Aksjon i denne sammenheng vil dreie seg om ulike aksjoner fra kartlegging av elevenes ønsker iht. faget prosjekt til fordypning og som da danner grunnlaget for neste aksjon. Når det gjelder den praktiske gjennomføringen av prosjektet fra uke til uke planlegges de ulike aksjonene i prosjektet på bakgrunn av hva elevene og vi erfarte fra den forrige aksjonen. Vi i denne sammenheng er alle deltakere i prosjektet, vi som leder prosjektet, kollegaer og elever. Aksjonsforskningssirkelen tar en omdreining og vi kan vise til en ny aksjon som vi kan belyse gjennom en ny nå situasjon.

3.3 Aksjonsplan

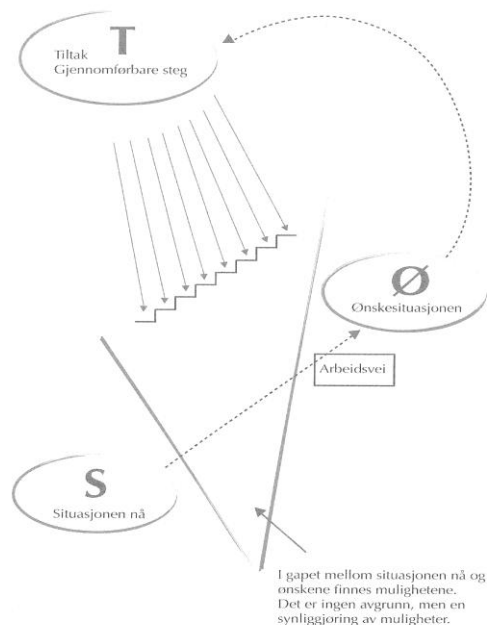
Vi vil her begrunne vårt valg av forskningsverktøy og belyse vår struktur i vår aksjonsplan. Det er i dette arbeid fokus på å forske fremover, vi utarbeider en plan der vi klargjør hva vi ønsker å videreutvikle på bakgrunn av våre tidligere erfaringer. Hensikten med dette forskningsarbeidet er å legge til rette for at virkeligheten vi befinner oss i skal bli bedre. (Hartviksen og Kversøy, 2008).

Søt modellen

I dette arbeidet har vi brukt søt modellen som verktøy som er en videre utviklet modell av SMT- modellen (Stålsett m.fl, 1991).

SØT- modellen er videreutviklet av Marit Hartviksen (Hartviksen og Kversøy,³⁰ 2008). Denne modellen har vi benyttet oss av for å beskrive situasjonen nå (S). Hvordan opplever elevene og lærere skolesituasjonen nå? Hvordan opplever de tilretteleggingen av faget prosjekt til fordypning? Hvordan ønsker vi å legge til rette faget, hvordan ønsker elevene å arbeide med faget? Hva mener bransjen er viktig? Neste steg i denne modellen er (Ø), Hva ønsker vi? Hvordan ønsker elevene å jobbe med dette faget? Hva ønsker bransjen av sine fremtidige lærlinger?

Det siste steget i denne modellen er (T) som står for tiltak. Hvilke tiltak mener elevene vi skal sette i gang? *Tiltakene kan, gjennom å bli satt ut i handling, bygge bro over gapet mellom situasjonen nå og ønsket situasjon* (Hartviksen og Kversøy, 2008:30).

Vi vil bruke denne modellen for å avklare med elevene og kollegaer hvordan de opplever situasjonen nå, hvilke ønsker har elevene for sin utdanning og hvilke tiltak skal vi sette i gang som ivaretar elevenes ønsker. Denne modellen har vi benyttet oss av gjennom de ulike aksjonene i prosjektet. Etter en aksjon hvordan opplever elevene situasjonen nå, har de oppdaget noe? Har de ønsker for hvordan vi kan arbeide videre? Hvilke tiltak mener de vi skal sette i gang i neste aksjon? Hvordan opplevde lærere/forskere de ulike aksjonene?

Figur 7

Modell: Hartviksen og Kversøy s:31

På neste side presenteres SØT- modellen som en første del av en aksjonsplan som kan ses på som en grovskisse. Med grovskisse mener vi en skisse som viser til en plan over fremdriften i startfasen. *Detaljplanlegging kan ikke skje før man står i situasjonen* (Tiller (red), 2004: 155).

³⁰ Marit Hartviksen og Kjartan Kversøy 2008: Samarbeid og konflikt - to sider av samme sak.

Når vi presenterer denne planen som en førstedel av en aksjonsplan mener vi her at den kan ta nye veier³¹ helt avhengig av hva som kommer frem gjennom tiltakene vi setter i gang. Denne modellen skal beskrive *Nå situasjonen* (Des 2008) da oppstarten på vår master oppgave startet. Neste steg er at vi beskriver våre ønsker i henhold til hvordan vi kunne tenke oss å legge til rette dette faget. Siste steg i aksjonsplanen vil vi belyse hvilke tiltak vi ønsker å sette i gang. Vi i denne sammenheng er oss som leder aksjonsforskningsprosjektet, kollegaer og elever.

Nå situasjon

Etter første periode høsten 2008 ble organiseringen noe annerledes da flere av våre elever fikk tilbud om og arbeidet ute i Drammens teater der de fikk prøve seg innenfor make up og styling av hår/ parykker. Etter første runde i teateret ble elevene ringt opp på nytt og ble forespurt om de ville være med på et slikt prosjekt en gang til, i en ny forestilling. På bakgrunn av dette så vi behovet for å endre eller tilrettelegge tilbudet innenfor faget Ptf slik at elevene kan være mer forberedt på slike oppdrag i fremtiden. De fleste elevene ønsker seg eller drømmer om en fremtid som stylist eller make up artist. Elevene opplever yrket som mer virkelighetsnært når de får jobbe med virkelige mennesker, ute i salong slipper de ikke til på samme måte. Elevene ønsket ikke å være ute i bedrift i faget Ptf da de mener de ikke får jobbe med relevante yrkesoppgaver. Tilbudet vi nå har på skolen må endres i tråd med videre muligheter innen utdanningsprogrammet. Elevenes tilbakemeldinger av første periode (Høst 2008) i faget Ptf gir føringer til å arbeide i denne retning. Når elevene er ute i arbeidspraksis skal bedriften gi en kort tilbakemelding på hvordan eleven har arbeidet med sine mål. Dette blir i liten eller ingen grad gjort, skolen sender ut skjema med eleven og når vi er ute på besøk henviser vi til dette skjema og ytrer ønsket om å få en tilbakemelding fra bedriften. Slik det har fungert frem til nå, er det hovedsakelig den skriftligerapporten til eleven vi får vurdert.

---

³¹ Tom Tiller (red) Janne Madsen 2004,s:155- *Sannsynligvis vil det forekomme mange avvik fra planene. Disse avvikene må begrunnes og forklares. Det konkrete innholdet i handlingene kan naturligvis ikke beskrives på forhånd, da de vil være et resultat av samspillet og arbeidet i forskningsperioden.*

Ønsket situasjon

Vi er to lærere som samarbeider om å utvikle egen yrkesdidaktisk kunnskap, dette skal systematisk dokumenteres i en masteroppgave.

Vi ønsket å forske med elever og kollegaer, samt dokumentere yrkesdidaktisk kunnskap om hva en relevant og meningsfylt utdanning innen frisørfag kan innebære. Ønsket situasjon var at vi skulle jobbe frem et tilbud innenfor faget Ptf, som oppleves relevant og meningsfullt for hver enkelt elev og deres videre muligheter innenfor utdanningsprogrammet frisørfag. Mange elever ønsker seg en fremtid som make up artist og stylisten, det vil da være ønskelig og knytte kontakter ute i yrkeslivet. Hvordan jobber make up artisten og stylisten? Er det muligheter å knytte kontakter med reklamebyrå og andre aktuelle samarbeidspartnere. Ønsket var da å legge til rette for at elevene kan jobbe med ulike bestillinger fra andre yrkesgrupper. Vi ønsket å knytte kontakter med fremtidige sponsorer innen make up, da skolens økonomi kan begrense tilbudet. Ønsket var å legge til rette en dokumentasjonsform som elevene får frem sitt produkt og kan vise prosessen fra ide til salgbart produkt. Siden skolen ikke hadde utarbeidet en lokal læreplan for faget Ptf ønsket vi å jobbe frem et eksempel på hvordan dette kan gjøres. Ønsket er at elevene skal jobbe med individuelle mål, men samarbeide om et produkt. Dette produktet kan være: forside på et moteblad, bli ny reportasje osv. Ønsket var at elevene skulle samarbeide mot et felles mål men jobbe med individuelle mål for å komme frem til et felles produkt.

Tiltak

På bakgrunn av elevenes tilbakemeldinger av første Ptf periode (høst 2008) var et av tiltakene å utføre noen kvalitative intervjuer med elevene. Dette for å kartlegge enda bedre, var vår ide i tråd med elevenes ønsker? Et av tiltakene var at vi utarbeidet en lokal læreplan for faget Ptf. Videre måtte vi kontakte ulike bransjer som vi mente ville være relevant i forhold til et samarbeid i dette prosjektet, var det muligheter for at noen firmaer kunne sponse produkter til prosjektet? Vi utførte kvalitative intervjuer med noen bransjer for å finne ut om våre tanker med å tilrettelegge dette faget på en slik måte var av en samfunnsrelevant karakter, har de ulike bransjene behov for denne kompetansen? Et av tiltakene for at vi kan sette i gang med dette aksjonsforskningsprosjektet er at vi måtte informere rektor, avdelingsleder og teamkoordinator om hvordan vi tenkte dette (vedelgg1).

På bakgrunn av disse tiltakene utarbeidet vi et veiledningsdokument der vi belyste hvordan vi tenkte dette prosjektet organisert sett i undervisningssammenheng. Dette for å informere og inkludere ledelsen og kollegaer slik at de i forkant kunne komme med innspill.

Dette aksjonsforskningsprosjektet startet på bakgrunn av evaluering av tidligere praksis og settes i gang når deltakerne beskriver sin nå situasjon. Videre stiller vi spørsmål som hva ønsker vi? *Gjennom mangfold av enkeltønsker kommer fellesønskene til syne. Utvikling av tiltak for å skape bevegelse i retning av ønsket situasjon* (Hartviksen og Kversøy, 2008:165). Vi måtte her foreta noen valg og gjennomføre disse tiltakene for å drøfte i fellesskap: Hva oppdaget vi gjennom disse tiltakene? Hva er lurt å gjøre videre? Vår økte kunnskap og erfaring fra disse ulike tiltakene vil danne grunnlag for en ny aksjonsplan. Som vi kan belyse med vår modell figur 5. i kap.3.3.

Dette var vår aksjonsplan i starten av prosjektet, vi har her avklart situasjonen nå - avklaring av ønsket situasjon - utvikling av tiltak for å oppnå ønsket situasjon. Gjennomføring av de ulike tiltak presenterer vi i kapitel 4 og 5. Vi benytter oss av denne modellen etter hver aksjon der vi evaluerer aksjonen sammen med elever og kollegaer. Hva oppdaget vi etter hver aksjon? Hvilken betydning fikk denne aksjon for videre arbeid? Hvordan oppleves nå situasjonen? Hva er ønsket situasjon? Hvilke tiltak må settes i gang frem til neste aksjon? Dette ble gjort for å legge til rette demokratiske prosesser i aksjonsforskningsarbeidet. Samtidig var det viktig for oss å være åpen for at vi måtte justere vår plan underveis for å ivareta forsker/ med forskerne sine ønsker og for å justere tiltak. Gjennom de ulike aksjonene var det ting vi erfarte som vi måtte ivareta på en slik måte at de ble satt til livs gjennom tiltak i neste aksjon.

3.4 Kvalitativt tilnærming

Vi har benyttet oss av kvalitativ tilnærming når vi har innhentet data i dette forskningsarbeidet. Her sier vi noe om hvilke metoder vi har brukt i vårt prosjekt og forklarer hvordan og begrunner hvorfor vi har benyttet disse metodene.

Kvalitativ metode bygger på en humanistisk tenkemåte, og baserer seg blant annet på observasjon, intervju, samtaler, analyse av dokumenter (Brefring, Thagaard 1998). Gjennom denne metoden får forskeren nærhet til forskningsobjektet og undersøkelsen bygges på samspill mellom forsker og det som skal undersøkes.

Kvalitative studier kan omhandle en rekke ulike datainnsamlingsmetoder, som deltagende og ikke-deltagende observasjon, intervju / gruppeintervju, elevlogger, elevarbeider, evalueringssamtaler/ erfaringsdeling med elever og kollegaer, dokumentanalyse og lydbåndinnspilling m.m.

Evaluering underveis i prosjektet vil være helt nødvendig for å arbeide mot å forbedre nåværende praksis.

På bakgrunn av empiriske materialet fra de ulike aksjonene vil dette danne grunnlag for evaluering av aksjonene og utvikling av nye tiltak som kan gjentas en rekke ganger i dette arbeidet. Vi vil her presentere våre valg av metoder.

3.5 Metodetriangulering

I dette arbeidet har vi benyttet ulike metoder i data innsamlingen dette for å styrke validiteten i dette forskningsarbeidet. Triangulering forbinder vi ofte med metodetriangulering (Hartviksen og Kversøy, 2008). Metodene vi har benyttet i dette arbeidet er Fifflogger, kvalitative intervjuer både individuelle og i grupper, deltagende observasjon. Hensikten med å benytte flere metoder har vært å øke funnenes gyldighet. Med observasjon som metode har vi i dette arbeid benyttet deltagende observasjon i gjennomføringen av oppgaven til elevene, denne metoden ble da benyttet som en kvalitetssikring av gjennomføringen.

Vi fikk gjennom erfaringsdelingen med elevene bekreftet eller avkreftet om vår observasjon stemte med elevenes opplevelse av de ulike situasjonene i gjennomføringen. I denne sammenheng var det viktig at elevene kjente seg igjen i vår observasjon, på denne måten fikk vi kvalitetssikret våre funn når vi skulle beskrive hvordan de ulike aksjonene ble gjennomført som blir presentert i Kap.5. Beskrivelsen av slike justeringer øker dokumentasjonens redelighet og er en enkel form for triangulering (Hatviksen og Kversøy, 2008: 174).

3.6 Kvalitativ intervju

Vi har benyttet oss av to intervjuformer³² som individuelle intervjuer og gruppe intervjuer. Med individuelle intervjuer forstår vi det slik at hensikten er å søke etter informantens meninger, holdninger, fortellinger iht. den informasjon intervjuer ønsker å finne ut av.

---

³² Kvale, 2007: 58 Her belyser Kvale hvordan de ulike intervjuformer kan benyttes og i hvilken sammenheng det kan være relevant å benytte de ulike intervjuformene, dette er teori vi støtter oss til iht. valg av intervjuformer.

Når det gjelder gruppe intervju er det i denne sammenheng brukt som metode der vi ønsker å evaluere gjennomføringen Kap.5, sammen med elevene for å få frem kollektive meninger iht. de spørsmål vi stiller informantene. Denne form for intervju blir i denne oppgaven benyttet for å formidle forskningsresultat. Her si noe om hvordan disse intervjuformene ble jobbet med.

Individuelle intervju - Vi benyttet oss av denne intervjuformen for å utføre en undersøkelse om vår ide er i tråd med elevene³³ og bransjens³⁴ ønsker. For å finne ut hvordan elevene opplever læresituasjonen i faget Ptf og hvordan de kunne tenke seg å arbeide med faget. Når vi benytter kvalitativ intervju kommer vi nærere informantens ”*livsverden*”³⁵ (Kvale, 2006). Hvordan opplever de tilretteleggingen av faget prosjekt til fordypning? Hvordan ønsker elevene å arbeide med faget? Hva mener bransjen er viktig? Forskningsintervjuet i denne sammenheng var av en slik art at den hadde en viss struktur der vi som forskere benyttet en intervjuguide for å ivareta faglig innhold og hensikten med intervjuet. Det er vi som forskere som definerer og kontrollerer intervjusituasjonen. Tema for intervjuet er satt av forsker som underveis i intervjuet definerer og følger opp intervjupersonens svar på de ulike spørsmålene. Hensikten med å benytte denne intervjuformen var å la informanten få uttrykke sin subjektive mening gjennom god beskrivelse fra han/hennes *livsverden* (opplevelse og erfaringer av faget prosjekt til fordypning).

Gruppe intervju- I denne sammenheng har vi benyttet gruppe intervju som metode for å evaluere gjennomføringen av alle de ulike aksjonene i dette arbeidet. Med dette mener vi selve gjennomføringen som blir presentert i Kap. 5. Det finnes ulike varianter av gruppe intervjuer, men i denne sammenheng har vi benyttet oss av fokusintervju. Med dette mener vi at det i selve intervjusituasjonen diskuteres et avgrenset tema, i dette tilfellet har intervjuer formulert tre spørsmål som blir diskutert i gruppen.

Denne metoden er valg fordi vi ønsket i dette intervjuet å frembringe kollektive meninger iht. hvordan informantene har opplevd denne måten å jobbe på i faget Ptf.

---

³³ Elever i denne sammenheng- elever på Vg2 Frisør

³⁴ Bransjen i denne sammenheng- frisørsalonger, teater, reklamebyrå, kles butikk/kjole salong.

³⁵ ”Livsverden”- Med ”*livsverden*” mener vi i denne sammenheng informantens opplevelser av faget prosjekt til fordypning og hva informanten ønsker å fordype seg i innen dette faget sett fra eget perspektiv.

Sentrale spørsmål i gruppe intervjuet er ***Hva var bra med dette prosjektet? Hva kunne vært gjort på en annen måte i dette prosjektet? Hvordan ser dere for dere veien videre?*** Med disse spørsmålene som utgangspunkt ønsket vi i denne sammenheng og finn ut om denne måten å jobbe på i faget Ptf kan bidra til svar iht. vår problemstilling. Funn fra gruppe intervjuet vil vi presentere i Kap.6.

Forskningsetiske hensyn

Det er viktig at vi som forskere tar hensyn til de personene som intervjues både under selve intervjuet og i etterkant, når resultatene skal presenteres og fortolkes. Det at informantene er informert om hvilke mål undersøkelsen har og hvilken hensikt er av en avgjørende karakter. Det er vanligvis et krav at man anonymiserer gjenkjennelige detaljer, og at man behandler sensitive opplysninger med varsomhet. Aksjonsforskningsprosjektet må være forankret og godkjent av alle involverte parter.

- ✓ Rektor ved skolen, avdelingsleder, team koordinator, kollegaer og elever/foresatte.

I denne sammenheng er det skrevet et formelt brev til rektor/ avdelingsleder og teamkoordinator (Vedlegg nr 1). Videre har vi skrevet et informasjonsbrev til foresatte (Vedlegg nr2). Kollegaer er informert og ønsker å delta i dette prosjektet.

3.7 Observasjon

Deltagende observasjon

Her begrunner vi valg av observasjon som metode for å innhente data. Det er i denne sammenheng viktig å avklare hvordan vi jobber med observasjon som metode og hvilken hensikt denne observasjonen skal ha. Det er mange ulike måter å utføre en observasjon på, i denne oppgaven har vi benyttet deltagende observasjon. Fordi denne metoden peker mer spesifikt på de handlingsprinsipper metoden bygger på. Vi som forskere deltar aktivt i en handling samtidig som vi observerer.

Deltagende observasjon er en betegnelse som brukes mer eller mindre synonymt med feltarbeid, men betegnelsen deltagende observasjon peker mer spesifikt på de handlingsprinsipper metoden bygger på. Forskeren skal nemlig på samme tid delta og observere. Dette kan i seg selv by på særegne etiske utfordringer.

Dersom forskeren blir for involvert som deltager kan han eller hun risikere at forskningen, og observasjonen, kommer for mye i bakgrunn. De andre deltagerne kan oppleve det som et svik dersom forskeren som etter hvert har blitt like involvert som dem, så går over i en mer distansert og tilbaketrukket forskerrolle. Det er viktig at vi som forskere etablerer en relasjon til dem vi skal samhandle med i forskningsarbeidet.

*Relasjoner etableres mellom statussett, som gjør det mulig for samhandlingspartene å stille rolleforventninger til hverandre*³⁶(Erik Fossåskaret, Otto Laurits Fuglestad og Tor Halfdan Aase (red), 2006:49).

For at denne metoden skal kunne forsvares som en forskningsmetode er det spesielt to krav som stilles til oss som leder dette forskningsarbeidet, det ene er at vi som feltarbeidere/som leder aksjonene er ærlig i det vi observerer. Vi må være tilstede der arbeidet skjer i denne sammenheng observasjon av konkrete hendelser av elevenes arbeider i de ulike aksjonene, notere hva som skjer, som vi som forskere kan kommunisere sammen med elevene om. Det andre kravet er at informantene / med forskerne må kjenne seg igjen i den teksten som igjen kommer ut av analysen vi som forskere presenterer³⁷.

*Hvis disse to kravene er oppfylt – ærlighet overfor observasjonen og adekvans i begrepsfesting, er deltagende observasjon sannsynligvis den mest egnede metoden til å komme "de andre" nært inn på livet*³⁸(Erik Fossåskaret, Otto Laurits Fuglestad og Tor Halfdan Aase (red),2006:68). Med dette sitatet ønsker vi å begrunne hvorfor vi som forskere valgte denne måten å observere på og hvilken hensikt den skal ha i vårt prosjekt.

Vi bruker denne metoden under hele perioden der den praktiske gjennomføringen av prosjektet ble gjennomført. Hensikten var å observere hvordan tilretteleggingen av faget prosjekt til fordypning kan bidra til en samfunnsrelevant og meningsfull opplæring for hver enkelt elev.

---

³⁶ Erik Fossåskaret, Otto Laurits Fuglestad og Tor Halfdan Aase (red)2006:s49. Her henviser Tor Halfdan Aase til viktigheten av hvilken rolleforventninger vi (forsker/informant) har til hverandre og viktigheten av relasjon og status.

³⁷ Når observasjon skal gjøres om til data, må observasjonene begrepsfestes (Wadel 1988). Hvis forskeren henviser til en handling som han/hun mener resulterer til en "meningsfull opplæring", må handlingen det henvises til oppfattes slik av de informantene han skriver om. *Dette er blitt kalt adekvans- kravet (Schutz1973) og det kan stilles til all samfunnsforskning.* Dette henvises det noe til i boken til Erik Fossåskaret, Otto Laurits Fuglestad og Tor Halfdan Aase (red)2006:s68.

³⁸ Erik Fossåskaret, Otto Laurits Fuglestad og Tor Halfdan Aase (red)2006:s68

For at vi som observatører skal være ærlige ovenfor det vi observerer gjennomførte vi en erfaringsdeling³⁹ på slutten av hver aksjon. Alle informantene /elevene og vi som ledet forskningsprosjektet satte oss sammen i en sirkel og delte dagens erfaringer med hverandre. Tema for dagen var ulik fra uke til uke, for eksempel en uke var tema foto: Vi delte erfaringer om tema og vi som observatører kom med innspill hvordan vi hadde observert de ulike situasjonene. På denne måten fikk vi bekreftet eller avkreftet om det vi hadde observert stemte med informantenes opplevelser fra den aktuelle situasjonen. Observasjon som metoden er benyttet for å kvalitetssikre våre funn når vi skulle beskrive hvordan de ulike aksjonene ble gjennomført som blir presentert i Kap.5. Vi vil etter gjennomføringen av de ulike aksjonene drøfte hvordan observasjon som metode fungerte for oss i dette arbeidet, dette presenterer vi i Kap.7.

3.8 Fiff logg

I dette arbeidet har vi lagt til rette for at elevene skal dokumentere sine arbeider med Fiff logg som vi presenterte i Kap. 2.7. Vi benytter disse Fiffloggene som en metode for å innhente data, i denne sammenheng vil det være av interesse å analysere disse individuelle loggene for å se hvordan hver enkelt elev opplever denne perioden.

Sier disse loggene noe om elevene opplever denne tilretteleggingen av faget Ptf som meningsfull og nyttig iht. fremtidig yrkeskarriere? Analyse av disse funn presenteres i Kap.6.3.

Deltakelse og medvirkning i aksjonsforskningen

I denne sammenheng er det viktig å få avklart hva vi forstår med deltakelse og medvirkning i et aksjonsforskningsprosjekt. Vi som forskere gjennomfører aksjonsforskning i egen organisasjon (skolen), vi som forskere har da 2 roller (dobbel praksis). Som forskere er vi da en del av praksisfellesskapet og leder prosjektet frem. *Praktisk aksjonsforskning betyr et nært samarbeid mellom forsker og deltagere, der forskeren kan ses på som en prosessveileder.* (Tiller (red), 2004, Else Stjernstrøm:215). Vi forsker sammen med kollegaer og elever og legger til rette for demokratiske prosesser. De som følger prosjektet har selv valgt å være med, det har vært valgfrihet slik at de som ikke ønsket å følge prosjektet har fått andre alternativer.

---

³⁹ Erfaringslæring henviser til Kap. 2.7.

Hvorfor dette med valgfrihet? Det vil i denne sammenheng være av en avgjørende karakter om eleven ønsker å jobbe på denne måten vi presenterer. Dette med tanke på at hver enkelt elev skal oppleve denne perioden som meningsfull. Det er viktig at medforskere opplever det som verdifullt å være deltager i prosjektet.

3.9 Oppsummering av Kap. 3

Vi har i dette kapittelet presentert vårt valg av forskningsstrategi og begrunnet hvordan vi vil jobbe med aksjonsforskning. Vi har knyttet relevant teori innenfor dette felt inn for å styrke vår forståelse av hva aksjonsforskning. Videre i dette kapittelet har vi begrunnet vårt valg av forskningsverktøy og belyst vår struktur i vår aksjonsplan. Søt modellen som vi har presentert her som vårt forskningsverktøy vil belyses gjennomgående i dette prosjektet da vi etter hver aksjon utarbeider en ny aksjonsplan der vi benytter Søt modellen som verktøy. Videre har vi begrunnet valg av metode som i dette arbeidet vil være av en kvalitativ karakter. Vi har begrunnet våre valg iht. kvalitativ intervju, fiff logg og observasjon som metode når vi skal innhente data i dette aksjonsforskningsarbeidet. Videre har vi belyst forskningsetiske hensyn som vi ønsker å belyse viktigheten av i vårt arbeid. Vi avsluttet dette kapittel med å belyse viktigheten av å legge til rette for medvirkning og valgfrihet med tanke på deltagelse i dette forskningsarbeidet. Vi vil nå videre i Kap. 4 vise til hvordan vi har samlet inn forskningsdata i kartleggingsarbeidet.

4. INNSAMLING AV FORSKNINGSDATA I KARTLEGGINGEN

Her vil vi vise til innsamling av data fra kartleggingen, vi har begrunnet vårt valg av metode i kapittel 3, men vil her utdype dette mer og knytte det opp til teori. Vi har i kartleggingsarbeidet benyttet intervju som metode, dette kapitelet vil dreie seg om hvordan vi har utført intervjuene og belyser hvordan datamaterialet er jobbet med. Vårt valg av informanter og hensikten med intervjuene vil begrunnes under presentasjonen av intervjuene. Tilslutt vil vi presentere våre funn fra intervjuer med elevene der de fremmer sine ønsker hvordan de ønsker å jobbe med faget Ptf. Deretter presenteres funn fra intervjuene med bransjen der vi belyser hvilke krav de relevante bransjene stiller i forhold til kvalitet.

Dette datamateriellet danner grunnlag for videre arbeid når vi skal legge til rette for interessebasert læring i dette aksjonsforskningsprosjektet.

4.1 Kvalitativt forskningsintervju

Kvalitativt intervju

Som Kvale skriver i sin bok *"Å samtale- "konversere"- er en grunnleggende menneskelig kommunikasjonsmåte. Mennesker snakker med hverandre - de interagerer, stiller spørsmål og besvarer spørsmål* (Kvale2007:21). Vi som forskere ønsker å sette fokus på informantens egne opplevelser og erfaringer av faget prosjekt til fordypning. Et halvstrukturert forskningsintervju kan være en velegnet metode for dette formålet da det er en metode som er inspirert av en fenomenologisk filosofi.⁴⁰

4.2 Intervjuguide

Intervjuguide i dette arbeidet er ment som et verktøy for oss forskere for å holde fast ved tema. Den er utformet med hovedspørsmål med noen oppfølgingsspørsmål underveis (vedlegg 4). Med å legge det opp slik er tanken at det skal gis rom for fleksibilitet og spontanitet med tanke på at informanten kan uttale seg mer fritt. Under samtalen med informanten ble intervjuguiden lagt til side og den forelå kun som hjelp til å holde fast ved tema. Det ble lagt til rette for at informanten skulle få uttale seg fritt i henhold til tema. Interessante eller uklare svar ble fulgt opp med oppsummerende eller utfyllende spørsmål. Informantene fikk også mulighet til å stille spørsmål, noe som vi mente var både etisk riktig og vesentlig for studien.

4.3 Valg av informanter

Denne undersøkelsen har ikke hensikt å generalisere funn i statistisk forstand, men frembringe informantenes subjektive mening, opplevelser og erfaringer. Hvem skulle vi velge ut til disse intervjuene? Vi bestemte oss tidlig at vi skulle ta utgangspunkt i få informanter. Dette for at hensikten her er å frembringe dybdekunnskap om utvalgt tema, vi kan fort miste oversikten eller det blir umulig å gjennomføre en analyse av for mye data.

---

⁴⁰ Fenomenologisk filosofi- basert på en deskriptiv studie av menneskets bevissthet. *Et fenomenologisk perspektiv fokuserer på personens livsverden.*(Kvale, 2007:40)

Kvale sier i sin bok *Intervju så mange personer som er nødvendig for å finne ut det du trenger å vite* (Kvale 2007:58). Med å velge ut tre informanter/elever mener vi dette er et nødvendig antall for å finne ut det vi trenger å vite. Våre informanter er elever ved skolen vi skal prøve ut vårt prosjekt.

Elevene har frem til nå erfaringer og opplevelser knyttet til faget Ptf fra 1. termin 2008. De tre informantene er jenter på 17 år, de går alle på Vg2 Frisør ved skolen prosjektet skal gjennomføres. To av de tre elevene jobber ute i salong etter skoletid. Den tredje har ingen ekstra jobb ute i salong. Dette utvalget er tilfeldig plukket ut av oss. Hensikten med disse kvalitative intervjuene er å finne ut hvordan elevene opplever tilretteleggingen av faget Ptf og hvordan elevene ønsker å jobbe med faget. For at den yrkesdidaktiske opplæringen skal være så tidsriktig og realistisk som mulig, må vi kartlegge behovet opp mot de bransjer som ønsker å vise frem sine produkter i en eller annen form for visuell kommunikasjon. Vi sikter da ikke bare til frisørbransjen alene, men også andre bransjer som har behov for frisørens helhetlige kompetanse. Derfor ønsker vi å gjennomføre et kvalitativt intervju med fire av de bransjene dette berører. Bransjene vi har valgt ut er et reklamebyrå, en brudesalong, teater og en frisørsalong. Dette valget er tatt fordi disse bransjene kan være mulige oppdragsgivere for stylistens tjenester. Hvilke kompetanse mener disse mulige oppdragsgiverne at en hår og makeup stylist trengte for å utføre et godt stylistarbeid? Dette ønsker vi svar på med tanke på å kunne legge til rette en samfunnsrelevant opplæring.

4.4 Gjennomføringen av intervjuene

Her presenterer vi hvordan intervjuene ble gjennomført, da det her er snakk om både intervjuer med elever og bransjer. Vi starter med å presentere gjennomføringen av intervjuene med elevene.

Elever- Vi var begge tilstede under intervjuene, en av oss var observatør og en intervjuer. I tillegg til å være observatør skulle da observatøren notere ned svarene til informantene.

Intervjuer var den som styrte intervjuet med intervjuguiden som verktøy. Vi hadde informert informantene hvilket møterom vi hadde satt av til disse intervjuene og de var informert om hvor lang tid intervjuet ville vare. Informantene var i kjente omgivelser, noe som er viktig i en slik situasjon, vi bestrebet oss på å legge til rette for en hyggelig og rolig atmosfære.

For å få best mulig kvalitet på datamaterialet benyttet vi oss av en diktafon som verktøy. Dette ble avklart med informanten i forkant.

Informantene var kjent med intervjuets hensikt og tema. Vi startet med å presentere den ene av oss som ikke elevene kjente fra før. En myk start for at de skulle føle seg trygge i situasjonen. Ikke minst var det viktig å utrykke vår takknemlighet for at informantene stilte opp for oss.

Vi informerte at dette intervjuet var frivillig og at det de uttalte ville være anonymt. Denne innledende runden opplevde vi var med på å skape en rolig og fortrolig atmosfære i intervjusituasjonen.

Den ene av oss ledet samtalen/ intervjuet mens den andre noterte underveis. Dette valgte vi selv om vi brukte en diktafon, kanskje mest fordi vi ønsket å sikre oss datamaterialet i tilfelle teknologien ikke skulle fungere. Det var første gang vi benyttet en slik diktafon så vi ville vel forsikres oss i tilfelle vi ikke fikk det til på en tilfredsstillende måte.

Forskningsintervjuet i vårt studium hadde som mål å innhente informantens subjektive beskrivelser om hvordan de selv opplever, tenker og føler omkring sin utdanning innen faget Ptf. Fog (1998) understreker i sin bok at det er gjennom samtaler man skaper kjennskap til informanten og hennes/hans livsverden. Vi forsøkte å være bevisst på og ikke styre informantens fortellinger eller stille ledende oppfølgingsspørsmål. Dette opplevde vi som vanskelig til tider, da vi ble engasjerte i informantens beskrivelser. Vi opplevde til tider at det var vanskelig å forholde seg til gode kvalitative spørreteknikker. Etter å ha lest en del innenfor forskningsmetodiske litteratur finner vi støtte i denne teorien, at intervjueren skal vise en konstruktivt og emosjonelt engasjement overfor informanten.

Vi la vekt på å stille deskriptive spørsmål som for eksempel: Hvordan opplever du....? Kan du utdype det mer....? Hva tenkte du....? Kan du fortelle mer om...? Vi prøvde å unngå ”Hvorfor ” spørsmål, da disse kan åpne for muligheter for spekulative eller tolkende svar. Det fungerte greit å styre samtalen målrettet i forhold til tema, informantene viste engasjement og de fortalte villig om sine opplevelser og erfaringer iht. tema.

Intervju med Bransjen/ Næringslivet - For å kunne legge tilrette en samfunnsrelevant opplæring fant vi det meget hensiktsmessig å undersøke hvilket behov mulige oppdragsgivere har for stylistens/frisørens tjenester. Hensikten vår var å undersøke hvilken kompetanse de mulige oppdragsgiverne mente en hår og makeup stylist trengte for å utføre et godt stylistarbeid og hvilke kompetanse de ønsker at vi i skolen legger vekt på.

Her presenterer vi hvordan forskningsintervjuene ble gjennomført og hvordan vi fordelte ansvaret i dette arbeidet. Under disse intervjuene var vi nødt til å fordele oss, da det var ulike bransjer som skulle intervjues. Et reklamebyrå, teater, brudesalong og en frisørsalong.

Hensikten var å finne ut hvordan de samarbeidet med ulike bransjer for å komme frem til et salgbart produkt, i denne sammenheng kan det være reklame, moteshow, teaterforestilling osv.

Intervjuene ble gjennomført ved å innhente opplysninger om hvilke kompetanse de mener elevene bør ha innen hår og make up. Hva etterspør bransjen og hva mener de er viktig kunnskap innenfor dette feltet. I tillegg ønsket vi å få en mer kvalitet over undervisningen ved å spørre informantene om hva de ønsket vi skulle vektlegge i undervisningen. Vi utarbeidet en intervjuguide til dette arbeidet (vedlegg 5), intervjuene ble utført på ulik måte. Et av intervjuene ble gjennomført via telefonen og tre ved personlig oppmøte.

4.5 Transkribering

Alle intervjuene ble fortløpende transkribert av en av oss, her måtte vi begynne å dele på arbeidet. Først ble intervjuene skrevet ordrett av diktafonen, samtalene ble deretter omskrevet fra den autentiske form til mer oversiktlig og sammenhengende form, strukturert under temaene i intervjuguiden. Siden dette var første gangen vi benyttet diktafon i slikt arbeid hadde vi gode opplevelse av dette. Flere gjennomganger av samtalen og selve intervjusituasjonen fikk vi friskt i minne med å høre på diktafonen flere ganger.

Transkribering er tidkrevende arbeid og tar tid, den muntlige dialogen rekonstruert til skriftlig tekst og talen ble strukturert slik at den egnet seg bedre for analysen (Kvale,2007).

Når vi jobber med transkripsjon er *Etikk* sentralt, det er svært viktig å behandle informasjonen konfidensielt iht. personene, bransjens navn/skolens navn. Vi opplevde at bransjene syntes det var interessant å bidra med sine tanker og opplevelser rundt tema. Bransjene skrev under på det bearbejdede datamaterialet da dataen var ferdig analysert, dette gjorde vi med tanke på gyldighet og pålitelighet. På denne måten fikk informantene mulighet til å komme med uttalelser hvis de ikke kjente seg igjen i det bearbejdede materialet. Når det gjelder elevene og skolen har vi informert om intervjuets mål /hensikt og at dette er frivillig å være med på dette sier vi også noe om i kap.3.7.

All informasjon iht. intervju med elevene og bransjene skal fremstilles anonymt i denne sammenheng er det ikke viktig med navn på bransjene, eleven eller skolen.

Formålet er å fremme informantenes opplevelser/ erfaringer og med dette som grunnlag bidra til at den verden vi befinner oss i skal bli bedre ”ville hverandre vell”(Kversøy, 2006)

Rådata og lydopptak er ivaretatt og kan lett innhentes om det er ønskelig eller behov for dette.

Gyldighet og troverdighet

For at forskningen skal være av en gyldig og troverdig karakter er etterprøvbarheten viktig. Dette står sentralt i tradisjonell kvantitativ forskning der forskningen er av en mer objektiv karakter. I et kvalitativt studie vil undersøkelsen være av en mer subjektiv karakter. I denne sammenheng der kvalitativ forskning er i fokus er tilbakemeldingen fra informantene/ medforskerene sin deltakelse sentralt, de er med på og kvalitet sikre den analyserte data. Dette har vi utdypet underveis i rapporten. Spesielt Kap.3 under observasjon og tidligere i dette kapittel.

4.6 Rapportering i aksjonsrettet forskning

Vi vil her kort si noe om valg av dokumentasjon i dette forskningsarbeidet og begrunne våre valg. Det er også her relevant å trekke inn relevant teori knyttet til forståelse og tolkning av data. Vi velger her å presentere våre kategoriseringsverktøy i dette aksjonsforskningsprosjektet. Rapporteringen i denne type forskning vil ofte være narrativ⁴¹. Fortellingen som legges frem i prosjektet, er resultat av alle de narrativer som er fortalt i forskningsprosessen (Tiller, 2004).

Kategorisering

Det er viktig å ha hovedfokuset på problemstillingen når man skal dokumentere, vi har laget oss noen kategoriseringsverktøy det er begreper som er brukt i problemstillingen. Disse begrepene er med på å lage en ramme for hvordan vi arbeider i vårt prosjekt, samtidig som de blir brukt som ”briller” i analyse delen.

---

⁴¹ Narrativ- kommer fra det latinske ordet narrativus, som betyr fortellende. Narrativ rapportering betyr da at de avsluttende skriftelige dokumentene har en fortellende form (Tiller 2004:159)

Disse begrepene har vi presentert i Kap 1.4 der vi begrunnet hva vi mener med disse begrepene i oppgavens sammenheng. Når vi skal analysere intervjuene med elevene og bransjene vil vi belyse hva vi legger i disse begrepene.

Senere i Kap. 6 der vi skal analysere funn fra gjennomføringen blir disse kategoriseringsverktøyene presentert og benyttet igjen.

Meningsfull opplæring – Vi ønsker gjennom kvalitative intervjuer å finne ut hva elevene opplever som nyttig læring som de kan ha brukt for senere i sin yrkeskarriere. Samtidig ønsker vi at elevene kommer med sine ønsker iht. hva de mener er meningsfull opplæring for hver enkelt. Videre må vi undersøke hva de aktuelle bransjene mener er en meningsfull opplæring for elevene når de skal ut i yrkeslivet.

Samfunnsrelevant opplæring - Vi ønsker i vårt kvalitative intervju å finne ut hva elevene mener er viktig kunnskap som de ser nytteverdien av med tanke på videre yrkeskarriere. Hva mener de om tilretteleggingen av faget frem til nå, hva er bra og hva kunne vært bedre med tanke på egne interesser? Er tilretteleggingen av faget tilfredsstillende iht. elevenes ønsker om senere yrkeskarriere? Det er viktig for oss i denne sammenheng å finne hvordan vi kan ivareta elevenes ønsker iht. senere yrkeskarriere slik at eleven opplever at det de jobber med er tidsriktig opplæring som kan brukes i senere yrkeskarriere.

Videre ønsker vi å finne ut hva bransjene forventer at elevene skal kunne etter endt Vg2 frisør, innenfor stylist arbeid og om de har brukt for denne kunnskapen i sin bedrift.

4.7 Analyse av intervjuene

Her presenteres hvordan vi jobbet med analysen av intervjuene, vi benyttet kategoriseringsverktøyene som ble presentert i Kap.4.6. Hva sier dataen som er relevant iht. vår problemstilling? I dette arbeidet gjør vi en opprydding og utelater å ta med data som ikke er relevant for vår problemstilling. Men vi vil også være åpne for at det kan komme frem viktig informasjon iht. vår problemstilling som ikke våre kategoriseringsverktøy ivaretar når vi jobber med analysen. Dette kan være faren med å lage seg kategoriseringsverktøy på forhånd, men dette har vi drøftet og er åpne for at vi trekker inn interessant informasjon som kommer frem i dataen som er relevant iht. vår problemstilling.

Når vi skal utføre tekstanalysen vil vi si vi jobber mot en helhetsanalyse eller helhetsforståelse der vi vil fremme et helhetlig inntrykk av det informantene uttaler. Videre vil vi velge ut situasjoner eller sitat som illustrerer hovedinntrykkene (Halvorsen, 1993).

Dette for å styrke gyldigheten av helhetsanalysen i dette arbeidet. Denne måten å arbeide på vil vi også vise til når vi skal analysere vår funn i Kap. 6 senere i denne rapporten.

Hermeneutikk

Vi har tro på at det de ulike informantene forteller oss er sant ellers er det umulig for oss å forstå. *Kjennetegn ved det å forstå er altså at deler og helheter om det samme skal passe sammen* (Hartviksen og Kversøy, 2008: 207). Vi vil her fremme vår undring i tolkningsprosessen, det er viktig at dette arbeidet er basert på våre oppfatninger av de ulike delene som danner grunnlaget for vår presentasjon av helhets inntrykket av det informantene uttaler. Vi forstår og tolker datamaterialet på bakgrunn av vår egen erfaringsbakgrunn, vi har i dette arbeidet bevist lagt til rette for demokratiske prosesser i tolkningen. Med dette mener vi at i selve intervjusituasjonen bidro vi til at informantene fikk utfyllende spørsmål. Vi gikk igjennom det som ble sakt med informanten fortløpende, slik fikk vi en bekreftelse i selve intervju situasjonen at det vi forsto som ble sakt ble bekreftet av informanten. Dette forstår vi med det Gadamer⁴² påpeker som ontologiske⁴³ betingelser for forståelse (Hartviksen og Kversøy, 2008). Videre i Kap. 5 der vi presenterer deler av tiltak i aksjon 1 bruker vi ulike *hermeneutiske prosessverktøy som Søt modellen, logger, pedagogisk sol. Dette er verktøy som bidrar til at forståelse skal kunne skje* (Hartviksen og Kversøy, 2008: 211). Disse verktøy blir benyttet under alle aksjonene vi viser til i dette aksjonsforskningsprosjektet. Slik at vi alle som deltar i dette arbeidet skal oppleve det å forstå og tolke /drøfte datamateriale opp i mot problemstillingen til slutt. Gagnet dette prosjektet, har vi gjennom dette prosjektet fått noen svar iht. vår problemstilling?

Elever

Her ønsker vi å gi en beskrivelse av den empirien som har kommet frem i intervjuene med elevene, vi har i dette arbeidet hentet inn relevante funn iht. undersøkelsens formål.

---

⁴² Hans - Georg Gadamer: Tysk filosof (1900-2002)

⁴³ Ontologi: *Læren om det som er.* (Hartviksen og Kversøy, 2008:205)

Vi vil her ikke følge intervju guiden helt identisk fordi vi opplevde i selve intervju situasjonen å få svar som dekket flere spørsmål samtidig.

Vi ønsker i denne fremstillingen å presentere sitater fra elevene under spørsmål som ble stilt i intervjusituasjonen videre vil vi gi uttrykk for hvilke mening disse sitatene belyser, beviser eller benekter (Kvale, 2007). Dette velger vi å gjøre fordi disse sitatene skal belyse et bestemt område som vi som forskere mener er interessante i denne sammenheng.

Hva mener elevene er bra med faget Ptf?

Med dette spørsmålet mener en elev at hun lærer mye av å være ute i bedrift med tanke på frisørens hverdag, men opplever at hun får jobbet lite praktisk selv. Som hun uttaler: *Det er gøy og jobbe selv ikke bare å observere! Det er fint vi kan velge ut målene selv hva vi ønsker å jobbe med, men skulle ønske vi kunne være mer inne på skolen å jobbe mer praktisk. Det er liten tid til dette ute i salong.* Felles for elevene er at de opplever at de får jobbet lite praktisk ute i bedrift, men eleven som akkurat har vært ute i et teater og jobbet opplevde denne perioden som lærerik. *Kjempe gøy og være i teateret!* Elevene mener de selv får velge hva de ønsker å arbeide med innenfor faget Ptf og dette opplever de som bra, men ute i bedrift får de ikke jobbet med sine individuelle mål. De som har vært ute i bedrift opplever at de lærer hvordan en frisøren jobber gjennom en hel arbeidsdag som en elev uttaler: *Jeg ser hva det går ut på, masse kunder og stress, men får jobbet lite praktisk selv.*

- Ut i fra disse svarene vises det til at 2 av elevene opplever at de i liten eller ingen grad får jobbet praktisk med frisørarbeid ute i salong, det blir mest observasjon av andres arbeider. Men eleven som har vært ute i teater opplever sin periode som meget lærerik, da hun fikk jobbe praktisk selv iht. sine individuelle mål som var make up. Slik vi tolker dette er det ikke stedet eller plassen som er viktig å fokusere på, men hvilke innhold det blir lagt til rette for med tanke på hva elevene skal jobbe med.

Hva burde/kunne ha vært annerledes innenfor faget Ptf?

En elev opplever at andre får jobbet med sine individuelle mål ute i bedrift: *Mange får gjort oppgaver ute, men det fikk ikke jeg. Fikk ikke jobbet med målene jeg hadde satt meg for perioden. Jeg bør velge et annet sted å være neste gang. Mye vasking!* En annen elev opplever at de har vært litt mye ute i bedrift: *Vi står liksom bare der, det kan bli litt kjedelig i lengden. Litt begrenset hva vi får gjort.*

Vi har fått klippe hverandre, stripet hverandre og tatt hodebunnsmassasje. Dette gjorde vi første uken, men den andre uken ble mer til at vi bare sto der. Vi blir liksom litt i veien, vi får ikke gjort så mye der.

Eleven opplever at de ikke får så mye hjelp ute i salong, de ansatte har liten tid til å veilede henne hvis hun står og jobber praktisk. Dette er fellestrekk på svarene fra de tre elevene som ble intervjuet. Noen konkrete forslag på hva som burde vært annerledes: *Syntes vi kunne ha jobbet med større oppgaver på skole. Har lyst til å jobbe mer praktisk inne på skolen med make up. En annen elev: Det vi ønsker selv, ikke at lærerne bestemmer. Da blir det mer gøy! Lære mer før man skal ut i bedrift.*

- Slik vi tolker disse svarene er det et fellestrekk at elevene ønsker selv å velge om de skal være ute i bedrift eller ikke. Fellestrekk er at de ønsker å jobbe med oppgave med sine individuelle mål inne på skolen. Den ene eleven opplever at andre har fått jobbet mer praktisk ute i bedrift men ikke henne. Slik vi ser det bør det ikke være negativt for alle å være ute i bedrift, men det er forskjeller på hvordan bedriften legger til rette for at elevene skal kunne jobbe praktisk med sine individuelle mål og hvor mye tid veileder ute i bedrift har til disposisjon. Vi tolker dette svaret som vi gjorde med svaret over, man må ha fokuset på kvaliteten av innholdet og tilretteleggingen for eleven.

Hva mener elevene det bør legges mer vekt på i dette faget?

Den eleven som var ute i teateret mener det bør legges mer til rette for at de kan få slike oppdrag. En annen elev mener det bør legges mer vekt på ulike stiler innenfor klipp og farge. Dette er også i samsvar med en annen elev som uttaler: *Vet ikke helt, kanskje make up og farge i praksis. Lære mer om teknikker innen farge og make up å prøve dette ut.*

- Hovedtrekket i disse svarene er at elevene ønsker å jobbe mer praktisk, utføre ulike arbeider innenfor make up, farge og klipp. Eleven som var ute i teater ønsker seg flere slike oppdrag da hun får arbeide med make up på ”ekte” mennesker som igjen skal brukes i en reel situasjon som i dette tilfellet et teaterstykke. Elevene ønsker å jobbe med oppgaver som er meningsfulle for hver enkelt elev ut i fra sine ønsker.

Elevene får spørsmål om hva de kunne tenke seg å fordypes seg i innenfor frisørfaget iht. videre yrkeskarriere.

Alle tre elevene svarte nesten det samme iht. dette spørsmålet. De kunne tenke seg å fordype seg innenfor farge, make up. En elev uttalte: *Farge og make up. Har lyst til å jobbe som stylist når jeg er ferdig, det er det som interesserer meg.* En annen elev ga uttrykk for at hun ønsket å jobbe: *Bak senene og sånn, jobbe med sminke/hår og på tv. Jobbe som stylist.*

- Elevene ga uttrykk for at de ønsket å fordype seg i farge, hår og make up og slik vi tolker svarene ønsker de å jobbe med et mer helhetlig produkt der de må utføre ulike frisørfaglig arbeider for å komme frem til et helhetlig produkt.

Hvilke erfaringer har elevene innenfor faget frem til nå?

Som en elev uttalte: *Lærte mye om teater sminke når jeg var i teateret, lærte mye om det å jobbe som frisør når jeg var ute i salong, men fikk ikke jobbet så mye praktisk ute i bedrift.* En annen elev mener hun: *Får gjort mer inne på skolen av praktisk arbeid, men har jo lært mye om hvordan en frisørs hverdag er.* En elev har blitt usikker på sitt valg: *Usikker på om jeg vil bli frisør, lurer på allmenn påbygning. Hadde et ønske om å bli stylist, men usikker nå. Har blitt usikker underveis, syntes mye innenfor faget er vanskelig, ikke så lett som det ser ut. Mye mer annerledes enn det jeg trodde.* Samme elev uttaler: *Teateret var veldig morsomt, dette jobbet vi med etter skoletid, men det gjorde ingen ting da det var så gøy...Teateret har vært kjempe gøy, utplasseringen har jeg ikke vært fornøyd med.*

- Erfaringene til disse elevene viser til at de får jobbet lite praktisk ute i bedrift, elevene som var ute i teateret opplever det annerledes. En elev har blitt usikker på sitt valg underveis, noe som kan skyldes hvordan tilretteleggingen har vært både på skolen og bedrift. De mener de får jobbet mer praktisk inne på skolen, men for eleven som har blitt usikker kan det jo være at medvirkning i praksisen bør være noe man bør legge mer vekt på fremover. Ikke bare for denne elevene men for å legge til rette for at alle elevene skal oppleve at opplæringen er relevant og meningsfull.

Hvordan elevene opplever bruken av Fiff som dokumentasjonsverktøy og tilbakemeldingene de får.

Alle tre informantene opplever at fiff som dokumentasjonsverktøy virker noe tungvindt. Årsaken til dette kan være at Fiff ikke blir brukt av alle lærerne som er inne i klassene.

En elev uttaler: *Syntes fiff er litt mye styr, det går beder for hver gang, det er jo et bra program. Tilbakemeldingene er bra, syntes det er greit å få alt på data. Du kan gå inn å sjekke tilbakemeldingene dine, det er bra.* Slik vi tolker dette på bakgrunn av at vi vet at ikke dette verktøyet blir brukt av alle lærerne, mener vi dette sitatet sier noe om at hvis vi legger tilrette for bruken av dette verktøyet mer i undervisningen kan det kanskje oppleves som mindre ”Styr”.

En annen elev uttaler: *Liker ikke Fiff, opplever det som tungvint, mye gjentakelser, skjønner det ikke helt.* Når da denne eleven uttaler at den ikke helt skjønner dette programmet kan jo dette skyldes at eleven ikke får nok veiledning i bruken av det.

- Viser her til våre tolkninger over, at elevene opplever bruken av Fiff slik som det kommer frem i svarene vil vi begrunne dette med at programmet har vært lite brukt av de fleste lærerne på avdelingen. Det at noen opplever tilbakemeldingene som de får av veileder som bra, velger vi å fokusere på fremover. Som en av elevene uttaler ”*det går bedre og bedre for hver gang*” er en god grunn til å legge til rette for denne dokumentasjonsformen.

Når elevene får spørsmål om hvordan de kunne tenke seg og dokumentere arbeidet sitt i faget Ptf

En av informantene har gode erfaringer med loggskrivning, men ønsker ikke å følge noe mal. De to andre informantene opplever det å skrive rapport som greit. Når en av disse elevene uttaler: *Jeg syntes rapport er greit, jeg opplever dette som lettere for meg.*

- Vi tolker det slik at det å skrive rapport for denne eleven føles tryggere fordi hun har mer kjennskap til denne dokumentasjonsformen i sin skolehverdag frem til nå. Vi ønsker å legge til rette for en dokumentasjonsform som elevene skal oppleve at de mestrer.

Når de får spørsmål om hvordan de opplever tilbakemeldingene på sitt dokumentasjonsarbeid

Svarer en elev: *Opplever at å skrive Fifflogg som bra, sende den til veileder. Tilbakemelding gir meg læring, de syntes jeg er bra.* De to andre elevene opplever dette spørsmålet som noe vanskelig de har ikke tenkt på dette før men den ene eleven uttaler: *Ikke tenkt igjennom hvordan disse tilbakemeldingene er... opplever det å snakke sammen i gruppe som lærerikt.*

- En av informantene opplever det å skrive Fifflogg som bra og mener dette gir henne god læring, mens de andre to informantene ikke er like reflekterte iht. dette spørsmålet. Men det kommer frem at disse elevene har gode erfaringer med å dele erfaringer med hverandre i gruppe. Dette er noe vi ønsker å dra med oss videre i arbeidet når vi skal legge til rette for erfaringsdeling i gjennomføringen av oppgaven til elevene. Kap.5.

Spørsmål om hvordan elevene tenker seg veien videre etter vg2 frisør

Svarer to av elevene noe av det samme, læring 2 år/svennebrev og videre stylist/ make up skole. Som den ene eleven uttaler: *Det er bra og være både frisør og stylist* Den tredje eleven er usikker på videre valg, hadde et ønske om å bli stylist, men tror hun først skal ta allmenn påbygg. I forhold til senere valg mener to av elevene at det de lærer innenfor hår og make up på Vg 2 Frisør er relevant iht. senere yrkeskarriere. Som en elev uttaler: *Alt jeg lærer her vil jeg få brukt for senere når jeg skal jobbe som stylist. Som stylist må du ha en del kunnskaper om hår også. Slipper noe av opplæringen innen dette feltet på make up skolen, du får mer av det andre, make up og sånn.* Den tredje eleven er usikker på sine senere valg så hun vet ikke.

- Elevenes videre valg etter endt Vg2 viser til at to av informantene ønsker å fullføre svennebrev innen frisørfag mens en har blitt usikker og ønsker å ta allmenn påbygg først. Slev om den ene elevene har blitt usikker undervis er det fellestrekk hos alle tre informantene at de ønsker å ta videreutdanning som stylist. Dette er fellestrekk som gir oss en bekreftelse på våre tidligere erfaringer.

Elevene fikk spørsmål om hvilke tiltak de kunne tenke deg ble satt i gang slik at de opplever utdanningen sin relevant, meningsfull i forhold til videre valg etter Vg2 Frisør.

Innenfor dette felt var det klare meninger fra elevene.

- ✓ *Mer oppsetning, styling. Helhet med sminke, klær og alt sånn.*
- ✓ *Det er viktig hvis du skal jobbe med show og sånn, da er det viktig å kunne sette opp hår og finne klær som passer til sminken.*
- ✓ *Make up og masse hår selvfølgelig og klipp/ farge. Føler det er viktig å tenke hår/ frisørfag nå, det andre kommer siden*

Det som kom frem av intervjuene som elevene ønsker å arbeide mer med er

- ✓ *Moteklipp og make up*
- ✓ *Make up, mest på skolen fordi det ikke er så lett å jobbe med dette ute i salong. Dette får vi ikke jobbet med ute i bedrift!*
- ✓ *Det vi ikke har gått igjennom så mye sånn som, Sminke, make up*

Oppsummering av intervjuene med elevene: De fleste opplever det å være ute i bedrift som lite lærerikt iht. praktisk frisørfaglig arbeide. De ser nytteverdien av å se hvordan en frisørs hverdag kan være, men savner mer praktisk arbeid iht. sine individuelle mål. De opplever at de får velge mål selv som bra, men dette fungerer ikke i praksis ute i bedrift. Elevene opplever bruk av Fiff som dokumentasjonsverktøy som noe slitsom, de skjønner det ikke helt. Disse tilbakemeldingene mener vi skyldes at elevene har jobbet lite med dette verktøyet i praksis. Hva elevene ønsker å jobbe videre med i faget Ptf er blant annet make up, farge, mote klipp, oppsetning, styling, helhet med sminke/klær.

Bransjen/Næringslivet

Her presenteres funn fra intervjuene med bransjen/ næringslivet. Vi velger å følge intervju guidens struktur i fremstillingen, men vi har i dette arbeidet trukket ut hovedtrekkene fra det analyserte materialet. Dette har vi gjort fordi vi vil bestrebe oss på å fremstille dette mer kortfattet der hovedfokuset er å presentere konkrete ting vi kan ta med oss videre i dette prosjektet. I Kap. 5 vil vi presentere hvordan vi ønsker å legge til rette for en opplæring i faget Ptf som ivaretar bransjens behov for kompetanse ut i fra vår funn fra disse intervjuene.

Hvordan samarbeider/veileder dere med Oppdragsgiver/kunde?

Oppdragsgiver/ kunde for de fleste frisørsalonger er kunder som bestiller time i salongen. Som informanten uttalte: *Vi jobber bare med kunder hele dagen. Vi har ingen andre oppdragsgivere en det.* Hovedtrekkene i samarbeid/veiledning av kunden for denne frisørsalongen er: Kunden blir godt mottatt, deretter utføres det en konsultasjon og analyse av kunden videre: *Så spør vi kunden hvordan de vil ha frisyren, fargen alt ut i fra den behandlingen de ønsker.*

Vi snakker sammen jeg kommer med forslag, enten så synes de forslaget er bra eller så må jeg foreslå noe annet. Sammen kommer vi frem til hvordan kunden ønsker å ha håret, fargen osv.

For reklamebyrå svarte vår informant at: Samarbeid med oppdragsgiver går først og fremst ut på å finne ut hva kunden ønsker, vi som team, designer et forslag til kunden. De ulike forslag blir vist til kunden og videreutviklet iht. kunden ønsker.

Når det gjelder informanten fra Teater samarbeider ikke de direkte med oppdragsgiver/kunder iht. dette tema, de leier ut teateret til ulike teatergrupper som igjen har ulike samarbeidspartnere. Som vår informant fra en lokal teatergruppe uttalte: *Vi samarbeider blant annet med Den Norske opera, men pga økonomi har vi ikke mulighet til å samarbeide med de proffe så vi ønsker oss et tettere samarbeid med skolene i lokalmiljø.*

For vår informant fra Kjole salongen, er kunden som kommer inn døren i butikken hennes oppdragsgiver/kunde. Det viktigste innenfor samarbeidet med kunden er: Analyse av kunden. *Først så spør jeg kunden om de ønsker en enkel kjole eller en mer pyntet kjole. Jeg analyserer kundens kroppsform og finner frem kjole iht. hvilken begivenhet kunden skal i. Videre belyser informanten viktigheten av å tenke helhet i analysen iht. råd av fargevalg, kjole type fasong, slik at kunden skal oppnå det beste helhetsuttrykket.*

Oppsummering: Fellestrekk hos alle våre informanter i samarbeid med oppdragsgiver/kunde er: Hva ønsker kunden? Alle informanter bortsett fra teater, jobber med ulike metoder innenfor kommunikasjon med kunden for at kunden skal oppnå det den ønsker. *En helhetlig analyse er et nøkkelbegrep.*

Hvordan kan dere samarbeide eller samarbeider dere med hår og make - up artister/ stylisten?

Den frisør salongen vi intervjuet samarbeidet ikke med hår og make up artister/stylisten, men uttalte: *Vi gjør hele jobben selv, altså tilbyr kunden "full pakke".*

Vår informant fra reklamebyrå gir uttrykk for at gjennom samarbeid med fotografer kommer de i kontakt med gode stylisten. *Fotografen samarbeider ofte tett med stylisten på de fleste oppdrag. Det er fotografen som gir råd til hvilke stylisten de skal bruke på de ulike jobbene.*

Informanten fra en lokal teatergruppe som skolen nylig hadde hatt et samarbeid med ga uttrykk for at de fleste teatergrupper ikke har så god økonomi og at når de skulle sette opp forestillinger fikk de noen råd fra make up artist og stylist fra den Norske opera i Oslo, *Hun kommer og hjelper oss litt når vi har større forestillinger og setter i gang de vi har fått med til å hjelpe oss. Høsten 2008 ringte vi deres skole og fikk hjelp av frisørelevne i en forestilling, det fungerte bra, positive jenter.*

Vår informant fra Kjole salongen uttalte: *Som innehaver av en kjolesalong er det viktig i samarbeid med en stylist at jeg får fremhevet mine produkter (kjoler). Stylisten bør vite hvilke farger de skal bruke på make up og hår frisyre i forhold til hva modellen kler. For mitt vedkommende er det viktig at kjolene blir fremhevet og at det ikke ligger masse hår over kjolen. Hvis jeg skal samarbeide med en stylist vil jeg jo at de skal fremheve mine kjoler for at de skal selge bedre.*

Oppsummering: Fellestrekk hos alle våre informanter når de skal fremme synspunkter om hvordan de kan eller samarbeider med en hår og make up artist/stylist er: Stylisten bør ha en bred og allsidig erfaring slik at produktet blir fremhevet på best mulig måte. Stylisten bør ha noe kunnskap om foto og lyssetting. Kunne vise til godt samarbeide med oppdragsgiver og fotograf om et ”bestemt uttrykk”. Være gode på stil analyse og anatomiske forutsetninger slik at produktet blir salgbart.

Hva mener du vi bør vektlegge i undervisningen for å utdanne dyktige stylisten?

Fellestrekk fra bransjen er at de ønsker at vi i skolen bør vektlegge helhetlig stylistenarbeid for å oppnå et helhetlig uttrykk. De ønsker at elevene lærer det grunnleggende innenfor flere områder at de ikke bare er gode på en ting. Som en bransje uttalte: *De bør kunne lære å komme med forslag til kunder, være kreative og sette sammen farger og se helhet i hår, sminke, klær og rekvisitter i forhold til bakgrunn.*

Hvilken helhetlig kunnskap og erfaring mener du en ferdig utdannet hår og make – up stylist bør ha?

Fellestrekkene i svarene er ”Litt om alt”, med dette mener de innenfor felt som sminke, hår, klær, farge, kontraster og stil.

For en bransje var det viktig at: *Stylisten bør også kunne noe om lyssetting og være kreative når det gjelder rekvisitter, og bruke disse virkemidlene i forhold til arbeidet.* Her var lyssetting en viktig ting for denne bransjen, men sett svarene i sin helhet så belyser alle bransjene at det viktigste er: *Det og kunne sette produktet sammen til en helhet.* ”*Jobbe helhetlig*” er et nøkkelord som går igjen hos alle de ulike bransjene.

Oppsummering av hva bransjen mener vi bør legge vekt på i undervisningen og hvilke helhetlig kunnskap og erfaring mener de en hår og make up artist bør ha:

Bransjen mener vi bør vektlegge helhetlig stylistarbeid for å oppnå et helhetlig uttrykk. De ønsker at elevene lærer det grunnleggende innenfor flere områder at de ikke bare er gode på en ting. Henviser til svar spørsmål 3. De fleste bransjene mener en stylist bør kunne litt om alt og sette produkter sammen til en helhet. Et nøkkel begrep ”*Jobbe*

4.8 Hvilken betydning fikk disse intervjuene for veien videre?

Her belyser vi betydningen våre funn og begrunner viktigheten av dette for oss i vår vei videre i dette prosjektet. Oppsummeringen av analysen av intervjuene med elevene viser til at elevene opplever det å være ute i bedrift som lite lærerikt iht. praktisk frisørfaglig arbeide. Dette er noe vi må ta tak i, det å være ute i bedrift passer ikke for alle. Den ene eleven som var ute i teater opplevde innholdet meget lærerikt og fikk jobbe masse med sine individuelle mål. Så i denne sammenheng kan vi kanskje si det er ikke plassen/stedet som er avgjørende om elevene lærer, men innholdet. Dette er viktig å ta med seg i veien videre når man skal legge til rette en samfunnsrelevant og meningsfull opplæring for hver enkelt elev. Når det gjelder elevenes opplevelser av bruk av Fiff som dokumentasjonsverktøy, velger vi å ta med dette i videre i vårt arbeide som vi presenterer i Kap.5.

Når det gjelder funn iht. hva elevene ønsker å jobbe videre med opplever vi dette som relevante funn med tanke på hva bransjen ønsker av kompetanse hos fremtidige yrkesutøvere innenfor dette felt. Funn fra intervjuene med bransjen belyser blant annet hva de ulike bransjene mener vi i skolen bør legge til rette for i undervisningssammenheng for at opplæringen er i tråd med bransjenes ønsker.

Det er viktig informasjon for at vi skal vise til at den undervisning vi legger opp til er i tråd med samfunnets behov for kompetanse innenfor dette felt. Samtidig er det viktig for oss som tilretteleggere å få mer kunnskap innenfor hvordan ulike yrkesgrupper samarbeider med ulike aktører innenfor dette feltet. Det at bransjene i sin helhet mener at det er viktig med en *En helhetlig analyse* er for så vidt noe vi til daglig jobber med i undervisningssammenheng. Funn fra våre intervjuer med bransjen viser til viktigheten av dette i samarbeid på tvers av fag grupper er noe vi drar med oss videre i planleggingen av dette arbeid.

Det at bransjen mener vi bør vektlegge helhetlig stylistarbeid for å oppnå et helhetlig uttrykk, er i tråd med hvordan vi tenker veien videre i dette prosjektet.

Samtidig som vi fikk en bekreftelse på at de ønsker elevene lærer det grunnleggende innenfor flere områder, ønsker å dra med oss videre. Etter disse intervjuene fikk vi svar på at det elevene ønsker å jobbe med er i tråd med kunnskap bransjen ønsker seg av fremtidige samarbeidspartnere innenfor hår, make up og stylist arbeid.

- Viktige temaer som elevene ønsker å jobbe med i faget Ptf er blant annet make up, farge, mote klipp, oppsetning, styling, helhet med sminke/klær.
- Et nøkkel begrep fra bransjen som vi ønsker å jobbe videre med når vi skal legge til rette for en samfunnsrelevant og meningsfull opplæring for hver enkelt elev i faget Ptf er: ”Jobbe helhetlig”

4.9 Oppsummering av Kap4

Vi har her belyst hvordan intervjuene ble gjennomført og hvordan vi har jobbet med datamaterialet. Vi har trukket inn teori rundt dette arbeidet innenfor transkribering og tolkning av data. Dette var helt nødvendig i denne sammenheng for å belyse for leser hvordan vi har jobbet med datamaterialet. Vi har valgt å presentere funn fra intervjuene med elevene og bransjen i dette kapitlet fordi disse funn vil være helt avgjørende for hvordan vi legger opp prosjektet videre og hvordan vi presenterer neste kapitel. Vår funn fra disse intervjuene som vi her har presentert vil bidra til en aksjons plan for hvordan vår første aksjon er tenkt som vi vil presentere i neste Kap5.

5. GJENNOMFØRING

5.1 Gjennomføring av aksjon 1

I dette kapittelet starter vi med å presentere en plan for aksjon 1. Denne planen er utarbeidet på bakgrunn av funn som ble presentert i Kap 4.7. Deretter vil vi synliggjøre hvordan vi har gjennomført og utført de ulike tiltakene i denne aksjonen. Til slutt vil vi oppsummere elevenes og våre erfaringer fra aksjon 1 i dette prosjektet og hvilke konsekvenser våre erfaringer fra denne aksjonen vil ha for videre arbeid i aksjon 2. Videre oppsummerer vi med en ny aksjonsplan der vi bruker Søt modellen som verktøy som vi begrunner i Kap. 3.4

Plan for aksjon 1

Nå situasjonen – Vi vil nå presentere våre tanker med elevene og kartlegge hvordan elevgruppen som helhet ønsker å jobbe innenfor faget Ptf. Dette med bakgrunn av funn fra intervjuene med elever og bransjer som ble presentert i Kap. 4.7. Der analyserte vi hvordan elevene opplever faget prosjekt til fordypning og ønskene deres iht. arbeidsmåten med faget. På bakgrunn av funn fra intervjuene med elever og bransje er vi nå på vei mot ønsket situasjon som ble presentert i aksjonsplan Kap 3.4.

Ønsket situasjon – Gjennom vår presentasjon ønsker vi i denne aksjonen å belyse hvordan vil legger til rette for elevmedvirkning, slik at alle som følger prosjektet skal oppleve at deres ønsker og behov blir ivaretatt når vi skal utarbeide oppgaven til elevene for gitt periode.

Tiltak i denne aksjonen vil være:

- Presentasjon av våre tanker og ideer rundt hvordan elevene kan jobbe med faget Ptf på Vg2 frisør.
- Utarbeide et forslag til lokal læreplan i faget Ptf.
- Legge til rette for interessebasert læring og elevmedvirkning i faget Ptf.
- Utarbeide oppgave til elevene/ begrunne valg av dokumentasjonsverktøy.
- Utarbeide veiledningsdokument til undervisningen ved bruk av Helhetsmodellen som verktøy presentert i Kap. 4.7. Med hensikt å øke felles forståelse ved tilrettelegging av læring for lærere\ kollegaer som deltar i prosjektet (vedlegg 6).
- Besøk på NISS⁴⁴

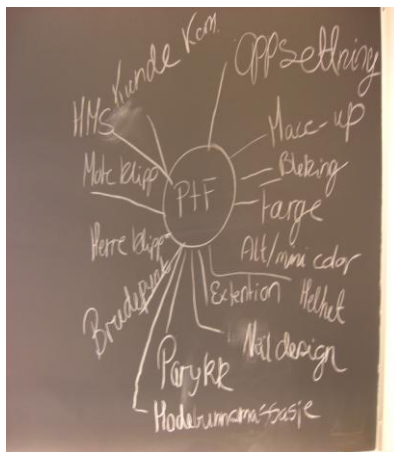
⁴⁴ NISS- forkortelse står for, Nordisk institutt for scene og studio. En skole med utdanning blant annet innenfor film, teater, lys/bilde og make up.

Legge til rette for elevmedvirkning i faget Ptf

Presentasjon av våre tanker og ideer rundt hvordan de kan jobbe med faget Ptf.

Vi vil her forklare hvordan vi gikk frem i denne aksjonen ved presentasjon av våre tanker og ideer for elevene. Når vi i dette arbeidet skal legge til rette for elevmedvirkning i faget Ptf er kartleggingsarbeidet helt avgjørende for at vi kan lage en oppgave som ivaretar elevenes ønsker. Først vil vi si noe om hvordan vi utførte dette kartleggingsarbeidet og hvorfor vi valgte å gjøre det slik. Deretter belyser vi hvilken betydning funnene fikk for videre arbeid i planleggingen av dette prosjektet.

I forkant hadde vi avtalt hvilken dag vi skulle komme og presentere våre tanker og ideer for to Vg2 klasser i frisørfag, på skolen prosjektet skulle prøves ut. Elevene fra begge klasser var samlet sammen med sine to lærere. Først presenterte vi oss og inviterte elever og lærere til å forske sammen med oss. Deretter visualiserte vi våre tanker og ideer med en enkel Power Point presentasjon. Videre forklarte vi rammene rundt oppgaven og snakket om felles læringsmål ved siden av de individuelle. I tillegg vektla vi at det var elevenes individuelle ønsker som var i fokus, og at oppgaven ble utarbeidet ut i fra dette. Samtidig ble det opplyst at det var valgfritt å være deltager på dette prosjektet. Noen av elevene har tidligere vært i praksis på frisørsalonger eller teater og ønsker kanskje å jobbe videre der.

Hms
Kundekommunikasjon
Oppsetting
Make up
Farge alt\ mini coloration
Helhet
Herre klipp

Helhet
Extention
Negl design
Parykk
Hodebunnsmassasje
Stylist
Brudepynt
Moteklipp

Som metode for å kartlegge elevenes ønsker brukte vi gruppe dialog rundt deres fremtidige yrkesambisjoner og interesser. Elevenes tilbakemelding oppsummerte vi ved hjelp av pedagogisk sol. Tilbakemeldingen var i tråd med våre tanker i forkant.

Det eneste som kunne by på problemer med tanke på kostnader, var hair-extension. Vi tok opp problemet med elevene og hadde en liten idemyldring, der elevene kom med forslag på løsninger. I tillegg er det et punkt vi to lærere har begrenset kunnskap om, og det er å lage parykker. Den erfaring vi mangler her, må vi om behov innhente kunnskap fra andre med mer erfaring på området.

Hvilken betydning fikk dette for videre planlegging?

Tilbakemeldingen fra alle elevene, sammen med de tre individuelle intervjuene⁴⁵, ga oss klare indikasjoner på at de ønsket å jobbe med helhetlig stylistarbeid. I tillegg ga begge lærerne positiv tilbakemelding på at dette prosjektet kan bli både interessant og spennende. Med dette som utgangspunkt så vi mulighet til å forme en oppgave der elevene både kan samarbeide og jobbe med individuelle interesser innen frisørfaget. Utarbeidelsen av elevoppgaven presenterer vi senere i dette kapitlet. Først vil vi utarbeide et forslag til en lokal læreplan i faget Ptf da dette er et ønske fra avdelingen som vi presenterte i Kap 3.4.

Utarbeidelse av forslag til lokal læreplan i faget Ptf

Vi vil her presentere hvordan vi har jobbet frem et forslag til en lokal læreplan og hensikten med denne. Vi utdyper ikke teorien rundt dette da det presenteres i Kap.2.1. Å utarbeide et forslag på en lokal læreplan i faget Ptf, er et ønske fra avdelingen på skolen der prosjektet skal gjennomføres og kan ses på som en bestilling. Ut i fra vår kartlegging ønsker de fleste elever å arbeide på skolen slik vi henviser til i Kap. 4.7. For å imøtekomme alle elevers behov utformer vi et forslag der den lokale læreplanen kan benyttes både i skole og ute i bedrifter.

Slik er vårt forslag på den lokal læreplan bygd opp

- **Formål med prosjekt til fordypning⁴⁶**

Dette punkt er tatt med både fordi vi ser behov for å belyse formålet med Ptf for elever og eventuelle samarbeidspartnere, i denne sammenheng ulike bedrifter.

---

⁴⁵ I denne sammenheng de tre individuelle intervjuene som ble presentert i Kap 4.7.

⁴⁶ Henviser her til teori kapittel 2.1

- **Felles mål for alle**

Med utgangspunkt i forskriften til prosjekt til fordypning vises det til at den lokale læreplanen skal inneholde kompetansemål om at eleven som del av opplæringen skal dokumentere sitt arbeide underveis. Vi har i denne planen valgt ut fire felles mål, men dette mener vi at alle elever må jobbe med disse målene i faget Ptf.

Målene er hentet fra: Læreplan frisørfag vg3

Produksjon

P9- Dokumentere, kvalitetssikre og presentere arbeidsprosesser og egne frisørarbeider

Frisyredesign

F3- Lage og bruke arbeidstegninger og annen visuell informasjon i produktutvikling og produksjon

F7- Presentere og dokumentere eget arbeid visuelt, verbalt og ved hjelp av digitalt verktøy

F10- Vurdere eget arbeid i lys av trender og markedsbehov

I dette arbeidet har vi valgt bort hensyn til fellesfag da dette ikke er et tilbud eleven får arbeide med på den aktuelle skolen prosjektet skal gjennomføres.

- **Vurdering**

Vi har i denne planen synliggjort hvem som skal vurdere og hvem som har ansvaret innenfor dette felt og hva elevene skal vurderes i. Karakteren settes i samarbeid med praksisveileder ute i bedrift og faglærer. Men det er faglærer som har ansvaret for å sette karakter.

- **Individuell studieplan i faget prosjekt til fordypning.⁴⁷**

Hensikten med denne studieplanen er at elevene skal skrive ned sine individuelle mål for perioden og samtidig få veiledning til konkretisering av sine mål på skolen. Videre har vi lagt ved en oppgavemal, hentet fra boken til (Nilsen og Sund, 2008: 32). Denne oppgaven vil forandre innhold etter hvert prosjekt er ferdigstilt.

---

⁴⁷ FAFO- notat: *Prosjekt til fordypning – mellom skole og arbeidsliv. Delrapport 1. 2008. I flere fylker er det utarbeidet maler for utforming av individuelle planer for vurdering og dokumentasjon: 71.* Slik vi ser det er dette en nødvendighet for at vi skal få en felles forståelse for tilretteleggingen av faget.

I denne sammenheng vil elevene ikke bruke denne individuelle studieplanen, ettersom vi har valgt å bruke Fiff som dokumentasjonsverktøy for elevene som følger dette prosjektet på skolen. De oppretter da sin individuelle opplæringsbok for gitt periode på Fiff. Dette forklares senere i dette kapittel.

- **Lokale retningslinjer⁴⁸**

Dette forslaget til lokale retningslinjer er på ingen måte er dagens retningslinjer, men et forslag fra vår side. Forslaget går ut på hvem som har ansvar for hva, og i denne sammenheng ønsker vi å belyse hvilke ansvar kontaktlærer bør ha og hvilke ansvar faglærer har. Til slutt viser vi til krav som bør stilles til praksisveileder ute i bedrift.

- **Forventninger til praksisveileder i forhold til skole og elev.**

Vedrørende dette punktet har vi erfaring med at blir lite ivaretatt på alle nivåer i utdanningen. Etter vår erfaring stilles det alt for lite krav til praksisveileder ute i bedrift/skole. Derfor har vi med et punkt for å synliggjøre viktigheten av at det stilles forventninger. Dette fordi vi ønsker å ivareta eleven i sin praksisperiode ute i bedrift. Vi ønsker å stille større krav til at praksisveileder setter seg inn i hvilke kompetansemål elevene jobber med og setter seg inn i omfanget av faget. Dette bør gjøres ved å legge til rette for allsidige/sentrale arbeidsoppgaver innenfor elevens kompetansemål. Samtidig gi nødvendig veiledning, informasjon, tilbakemelding til skolen, og vurdering av praktisk arbeid.

- **Prosjekt til fordypning vurdering.**

Vi har laget en mal for nivå iht. karaktersetting. Dette er ment som et verktøy for bransjen da de i sitt daglige arbeid ikke utfører karaktersetting i sitt arbeid, planen er vedlagt (vedlegg3). Da forslaget var ferdig utarbeidet sendte vi den til rektor, avdelingsleder og kollegaer på avdelingen for gjennomsyn. Ingen negative tilbakemeldinger, så da var det bare å prøve denne ut i praksis. Hensikten med denne planen er at den skal lette arbeidet for oss lærere slik at vi har klare rammer iht. tilretteleggingen av faget.

---

⁴⁸ FAFO- notat: *Prosjekt til fordypning – mellom skole og arbeidsliv. Del rapport 1. 2008. Mye tyder på at det er behov for å tydeliggjøre forventninger: 71.*

Samtidig at vi legger til rette for at elevene kan jobbe med sine individuelle mål for en gitt periode. I tillegg ønsker vi å legge til rette for et samarbeid med bransjen med en plan som kan vise til hensikten med faget, i håp om at dette vil ivareta elevene ute i bedriftene. Selv om det i dette prosjektet viser til at elevene ikke ønsker å være ute i bedrift kan det være at noen ønsker det. Å utarbeide et forslag til en lokal læreplan i faget Ptf kan ses på som en bestilling fra avdelingen der vi skal gjennomføre vårt prosjekt. Det er viktig for oss i denne sammenheng å presisere at denne planen i hovedsak er tenkt for elever som skal ut i bedrift, men det er også vesentlig å utarbeide noen felles mål iht. faget. Med dette tenker vi spesielt på at det settes noen felles mål for elevene uansett om elevene ønsker å jobbe på skolen eller ute i bedrift. Vi tenker da spesielt på de krav til dokumentasjon som forskriften viser til: *De lokale læreplanene skal inneholde et kompetansemål om at elevene som del av opplæringen i prosjekt til fordypning skal dokumentere arbeidet underveis.* (Prosjekt til fordypning for videregående trinn 1 og 2 yrkesfaglige utdanningsprogram, 2007: 4).

Oppsummering - Vi har nå presentert hensikten og hvordan vårt forslag til den lokale læreplanen i faget Ptf er bygd opp. Siden dette var et ønske fra avdelingen kan vi se på dette som en bestilling. Med dette mener vi at sett i en helhetlig sammenheng er det viktig at avdelingen har en felle forståelse for faget, og der elevene ønsker et samarbeid utenfor skolen er det viktig at skolen har noen felles mål å vurdere elevene ut ifra. Samtidig ser vi viktigheten av å synliggjøre for bransjen hvordan dette faget er tenkt og gjennom denne lokale planen kan vi styrke samarbeidet med bransjen. I denne sammenheng der de fleste elevene gir uttrykk for at de ønsker å arbeide på skolen vil da ikke denne planen bli brukt i sin helhet i dette masterarbeidet, men slik vi ser det er det viktig at elevene jobber ut i fra noen felles mål som det henvises til i forskriftene. Vi vil nå videre presentere hvordan oppgaven er utformet og henviser til Kap 2.3 der vi presenterer våre didaktiske prinsipper i dette arbeidet.

Utarbeide oppgave til elevene i faget Ptf

Vi vil her presentere hvordan vi utarbeidet oppgaven⁴⁹ til elevene og begrunne våre valg. Samtidig har vi valgt å utarbeide et veiledningsdokument⁵⁰ til undervisningen.

⁴⁹ Oppgaven til elevene i sin helhet ligger med som vedlegg nr.7.

⁵⁰ Dette presenterte vi i Kap. 2, veiledningsdokumentet ligger i sin helhet med som vedlegg nr.6.

Dette for at alle lærerne som deltar skal ha en felles forståelse av våre tanker rundt undervisningsopplegget. Vi velger her å presentere oppgaven i lys av helhetsmodellen⁵¹. Oppgaven er et resultat av funn fra intervjuer som ble presentert i Kap. 4.7 og elevenes tilbakemeldinger på hva de ønsker å jobbe med som vi presenterte tidligere i dette kapitlet. Vi ønsker å være imøtekommende for hva som kan være en relevant og meningsfull undervisning for elevene. Derfor er interessebasert læring og elevmedvirkning vektlagt. Samtidig ønsker vi en tidsriktig undervisning som er samfunnsrelevant i forhold til markedets behov. Ved å presentere for leser hvordan oppgaven et tenkt didaktisk har vi benyttet helhetsmodellen i denne fremstillingen. Vi vil også henvise til Kap 2.7 der vi har begrunnet våre didaktiske valg.

Læreforutsetninger: Læreforutsetningene til elevene har vi kartlagt noe i forkant med tanke på hva elevene ønsker å jobbe med. Elevene er motiverte for å jobbe med individuelle mål ut i fra sitt interessefelt. Elevenes kunnskaper innenfor de ulike temaene som kom frem i kartleggingen er temaer som de ønsker å jobbe med og savner kunnskap om.

Læreforutsetninger vil i denne sammenheng være meget varierende med tanke på at vi ikke i forkant vet hva elevene velger å jobbe med. Våre didaktiske prinsipper iht. denne oppgaven presenterte vi i Kap 2.7, med vekt på interessebasert læring og medvirkning i praksisen.

Rammer: Vi som legger til rette for dette arbeidet har satt noen styrte rammer for oppgaven. Oppgaven skal gå over 5 uker 1 dag i uken. I tillegg til denne dagen vil det bli lagt til rette for 2 timer dokumentasjonsarbeid hver uke. **Opplæringsboken på fiff**⁵²: Hver enkelt elev skal opprette en opplæringsbok på Fiff der de krysser av for sine individuelle mål for perioden og lager en arbeidsplan. Arbeidsplanen godkjennes i uke 6 og fylles videre ut til innlevering i uke 11. Arbeidsplanen til hver enkelt elev skal synliggjøre arbeidsfordeling gruppen i mellom. Kravet er at elevene skal dokumentere sine ulike utprøvinger av sine arbeider frem til ferdig produkt med en fiff logg, tre av disse arbeidsloggene skal kopieres inn i opplæringsboken til hver enkelt elev. I tillegg til dette er det krav fra ett til tre bilder av ferdig produkt.

---

⁵¹ Helhetsmodellen - Hiim H & Hippe E, (2001): *Undervisningsplanlegging for yrkeslærere*, Gyldendal Norsk forlag AS.

⁵² Dette blir presentert senere i dette kapitlet s:92.

Veiledning: Vi som leder dette aksjonsforskningsprosjektet og våre kollegaer som har valgt og følge prosjektet vil være veiledere for elevene i hele denne perioden.

Rom og utstyr: Verksted på skolen og diverse produkter innen hår og make up produkter som er sponset til prosjektet vil være tilgjengelig for elevene under hele perioden. De elevene som ønsker andre opplæringsarenaer enn skolen gis det rom for dette, men dette må avklares med veileder i forkant.

Mål: Elevene jobber etter tre fellesmål som ble presentert tidligere i dette kapitlet, disse mål er felles for alle. I tillegg til disse målene skal elevene bestemme seg for hvilke individuelle mål de ønsker å arbeide med. Målet er at alle elevene skal jobbe i gruppe, de må da finne felles tema, men fordele arbeidet iht. de individuelle mål de har satt seg for å komme frem til felles ferdig produkt. Elevene skal i denne oppgaven jobbe med å finne ”levende” modeller, ikke dukkehoder. Dette begrunner vi med at vi ønsker at elevene skal få en mer virkelighetsnær opplæring med tanke på ”å jobbe med ekte modeller” som senere i deres yrkeskarriere vil være hovedfokuset i elevenes arbeidsdag.

Innhold: Denne oppgaven er utarbeidet på bakgrunn av kartleggingsarbeidet vi har presentert tidligere i denne oppgaven. Hensikten med oppgaven er at elevene skal jobbe med sine individuelle mål, men også samarbeide om et felles ”produkt”. Dette produktet skal visualisere et helhetlig stylistarbeid med selvvalgt tema. Med dette mener vi at elevene velger selv hvilke tema de ønsker å jobbe med, være seg innenfor reklame, teater, show osv. Elevene skal kunne velge seg en ”tenkt bestilling” fra næringslivet. Dette ønsker vi å ha fokuset på for å legge til rette for at elevene skal oppleve oppgaven som samfunnsrelevant og meningsfull for hver enkelt elev. Fokuset vil da i denne oppgaven være å tenke et helhetlig stylistarbeid der elevene må ha fokus på mange ting for å komme frem til ferdig produkt. Produktet skal være ett til tre bilder av ferdig produkt.

Læreplassen – Elevene skal jobbe i gruppe. Gruppen skal samarbeide om å lage et ferdig produkt. Hver enkelt elev velger selv ut individuelle mål innenfor sitt interesseområde innenfor frisyredesign, make up, farge, digitale verktøy (foto) og helhetlig stylistarbeid innen klær osv. Når hver enkelt elev har funnet sitt interesseområde danner de grupper ut i fra dette.

Vurdering – Elevene blir vurdert ut i fra følgende:

- Helhetlig stylistarbeid i ferdig produkt.

Med dette menes det ferdige produktet, hvordan alle de ulike målene er jobbet med for å komme frem til et ferdig produkt. Her må hver enkelt elevs arbeid vurderes i det felles produktet.

- Hvordan elevene presenterer og dokumenterer arbeidsprosessen fra ide til ferdig produkt på fiff.

Men dette mener vi hver enkelt elevs dokumentasjon fra ide til ferdig produkt iht. oppgavens krav til dokumentasjon.

- Hvordan elevene vurderer eget arbeidet i lys av trender og markedsbehov. (Er produktet salgbart?)

Med dette mener vi elevenes vurdering av sitt felles produkt, hvordan vurdere de sluttproduktets kvalitet og deres vurdering iht. hvilken arena dette produktet kan være salgbart på ute i markedet.

- Hvordan elevene viser kreative evner i det helhetlige stylistarbeidet.

Med dette mener vi hvordan elevene benytter sine muligheter til å være kreative iht, rekvisitter, sine faglige valg og foto.

- Hvordan eleven har arbeidet med sine individuelle læringsmål.

Under dette punktet blir hver enkelt elev vurdert iht. måloppnåelse innenfor sine individuelle mål for perioden.

Oppsummering - Vi har nå presentert oppgavens mål og benyttet den didaktiske helhetsmodellen i fremstillingen av oppgavens oppbygning. Vi har i [Kap.2.7](#) begrunnet vårt valg iht. bruk av Fiff som dokumentasjonsverktøy. Vi vil her presentere hvordan vi ønsker å legge til rette for dette verktøyet i undervisningen og belyse hvilket krav til dokumentasjon det vises til i oppgaven.

Bruk av Fiff som verktøy

Hvordan ønsker vi å legge til rette for bruken av dette verktøyet i dette prosjektet?

Vi vil her belyse våre tanker rundt hvordan elevene bør jobbe med dette verktøyet i arbeidsprosessen med oppgaven.

Under rammene for undervisningsplanleggingen har vi belyst krav iht. dokumentasjon i oppgaven. Etter å ha utformet den lokale læreplanen og kartlagt hvordan elevene ønsket å jobbe med individuelle mål for gitt periode, kom det fram at det var kun to elever som ønsket å arbeide ute i bedrift. De elevene som ønsket å arbeide ute i bedrift benyttet den lokale læreplanen, som vi utarbeidet i sin helhet der elevene setter seg individuelle mål for perioden. Dette fordi disse bedriftene ikke hadde tilgang på Fiff, og det var da nødvendig at disse elevene hadde med seg sin individuelle læreplan for gitt periode ut i bedriften. De andre elevene benyttet Fiff til å opprette sin individuelle opplæringsbok for gitt periode digitalt. Der krysset de av felleslæreplanmålene som vi har satt i vårt forslag for den lokale læreplanen, i tillegg til at de satte seg individuelle mål. Her viser vi til rammene for oppgaven iht. bruk av Fiff som dokumentasjonsverktøy.

Opplæringsboka på fiff skal inneholde

- Arbeidsplan med arbeidsfordeling og individuelle læringsmål. (Godkjennes i uke 6 og fylles videre ut til innlevering i uke 11).
- Innlevering av tre individuelle arbeidslogger

Opplæringsbok- I denne sammenheng skal elevene velge seg ut individuelle mål for gitt periode, lage en arbeidsplan og en oppsummerende oversikt som viser til arbeidslogger fra ulike utprøvinger for gitt periode.

Arbeidsplan- I denne sammenheng vil det si at de lager en arbeidsplan i sin individuelle opplæringsbok på Fiff for hver uke, der de viser til hvordan de tenker arbeidsfordeling og prosess iht. arbeid med individuelle læreplanmål. Hver uke skal elevene sende opplæringsboken inn til veileder for gjennomsyn, dette for å kunne gi elevene konkrete tilbakemeldinger underveis i arbeidsprosessen.

Arbeidslogger- I denne sammenheng mener vi at elevene skal levere inn tre individuelle arbeidslogger fra ulike utprøvinger fra ide til ferdig produkt. Disse arbeidsloggene skal kopieres inn i opplæringsboken. På denne måten får vi vurdert hver enkelt elev underveis i arbeidsprosessen og individuell måloppnåelse iht. individuelle mål. Sluttproduktet til elevene er felles produkt, med felles formel vurdering, mens elevenes ulike utprøvinger for å komme frem til sluttproduktet blir vurder individuelt.

Besøk på studio NISS

Hvilke erfaringer fikk vi etter besøket på NISS og hvordan kan vi bruke denne erfaringen i vårt videre arbeid?

Vi vil her belyse hvorfor vi som forskere ønsket et besøk ved denne fagskolen og hvilken betydning våre erfaringer fra dette besøket fikk for videre arbeid i dette prosjektet.

Etter intervjuene med bransjen ønsket vi lærere å kunne veilede elevene til en videreutdanning som hadde en litt annen retning. I tillegg ønsket vi å være helt oppdatert på dagens motebilde innenfor make up og stylistarbeid, for å kunne legge til rette for en tidsriktig opplæring. Dette dannet grunnlaget for en omvisning på studio NISS - utdanning for sene og studio, film/TV og visuelle kunsthøgskole i Oslo.

Vi viser ulike styringsdokumenter som vi presenterte i Kap. 2.3, der viktigheten av at skolen må endre seg i takt med samfunnets utvikling, *Videregående opplæring må utformes for å møte framtidens behov - ikke fortidens* (Stortingsmelding 32,1998-99: Kap 3). Med dette sitatet viser vi til viktigheten av det at vi lærere engasjerer oss med tanke på fremtiden behov iht. å legge til rette for en dagsaktuell og samfunnsrelevant opplæring innenfor dette tema. Stortingsmelding 30 Kultur for læring som presiserer viktigheten av engasjerte lærere. (Stortingsmelding 30, Kultur for læring: Kap 3.3.1)

Av erfaring vet vi at det er meget vanskelig å få jobb som stylist, og av den grunn veileder vi lærere ofte frisørrelevanter til å ta ferdig frisørutdannelsen, før de tar videreutdanning eller kurs. Dette fordi de da vil ha et bredere grunnlag og en utdanning å falle tilbake på. Etter intervjuene med bransjen og elevene ønsket vi lærere å kunne veilede elevene til videre utdanning. Derfor anså vi det som meget fordelaktig å få en omvisning på studio NISS.

Omvisning på NISS 2009

Vi vil her kort si noe om skolen og trekke inn våre observasjoner innenfor tema Make up og Spesialeffekter for TV, film og teater (SFX) skulptur. Dette fordi denne observasjonen og informasjonen vi fikk på denne omvisningen vil vi ha nytte av i senere arbeid når vi skal veilede elevene innenfor dette fagfelt. NISS har i 25 år utdannet kunstnere og fagfolk med høy kompetanse til nær sagt alle posisjoner i kulturlivet, både som utøvere, produsenter og ledere. Det hele startet med Norsk lydskele i 1984 hvor man utdannet lydteknikere for NRK.

Senere har det pågått en kontinuerlig utvikling, og i dag har skolen 10 studietilbud⁵³ på fulltid og en stor kursavdeling innen de samme fagfelt. Sammen med en annen gruppe fikk vi guidet omvisning av en av lærere på NISS skolen. Da innen spesialefekter for TV, film og teater (SFX) og Make-up Artist. Guiden informerte oss om at NISS nylig nå var blitt en offentlig godkjent fagskole og ikke bare et kurs. Dette gjorde standarden på skolen unik i Norge. Videre opplyste hun at elevene på skolen ofte hadde en grunnutdannelse i bunnen. Det var flere som hadde erfaring fra frisørfaget, eller en annen form for kunstnerisk erfaring. Vi valgte en omvisning innenfor de to fagretninger som vi mente var relevant for oss iht. de temaer elevene som skulle følge vårt prosjekt ønsket å jobbe med.

Make-up Artist

Linjen er nå en fagskole og går over to semestre på heltid. Sentralt er arbeid med make up tilpasset foto, film og TV opptak, og for teater og musikkscenen. Utdannelsen omfatter også innblikk i arbeidsoppgaver med hår, hårdeler og parykker, spesialefekter og rolleanalyser. Intern og ekstern praksis inngår også i undervisningen. Under vårt besøk observerte vi Make up artist elevene der de trente med å legge sminke både på hverandre, men hadde også faste modeller som de jobbet med. De fortalte at de hadde begynt å bygge relasjoner med fotografer, skuespillere og de som jobbet med film og TV, spesialefekter osv, fra de andre linjene på skolen. Guiden kunne informere oss om at de på skolen tok på seg store oppdrag og jobbet i tverrfaglig samarbeid med de andre linjene på skolen. Dette gav elevene mulighet til å bygge opp et sammensatt team allerede på skolen.

Spesialeffekter for TV, film og teater (SFX) skulptur

Linjen er en ettårig utdanning. Faget omfatter praktisk og teoretisk undervisning i skulptureringsteknikker, anatomi, fargeteknikker, karakterdesign og faghistorie m.m. En spesialeffektmaker gjør det umulige mulig, og skaper alt fra de minste små animasjonsfigurer til kutt, sårskader og transformering fra bla. ung til gammel og monster/fantasifigurer.

---

⁵³ De 10 tilbudene skolen tilbyr er: Populærmusikk, Lydteknikk, Film og TV, Skuespill, Lys og sene teknikk, Prosjektledelse Kultur, Visuelle kunstfag – Kunst /Foto /Animasjon /illustrasjon, Spesialeffekter for TV, film og teater (SFX). Make- up grunnkurs, Make - up Artist

Elevene ved spesialeffekter for film og TV hadde teoriundervisning da vi fikk omvisning, derfor ble det ikke muligheter til å snakke med elevene. Vi observerte at denne undervisningen foregikk på engelsk. Av den grunn er det også relevant for elevene å ha engelskkunnskaper. Omviser viste oss mange fantastisk flotte masker og andre elevarbeider. Elevene bygget opp former og modellerte med leire, støpte i gips og videreførte dette til latex osv. Det var ingen tvil om at alle elevarbeidene lå på et meget høyt nivå.

Oppsummering av vårt besøk på NISS og hvilke erfaringer kan vi ta med oss i videre arbeid?

Vi vil her synliggjøre hvilke erfaringer vi fikk etter dette besøket som vi vil ta med oss videre i vårt arbeid når vi skal veilede elevene innenfor dette felt. Etter denne omvisningen på NISS mener vi å ha opparbeidet oss bedre kunnskap for å kunne veilede frisørelevene til en bredere videreutdanning etter endt læretid. Samtidig som vi fikk innblikk i hvordan disse elevene jobbet innenfor dette fagfeltet. Elevene benyttet seg av hverandre som modeller, noe vi ser vi i skolen i dag bør legge mer til rette for. Dette fordi vi ser helt klart at når elevene jobber med ”ekte” modeller får de en mer virkelighetsnær erfaring iht. det de ønsker å trene på. Resultatet blir sjelden det samme med å jobbe på en dukke. På denne skolen var det mange ulike linjer som gjorde at de alt på skolen kunne jobbe på tvers og samarbeide med hverandre innefor ulike fagområder. Denne arbeidsmåten blir i stor grad vektlagt ute i arbeidslivet og noe som kommer frem i våre funn fra intervjuene med bransjen Kap 4.7. Dette bør det legges mer vekt på i skolesystemet også både internt på skolen og samarbeid utenfor skolen. Med tanke på hvordan vi tenker oss arbeidsmåten der elevene skal samarbeide om et felles produkt, bestreber vi oss i dette arbeidet å legge til rette for at elevene skal se viktigheten av dette. Elevene på denne skolen jobbet mye med å bygge relasjoner med fotografer, skuespillere osv. Dette er noe vi ønsker å bevisstgjøre i denne oppgaven, der fokuset kanskje vil dreie seg mest om å bygge opp relasjoner til modeller. Når det gjelder de faglige arbeidene vi observerte, fikk vi innblikk i hvordan elevene jobbet med make up, ulike teknikker og spennende fargekombinasjoner som vi ønsker å dele til de elevene som ønsker veiledning innenfor dette fagfelt.

Oppsummering av våre og elevenes erfaringer fra aksjon 1 i dette prosjektet og hvilke konsekvenser det har for videre arbeid i aksjon 2.

I denne oppsummeringen benytter vi oss av SØT- modellen for å synliggjøre **Nå situasjonen** etter denne aksjonen og hva er **Ønsket situasjon** etter denne aksjonen og **hvilke tiltak må vi sette i gang** frem til neste aksjon. Denne modellen er her brukt i arbeid med planlegging av videre arbeid. SØT⁵⁴ – modellen hjelper oss i dette arbeidet til å analysere våre og elevenes erfaringer fra denne aksjonen og til å reflektere hvordan ønskesituasjonen ser ut og hvilke tiltak vi skal igangsette frem til neste aksjon. Det er henvist til denne modellen i Kap. 3.4 der vi har begrunnet hvorfor vi ønsker å benytte SØT modellen som et verktøy. Vi begrunner det igjen her, men senere i fremstillingen henvises det til Kap.3.4, dette for å unngå gjentakelser.

Nå situasjon – Etter gjennomføringen av presentasjonen av våre tanker og ideer rundt hvordan elevene kan jobbe med faget Ptf, fikk vi mange forslag på hva elevene ønsket å arbeide med. Elevene ga uttrykk for at dette virket som en spennende oppgave. Tilbakemeldingene ga oss muligheten til å ivareta elevenes ønsker når vi skulle utarbeide oppgaven til elevene for gitt periode. I arbeidet med utarbeidelsen av den lokale læreplanen var tanken først at denne skulle benyttes i sin helhet av alle elevene. Med dette mener vi at alle elevene skulle fylle ut den individuelle læreplanen. Arbeidet med den lokale læreplanen var en ”bestilling” fra avdelingen, og et ønske om en felles mal som elevene kunne fylle ut når de arbeidet med ulike prosjekter innefor faget Ptf. Samtidig som alle elevene må forholde seg til noen felles mål⁵⁵. Den lokale læreplanen er et dokument som avdelingen ser på som et verktøy når elevene skal ut i bedrift for å informere bedriften om faget og elevenes individuelle plan for gitt periode. Etter besøket på NISS ser vi at våre tanker iht. arbeidsmåter der vi ønsker at elevene skal ha fokus på samarbeid. Elevene jobber med individuelle mål, men sammen skal komme frem til et felles produkt som er i samsvar med hvordan de må jobbe i sin fremtidige yrkeskarriere som make up artist eller stylist.

---

⁵⁴ Kilde: FOU – rapport 2006/2008 – KIP AF, Hartviksen, Kversøy og Stålhane, Høgskolen i Akershus.

⁵⁵ Fellesmål for alle i vårt forslag til den lokale læreplanen: **Produksjon - Bruke arbeidstegninger og annen visuell informasjon i produktutvikling og produksjon. Frisyredesign - Presentere og dokumentere eget arbeid visuelt, verbalt og ved hjelp av digitalt verktøy. Vurdere eget arbeid i lys av trender og markedsbegreb.**

Vi fikk også etter dette besøket et enda klarere syn på viktigheten av det å legge til rette for at elevene skal jobbe helhetlig, i denne sammenheng jobbe mot et helhetlig ferdig produkt.

Ønsket situasjon – Vi ønsker og legger til rette for at elevene som følger prosjektet skal oppretter sin individuelle opplæringsbok for gitt periode på Fiff. Vi tenker her da at elevenes individuelle opplæringsbok er elevens individuelle læreplan for gitt periode. Med denne måten å jobbe på ønsker vi å veilede elevene gjennom hele prosessen med bruk av Fiff som dokumentasjonsverktøy. Vi ønsker at elevene skal bestemme selv hvilke tema de ønsker å jobbe med innenfor et helhetlig stylistarbeid.

Tiltak – I neste aksjon vil vi jobbe for at elevene skal bli kjent med felles mål i den lokale læreplanen i Ptf og Fiff som dokumentasjonsverktøy. Vi skal presentere oppgaven for gitt periode og synliggjøre for elevene hvilke valgmuligheter elevene har, legge til rette for interessedifferensiering i faget Ptf. Et av tiltakene vil også være å legge til rette for demokratiske prosesser underveis i hele prosjektet slik at elever/ kollegaer skal oppleve at deres ønsker blir i varetatt.

Oppsummering av Kap. 5.1

I dette kapittelet har vi presentert hvordan våre tanker og ideer rundt hvordan elevene kan arbeide med faget Ptf. Videre har vi fremstilt elevenes ønsker iht. hvilke temaer de kunne tenke seg å jobbe med. Deretter utarbeidet vi et forslag på hvordan en lokal læreplan kan være og belyst innholdet samt begrunnet våre valg. Denne lokale læreplanen blir ikke brukt i sin helhet i dette forskningsarbeidet. Det som blir benyttet videre i dette arbeidet er vårt forslag på felles mål, for alle i faget Ptf som den lokale læreplanen viser til. Dette fordi vi ønsker å arbeide videre med Fiff som dokumentasjonsverktøy i dette forskningsarbeidet. Verktøyet Fiff har vi presentert her i dette kapitelet og begrunnet hvordan vi ønsker å bruke det videre i arbeidet. Hvordan vi har jobbet frem oppgaven og henvist til våre didaktiske valg er belyst i [Kap.2.4](#). Avslutningsvis har vi presentert SØT modellen som resulterer i nye tiltak som vi vil presentere i aksjon 2, [Kap. 5.2](#).

5.2 Gjennomføring av aksjon2

Vi vil her presentere hvordan vi har jobbet med tiltakene som vi belyste i Kap.5.1. Først presenterer vi en plan på hvordan vi tenker oss gjennomføringen av disse tiltakene og videre fremstiller vi selve gjennomføringen. For å lede leser gjennom selve gjennomføringen fremstiller vi med, Hva gjorde vi? Hvordan gjorde vi det? Hvorfor gjorde vi det slik? Deretter oppsummerer vi våre og elevenes erfaringer fra aksjon 2 i dette prosjektet og hvilke erfaringer fra denne aksjonen vil ha for videre arbeid i aksjon 3. Avslutningsvis oppsummerer vi med en ny aksjonsplan der vi bruker Søt modellen som verktøy som vi begrunnet i Kap. 3.4.

Plan aksjon 2

Bli kjent med den lokale læreplanen i Ptf og Fiff som dokumentasjonsverktøy samt presentasjon av oppgaven og synliggjøring av valgmuligheter.

Den første dagen planla vi å bruke en del tid på innføring av oppgaven. Vi startet med presentasjon av lokal læreplan i faget Ptf. Der vi synliggjør for elevene hvilke læreplanmål som er felles for alle og hvilke muligheter de har til å velge seg ut egne individuelle mål for denne perioden. For å unngå misforståelser ville vi bruke mye tid til selve innføringen av oppgaven.

Vi ville legge tilrette for at elevene fikk god innføring i bruk av Fiff som dokumentasjonsverktøy, planen var at alle elevene skulle opprette sin individuelle opplæringsbok der de skulle krysse av individuelle mål for perioden. Vi viste at det ville bli mye mer teoretisk enn det vi i utgangspunktet ønsket. Noe av årsaken til dette var at elevene ikke hadde jobbet med Fiff som dokumentasjonsverktøy på en slik måte tidligere. Derfor måtte det legges til rette for en grundig innføring iht. hvordan de skulle benytte Fiff som verktøy i denne oppgaven. Vår plan var at elevene etter hver aksjon skulle få tilbakemeldingene fra veileder på Fiff under elevenes individuelle opplæringsbok. I tillegg til å være tilstede og gi veiledning underveis i prosessen, ønsket vi å følge elevenes dokumentasjonsarbeid og gi individuell veiledning.

Grovplanen for veiledningsgangen den første dagen var at vi skulle presentere oppgaven sammen. Aina skulle ta en del av styringen og Stine supplere etter behov, siden dette var Ainas arbeidsplass og elevene kjente henne fra før og var trygge på henne. Stine skulle observere og jobbe med å bygge opp tillitsforhold til elevene. Aina skulle gå igjennom bruken av Fiff og Stine veiledet elevene underveis.

Videre hadde vi utarbeidet en inspirasjonskilde for hvem som kunne være mulige oppdragsgivere iht. de som har behov for stylistens tjenester. Dette blir presentert senere i dette Kap.

Gjennomføring av aksjon 2

Hva gjorde vi?

Først presenterte vi den utarbeidede lokale læreplanen og de mål som var felles for alle i faget Ptf. Deretter jobbet vi med innføring av oppgaven og hvordan de kunne arbeide innenfor sitt interesseområde i et gruppesamarbeid. Vi viste til eksempler underveis i denne prosessen. Rammebetingelser iht. tidsfrister, dokumentasjon og krav til innleveringer. Elevene fikk også innføring i bruk av arbeidslogg på fiff siden de ikke har jobbet så mye med dette tidligere. Hver enkelt elev opprettet sin individuelle opplæringsbok der de krysset av individuelle mål for perioden osv. Vi som veiledere presenterte viktigheten av at hver enkelt elev skulle levere inn opplæringsboken sin til veileder etter hver arbeidsøkt slik at de kunne få veiledning gjennom hele prosessen.

Hvordan ble dette gjort?

Vi benyttet oss av projektor når vi presenterte oppgaven og inspirasjonskilden som elevene skulle jobbe med. Vi vil her vise hvordan vi presenterte en inspirasjonskilde i ide fasen for elevene. Det var her viktig for oss at elevene tenkte litt på kryss og tvers slik at de kunne komme frem til en ide de ønsket å jobbe med.

Tenk på kryss og tvers

Oppdrag	Målgruppe	Kunder	Distribusjonskanaler	Min ide
Teater Moteshow Magasin/ blad Bedrifter/ Reklameoppdrag Kunder/ frisørsalong Dragqueen Spesialeffekter Foto Tv/ film/video	Kvinner Menn Barn Sport/ idrett Bedrift innehavere Ung Gammel	Historisk interesse Nå tid / Fortid Retro look Osv.... Metallic look Golden look Musikk Miljø Butikker	Internett Blader Tv Utstillingsvinduer Cafe Venner telefon	
Ide 1.				
Ide 2.				
Ide 4.				

Dette er ment som et verktøy for dere i ide fasen. Gå sammen i gruppe 4 og 4 uavhengig hvem du videre skal jobbe sammen med. Dette er ment som en øvelse for å jobbe frem noen gode ideer. Gruppene danner vi etter denne øvelsen. Dere arbeider 15-20min med dette og skriver ned ulike temaer dere kunne tenke dere å jobbe med. Dette presenteres kort for de andre gruppene.

Figur 8

Samtidig som elevene fikk denne oppgaven visualiserte vi ideer med bilder fra ulike aktuelle oppdragsgivere som en stylist kan arbeide med. Nedenfor viser vi til noen bilder.

Figur 9

Til slutt oppsummerte vi kort elevenes ulike ideer med en pedagogisk sol på tavla.

Vi benyttet oss også av projektor når vi startet med innføringen av Fiff som dokumentasjonsverktøy. Det oppsto en del tekniske problemer med projektoren som medførte til at det tok lengre tid på opplæring av fiff enn det som var planlagt. Til tross for at ting tok tid var elevene mer enn normalt tålmodige. Alle elevene hadde hver sin pc, slik at de fikk opprettet sin individuelle opplæringsbok for perioden, denne dagen.

Nedenfor viser vi til utdrag fra en opplæringsbok der eleven har opprettet en opplæringsbok for en gitt periode samtidig som hun har valgt seg ut individuelle mål for perioden. Den viser også til hvilke arbeidsoppgaver hun har jobbet med iht. denne dagen.

Plan for FH, PTF			
Av FH 13.02.2009			
Periode:			
06/02/2009 til 13/03/2009			
Planen er sendt til bruker			
Mål:			
Vg3 Frisørfaget; Frisyredesign F3 presentere og dokumentere eget arbeid visuelt, verbalt og ved hjelp av digitale verktøy	I arbeid	Ferdig	Vurdering
	Nei	Nei	
Vg3 Frisørfaget; Frisyredesign F1 analysere kundens ønsker og forutsetninger for et personlig uttrykk i frisyredesign	I arbeid	Ferdig	Vurdering
	Nei	Nei	
Vg3 Frisørfaget; Produksjon P8 gjennomføre makeup for å skape et helhetlig uttrykk i frisyredesignen	I arbeid	Ferdig	Vurdering
	Nei	Nei	
Arbeidsoppgaver i perioden:			
Uke 6.			
<i>I dag startet vi med oppgaven. Vi hadde en felles idé myldring. Vi skrev opp hvilke læreplanmål vi skulle jobbe med. Vi er 5 stk på vår gruppe.</i>			
<i>I denne oppgaven vil vi jobbe med sminke og styling, altså helhet. Har kommet fram til at vi skal lage en side i et magasin, blir på en måte en make-over, kunden får en helt ny look. Altså, to forskjellige stiler. Gruppen har også funnet en modell, søsteren til M. I dag trente vi også litt på frisyreforming på hverandre. Stilen skal være romantisk/søt, mens den andre skal være rocka samtidig som den er kledelig og fin.</i>			

Figur 10

Selv om vi ble noe forsinket på grunn av tekniske problemer, hadde elevene dannet grupper og var godt i gang med planleggingen. Elevene var veldig optimistiske og ivrige og ønsket å komme i gang med praktisk arbeidet. Etter to timer med praktisk arbeid satte vi oss ned sammen med elevene for å dele erfaringer fra aksjon 2, hvordan hadde elevene opplevd denne dagen? Vi satte oss i ring og den ene av oss ledet erfaringsdelingen mens den andre noterte hva som ble fortalt. Dette kaller vi gruppedialog. Hvilke opplevelser har elevene fra denne aksjonen? Hva var bra? Hva burde evt. vært annerledes?

Det var to av elevene som ikke ønsket å være med på prosjektet, dette ble avklart denne dagen.

Hvorfor gjorde vi dette?

Når det gjelder innføring av oppgaven, var vårt mål denne dagen å presentere denne på en grundig måte slik at det ikke skulle oppstå misforståelser iht. valgmuligheter og krav til oppgaven. Vi brukte også tid på å belyse viktigheten av at elevene i denne oppgaven skulle arbeide etter individuelle mål, men samtidig jobbe i gruppe om et felles produkt. I arbeid som stylist er samarbeid med ulike aktører en viktig faktor i et helhetlig stylist arbeid noe som vi ønsket å legge til rette for i denne oppgaven. Med å la elevene få velge ut individuelle mål for oppgaven, må de da danne grupper ut i fra dette for å komme frem til et helhetlig stylist arbeid. Når det gjelder inspirasjonskilden var dette ment som et verktøy for elevene i denne prosessen. Synliggjøring av ulike oppdragsgivere og viktigheten av samarbeid om et felles produkt. Vi anså også en nytteverdi av dette i forhold til salgbarhet av produktet hos en mulig oppdragsgiver i det daglige arbeidslivet. Med å synliggjøre det på en slik måte ønsket vi at elevene skulle oppleve en mening med sitt arbeid og oppleve at det de jobber med er av en samfunnsrelevant karakter.

I utgangspunktet hadde vi sett for oss at vi veiledere delte inn i grupper ut i fra interesseområdet til hver enkelt elev. Etter oppsummeringen av elevenes ulike ideer på hva de ønsket å jobbe med, dannet elevene automatisk grupper selv. Vi hadde bestemt at det skulle være 3-5 i hver gruppe, men valgte å være overbærende for mindre grupper ut i fra elevenes ønsker.

Et av målene iht. bruk av fiff i denne aksjonen var at alle skulle opprette sin individuelle opplæringsbok for perioden og at vi som veiledere kunne gi rask tilbakemelding og veilede elevene individuelt i hele prosessen, også dokumentasjonsarbeidet. På denne måten får elevene veiledning etter behov også mellom de ulike aksjonene i prosjektet. For å få en viss struktur innad i gruppen og rettferdig fordeling av arbeidet skulle elevene lage seg en arbeidsplan som skulle belyse hvordan arbeidsfordelingen var tenkt i gruppen og belyse hvordan de skulle arbeide med sine individuelle mål frem til ferdig produkt. Denne arbeidsplanen skulle godkjennes av veileder.

Kravet til oppgaven var at hver enkelt elev skulle kopiere inn 3 individuelle arbeidslogger i sin opplæringsbok som skulle vise diverse utprøvinger frem til ferdig produkt. Dette begrunnet vi med at alle vil få individuell vurdering fra denne perioden prosjektet pågår og blir vurdert ut i fra individuelle mål og felles produkt samt individuell dokumentasjon.

De to elevene som ikke ønsket å være med på prosjektet fikk velge ut i fra sine interesser og behov innenfor denne perioden. Dette valgte vi fordi disse to elevene hadde andre ønsker som vi måtte legge til rette for slik at de skulle oppleve denne perioden som meningsfull for dem. Den ene eleven ønsket å jobbe individuelt med ting hun ønsket å bli bedre på innen frisørfaget på skolen. Hun ønsket ikke å jobbe i gruppe. Den andre eleven ønsket å bruke tiden til å være ute i praksis på salong. Vi ble enige om at den andre læreren på avdelingen skulle ha ansvar for disse to elevene, samtidig som hun skulle bidra med veiledning av de andre som fulgte prosjektet etter behov.

Vi satte oss i en sirkel og elevene ønsket å dele erfaringer med hverandre etter dagens opplevelser. Våre erfaringer fra tidligere oppgaver/utprøvinger viser til at elever opplever det å dele erfaringer gjennom dialog i fellesskapet som meningsfullt og lærerikt.

Oppsummering av våre og elevenes erfaringer fra aksjon 2 i dette prosjektet og hvilke konsekvenser det har for videre arbeid i aksjon 3.

I denne oppsummeringen benytter vi oss av SØT- modellen som vi begrunnet i Kap. 3.4

Nå situasjon – Elevene ga tilbakemelding på at oppgaven virket spennende og at de nå gledet seg til å komme i gang med det praktiske arbeidet og detaljer i produktet. Enkelte av elevene så på det å jobbe i gruppe som en utfordring.

Dette er noe de fikk veiledning på for å synliggjøre viktigheten av hvordan en stylist arbeider. Noen opplevde at hvis de sa for mye var de redd noen av medelever skulle ”stjele” deres ide. Dette snakket vi noe rundt, ingen produkter vil bli like og alle har individuelle mål de skal jobbe med. Ute i arbeidsmarkedet samarbeider stylisten med mange ulike fagpersoner for å komme frem til sitt produkt, så dette er en del av virkeligheten. Elevene opplevde det lærerikt å få individuell veiledning etter behov. De forsto bedre hvilke teknikker som skulle brukes i forhold til form og uttrykk i forhold til sitt helhetlige design. Elevene ga uttrykk for at i erfaringsdelingen på slutten av dagen var det godt å snakke ”fritt” å dele egne erfaringer med hverandre istedenfor å skrive logg.

Vi opplevde at elevene var mer overbærende enn vanlig ettersom de fikk lov til å bestemme det meste av innholdet i oppgaven selv.

Samarbeidet og den lette tonen mellom oss lærere fungerte meget godt og gjorde at vi fikk et godt tillitsforhold til elevene. Elevene opplevde to lærere som var engasjerte og alltid hadde en kommentar slik at latteren hang løst. Engasjement og latter mener vi smittet over på elevene, sammen som lærerteam var nok litt humor i undervisningen litt nytt for elevene, noe vi mener førte til at elevene også kunne tillate seg det samme.

Vi hadde brukt tid på hvilke krav som stilles av hver enkelt elev og det var fritt å følge prosjektet. Dette opplevde vi som en positiv erfaring, det var ikke lærere her som sa, slik er det og alle må være med, men elevene fikk bestemme selv.

Ønsket situasjon – Vi ønsket å legge til rette for at elevene skal få undervisning i foto slik at de kan få ideer og inspirasjon til hvordan de kan ta gode bilder. I denne forbindelse ønsker vi å synliggjøre for elevene hvordan en fotograf kan samarbeide med hår og make up stylinger ute i yrkeslivet, slik at de skulle oppleve det de jobber med som meningsfylt. Videre vil vi veilede elevene i sin individuelle opplæringsbok på Fiff og få yrkesfaglig underveis samt veiledning av det praktiske arbeidet i oppgaven.

Dette ønsker vi for å legge til rette for en læringsfremmende underveis vurdering slik at hver enkelt elev skal få mulighet til å utvikle seg ut i fra sine individuelle mål for gitt periode.

Ønsket er at dette arbeidet skal være en læringsspiral, man opplever, føler, reflekterer og lærer noe over en bestemt situasjon som danner grunnlag for videre arbeid. Schön er preget av en fenomenologisk kunnskapsfilosofi, og mener at kunnskapen kommer til syne i handling.

Systematisk og bevisst refleksjon i og over handling dette vil da føre til bedre læring (Hiim og Hippe 2001). Elevene gir uttrykk for at gruppedialogen på slutten av dagen er god erfaringslæring, dette vil vi fortsette med. Ønsket er da å videreutvikle erfaringsdelingen og bli enda bedre. Hvordan dette skal gjøres, tror vi er basert på trygghet og ville hverandre vel⁵⁶!

Tiltak - For at elevene skal kunne ta gode bilder ønsker vi å legge til rette for fotoundervisning i neste aksjon. Tiltakene frem til neste aksjon vil derfor være å kontakte en fotograf og undersøke om dette er mulig å få til. I tillegg vil gi elevene veiledning og tilbakemelding på individuelle opplæringsbok, arbeidslogger, praktisk frisørkunnskap og legge til rette for erfaringsdeling etter hver aksjon.

5.3 Gjennomføring av aksjon 3

Vi vil her presentere hvordan vi har jobbet med tiltakene som er utdypet i Kap.5.2. Først fremstiller vi en plan på gjennomføringen av tiltakene og videre presenterer vi selve gjennomføringen⁵⁷. Tilslutt oppsummerer vi våre og elevenes erfaringer fra aksjon 3 i dette prosjektet og hvilke konsekvenser våre erfaringer fra denne aksjonen vil ha for videre arbeid i aksjonen 4. Deretter utarbeider vi en ny aksjonsplan, der vi bruker Søt modellen som verktøy.

Plan for aksjon 3

Fotoundervisning, praktisk arbeid, dokumentasjonsarbeid og individuell veiledning.

Av erfaring viste vi at hår og make up stylisten jobber i tett samarbeid med en fotograf, dette kom også godt frem av forundersøkelsen og ved besøk på studio NISS⁵⁸. Derfor ønsket vi at elevene skulle lære mer om foto, siden sluttproduktet i oppgaven skulle være ett til tre bilder, ble temaet meget sentralt. Vi var så heldige og fikk en bekjent av Aina som både er fotograf og lærer til å ha en gjesteundervisning med elevene.

---

⁵⁶ Kversøy Skogly Kversøy skriver mye om dette i sin bok. *Etikk- en praktisk vinkling* 2005. Han skriver å ville hverandre vel er trolig en forutsetning for etikk og moral.

⁵⁷ Som i forrige Kap 5.1, benytter vi hva, hvordan og hvorfor når vi presenterer gjennomføringen.

⁵⁸ Studio NISS er forklart i Kap.5.1

De første 4 timene denne dagen skulle elevene jobbe i praksis med produktutvikling, de siste 4 timene ble satt av til fotoundervisning. Som nevnt tidligere skal elevene ved siden av sluttproduktet, levere inn tre arbeidslogger av arbeidsprosessen underveis på Fiff og dette var også noe av dagens agenda.

Vi lærere var litt bekymret for at elevene skulle synes det ble for mye teori og om de hadde for liten tid til å jobbe med det praktiske arbeidet i oppgaven. Derfor ble vi enige om at vi skulle se an situasjonen og senere ta stilling til om vi burde legge til noe mer tid på slutten av prosjektet.

Hva gjorde vi?

Vi startet med en kort oppsummering av opplæringsboka på Fiff, slik at alle elevene fikk mulighet til å levere denne inn til veiledning, etter denne dagen. De gruppene som ikke var ferdig med arbeidsplanen gjorde den ferdig slik at denne kunne bli godkjent av veileder. Videre jobbet elevene praktisk med individuelle mål. Vi satte frem styling, makeup og rensesvasker til pensler og svamper og avklarte reglene rundt dette. To av de store gruppene fikk veiledning på at de var for raske med å planlegge og vi ønsket at de skulle sette av mer tid til dette. Vi så at elevene ignorerte disse rådene fordi de var så ivrig opptatte med komme raskt i gang med det praktiske arbeidet.

Sluttproduktet skulle ikke ferdigstilles før en av de siste dagene, så elevene trente på ulike utprøvinger for å komme frem til uttrykket de ønsket i ferdig produkt. Elevene fikk veiledning ut i fra sitt interessefelt, dette omhandlet blant annet frisyredesign, klipp, farge, forpigmentering og make up. Videre jobbet elevene med å skaffe modeller og gjøre avtaler med dem, skaffe klær og rekvisitter for å få helhetlig styling på produktet sitt. De siste fire timene ble brukt til en grundig fotoundervisning ved Kai Bakke. Til slutt ryddet elevene og vi satte oss ned til gruppedialog over dagens oppdagelser og læring.

Hvordan ble dette gjort?

Make up og styling informasjonen på morgenen gikk ut på å informere om produktenes egenskaper og bruk. Ved siden av de sponsede produktene, hadde vi med mye kostbar privat make up som vi ønsket skulle behandles på en ordentlig måte.

Derfor systematiserte vi dette med å lage et eget oversiktlig make up bord. Der la elevene produktene tilbake etter bruk og rensset pensler og svamper med en gang.

Videre gikk mye av praksisundervisningen ut på å veilede elevene ut i fra sitt ståsted. Et eksempel på denne type veiledningen var: En av elevene skulle ha et rocka uttrykk på sin modell og ville farge håret i fra lyst til mørkt. For å unngå misfarging var det en nødvendig å forpigmentere fargen. Eleven søkte veiledning på dette, modellen kunne ikke komme før neste uke. Vi ble da enige om å gå i gjennom fargeteorien denne uken og gjennomføring på modell uken etter. De andre elevene ble informert om at vi skulle ha en liten gjennomgang av fargeteori og ble invitert med i undervisningen. Slik samlet vi en gruppe på ca syv elever som trengte undervisning i samme tema. Eleven som utførte en forpigmentering på en dukke hadde følgende kommentar, under *dette har jeg lært* i sin arbeidslogg for dagen:

- *Jeg har lært hvordan man forpigmenterer, og hvordan man skal gjøre det.*

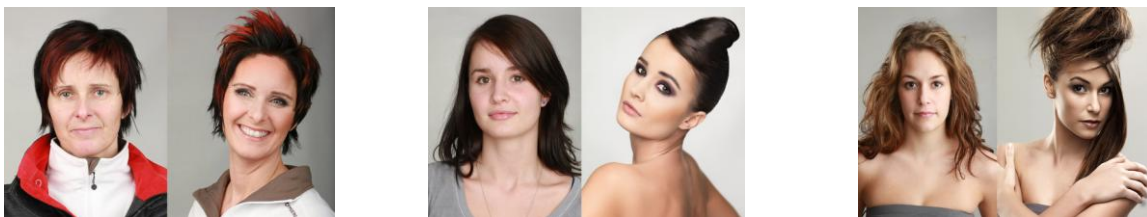
Under erfaringsdelingen på slutten av dagen kommenterte en elev at hun opplevde denne arbeidsmåten som relevant for henne og hun fikk støtte av flere i gruppen. Denne eleven var en av de syv personene som fikk undervisning i tema farge.

- *Det var bra når vi lærte teori på det praktiske arbeidet samtidig som vi jobbet. Når jeg skulle farge et hår fikk jeg samtidig lært fargeteorien og skrevet dette ned i arbeidsloggen.*

Med denne arbeidsformen fikk vi lagt til rette for relevant teoriundervisning for enkeltgrupper der og da i selve praksissituasjonen. Dette var en gjennomgående arbeidsform som vi benyttet oss av innenfor ulike temaer etter elevenes behov.

I foto, visualiserte Kai Bakke undervisningen med ”før og etter bilder” av samme modell.

Under viser vi noen av ”før og etter” bildene:

Figur 11

Fotolæreren forklarte blant annet bruk av bakgrunn og omgivelser i forhold til objekt. Hvor langt modellen bør stå i fra bakgrunn uten at det ble skygge osv. Han engasjerte både elever

og lærere ved å undervise på en enkel og forståelig måte. Elevene ble så inspirerte at de glemte å ta friminutt. Kai gav oss tips til hvordan man kan forandre et uttrykk på en modell. Noen modeller er så gode at de kan forandre helt uttrykk. Med å vise til ulike bilder der fotografen har tatt i bruk enkle midler med tanke på rekvisitter, i dette tilfellet bildet til venstre, en bølge plast som "Kjole" fikk elevene kreative ideer iht. valg av rekvisitter til sitt ferdige produkt.

Figur 12

Elevene fikk gode tips iht. blitsbruk, hvordan holde kamera i forhold til hvordan modellen står osv. Han oppfordret elevene til å leke seg med omgivelser og prøve ut ulike bakgrunner. Som fotograf må man være aktiv, tydelig, tørre å ta utfordringer og kommunisere godt med kunder og modell. Fotograf er ikke en beskyttet tittel. Alle som tar bilder kan kalles for fotografer. I denne undervisningen med fotografen fikk elevene en virkelighetsnær oppfatning fra en aktør som er en relevant samarbeidspartner ute i yrkeslivet. Dette er relevant når de senere i sin yrkeskarriere skal samarbeide med ulike aktører i sitt arbeid som stylist eller make up artist.

Hvorfor gjorde vi dette?

Vedrørende veiledning av de gruppene som var raske med planleggingsfasen, har vi lærere erfaring med at det kan oppstå problemer senere i prosjektet. Dette da i form av misforståelser og kommunikasjon i gruppen, hvis planleggingen ikke er godt avklart på forhånd. I forhold til at alle elevene skulle utarbeide sin individuelle opplæringsbok, oppdaget vi fra aksjon 1 at enkelte av elevene ikke hadde utført dette på en tilfredsstillende måte. Noen av elevene hadde mangler iht. sin opplæringsbok.

Viser til kommentar fra veileder i en av elevenes individuelle opplæringsbok:

- *Uke 7. Hei H*

Har dere fordelt arbeidet mellom dere, skal du jobbe med make up og frisyreforming eller bare make up? Målene dine ser greie ut, men lurer på hva din oppgave er i denne oppgaven.

- *Du sier noe om at dere trente på frisyreforming på hverandre i uke6 dokumenterte du dette med en arbeidslogg, husk at det er krav til 3 arbeidslogger som du skal kopiere og lime inn i opplæringsboken din.*

Du skal nå fremover lage en plan for hver uke over hva du selv skal gjøre og dokumentere utprøvingene dine med en arbeidslogg, dette er viktig for deg å tenke på nå fremover. Har dere som gruppe tenkt på hvordan dere skal dokumentere produktet deres fra ide til ferdig produkt? Tenk igjennom dette også.. Så til fredagen har du en plan klar for dagen som du legger inn her i opplæringsboken, du trenger ikke si hva du har gjort det dokumenterer du med en arbeidslogg, ok? Det samme skal de andre på gruppen gjøre i sin opplæringsbok. Planen din er noe uklar i forhold til hva du skal jobbe med i denne oppgaven, synliggjør det i neste individuelle plan, ok?

Dette var et eksempel på en elev som i sin arbeidsplan ikke tydeliggjorde nok hvilke mål hun skulle arbeide med. Den viste heller ikke til arbeidsfordeling innad i gruppen. Med å veilede elevene på denne måten mellom hver aksjon fikk elevene en tilbakemelding på hva de måtte jobbe videre med til i neste aksjon. Samtidig fikk vi mulighet til å minne elevene på krav iht. dokumentasjon i oppgaven.

Ved å benytte Fiff som dokumentasjonsverktøy får vi mulighet til å veilede hver enkelt elev gjennom hele arbeidsprosessen iht. individuelle behov, oppgavens krav og faglige tilbakemeldinger. I tillegg får vi vurdert elevene iht. deltagelse og individuelle arbeid.

Her vises et eksempel på en faglig tilbakemelding på en arbeidslogg:

Arbeidsbeskrivelse:

Teknikk: opprulling

Fragmenter: rektangel

Dirigering: på bas (hadde kun 2curlere i ytre område)

ELEVEN

Jeg skal jobbe med frisyreformering i oppgaven, så har bestemt meg for og rette ut håret også etterpå rulle opp med to ruller på ytre område slik at jeg får mer volum bak og at det holder lenger. Fikk det ikke helt til, men skal gjøre det bedre neste gang.

Figur 13

- **VEILEDERS KOMMENTAR**

Se på bilde under arbeidsbeskrivelsen til frisyreformingen din du skriver at du hadde curlerne på bas, stemmer dette da? ok beskrivelse, men du skriver to ruller på ytre område for å få mer volum, hvilken dirigering burde du benyttet da? Er de to curlerne i indre eller ytre område? Dirigeringen på curlerne som vises på bilde viser til en underdirigering som gir lite volum. Kanskje dette er grunnen til at resultatet ikke ble helt som du hadde tenkt?

Denne arbeidsmåten underveis i oppgaven gir oss lærere en unik mulighet til å veilede elevene på konkrete faglige områder. I denne sammenheng viser denne eleven til noe usikkerhet rundt curler teknikk og dirigering på curlerne. Ved å gi elevene noen spørsmål kan denne tilbakemeldingen være grunnlag for veiledning i neste aksjon.

I dette prosjektet med ca 30 elever og fire lærere kan det være vanskelig å få en meningsfylt opplæring for alle. Når vi differensierer undervisningen med å samle elever i grupper eller individuelt, opplever vi å ha funnet en undervisningsmetode som fungerer meget bra iht. en meningsfylt tilpasset opplæringen for hver enkelt elev.

Hår og make up stylisten jobber i et meget tett samarbeid med en fotograf, derfor ønsket vi også at elevene skulle lære mer om foto. Kunnskapen vil elevene få nytte av senere i frisørkarrieren. Tidligere erfaringer viser at elever, lærlinger eller frisører som har brukt mange timer på en frisyredesign, tar elendige bilder av det flotte arbeidet. Med litt mer kunnskap om komposisjon og foto vil de kunne visualisere sine arbeider på en helt annen måte i sitt fremtidige arbeid som frisører/stylisten. Etter fotoundervisningen fikk elevene et helt annet perspektiv på hvor viktig det var med et godt grunnlag.

Da med utgangspunkt i modell og hvilken betydning klær, tilbehør og eventuelt rekvisitter hadde for det visuelle uttrykket de ønsket i bilde, og ikke bare hår og makeup.

Denne repetisjonen er noe som helt sikkert må gjentas mange ganger i de ulike aksjonene. At elevene opplevde undervisningen som relevant og meningsfylt kom tydelig frem av erfaringsdelingen.

Oppsummering av våre og elevenes erfaringer fra aksjon 3 i dette prosjektet og hvilke konsekvenser det har for videre arbeid i aksjon 4.

I denne oppsummeringen benytter vi oss av SØT - modellen som vi begrunnet i Kap. 3.4.

Nå situasjon – Etter denne aksjonen har de fleste elevene nå individuell opplæringsbok på plass, med arbeidsplan fra uke til uke. I denne aksjonen fikk de ikke jobbet så mye praktisk som ønskelig da noe av tiden ble borte til foto undervisning. Elevene opplevde foto-undervisningen som relevant for oppgaven, men er noe stresset på å komme skikkelig i gang med det praktiske arbeidet.

Ønsket situasjon - Elevene ønsker å starte erfaringsdelingsøkten tidligere på slutten av dagen, fordi de lærer mye av å dele sine erfaringer med hverandre. Videre vil elevene jobbe i praksis med sine individuelle mål. For å oppleve denne perioden som meningsfull og relevant.

Tiltak - Vi jobber videre med individuell veiledning på fagrelevante temaer som elevene trenger der og da i selve situasjonen. Temaer som kom frem i erfaringsdelingen var valg av modell, klær/rekvisitter. Vi vil også legge tilrette for å starte gruppedialogen noe tidligere i neste aksjon hvis dette lar seg gjøre med tanke på hva og hvor elevene jobber med sine mål.

5.4 Gjennomføring av aksjon 4

Vi vil i dette kapittelet utdype hvordan vi har jobbet med tiltakene som ble framstilt i Kap.5.3. Først presenterer vi en plan på hvordan vi tenker oss gjennomføringen av disse tiltakene og videre forklarer vi selve gjennomføringen⁵⁹. Denne aksjonen presenteres med oppsummering av erfaringer fra aksjon 4 og hvilke konsekvenser våre erfaringer vil ha for videre arbeid i aksjon 5. Til slutt oppsummerer vi en ny aksjonsplan ved bruk av SØT modellen, begrunnet i Kap. 3.4.

Plan for aksjon 4

Valg av modeller/klær/rekvisitter, praktisk arbeid, dokumentasjonsarbeid og individuell veiledning.

Erfaringsdelingen fra forrige uke var grunnlaget for dagens agenda. Der gav elevene uttrykk for at de synes det var vanskelig å finne modeller, klær og rekvisitter til oppgaven. I starten av prosjektet snakket vi mye om helhet og oppdaget at elevene trengte repetisjon på temaet. Dette er en vesentlig del i den helhetlige stylingsprosessen, vi ble derfor enige om å starte dagen med en brainstorming på temaet. Etter dette skulle elevene jobbe resten av dagen med sine individuelle/felles mål og vi veiledet elevene individuelt eller i grupper etter behov.

Hva gjorde vi?

Vi startet dagen med å ha en brainstorming på hvordan vi kan få tak i modeller, klær og tilbehør. Elevene hadde mange gode forslag som de delte med hverandre. Vi veiledere oppsummerte forslagene og ga råd i forhold til hvilke tiltak som kan gjøres.

Deretter arbeidet elevene videre med gjennomføring av oppgaven innenfor sine spesialområder.

Noen elever gjorde ferdig forarbeidet og klippet, forpigmenterte og farget modeller, slik at det bare var styling igjen til neste aksjon. Andre trente på make up, samtidig som en av gruppene gjennomførte det ferdige resultatet på sin modell.

Her vises det til prosessen til to av elevene som jobbet med ulike mål, men jobbet frem et felles produkt.

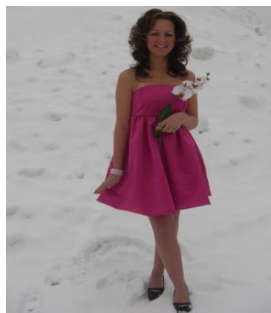
Figur 14

Bildet ovenfor viser arbeidsprosessen til eleven som jobbet med make up på dette ”produktet”. Neste side viser bilder av prosessen til eleven som jobbet med frisyreformingen

Figur 15

Bildene under viser et før bilde av modellen og ferdig produkt som visualiserer en romantisk/søt stil. Denne gruppen skulle benytte samme modell, men jobbe med to ulike stiler romantisk/søt, mens den andre stilen skal være rocka. Gruppens mål er at de skal lage en forside på et magasin der de skal bruke "en modell to stiler". Under denne aksjonen ble denne gruppen ferdig med produktet den "søte stilen". Som vises her med bilder.

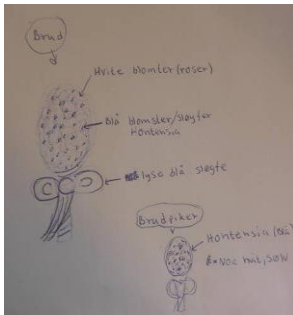

Figur 16

Alle elevene ble kontinuerlig minnet på å ta bilder i arbeidsprosessen. Dette blir ofte glemt ettersom de er ivrig opptatt av det praktiske arbeidet, men helt avgjørende iht. dokumentasjon. Elevene var meget aktive i den praktiske delen av arbeidet og vi merket på tempoet og arbeidspresset at det var siste mulighet til å ferdigstille sluttproduktet uken etter.

En av gruppene hadde "brud" som tema. Ettersom de hadde funnet en brudemodell som selv hadde en egen blå brudekjole ønsket de at stylistuttrykket skulle gå i blå og hvite farger. Elevene hadde problemer med å finne kjoler til brudepikene. Så både lærere og medelever ble oppfordret til å lete etter det vi hadde av kjoler i disse fargene hjemme.

En elevs arbeidsoppgave var å lage skisser på hvordan brudebuketten og bukettene til brudepikene skulle se ut både med form og farge. Denne skissen ble overlevert til en blomsterbutikk som ønsket å bidra med blomster til prosjektet hvis nødvendig.

Bilde til venstre viser elevens skisse som ble levert til blomsterbutikken som var vår samarbeidspartner i prosjektet.

Bilde til høyre viser resultatet av bestillingen til eleven.

Figur 17

Brudegruppen var meget uenige og hadde en høylytt diskusjon innad i gruppa, om det visuelle uttrykket når det gjaldt makeup. I denne situasjonen ble vår lærerrolle mer som en meglerrolle.

De fleste elevene var flinke til å legge arbeidsloggene sine inn på Fiff. Noe som lettet veiledningen for oss lærere underveis i arbeidsprosessen. Ettersom elevene var utstyrte med egne bærbare datamaskiner hadde de mulighet til å sette seg i en arbeidskrok for å jobbe med dokumentasjonen. Dette resulterte i at vi til tider, ikke hadde helt oversikt og spurte derfor jevnlig om noen hadde behov for veiledning. En gruppe med elever stakk seg bort og brukte det meste av tiden til å surfe på nettet. Vi prøvde med jevne mellomrom å motivere dem til å jobbe mer med prosjektet. Elevene ga uttrykk for at de hadde oppgaven under kontroll. Etter vår veiledning jobbet de litt med sine individuelle arbeidsoppgaver, men falt tilbake til nettsurfingen etter en liten stund.

En av lærerne måtte gå tidligere denne dagen. To elevgrupper jobbet på andre arenaer, for å ta bilder av modellene sine i andre omgivelser. Derfor bestemte vi oss for å utsette gruppedialogen over dagens hendelser, frem til neste aksjon. Før elevene dro for dagen opplyste vi om at neste uke var den dagen den praktiske delen av arbeidet skulle være ferdig, ettersom siste dag skal brukes til å arbeide med dokumentasjon og fremføring.

Hvordan ble dette gjort?

I brainstormingen på begynnelsen av dagen utvekslet elevene ideer. De elevene som hadde fått modeller utvekslet erfaringer og inspirerte de andre. Videre veiledet vi dem på å være kreative, de kunne bruke egne klær eller låne av hverandre. Hva finnes hjemme, på loft eller kjeller av klær, sko og andre rekvisitter som kunne brukes? I tillegg gikk også samtalen ut på hva som kommer frem på bildet? Det gjør ikke noe om en topp var alt for stor eller for trang.

Fordi plagget kan legges inn med knappenåler, eller ikke ta glidelåsen helt igjen om plagget er for lite, bare dette ikke synes på bildet.

Når det gjaldt å bygge relasjoner med modeller, veiledet vi elevene på hvordan modellene kunne føle seg trygge på frisørelvene og hvordan avtaler bør gjøres. Ut i fra vår erfaring vektla vi at elevene trengte navn og telefonnummer til modellen. På denne måten kunne de forsikre seg om at stylist og modell var samkjørte om tid og sted, på samme måte som de avtalte timer i frisørsalongen på skolen.

Elevene fikk veiledning gjennom tilbakemelding på sine individuelle arbeidslogger på Fiff der de viste til sine praktiske utprøvinger fra ide til ferdig produkt. De fikk også ukentlig veiledning iht. sin individuelle opplæringsbok.

I forhold til den gruppen elever som surfet på nettet og gjorde alt annet enn å jobbe med oppgaven, forsøkte vi lærere å gi arbeidsmotivasjon. Uten at dette resulterte i noen forandring. De hadde ikke all planleggingen klar, men hadde skaffet modeller, og mente selv at de hadde full kontroll. Vi valgte i denne sammenheng å tro på elevene og gi dem tillit. Med dette mener vi at alle jobber ikke likt og vi må åpne opp for ulikheter. Elevene vet hva oppgaven stiller av krav til dem, så vår oppgave er å inspirere og motivere til arbeidsglede. Vi veiledere opplevde denne gruppen som utfordrene fordi vi ønsket at alle skulle være aktive hele tiden, men slik er ikke den virkelige verden.

Dette bør i seg selv ikke være negativt, det viktigste vi i denne sammenheng kan gjøre er å stille krav til dem, og så får de selv finne ut hvordan om de skal løse denne oppgaven. Denne gruppen ønsket ikke å dokumentere sine arbeider med Fiff logg da de ikke syntes de mestret dette, derfor tilpasset vi en dokumentasjonsform som elevene opplevde de mestret.

Hvorfor gjorde vi dette?

Når vi la til rette for repetisjon av hvilken betydning klær, tilbehør og rekvisitter har for det visuelle uttrykket elevene ønsket i bilde og ikke bare hår og klær, handlet dette hovedsakelig om å trene elevene til å ”få et godt øye” og sette sammen detaljer i et helhetlig stylistarbeid. I arbeidet med relasjonsbygging med modeller vil dette være en god trening iht. å bygge opp kundekrets, som igjen betyr økt fortjeneste for bedrift når elevene skal ut i arbeidslivet.

Det å få navn og telefonnummer til modell er utrolig viktig, særlig i forbindelse med samme oppfattelse av tid og sted i forhold til en visning eller et hår show. Dette er også læring i forhold til opparbeiding av gode vaner for daglig frisørarbeid. Kommunikasjonssvikt i forhold til kundens timebestilling er et daglig problem på frisørsalonger. Problemet kan bli mindre om frisøren gjentar tid og dato på slutten av en telefonsamtale og samtidig skriver opp telefonnummeret til kunden. Skulle ikke kunden dukke opp til avtalt tid er det mulighet for å ringe. Har kunden derimot glemt avtalen gir det oss mulighet til og ikke tape så mye penger ved å ta imot dropp - inn kunder, eller utføre en merbehandling på en kunde i en frisørs hverdag.

Vedrørende samarbeidsproblemer for den ene gruppen, er dette helt vanlig. Alle kan ikke være enige om alt, og i dette tilfellet gikk det ut på smak. Fem elever kan ikke ha lik smak, eller samme oppfatning av ting. I denne sammenheng gikk det ut på at den ene eleven synes at hennes øye makeup var akkurat perfekt, mens resten av gruppa syntes det var alt for mye farge. Vi lærere gav dem råd og var helt tydelige på at de måtte komme til en enighet, på tross av ulikt syn på saken. Av og til må noen gi og noen ta, og neste gang kan det være omvendt. I dette tilfellet måtte den ene eleven bøye seg for det demokratiske flertallet. Dette er et vanlig problem på arbeidsplasser når man samarbeider om et produkt og elevene lærte mye av denne konflikten uten å bli uvenner. Elevene klarte å ta en demokratisk avgjørelse ved å holde seg til sak og ikke la det bli noe personlig ut av dette.

Når det gjelder den ene gruppen som etter våre observasjoner ikke jobbet effektivt, kom det frem at de ikke var klare til å sette seg inn i en ny form for dokumentasjon.

Derfor la vi veiledere til rette for en dokumentasjonsform som de mestret. Elevene ønsket selv å levere inn en individuell rapport som skulle inneholde deres individuelle utprøvinger i tillegg til felles dokumentasjon av prosess fra ide til ferdig produkt. Dette ble godkjent av oss veiledere for at oppgaven i sin helhet skulle oppleves som meningsfullt for denne elevgruppen. Etter å ha tilpasset opplæringen viste gruppen arbeids glede og var mer aktive i arbeidsprosessen.

Bildet viser arbeidsprosessen til en av elevene som valgte å dokumentere med en rapport, hun fikk godt frem hva hun hadde gjort, men rapporten viser til lite refleksjon over hva som kunne vært gjort annerledes.

Figur 18

Hvordan gjorde jeg det?

- *Farge: Først så bleika jeg stripene vi skulle ha oransje. Da brukte jeg 9 % på bleikinga, satte dem i folie. Bleikinga satt i 30 min, så satte jeg i det oransje og de røde(magma) stripene samtidig da jeg var ferdig med det så satte jeg i svartfargen mens stripene var der. svartfargen var 2.0 og her brukte jeg 4 %. Fargen ble ikke så knall som jeg ønsket.*

Vi satte oss i en sirkel for å dele erfaringer med hverandre over dagens opplevelser. I gruppedialogen kom det frem at noen av elevene var litt redde for og ikke få ferdigstilt sitt produkt. Andre mente de hadde full kontroll over alle detaljene som skulle være med i bildene. Slik vi så det hadde alle elevene mulighet til å ferdigstille produktene sine. Derfor veiledet vi elevene til å huske å ta med alle klær, rekvisitter og detaljer hjemmefra og ikke glemme noe. Videre vektla vi viktigheten med å jobbe systematisk og planlegge gjennomføringen av dagen til minste detalj. Dette for å unngå unødvendige problemer for elevene neste dag da selve produktet skal være ferdigstilt.

Oppsummering av våre og elevenes erfaringer fra aksjon 4 i dette prosjektet og hvilke konsekvenser det har for videre arbeid i aksjon 5.5

Som tidligere i dette prosjektet benytter vi oss av SØT- modellen, presentert i [Kap. 3.4](#) i oppsummeringen av [Kap 5.3](#). Dette for å synliggjøre **Nå situasjonen** og **Ønsket situasjon** etter denne aksjonen og **hvilke tiltak må igangsettes** frem til neste aksjon.

Nå situasjon – De fleste gruppene var nå godt i gang med planlegging av sluttproduktet og hadde skaffet seg modeller. Alle elevene var i gang med dokumentasjonsarbeidet både den individuelle dokumentasjonen og felles dokumentasjon.

Ønsket situasjon – Elevenes ønske er å fortsette slik de arbeidet i aksjon 4 i neste aksjon, der elevene får individuell veiledning etter behov. Elevene opplever det å få konkret veiledning i selve praksis - teori situasjonen som lærerikt. Ønsket er da at elevene får den veiledningen som de opplever som meningsfylt og relevant for hver enkelt elev i selve situasjonen.

Tiltak - Tiltak som det nå vil jobbes videre med er individuell veiledning på temaer som elevene trenger der og da i selve situasjonen.

Elevene jobber mer selvstendig og har nå klare mål frem til neste aksjon da det er siste dagen de får jobbet ferdig sitt produkt. Alle elevene gir uttrykk for at de ønsker veiledning etter behov for å ferdigstille sine bilder i løpet av denne aksjonen.

5.5 Gjennomføring av aksjon 5

Plan for aksjon 5

Bilde av sluttprodukt, praktisk arbeid, dokumentasjonsarbeid og individuell veiledning.

Den siste dagen skulle brukes til dokumentasjon og fremføring av prosjektet. Derfor skal gjennomføringen av det praktiske arbeidet, inkludert bilder av sluttproduktet, være ferdig i løpet av denne aksjonen. Noen få av gruppene var nesten ferdige med den praktiske delen, mens de fleste av gruppene hadde avtalt med modeller og planlagt å gjøre sluttproduktet ferdig i dag.

Hva gjorde vi?

Helt fra start var alle elevene aktive og arbeidsomme. Vi lærere var hele dagen hektisk opptatt med veiledning av elevene der de trengte oss, og syntes selv at det var morsomt når elevene var så aktive i sitt arbeid.

For noen av gruppene oppstod det problemer med modellene. Den gruppa som hadde tema brud, oppdaget en kommunikasjonsvikt med sin modell. Modellen hadde ikke fått en bekreftende beskjed om sted eller tidspunkt, dermed var gruppens hovedattraksjon borte. Gruppen hadde to modeller som egentlig skulle være brudepiker, men den ene av dem ble nå brud. Med dette som utgangspunkt, viste elevene sine kreative sider og dukket ned i lærernes poser med kjoler. Slik fikk de laget en ny brud, med Amerika inspirert stil.

I den gruppen med elever som ofte sneik seg unna, møtte heller ikke modellen opp, og en av gruppens medlemmer var syk denne dagen. Derimot brukte de få minutter på å skaffe ny modell. Denne gruppen med elever beviste at de virkelig hadde lært noe av dette med kundekommunikasjon. Vi hadde på forhånd tilpasset opplæringen for denne gruppen med tanke på dokumentasjonsarbeid som vi belyste i aksjon 4. Det viste seg at denne gruppen jobbet godt under press det var ikke noe i veien med prestasjonene i det praktiske arbeidet. Elevene var entusiastiske og jobbet både godt og effektivt samt gjennomførte et praktfullt arbeid på en ny modell.

I skolens salong var det hektisk aktivitet og alle elevene var energiske og jobbet iherdig med gjennomføringen av sine arbeider.

De fleste var flinke til å fordele arbeid og hjalp hverandre når de trengte dette. Det var tydelig at elevene synes det var både spennende og realistisk å jobbe på denne måten, og de avsluttet gjennomføringen av sine arbeider og tok bilder av sluttproduktet. Til slutt ble salongen ryddet og vi satte oss ned til erfaringsdeling over dagen.

Hvordan ble dette gjort?

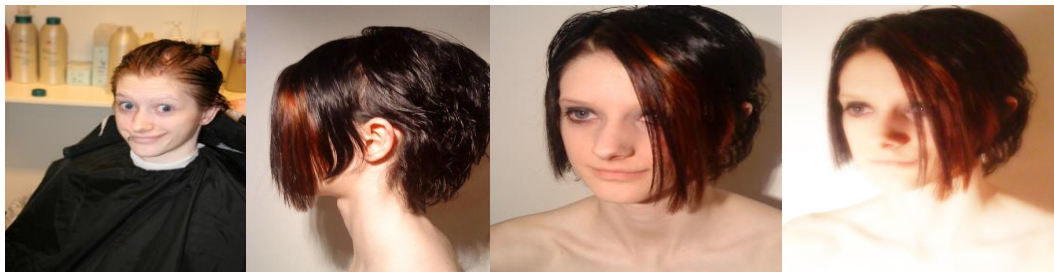
Elevene samarbeidet i grupper som tidligere rundt selvvalgt tema. Det som var annerledes denne dagen var at alle hadde et mye høyere arbeidstempo. Vi lærere var hele dagen hektisk opptatt med veiledning av elevene der de trengte oss.

Den gruppa med elever som tidligere hadde vist lav arbeidsinnsats, snudde denne dagen. Selv om modellen ikke dukket opp viste de at de hadde lært noe allikevel. Dette gjorde de ved å være flinke til å bygge relasjoner gjennom å snakke med modeller og raskt skaffe seg en ny. I tillegg var de aktive med sitt individuelle dokumentasjonsarbeid denne dagen. Noe de ga uttrykk for at gikk greit nå som de hadde avklart med oss veiledere at de ønsket en annen form for dokumentasjon.

Her vises bilder av modellen de fikk skaffet samme dag. De utførte klipp, fargebehandling, frisyreformering og make up før de tok bilder av ferdig produkt.

En av elevene som utførte fargebehandlingen på denne modellen skrev i sin kommentar til sitt ferdige produkt:

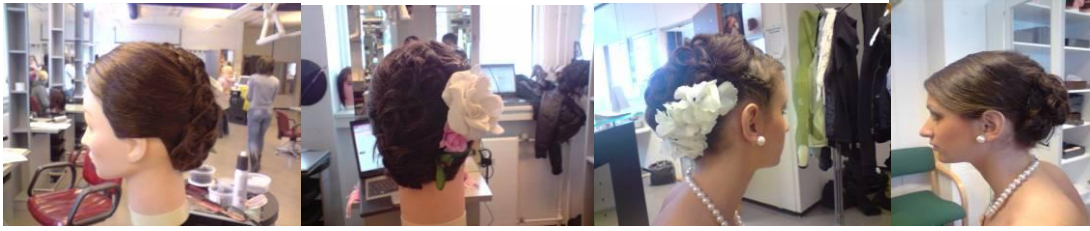
Denne modellen vår skulle vi ha tema crazy color, men jeg mener heller det skulle vært rocka. Hun blei ikke crazy color fordi vi ikke hadde fargene vi trengte og de blei ikke så knalle som vi hadde ønsket.

Figur 19

Brudegruppa som sto uten brudemodell var også raske til å finne nye gode løsninger på problemet, noe som fungerte godt for alle på gruppa.

Figur 20

Her vises bildene til eleven som hadde ansvar for frisyreformingen til brudepiken. Første bildet her viser eleven til trening på frisyren, først på dukken så på sin modell. Eleven skulle egentlig utføre frisyren til bruden som ikke dukket opp denne dagen.

- *Jeg trente først på dukk hode, så gjorde jeg nesten det samme på modellen. Men så var hele planen forandret. Modellen som jeg skulle utføre en oppsetting på har ikke kommet, så jeg måtte bruke den ene brudepiken istedenfor. Den oppsetting passet ikke akkurat til den ansikt form hun har, siden den oppsetting skulle vært til modellen som ikke kunne allikevel, men jeg flettet 2 fletter på den ene siden og dro luggen litt mer til siden da passet den bedre til denne modellen. Da jeg var ferdig, satte jeg på ekte blomster bak istedenfor falske som på dukken.*

Denne eleven viser at hun kan ta ting på sparket, det var dårlig tid til å forandre på hele formuttrykket hun hadde trent på, men med noen justeringer jobbet hun frem et resultat hun syntes passet bedre til denne modellen.

Samtlige elever gjorde sitt beste og viste frem det de hadde lært, blant annet ved å bruke kreative løsninger iht. sitt fotoarbeid. Mange detaljer ble nok også glemte i stresset, men det er viktig å påpeke at i dette, ligger det også mye læring.

Gruppen med brud som tema fikk det ekstra travelt med å ta bilder av sitt ferdige produkt da de måtte gjøre om noe på sine planer da brudemodellen ikke kunne komme. De var nok litt stresset da de tok bildene og glemte litt bort hva de hadde lært innenfor foto iht. bakgrunn.

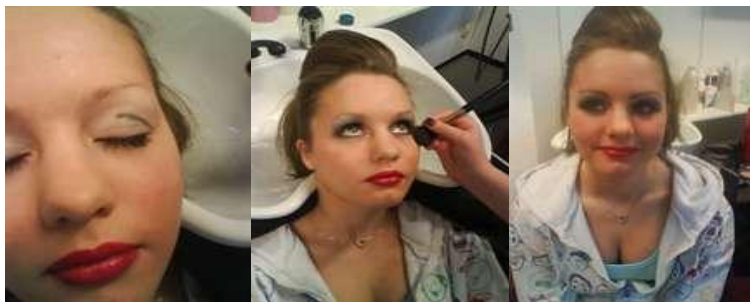
Figur 21

Flere av gruppene hadde planlagt tiden meget godt, noe som nå ble tydeligere da resultatene begynte å bli ferdige. Allikevel jobbet de iherdig til siste detalj var på plass med perfektjonering.

Gruppen som det tidligere er henvist til i aksjon 4 som skulle jobbe med to stiler den romantisk/søte og en mer rocka stil på samme modell jobbet ferdig sitt produkt av den rocka stilen, viser her til prosessen der de begrunner sine valg iht. make up.

Dette er et utdrag fra en av elevenes arbeidslogg:

- *M og jeg valgte å sote øynene. Dette gjorde vi fordi det passet bra til den rocka stilen. Først la vi en svart linje i globallinjen. Denne softet vi ut. Vi la ikke noe svart innerst ved øyet. Det gjør at øyet ser mindre ut. Vi la den mørke skyggen utover mot brynet fordi at det skulle synes godt. Vi la litt lyst ytterst i globallinjen fordi at det ikke skulle bli for hardt. Vi la en knall rød leppestift. Dette gjorde vi for å få store kontraster.*

Elevene som hadde ansvar for make up til dette uttrykket samarbeidet om å legge make up.

Figur 22

En av de andre elevene på gruppen hadde ansvar for frisyreformingen til den rocka stilen. Her er et utdrag fra hennes arbeidslogg:

- *Siden vi ville lage et rocka, men pent uttrykk måtte jeg tenke meg godt om da jeg skulle begynne. For å få til dette valgte jeg å lage to kontraster i frisyren. I front tuperte jeg luggen for å få den høy og fyldig, i stedet for å lage en enkel høy lugg så vrei jeg på en måte luggen så den ble kjegleformet, slik du ser på det første bildet. For å få til en kontrast i frisyren som ville gi et rocka uttrykk valgte jeg å lage tre hestehaler ganske tett oppunder hverandre bak. De tuperte jeg veldig i bunn og litt utover i lengden(det ser du på det andre bildet). Hadde jeg bare tupert og rufset til hele håret ville det sett mest rotete ut, men så lenge jeg la til den pene og "rene" kjeglen i front så ga det et mer softet utseende i den rocka frisyren.*

Eleven viser til god beskrivelse og begrunnelse av hvorfor hun har valgt denne frisyreformingen til denne stilen i sin arbeidslogg og henviser her til bilder fra prosessen.

De som var ferdige før de andre hjalp hverandre med å rydde slik at vi kunne samles til gruppedialog og erfaringsdeling på slutten av dagen.

Figur 23

Hvorfor gjorde vi dette?

Denne dagen fikk vi en god indikasjon på hva og hvordan elevene virkelig hadde opplevd denne perioden. Vi lærere ønsket at elevene skulle få en så meningsfylt og samfunnsrelevant opplæring som mulig. I denne sammenheng var det tydelig at elevene jobbet på et meget realistisk nivå. De lærte av sine feil, måtte forandre på planlagte ting og fant kreative løsninger på problemer som oppsto underveis. De delte erfaringer og lærte av hverandre, de samarbeidet og kom frem til løsninger som både modeller og stylisten var fornøyde med. I erfaringsdelingen gav elevene uttrykk for at de var kjempe slitne, men etter en meningsfylt dag var det en god måte å være slitne på. Elevene var godt fornøyde med sine egne arbeider og det var flere som jobbet overtid denne dagen for å bli ferdig. I tillegg ga de også uttrykk over å ha fått god veiledning selv om det var høy aktivitet.

Den ene av gruppene differensierte vi oppgaven for slik at de kunne levere oppgaven inn slik de var vant til å dokumentere. Ettersom de fleste på denne gruppen hadde problemer med innlevering av dokumentasjon og trengte mer tid for å lære seg dette, valgte vi å tilpasse opplæringen i forhold til dette. Det innebar at denne gruppen med elever kunne nå målene og vurderes på lik linje med de andre iht. oppgavens krav til dokumentasjon. Når det gjaldt det praktiske arbeidet viste denne gruppen til god arbeidsinnsats og glede over arbeidet samt som de raskt skaffet seg ny modell.

Oppsummering av våre og elevenes erfaringer fra aksjon 5 i dette prosjektet og hvilke konsekvenser det har for videre arbeid i aksjon 6.

Som i tidligere i denne oppgaven benytter vi oss av SØT- modellen i oppsummeringen for å synliggjøre Nå situasjonen etter denne aksjonen og hva er Ønsket situasjon etter denne aksjonen og hvilke tiltak må vi sette i gang frem til neste aksjon.

Nå situasjon – Alle elevene var nå ferdig med det praktiske arbeidet og jobbet iherdig med sin dokumentasjon. De fleste elevene ble ferdig med sin individuelle dokumentasjon denne dagen. Noen hadde kommet godt i gang med den felles dokumentasjonen som de skulle legge frem i neste aksjon der de skulle vise sin arbeidsprosess fra ide til ferdig produkt.

Ønsket situasjon – Er at elevene får litt mer tid iht. sitt dokumentasjonsarbeide, for å komme i mål iht. oppgavens rammer. Dette ser vi er en nødvendighet hvis de skal komme i mål frem til neste aksjon. Ønsket er å invitere rektor og avdelingsleder for å vise hvordan elevene har arbeidet denne perioden. Dette er drøftet i plenum med elevene og elevene syntes dette hørtes spennende ut.

Tiltak - Elevene får 4 timer fra programfagtimene til å ferdigstille sitt dokumentasjonsarbeide frem til neste aksjon, der de skal presentere sitt arbeider fra dette prosjektet. Veilederes rolle vil være frem til neste aksjon å veilede elevene individuelt via fiff opplæringsbok/arbeidslogg samt veilede de iht. felles dokumentasjonsarbeide. Vi sender ut en invitasjon til rektor og avdelingsleder ved skolen og ønsker de velkommen til fremlegg av elevenes arbeider fra denne perioden.

5.6 Gjennomføring av aksjon 6

Plan for aksjon 6

Fremlegg i faget PTF Vg2 Frisør.

De fire første timene skal elevene jobbe med dokumentasjon og fremføringen av sine arbeider. Vi skal spise en felles lunsj, og lærerne baker kaker til elevene som takk for at deres bidrag i vårt aksjonsforskningsprosjekt. Etter lunsj skal gruppene ha fremføring av sine produkter. Denne fremføringen kan de gjøre på valgfri måte. Vi har invitert skolens rektor og avdelingsleder til å være med på fremføringene, noe vi hadde drøftet med elevene i forkant og som de syntes var spennende.

Hva gjorde vi?

Elevene jobbet både individuelt og i grupper med dokumentasjon av arbeidsprosess og dokumentasjonen av fremføringen. Noen var ferdige med hele den skriftlige dokumentasjonen og trente da på hvordan de skulle gjøre selve fremføringen, og hvem som skulle si hva osv. Som vanlig oppsto det en del tekniske problemer når veldig mange elever samtidig skal hente ut bilder fra kameraer. Dette løste seg heldigvis for de fleste. Allikevel var det noen som hadde vært så uheldige at noen bilder var blitt slettet ved et uhell, eller ikke fikk frem det arbeidet de hadde lagret digitalt på minnebrikke hjemme.

De to elevene som ikke hadde vært med på prosjektet ble oppfordret til å dele med oss andre hva de hadde jobbet med i faget PTF og hvordan de hadde opplevd denne perioden. Disse to elevene var kjempetøffe og tok dette på sparket. Den ene av elevene hadde jobbet med individuelle mål på skolen og den andre eleven hadde jobbet med sine individuelle mål ute i bedrift (frisørsalong).

Vi spiste en felles lunsj og vi lærere hadde bakt kaker og kjøpt inn frukt for å gjøre litt stas på elevene den siste dagen. Rektor var også inviterte og elevene var nok litt mer nervøse en vanlig for fremføringen siden han skulle være tilstede. Noen av elevene liker ikke å stå foran mange å prate, så vi oppfordret dem til å hjelpe hverandre innad i gruppen slik at det ble mulig for alle å delta på fremføringen. For at elevene skulle være mer trygge, fikk den gruppa som ønsket å begynne fremføringen, lov til å gjøre dette.

Rektor gav beskjed om at han dessverre ikke hadde mulighet til å være tilstede for å se alle gruppenes fremføringer. Selv om han ønsket å få se alle gruppene hadde han en avtale han måtte overholde. Alle elevene som var på skolen denne dagen hadde fremføring. Til sammen var det fem grupper pluss de to som ikke hadde vært med på prosjektet.

Hvordan ble dette gjort?

Under selve fremføringen ble det benyttet ulike metoder som Power Point og Movie Maker for å visualisere arbeidsprosess fra ide til ferdig produkt. Alle elevene hadde en oppgave under fremlegget med å formidle noe av det de som gruppe hadde arbeidet med i denne perioden. Dette hadde elevene selv fordelt seg i mellom, de fleste gruppene ga en meget detaljert forklaring på hvordan de hadde utført de ulike utprøvingene underveis.

Figur 24

Viser her til to forsider av Power Point fra to av gruppens fremlegg. Den ene gruppen visualiserer ulike utprøvinger underveis fra ide til ferdig produkt, denne gruppen hadde også laget en film. Det andre bilde viser til en side fra Power Point til gruppen som hadde brud som tema. Elevene som da jobbet med make up forklarte grundig iht. hvordan hun hadde jobbet seg frem til ferdig produkt. Gjennom bruk av disse digitale medier fikk elevene visualisert sitt arbeide fra ide til ferdig produkt, de snakket underveis om ulike teknikker de hadde benyttet seg av innenfor ulike fagfelt som make up, farge, klipp, frisyreformering, styling av modell med klær/ rekvisitter og foto.

Hvorfor gjorde vi dette?

Vi mener det ligger mye læring i erfaringsdeling. En metode å gjøre dette på er å vise frem elevarbeider fra ide til ferdig produkt. Samtidig opplever elevene at de har mestret noe når de får vise frem det produktet de har jobbet så lenge med. At elevene lærte av hverandre i denne oppgaven gav de tydelige uttrykk for.

Det er alltid noen elever som ikke liker å snakke foran mange. For å gjøre elevene trygge snakket vi en del med elevene om dette temaet. Vi vektla hvor viktig dette er i forhold til at de skal lære av hverandre, men også at de skal få trening med å snakke med kunder. Videre snakket vi om forskjellige visualiseringsteknikker man kunne bruke, dette spesielt for de som var redde for å si noe. Bevisstgjøring av visualisering er også komposisjonstrening for elevene. Med dette kan de lære seg å se hva som kler kunden, frisyredesign og forming osv. Elevene ble oppfordret til å samarbeide om fremføringen slik at det ble lettere for alle å delta. Denne oppfordringen tok de på alvor og alle elevene deltok i fremføringen. I tillegg ble det også litt mer alvorlig for elevene at Rektor var der. I denne forbindelse var det tydelig at elevene følte seg mer betydningsfulle med ham tilstede.

Oppsummering av gjennomføringen

Vi har her presentert hvordan gjennomføringene fra aksjon 1(Kap5.1) til fremlegg av elevenes arbeider fra denne perioden aksjon 6 (Kap 5.6) ble utført. Vi har i dette arbeidet bestrebet oss på å synliggjøre for leser hvordan elevene har arbeidet i denne prosessen med å visualisere noen av elevenes arbeider. Vi har synliggjort hvordan vi har lagt til rette for demokratiske prosesser etter hver aksjon slik at de som deltar i dette aksjonsforskningsarbeidet skal oppleve at deres interesser blir ivaretatt. Når vi i dette arbeidet skal lege til rette for en samfunnsrelevant og meningsfull opplæring for hver enkelt elev har dette vært en viktig del av vårt aksjonsforskningsprosjekt.

Gjennom erfaringsdeling i samspill med hverandre har det kommet frem ønsker for veien videre som har resultert i en ny plan frem til neste aksjon. På denne måten har deltagerne vært aktive med i denne aksjonsforskningen. I dette kapittelet har vi belyst elevenes opplevelser og erfaringer gjennom ulike aksjoner som har dannet grunnlag for videre arbeid. I de to siste aksjonene ble elevene mer selvstendige. Det resulterte i at tiltakene ble satt på bakgrunn av elevenes ønsker og vår rolle i disse to aksjonene ble å veilede elevene ut i fra dette.

6. ANALYSE OG DRØFTING AV FUNN

Her viser vi til analyse og drøfting av funn fra gjennomføringen Kap.5. Vi starter med å vise til gjennomføring av gruppe intervju med elevene, valg av metode er begrunnet i Kap4. Her vil vi forklare hvordan dette intervjuet ble gjennomført og presentere funn fra gruppe intervjuet og drøfte disse funn opp i mot vår problemstilling. Videre analyserer og drøfter vi funn fra et utvalg av noen Fiff arbeidslogger. Tilslutt i dette kapitlet analyserer og drøfter vi elevenes ferdig produkt opp i mot vår problemstilling.

Gruppe intervjuet med elevene

Vi vil her kort si noe om hvordan det ble lagt til rette for gruppe intervjuet og hvordan dette ble utført, videre vil vi presentere noen sitater fra elevene. Deretter vil vi kommentere disse sitatene iht. hvordan vi tolker dette ut i fra våre kategoriseringsverktøy. Hensikten med gruppeintervjuene var å legge til rette for diskusjoner og refleksjoner rundt ulike spørsmål, der elevene delte sine meninger i samhandling med hverandre og prøvde å sette sine erfaringer inn i et perspektiv. I selve gruppeintervjuet delte elevene ulike opplevelser rundt spørsmålene saken omhandlet og de fikk mulighet til å være enig eller uenig i diskusjonen. Intervjuere var ikke med i disse diskusjonene for å unngå styrende svar. Når elevene var ferdig diskutert, oppsummerte vi meningsutvekslingen som vi i denne sammenheng vil presentere som sitater.

Gjennomføring av gruppe intervjuet

Etter at oppgaven til elevene var avsluttet og elevene hadde lagt frem sine arbeider, avtalte vi med elevene og våre kollegaer at vi skulle komme uken etter og gjennomfør et gruppeintervju. Hensikten med gruppeintervjuet var å innhente data iht. hvordan elevene har opplevd denne perioden og til dette arbeidet utarbeidet vi noen sentrale spørsmål.

I dette arbeidet ledet en av oss samtalen mens den andre noterte det elevene sa, dette for å ha mer kontroll over intervjusituasjonen. Etter vi hadde gjennomført gruppe intervjuet gikk vi igjennom det vi hadde notert med elevene for å bekrefte om vi hadde oppfattet deres uttalelser riktig. Vi hadde utformet tre spørsmål som vi ønsket noen meninger om, ***Hva var bra med denne oppgaven? Hva kunne vært gjort på en annen måte i denne oppgaven? Hvordan ser dere for dere veien videre?***

6.1 Hvilke erfaringer har elevene fra denne perioden?

Hva var bra med denne oppgaven?

- *Det var gøy å jobbe med helhetlig stylistarbeid og ikke bare hår. Det var lettere å forstå sammenheng mellom frisyredesign, stil og sminke når vi jobbet på denne måten.*

Slik vi forstår denne tilbakemeldingen opplevde elevene å jobbe med et helt produkt som lærerikt. De opplever en mening med sitt arbeid da de forstår sammenhengen mellom ulike behandlinger når de jobber med helhetlig stylist arbeid. Dette kan tolkes slik at hvis de til daglig kun jobber med oppdelte oppgaver og disse delene ikke blir satt sammen i et helhetlig produkt er det vanskelig å finne mening med sitt arbeide.

- *Det var interessant med foto kurs og morsomt å lære å ta bilder. Nå forstår vi lettere hvordan en stylist jobber. Vi har skjönt hvorfor det er viktig å analysere kundens stil og anatomiske forutsetninger.*

Elevene opplevde fotoundervisningen som lærerik og ser mening med kundeanalyse. I tillegg har de fått innblikk i hvordan en stylist jobber og hva som kreves i et fremtidig arbeid som stylisten. Samtidig ser de betydningen av å kunne noe om analyse av kundens stil og anatomiske forutsetninger.

- *Vi har forstått hvor viktig det er å samarbeide for det er sånn det er når vi skal jobbe på frisørsalong eller når man jobber som stylist.*

At elevene ser viktigheten av samarbeid kan tolkes slik at de opplever denne måten å jobbe på som meningsfull, da de ser behovet i sin fremtidige yrkeskarriere både som frisør og stylist. Vi tolker denne uttalelsen slik at elevene gjennom arbeidet har oppdaget viktigheten av samarbeid i et samfunnsrelevant perspektiv.

- *Alt var bra fordi vi fikk bestemme så mye selv. Men det som var mest gøy var å eksperimentere seg fram til et uttrykk. Det var veldig bra at det vi trente på kunne skrives inn i arbeidsloggene som dokumentasjon av jobben vi gjorde. Det var gøy å trene på praktisk arbeid.*

Vår tolkning er at elevene opplever denne oppgaven som meningsfull, da de selv valgte sine individuelle mål for gitt periode og fikk mulighet til å eksperimentere seg fram til et bestemt uttrykk. At de jobbet praktisk tolker vi slik at dette var meningsfullt for hver enkelt elev. Denne uttalelsen tolker vi også som samfunnsrelevant da elevene opplever det å trene og eksperimentere seg fram til et uttrykk er en del av frisøren og stylistens hverdag.

- *Jeg var på skolen selv om jeg var litt syk fordi jeg var så redd for å svikte gruppa mi.*

Dette er en individuell meningsfull oppdagelse der eleven viste ansvar for andre men også iht. sitt individuelle skolefravær. I denne sammenheng viser hun til god samarbeidsevne som slik vi ser det er av en samfunnsrelevant karakter.

- *Det var fint at vi fikk velge hva vi ville jobbe med selv. Syntes vi lærte mye om stil, farge og make up. Dette synes jeg er ekstra gøy fordi jeg vil jobbe som stylist senere.*

Det å kunne bestemme selv hva de skal jobbe med opplever alle elevene som meningsfullt, en av elevene her opplevde det å lære mye om stil, farge og mak up som meningsfullt da hun senere ønsket å jobbe som stylist. Det at elevene syntes de har lært mye innenfor ulike temaer tolker vi som samfunnsrelevant iht. funn fra intervju med bransjen som ble presentert i [Kap 4.7](#). Bransjen ønsker at elevene lærer det grunnleggende innenfor flere fagområder og ser viktigheten i at elevene kan litt om alt og tenke helhetlig, ikke bare innenfor et spesialområde.

- *Det var bra når vi lærte teori på det praktiske arbeidet samtidig som vi jobbet. Når jeg skulle farge et hår fikk jeg samtidig lært fargeteorien og skrevet dette ned i arbeidsloggen.*

Her opplever eleven en mening med å lære teori samtidig som hun jobbet med det praktiske arbeidet.

- *Det var gøy å få lov til å jobbe med ordentlig kul make up og ikke bare den billige sminka vi bruker på skolen til daglig. Jeg skal begynne å spare og bygge opp min egen stylist koffert med make up og hår ting for det vil jeg trenge senere.*

Elevene opplever det som meningsfullt å jobbe med dagsaktuell og tidsriktig make up. Denne eleven har oppdaget at det kan være lurt å begynne å opparbeide seg en make up koffert selv, da hun vil ha behov for dette i senere yrkeskariere.

- *Det var bra å jobbe sammen med den andre klassen for da ble vi bedre kjent med dem. Det er flere vi kjenner i fra i fjor men ikke alle.*

Her kan vi vises til funn fra [Kap 4.7](#) der bransjen legger vekt på at elevene må kunne vise til god samarbeidsevne.

Det at elevene opplever samarbeid på tvers av klassene som positivt, er i tråd med hvilke krav det stilles til samarbeid ute i arbeidslivet. I denne sammenheng er dette meget viktige funn at elevene ser nytteverdien av dette sett i et samfunnsperspektiv.

- *Vi lærte mye av å høre hva de andre gruppene hadde gjort i sine oppgaver når vi fremførte for hverandre. Det var mye spennende å se på, morsomt med litt film, og de som gjorde litt ut av seg.*

Elevene opplevde det som meningsfullt å legge frem arbeidene for hverandre, da de lærte mye av de andres arbeider. I denne form for erfaringsdeling ser ikke bare elevene alt det som er bra men de lærer også av hverandres feil.

Hva kunne vært gjort på en annen måte i denne oppgaven?

- *Det ble for mye teori og prat om opplæringsboka på fiff i starten. Denne teorien kunne dere ha korta litt ned på. Skjønner at det blir lettere for oss på neste oppgave vi skal gjøre, men mener vi kunne lære dette i programfagtimene og bruke mer tid på å jobbe praktisk med Ptf.*

Noen elever syntes det ble for mye teori og mener teorien kunne vært lagt til programfagtimene. De ser meningen med teorien, men opplever at de mister tid til det praktiske arbeidet.

- *Vi burde hatt lærerbestemte grupper. Dette fordi det alltid er noen som ikke jobber så mye som andre i en gruppe. Hvis lærerne hadde bestemt ville det vært jevnere fordelt.*

Det kan det være mer relevant å legge til rette for tilfeldige gruppe sammensetninger da elevene ute i arbeidslivet ikke får velge hvem de ønsker å arbeide sammen med til enhver tid.

Hvordan ser dere for dere veien videre?

- *Vi vil gjerne ha en slik oppgave til, men den behøver ikke å være så stor som denne. Vi håper at vi får lov til å jobbe med sånne helhetlige oppgaver i programfag også.*

Elevene opplevde denne oppgaven som meningsfull, men de kunne ønske seg en mindre oppgave neste gang. Slik vi tolker dette opplever elevene det som lærerikt og meningsfylt å arbeide med en slik oppgave der helhetlig stylistarbeid er i fokus. De ønsker å jobbe slik i programfagene også ikke bare Ptf. Ut i fra funn iht. intervju med bransjen [Kap4.7](#), vises det til at vi i skolen bør legge mer vekt på helhetlig stylistarbeid for å oppnå et helhetlig uttrykk.

6.2 Drøfting av funn fra gruppe intervjuet med elevene

Her drøfter vi våre funn opp i mot vår problemstilling. De fleste elevene opplevde oppgaven som meningsfull med tanke på sine individuelle interesser og videre yrkeskarriere. Elevene viste glede ved arbeidet og opplevde det å samarbeide med hverandre som lærerikt.

De viser til forståelse av samarbeid og uttrykker at dette er spennende og gir nyttig læring iht. deres videre arbeid. At de selv har fått medvirke i gjennom hele prosessen opplever de som meningsfullt og gir motivasjon for videre arbeid. De fleste elevene ga tilbakemelding på at de ønsker en lignende oppgave igjen der de får mulighet til å velge ut i fra egne interesser.

Vi ser ut i fra våre funn at elevene viser til ulikheter iht. godt samarbeid dette mener vi skyldes elevenes ulike forutsetninger. Her menes det at vi gjennom denne måten å arbeide på legger til rette for at elevene skal utvikle seg ut i fra sitt nivå. Det at elevene opplever samarbeid som utfordrende eller vanskelig er trening på det som forventes av dem ute i arbeidslivet og vil da være av en samfunnsrelevant karakter. I dette arbeidet kunne vi lagt til rette for lærte styrte grupper, det ble valgt bort da vi mener dette kunne bidratt til å svekke motivasjonen for læringsarbeidet. Sett i et samfunnsperspektiv er det jo meget sjelden man får bestemme hvem man skal jobbe med iht. å jobbe frem et helhetlig stylistarbeide. Men vi ønsket å legge til rette for at elevene skulle føle seg trygge i selve læringsarbeidet. Dette hadde vi kanskje ikke oppnådd med å styre gruppene. Elevene har lært viktigheten av å være deltagende i gruppe samarbeid og denne læringen mener vi er av en samfunnsrelevant karakter.

Med å legge til rette for at elevene jobber med tidsriktige produkter medfører kunnskap om relevante produkter de kan noe om iht. senere arbeid. Dette er etter vår oppfatning et viktig element som er i tråd med samfunnsrelevante interesser. Det at vi i skolen ikke ivaretar dette kan etter vår mening medføre at elevene ikke opplever sin skole hverdag som meningsfull. Når det gjelder samfunnsrelevant opplæring, mener vi fotoundervisning ga elevene en visuell helhetlig forståelse av sitt produkt. Vi mener dette er av en avgjørende karakter for at elevene skal forstå helhet og sammenheng innenfor sitt helhetlige stylistarbeide. Etter vår mening burde foto vært obligatorisk i opplæringen, slik vi tolker læreplanen er det rom for dette. Foto er et digitalt visuelt virkemiddel og bør legges mer vekt på i undervisningen. I det daglige arbeidet jobber ofte elevene med enkelt elementer innenfor et helhetlig frisørarbeid, det blir da vanskelig for eleven å se helheten i sitt arbeid. Gjennom å arbeide på en slik måte som eleven viser til i denne utprøvingen mener vi arbeidsmåten er i tråd med intensjonen i kunnskapsløftet, der helhet og sammenheng skal være i fokus.

Sett i etterkant kunne oppgaven vært kortet noe ned, vi tenker da spesielt på krav til dokumentasjon. Elevene hadde ikke kjennskap til å opprette individuell opplæringsbok og hadde jobbet lite med arbeidslogg på fiff, vi brukte da mye tid på dette. I elevenes tilbakemeldinger kommer dette frem. Elevene burde med fordel ha jobbet med dette dokumentasjonsverktøyet i forkant og brukt mer tid på dette også i programfagtimene.

Dette kan skyldes mange ting, skolens bruker It`s learning⁶⁰ som digitale læringsplattform og i denne sammenheng er det slik at noen lærere bruker denne læringsplattformen mer enn Fiff på avdelingen. Etter vår mening er dette en av faktorene til at noen elever kjenner til denne dokumentasjonsformen mer enn andre elever da det her er elever fra to ulike klasser. Vi mener Fiff som dokumentasjonsform ivaretar krav iht. en mer faglig dokumentasjon der elevene får god mulighet til å visualisere med bilder og bruke mindre ord. Dette kan være til hjelp for noen elever spesielt elever med språk, lese og skrivevansker. Hvis elevene fikk mulighet til å jobbe med denne dokumentasjonsformen i programfagene også, ville de i denne sammenheng sluppet så mye teori og fått jobbet mer med praktisk frisørarbeid.

At elevene har fått velge tema selv i forhold til sitt interesseområde, mener vi dette i seg selv vil være en læringsfremmende motivasjonsfaktor da det oppleves som meningsfullt for hver enkelt elev. De fleste elevene fikk en positiv erfaring med å dele sine erfaringer med hverandre etter hver arbeidsøkt. På denne måten lærte de av hverandres arbeider. Slik vi ser dette bidro det også til at elevene ble mer bevist på egen læring. Elevene fikk på denne måten påvirket sin skolehverdag gjennom demokratiske prosesser der de fremmet sine ønsker frem til neste aksjon. Det at vi veiledet elevene individuelt eller i grupper gjorde at vi fikk tilpasset undervisningen til hver enkelt elev ut i fra sitt ståsted. Dette er en erfaring vi som veiledere hadde gode opplevelse av. At vi etter vår oppfatning ikke drev en *tradisjonell* undervisning der alle måtte få samme teori, var slik vi ser det en styrke i dette arbeidet. Dette var etter vår mening en medvirkende faktor til at denne form for undervisning gir elevene en mer meningsfull opplæring.

6.3 Hva viser arbeidsloggene om meningsfull og samfunnsrelevant opplæring?

Vi vil her presentere analyse av funn fra arbeidsloggene til elevene. I dette arbeidet har vi trukket ut 3 grupper. Dette valget har vi tatt for å vise variasjon og mangfold. På denne måten å gjøre det ønsket vi og få frem ulikheter iht. samarbeid, prosess og ferdig produkt.

---

⁶⁰ It`s learning er: En digital læringsplattformer utviklet spesielt for undervisningssektoren. <http://itslearningno.publishpath.com/tips>. Denne plattformen har alle skoler i Buskerud.

Når vi skal analysere disse arbeidsloggene ser vi etter data som viser til om de har opplevd denne oppgaven som samfunnsrelevant og meningsfull som gruppe og individuelt. Videre vil vi kommentere disse sitatene iht. hvordan vi tolker dette ut i fra våre kategoriseringsverktøy.

Gruppen som jobbet med to stiler romantisk/søt og rocka uttrykk:

Arbeidsplanene til hver enkelt av de fire medlemmene i denne gruppen viser til godt samarbeid underveis i hele prosessen. De viser til god arbeidsfordeling og dokumentasjon av sitt arbeid gjennom hele arbeidsprosessen. Gjennom å analysere hver enkelt sin arbeidsplan fra denne perioden tolker vi det slik at denne perioden viser til et arbeide som er av en samfunnsrelevant karakter med tanke på god planlegging frem til ferdig produkt. Dette er i samsvar med funn fra intervju med bransjene som vi presenterte i Kap.4.7. Der bransjen ga uttrykk for viktigheten av samarbeid med ulike aktører for å komme frem til et helhetlig uttrykk.

En elev som jobbet med make up til den rocka stilen reflekterer over sitt resultat slik:

- *Jeg ble veldig fornøyd med denne stilen, uttrykket ble veldig bra. Det var ingen tvil om at den kom i stor kontrast til den andre stilen som var søt/romantisk. Jeg har lært hvordan jeg kan legge øyneskygge for å få frem et sotet uttrykk, dette har jeg hatt lyst til å lære lenge. Det tok litt tid, men jeg ble fornøyd med resultatet.*

Slik vi tolker dette sitatet opplever denne eleven mestring av å få til et godt faglig arbeide. Denne eleven viser til at hun har fått jobbe med noe hun har hatt lyst til lenge, dette vises til en arbeidsoppgave der eleven arbeider med noe som er meningsfullt for henne. Det at eleven jobbet med dette uttrykket i øyne make up tolker vi som samfunnsrelevant fordi dette er en del av dagens motebilde. Eleven viser til gode faglige kontraster i forhold til stil uttrykk.

Elevloggene til denne gruppen viser til god planlegging fra ide til ferdig produkt. Dette med planlegging tolker vi som samfunnsrelevant sett i forhold til frisøryrket. En frisør eller stylist må ha designuttrykket klart før man starter å utføre arbeidet innenfor make up, frisyredesign osv. En stylist må forholde seg til ulike aktører som jobber med ulike oppgaver frem til ferdig produkt. Elevloggene viser en faglig dyktighet som er av en samfunnsrelevant karakter. Med dette mener vi at gjennom arbeidsloggene viser elevene til ulik eksperimentering og relevant faglig progresjon.

Som en elev uttaler i sin arbeidslogg: *Jeg vil lære mer om hvordan jeg kan legge på foundation og pudder på huden slik at det blir ordentlig jevnt. Jeg syntes ikke jeg fikk dette så bra til denne gangen.*

Denne eleven har gjennom dette arbeidet oppdaget hva hun må jobbe videre med neste gang for å oppnå et bedre resultat. Med at eleven oppdager dette selv mener vi belyser at denne oppgaven gir eleven mulighet til å utvikle sin individuelle kunnskap på ulike områder som oppleves som meningsfullt for eleven. Med å dokumentere de ulike utprøvingene underveis viser elevloggene til en faglig utvikling.

Elevene viser arbeidsglede gjennom sine arbeidsplaner og arbeidslogger som en elev skriver i sin arbeidsplan på Fiff:

- *Jeg syntes denne perioden har vært kjempe morsom jeg har lært mye nytt om sminke og helhet. Dette hadde jeg som individuelle mål. en oppgave som denne frister absolutt til gjentakelse, dette er noe som er veldig morsomt og man kan fremføre det muntlig og vise bilder. Man slipper å sitte og slite med en lang skriftlig dokumentasjon.*

Med dette sitatet tolker vi det slik at denne eleven har opplevd oppgaven som spennende og meningsfull. Dette fordi hun har fått arbeide med det hun har lyst til gjennom praktisk arbeide. Eleven opplever det mer hensiktsmessig og meningsfullt å visualisere arbeidsprosessen med bilder samtidig som hun skriver noe om selve fremgangsmåten.

Gruppen som jobbet med naturlig og crazy stil i sitt uttrykk

Arbeidsplanene til disse elevene viser til enkel planlegging og dårlig kommunikasjon underveis i prosessen. Denne gruppen kom sent i gang av ulike årsaker. Det som kjennetegnet de fleste av gruppens medlemmer er at de har stort fravær og sliter med skriftlig dokumentasjon. At de i dette arbeidet fikk jobbe med noe de hadde lyst til og fikk tilpasset opplegg iht. dokumentasjonen, mener vi bidro til motivasjon. Slik vi ser det, må vi legge til rette for dette slik at dokumentasjonsarbeidet oppleves som overkommelig og meningsfullt. Hvis vi ikke hadde lagt til rette for dette kan det være meget sannsynlig at de ikke hadde levert inn noe i det hele tatt.

Når vi nå skal presentere hva prosessdokumentasjonen til denne gruppen sier om samfunnsrelevant og meningsfull opplæring trekker vi ut sitater fra elevenes rapporter.

Hva har jeg lært?

Jeg har lært masse om make up og jeg er utrolig glad for at jeg fikk denne sjansen. Jeg har lært hvor avhengig man er av hverandre for å bli ferdig med en oppgave.

Eleven har opplevd denne oppgaven som meningsfull fordi hun fikk jobbe med interessebasert læring. Når eleven opplever viktigheten av samarbeid og tilstedeværelse som en vesentlig faktor for å bli ferdig, viser hun til forståelse av samarbeid og kommunikasjon. En annen elev skriver at hun har lært masse om fargeteori, men beskriver lite av prosessen i sine utprøvinger.

Eleven skriver i sin rapport:

Jeg er fornøyd med bildene jeg har tatt av ferdig produkt da fargen og klippen kom godt frem. Her vises det til at eleven opplever sitt ferdige produkt som bra, dette igjen kan tolkes slik at eleven har opplevd mestring gjennom den teoretiske og praktiske kunnskapen hun har tilegnet seg gjennom oppgaven.

Jeg lagde midtskill på henne siden hun hadde et ovalt ansikt, dette ga en effekt at ansiktet ble smalere.

Denne eleven har lært noe om analyse av ansiktsformer og tilpasset seg relevant fagkunnskap når hun skal tilpasse frisyren til modellen.

Syntes dette prosjektet har vært gøy, likte at vi kunne bruke mye kreativitet, men jeg valgte feil gruppe, vi samarbeidet dårlig.

Her vises det til at eleven opplevde oppgaven som meningsfull og morsom der hun har fått jobbet med sin kreativitet. At eleven opplevde at hun har valgt feil gruppe kan skyldes ulike årsaker. Det kan være at hun gikk inn i denne gruppen med en forståelse av at samarbeide skulle fungere, underveis oppdaget hun at alle i gruppen ikke bidro like mye noe som resulterte mer arbeid på henne.

Det at samarbeidet ikke fungerte vises det til i alle elevenes tilbakemeldinger fra denne gruppen. De gir alle uttrykk for at de har bidratt for lite til fellesskapet og har lært mye av dette.

De fleste i denne gruppen viser til at de har lært noe innenfor sine individuelle læringsmål. En elev skriver: *I denne oppgaven har jeg lært hvordan jeg føner mer volum i håret og får håret mer glansfullt.* I henhold til dette sitatet tolker vi det slik at eleven har opparbeidet seg mer relevant fagkunnskap innenfor frisyreforming innenfor denne perioden.

At denne gruppen har oppdaget at de kunne ha arbeidet med oppgaven på en annen måte vises gjennom elvenes vurdering av eget arbeid. Noen har reflektert over hva de konkret burde ha gjort bedre. Som en elev skriver i sin rapport: *Når det gjelder meg selv, mener jeg kunne vært mer kreativ iht. frisyreformering.* Med dette forstår vi at denne eleven har reflektert over hva hun burde ha jobbet mer med og ser helt klart svakheter innenfor eget arbeid. Dette kan tolkes slik at eleven i senere arbeider vil benytte sin kreativitet mer innenfor frisyreformering i neste oppgave.

Gruppen som jobbet med tema brud i sitt uttrykk

Denne gruppen viser til at de jobber mot et konkret oppdrag fra en brudesalong der de skulle reklamere for salongen i et brudemagasin. Gruppen refererer til en del samarbeidskonflikter, det er fem medlemmer i gruppen. De viser til en arbeidsplan der de fremstiller arbeidsfordelingen iht. individuelle læringsmål for å komme frem til et felles produkt. Denne gruppen har levert inn alle sine individuelle arbeidslogger frem til ferdig produkt på Fiff. De fleste loggene henviser at de har jobbet med ulike utprøvinger innenfor sine mål der de beskriver og begrunner godt hva de jobber med. Eksempel: *Jeg tegnet først en skisse over hvordan jeg skal utføre make up`en på bruden. Deretter trente jeg på en modell.* Slik vi ser det viser eleven forståelse for viktigheten med å bruke tegning som verktøy i ide fasen. Videre trener hun på en modell der hun prøver ut sine ideer i praksis. Det at de som gruppe delte sine ideer til det sammensatte produktet med hverandre vises gjennom loggens beskrivelse, i dette tilfellet vises det til uenigheter om make up`en på sluttproduktet. *Jeg sminket henne med en lekker blå farge, men de på gruppen syntes det var for mye, så da valgte vi å duse det ned.* Gjennom gruppens demokratisk avgjørelse måtte elevene forandre på sine ideer. Denne erfaringen er slik vi ser det av en samfunnsrelevant karakter fordi dette kan være en daglig arbeidssituasjon der man som frisør/stylist må ta hensyn til både kollegaer/ kundens ønsker. Denne gruppen viser til forståelse av viktigheten av å ta hensyn til, at i denne sammenheng er det bruden som er hovedpersonen og brudepiken skal ikke ta oppmerksomheten fra bruden. Slik vi ser det er dette en relevant fagkunnskap som er av en samfunnsrelevant karakter der skal jobbes innenfor dette tema. Som en elev skriver i sin arbeidslogg: *Jeg har lært veldig mye om hvordan en stylist jobber og en del om make up. Jeg må trene mer på å legge på øyen skygge.*

Elevene i denne gruppen viser til god arbeidsprosess der de viser til bruk av fagterminologi i sinne arbeidsbeskrivelser. Her viser vi til en elev som har arbeidet med frisyreformering:

Arbeidsbeskrivelse for Frisyreforming	
	Selskap Brudefrisering Dette er en elegant frisyre, med myke linjer. Den er ikke lett å stelle. Den har mye volum i indre område, og en aktiv tekstur i ytre område hvor det er krøllet.
Teknikk	Opprulling Oppsetting
Fragm.	Kvadrat Rektangel
Dirigeringer	
Indre område	Over dirigert For maksimalt volum
Ytre område	På bas for midels volum og holdbarhet
Produkter	Hårskum, hårspray

Figur 25

Gjennom denne arbeidsbeskrivelsen viser eleven forståelse for relevant fagkunnskap som er helt i tråd med bransjens behov for kompetanse. Eleven beskriver og begrunner sine valg iht denne utprøvingen. I sine refleksjoner og vurdering av dette arbeidet viser hun til at hun ønsker å prøve ut en annen teknikk innen frisyreforming for å komme frem til et annet uttrykk. Som eleven sier i sin logg: *Indre området ble slik som jeg hadde sett form meg, men krøllene i ytre område ble litt bustete. Neste gang skal jeg prøve ut krølltang i ytre område.*

Gjennom de ulike arbeidsloggene viser denne gruppen til viktigheten av helhetsuttrykket og viser til viktighet innenfor samarbeid for å komme frem til det beste resultatet.

6.4 Drøfting av funn fra arbeidsloggene til elevene

Vi vil her drøfte våre funn fra elevenes arbeidslogger. Vi har presentert funn fra arbeidsloggene som det er henvist til i Kap.6.3. Hensikten her har vært å belyse hva disse arbeidsloggene viser til iht. om eleven har opplevd denne oppgaven som samfunnsrelevant og meningsfull som gruppe og individuelt. Når det gjelder dokumentasjonen fra ide til ferdig produkt har vi gjennom denne analysen funnet ut at de som benyttet Fiff som verktøy viser til en mer faglig helhetlig forståelse av arbeidsprosessen frem til ferdig produkt.

Slik vi opplever det gir dette verktøyet oss veiledere en unik mulighet til å gi elevene en faglig, relevant og meningsfull underveis vurdering.

Vi ser forskjell på de to gruppene som benyttet Fiff som dokumentasjonsverktøy og den ene gruppen som valgte en annen form for dokumentasjon. Den gruppen som valgte en annen form for dokumentasjon fikk etter vår mening mindre konkret faglig underveis vurdering. Dette fordi denne gruppen ikke leverte inn dokumentasjon fra uke til uke iht. sine ulike utprøvinger. Slik vi ser det nå i etterkant burde disse elevene med fordel ha levert inn Fiff logg og fått konkret tilbakemelding fra uke til uke.

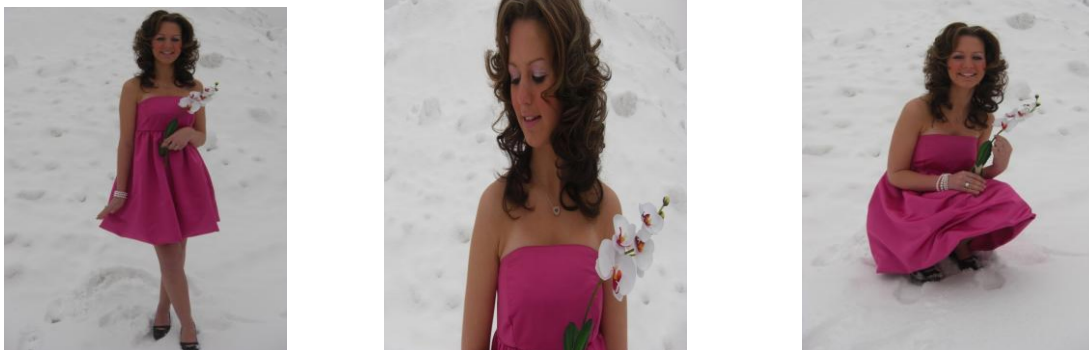
Men sett ut i fra differensieringsbehovet til elevene mener vi at dette muligens ville resulterte til ingen dokumentasjon. Hvis disse elevene skulle blitt tvunget til å dokumentere med Fiff arbeidslogg som de ga uttrykk for at de ikke mestret, ville det sannsynligvis resultere til lite læring for elevene. Her mener vi det er en sammenheng mellom elevenes erfaringer med bruken av dette verktøyet, de har ikke noe god læring å referere til iht. dette. At elevene skal oppleve en mening med sitt arbeid er et av våre hovedmål innenfor dette arbeide, med å legge tilrette for at disse elevene kunne dokumentere på en annen måte ble individuelle ønsker ivare tatt. Når det gjelder meningsfull opplæring for hver enkelt elev viser loggene og rapportene at de har arbeidet ut i fra sine interesseområder. Det kan være at vi burde ha hatt mer fokus på at de skulle beskrive hva de opplevde som meningsfullt, da vi mener det ikke kommer tydelig nok frem. Så ut i fra våre funn iht. dette tolker vi det slik at når elevene beskriver sitt praktiske arbeid som gøy og morsomt oppleves opplæringen som meningsfull for eleven. Det vil være av en avgjørende karakter at elevene opplever oppgaven som lærerik, morsom og gøy. Har vi oppnådd dette og samtidig kan vise til at elevene jobber med noe innenfor det de har brukt for senere i sin yrkeskarriere, ja da er vi på god vei.

6.5 Hva viser elevenes ferdig produkt i forhold til en samfunnsrelevant opplæring?

Her presenteres analysen av ferdig produkt og fremføringen. Ferdig produkt er i denne sammenheng bilde av slutt produktet. Det er vurderingskriteriene til oppgaven som er lagt til grunn for analysen. Dette innebærer det helhetlige stylistarbeide, er produktet salgbart? Bruk av kreativitet i den visuelle dokumentasjonen og hvilke virkemiddel de bruker i fremføringen. Vi vil her presentere tre grupper og bildene av gruppens ferdige produkt. Vi drøfter våre funn opp i mot vår problemstilling, hva viser disse produktene?

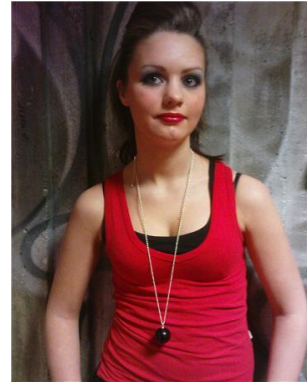
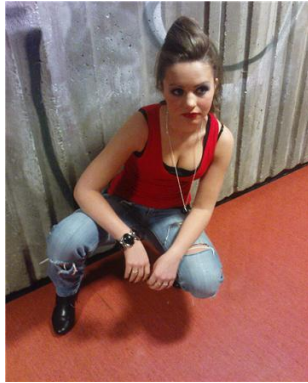
Er produktene av en samfunnsrelevant karakter? Viser elevene gjennom fremføringen at denne oppgaven har vært meningsfull for hver enkelt elev?

Vi starter her med å presentere analysen av gruppen som jobbet med to stiler romantisk/ søt og rocka uttrykk på samme modell der helhet var i fokus. Denne gruppen viser til to flotte arbeider der de tydelig får frem farge og formkontraster. Slik vi ser det har denne gruppen fått frem uttrykket de ønsker iht. den romantiske og søte stilen ved hjelp av ulike virkemiddel. De viser til kreativitet i forhold til foto og bruk av klær som fremhever et helhetlig stylistarbeid. I dette tilfellet tolker vi det slik at de gjennom å benytte en sommer kjole og en eksotisk blomst mot et kaldt vinterlandskap gir et spennende uttrykk. De har i dette arbeidet fått frem en romantisk stil der make- up er softet ut slik at den harmonerer med stil uttrykket. Slik vi vurderer dette produktet har elevene jobbet frem et salgbart produkt som kunne vært brukt i et motemagasin i dagens motebilde. Nedenfor viser vi til bildene av denne gruppens ferdig produkt iht. den romantiske/søte stilen.

Figur 26

Når det gjelder den rocka stilen viser elevene til et godt gjennomarbeidet produkt der de tydelig får frem et rocka uttrykk. Slik vi ser det har dette produktet høy kvalitet med tanke på foto, der bakgrunnen fremhever stil uttrykket. Samtidig har de jobbet med modellens kroppsholdninger som forsterker stil uttrykket i bilde. Her viser de til en make up som har et rocka uttrykk, i forhold til dagens motebilde. Disse eleven er innspiret av 80 tallets stil historie, de har bevist brukt elementer fra denne tidsepoken og jobbet frem et uttrykk som passer inn i dagens motebilde. Slik vi tolker dette vil disse overnevnte elementer bidra til å gjøre produktet salgbart. Bilder av dette uttrykket vises på neste side.

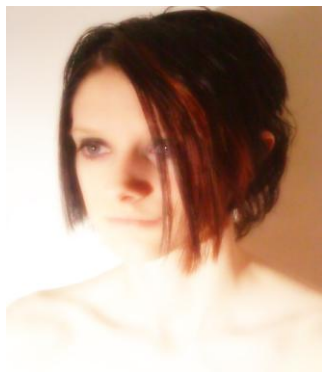
Figur 27

Gjennom fremføring brukte elevene visuelle virkemiddel som Power Point og Movie Maker samtidig som de forklarte arbeidsprosessen fra ide til ferdig produkt.

Neste gruppe som vi skal presentere arbeidet med to stiler naturlig og crazy uttrykk.

Denne gruppen med fire medlemmer viste til en enkelt gjennomføring av selve oppgaven. De viser gjennom sine arbeider at de har gode evner og formsans, de viste lite deltagelse i selve arbeidsprosessen. Det viste seg at når vi som veiledere ga de mulighet til å levere dokumentasjonen på valgfri måte ble gruppen mer aktiv i sitt arbeid. Hvorfor vi valgte å gjøre det slik har vi begrunnet tidligere i Kap. 5 der vi belyste viktigheten av å legge til rette for læring da det vil være med på å påvirke elevens motivasjon og opplevelse av mestring. Gruppens medlemmer viser til mye fravær og sliter med motivasjon i sitt daglige skolearbeid. Våre kollegaer ga tilbakemelding på at disse elevene var mer tilstede og viste interesse for deler av oppgaven.

Produktet Figur 28

Når det gjelder dette uttrykket som skal visualisere tema crazy color tolker vi det slik at elevene ønsker å få frem store fargekontraster i sitt produkt. I dette uttrykket får de frem ulike kontraster som varm/kald kontrast, lys/mørk kontrast.

Elevene har gitt uttrykk for at de ønsket enda sterkere kontraster enn det ferdige produktet viser til. Vi støtter eleven på dette, men allikevel ser vi at disse kontrastene er tilstede.

Analysen av teknikken ved bruk av foto viser til at elevene har jobbet med redigering av bildet for å komme frem til et godt resultat. Dette produktet kan settes inn i dagens motebilde og er slik sett av en samfunnsrelevant karakter.

Bildene under har som tema ”Naturlig stil”. Slik vi tolker de to første bildene viser eleven en nydelig frisyreforandring av naturlig stil. Der hårfargen har naturlig varmttonede stripeeffekter som gir et naturlig uttrykk. Make up er meget godt lagt, men de har de glemt å sminke hals og bryst noe som kommer godt frem på bilde nr to. Elevene viser til meget relevant fagkunnskap om hva som fremhever kundens naturlige farger og valgt hårfarge og make up ut i fra dette.

Figur 29

Slik vi tolker det siste bildet av den naturlige stilen har elevene igjen lagt en god make up som passer godt til modellens naturlige stil, fargen på modellens øyne er hentet igjen i kjolen. De har vektlagt kundens komplementærkontraster i bildet, ved blå øyne mot svake kobbertoner i håret og blå kjole mot den oransje bakgrunnen. Elevene burde ha jobbet mer med bildene i den naturlige stilen, det første bildet er ikke helt heldig av modellen. På det siste bildet burde elevene jobbet mer med modellens kropps holdninger. Ut i fra det visuelle uttrykket i bildet virker det som om modellen fryser og er meget ukomfortabel med situasjonen. På det midterste bilde virker modellen avslappet og viser et naturlig uttrykk. Slik vi ser det har elevene gjennom det naturlige visuelle uttrykket i bildene vist til god samfunnsrelevant fagkunnskap i frisørfaget.

Gjennom fremføringen brukte denne gruppen en enkel Power Point til å visualisere arbeidsprosessen fra ide til ferdig produkt.

En av elevene i denne gruppen var meget engstelig for å stå foran en stor forsamling å prate og hadde ikke tidligere klart å gjennomføre et fremlegg foran klassen.

Gruppen viste til noe samarbeidsproblemer undervis, men i fremlegget sto de sammen, de "ville hverandre vel" og hjalp hverandre. Eleven deltok aktivt i fremføringen og hele hennes kroppsspråk viste en tydelig opplevelse av mestring.

Den gruppen vi nå presenterer hadde brud som tema

Denne gruppen består av fem medlemmer de har som utgangspunkt en oppdragsgiver i sitt arbeid, reklame for en brudesalong. Oppdraget besto i å vise frem salongens kjoler og lage

reklamebilder som skal vises i et brudemagasin. Slik vi ser det har denne gruppen fått frem et gjennomført helhetlig stylistarbeid, produktet er salgbart og kunne vært brukt i et brudemagasin i dagens motebilde. Vår tolkning av bildene er at det visuelle uttrykket harmonerer til minste detalj.

Figur 30 Dette da iht. frisyreformingen av brud og brudepike, som passer perfekt til modellens ansiktsform. Make up`en er gjennomført slik at den fremhever både modellene og håret samtidig som kjolene er i fokus. Gruppen har vært kreative ved bruk av gjentakelse i enkle detaljer. Som den hvite blomsten i buketter og gjentakelse i brudens hår. Bruk av blå blomster i brudepikens bukett og bruk av blå og gyllne toner i make up på begge modeller. Slik vi ser det burde bakgrunn iht. foto vært jobbet mer med. Elevene fikk god faglig fotoundervisning fra bransjen der de lærte grunnleggende fototriks iht. bakgrunn. Men hvis vi ser det fra en annen side så tror vi de lærte mye av dette, de gjør nok ikke samme feilen igjen.

Denne gruppen brukte Power Point til å visualisere sin fremføring av oppgaven og forklarte samtidig arbeidsprosessen. De viste til en meget god og detaljert beskrivelse av sine arbeider fra ide til ferdig produkt. I fremføringen kom det frem hvordan de hadde løst samarbeidsproblemer, kreative løsninger iht. modeller som ikke dukket opp. I tillegg var de tydelige på bakgrunnen på bildene ikke var bra i forhold til det helhetlige uttrykket. Slik vi tolker dette har elevene lært av sine erfaringer i denne oppgaven i forhold til det helhetlige stylistuttrykket. De har oppdaget hvor viktig kommunikasjon er i forhold til samarbeid i det daglige arbeidet og forklarte hvordan de kom frem til en løsning på problemet.

6.6 Drøfting av elevens ferdig produkt

De fleste produktene er i tråd med dagens trender og av en slik kvalitet at de er salgbare iht. en mulig oppdragsgiver. Hver enkelt elev opplevde det som meningsfullt å utarbeide et produkt som kan gjenspeiles i dagens motebilde. Fremføringen bidro til erfaringsdeling og læring både når det gjaldt det helhetlig stylistarbeid, kommunikasjon og samarbeid. Det viste seg at fremføringen bidro til økt kompetanse hos elevene, gjensidig forståelse og elevene lærte mye av hverandre gjennom dette læringsutbytte.

At elevenes arbeider refererer til god kvalitet, kommer frem på ulike måter. Hva er god kvalitet på et arbeid? I denne sammenheng mener vi et arbeid kan være av en god kvalitet selv om selve slutt produktet ikke er det beste. Selve arbeidsprosessen som helhet må også vurderes, både gjennom individuelle fagrelevante arbeider og samarbeid.

Slik vi ser det fremstiller to av gruppene høy kvalitet i forhold til faglig dyktighet gjennom sine produkter. Vi vil påpeke at erfaringsdelingen i fremføringen refererte til sammenhengen mellom god planlegging, interessebasert læring og kontinuerlig veiledning kan være en avgjørende betydning for det ferdige produktet. Slik vi ser det viser disse produktene til at opplæringen har vært meningsfull for disse elevene, noe som også kom frem fra gruppeintervjuene. Ved bruk av denne fremgangsmåten for å utarbeide et helhetlig stylistarbeid, viser produktene til en samfunnsrelevant opplæring, da vi kan referere til funn fra bransjen Kap 4.7. Der vises det til at bransjen ønsker fremtidige fagfolk som jobber helhetlig.

Når det gjelder fremføringen viste den første gruppen til en meget god fremføring. I denne sammenheng kunne de andre elevene fått prestasjonsangst og mistet sin motivasjon for å fremføre. Slik vi ser det var alle elevene så stolte av sine produkter at dette gikk bra, men dette må tenkes igjennom ved en fremtidig oppgave. I fremføringen til den ene gruppen ga alle elevene uttrykk for at de hadde bidratt for lite til fellesskapet og forklarte hva de lærte av dette. Når elevene allikevel ser og opplever viktigheten av samarbeid og tilstedeværelse som vesentlig, så viser de etter vår mening til forståelse av samarbeid og kommunikasjon. På denne måten har de oppdaget mye, om ikke mer enn i de gruppene der samarbeidet gikk lettere.

6.7 Hvilke erfaringer har våre kollegaer/ med forskere fra denne perioden?

Vi vil her presentere hvilke erfaringer våre kollegaer/med forskere har fra denne perioden. Selv om vi under hele denne perioden hadde dialog var det viktig for oss i vårt arbeid å få en helhetlig beskrivelse av hvordan de opplevde denne perioden. For å finne ut av dette utformet vi en intervju guide som vi benyttet som verktøy. Begge fikk informasjon om hvordan vi hadde tenkt prosjektet og et veiledningsdokument til undervisningsplanleggingen i forkant av gjennomføringen. Tanken bak dette var å få innspill av med forskere og deres deltagelse gjennom hele prosessen.

Våre kollegaer/ med forskere har ulik utdanning den ene er frisør/ allmennlærer og den andre er frisør/ yrkesfaglærere de er åpne om sine ulikeheter rundt sitt syn på læring. Her presenterer vi funn fra begge våre kollegaer kronologisk etter intervjuguiden. Vi presenterer noen sitater videre vil vi kommentere disse sitatene iht. hvordan vi tolker disse ut i fra våre kategoriseringsverktøy som er de samme vi presenterte i Kap. 4.6.

Våre med forskere har bidratt med sin deltagelse på ulik måte, de har vært tilstede noe til og fra under selve gjennomføringen. Den ene kollegaen videreutviklet elev oppgaven etter elevenes tilbakemeldinger som ble presentert i Kap.6.1 og gjennomførte denne etter vår gjennomføring.

Hvordan mener du oppgaven og tilretteleggingen av faget Ptf ivaretok disse punktene under, Hva fungerte bra? Hvilke erfaringer kan vi sammen ha nytte av fra dette prosjektet?

Den ene kollegaen: *Mine observasjoner i fht dette er at det virker for meg som at "de sterkeste" elevene mestrer dette på en god måte. De elvene som sliter med det være seg språkforståelse, lærevansker, sosiale vansker eller har andre utfordringer føler jeg får en ekstra utfordrende lærehverdag.*

Her forstår vi at vår medforsker opplever at noen grupper fungerer bedre enn andre, dette er en ganske vanlig oppdagelse. Det at det oppleves at noen grupper ikke fungerte så bra, kan jo skyldes vår forståelse av hvordan det burde fungere. Men dette mener vi, at vi må legge til rette for at alle skal utvikle seg ut i fra sitt ståsted, hvis de skal kunne oppleve en meningsfull opplæring.

Den andre kollegaen: *Gjennom en slik type "åpen" oppgave, hvor elevene tar utgangspunkt i sine egne interessefelt og selv bestemmer hva produktet skal bli opplevde jeg de aller fleste som veldig ivrige og engasjerte. Dette tyder på at de opplevde opplegget meningsfullt. Å jobbe som stylist er jo drømmen for mange frisørelever og jobbe på denne måten gir mulighet til nytenkning og eksperimentere med sine grunnleggende frisørferdigheter og det er bra! Dette kan bidra til og i større grad få motiverte elever.*

Her viser det til at denne kollegaen har opplevd et engasjement hos elevene når de får jobbe med noe som interesserer den enkelte elev, noe som igjen tyder på at elevene opplever oppgaven som meningsfull.

Samfunnsrelevant

Den ene kollegaen: *De ferdige arbeidene til elevene viser tydelig relevans for bransjen. Det er av stor betydning at elevene lærer å jobbe selvstendig og finner noen nøkler for å promotere seg selv. Tenker her blant annet på det å kunne ta bilder (besøk av fotograf)*

Slik vi tolker dette mener vår kollega at de ferdige arbeidene til elevene viser til tydelig samfunnsrelevans iht. dagen krav til opplæring ved samarbeid med bransjen.

Den andre kollegaen: *Vi lever i et kravstort samfunn hvor fokuset på helse og velvære er stadig økende. Det er en trend at frisørsalongene tenker mer helhet. **Videre det er et pluss for salongene å ha stylisten eller frisøren med spesial** områder ansatt. På av dette er det viktig at skolens utdanning er i tråd med denne utviklingen. Denne typen oppgaver vil i større grad ha muligheter innovasjon noe som kanskje bør ha et større fokus i opplæringen. Det er ofte i starten av sin karriere (opplæring) en kanskje er mest nysgjerrig og har mange spennende ideer og gjennom en slik oppgave vil dette ivaretas.*

Slik vi tolker vår kollegas tilbakemelding er oppgaven av en samfunnsrelevant karakter. Dette fordi den er i tråd med hva bransjen standard til opplæring iht. å tenke helhetlig og fordi denne type oppgave i større grad ivaretar muligheter og innovasjon.

Å jobbe i gruppe og noen som jobber og ikke jobber - resultert i ulik måloppnåelse hvordan opplever du dette?

Den ene kollegaen: *Samarbeid i gruppe er ofte en utfordring i mange sammenhenger. Ved bruk av sosial interaksjon vil vi jo gjerne øke kompetansen til elevene, gjensidig forståelse og økt læringsutbytte. Her er også mine observasjoner mye det samme.*

I enkelte grupper fungerte det veldig bra andre grupper ikke så bra. Noen grupper hadde et kanskje noe mer sammenfallende utgangspunkt.

I de gruppene det ikke fungerte ”så bra” mener vi at det tydelig kom frem av elevenes arbeider at de lærte noe underveis som de vil ta med seg videre i evt. senere gruppearbeid.

I grupper der forståelse for temaoppgaven ble variable blant gruppas medlemmer, ble det til tider dels hissige meningsutvekslinger, mens andre gikk mer i dvalemodus.

Disse diskusjonene mener vi som ledet aksjonsforskningsprosjektet var viktige meningsutvekslinger og som er relevant iht. det å lære seg å løse konflikter/ uenigheter i sitt fremtidige arbeid som stylist. De elevene som da vår kollega opplevde gikk i dvalemodus forstår vi det slik at elevene kanskje trakk seg noe unna en liten periode, men så var de aktive igjen. Denne opplevelsen tror vi kan skyldes at vår kollega til tider jobbet med andre oppgaver.

At oppgaven resulterte i ulik måloppnåelse var en styrke. Det ble tydelig ganske raskt hvilket nivå den enkelte elev mestret dette prosjektet på.

Slik vi tolker dette sitatet var det meningsfylt med ulik måloppnåelse for hver enkelt elev iht. vurderingen.

Der elevene fikk to formelle vurderinger en for sin individuelle arbeidsprosess og en fra felles produkt, sluttvurderingen ble slått sammen til en karakter. På denne måten fikk medlemmene innad i gruppa ulik karakter i forhold til hvordan de nådde sine individuelle mål. Det er også av en samfunnsrelevant karakter iht. bidraget til fellesskap gjennom samarbeid.

Den andre kollegaen: Jeg opplever at elever generelt har lite kunnskap om gruppe arbeid. Det å kunne samarbeide med andre er jo en grunnleggende faktor på de fleste områder i livet og jeg synes det burde inngå som en av de grunnleggende ferdigheter i opplæringen. Da ville vi kunnet ha dratt større nytte av hverandre og lært mer sammen. I denne oppgaven opplevde jeg at for de aller fleste var gruppearbeidet meget givende og det tente en glød for resten av året. Det var meget morsomt å overta disse tente elevene, tusen takk for det!

Slik vi tolker denne tilbakemeldingen er den av en samfunnsrelevant karakter fordi hun ser på samarbeid med andre som en grunnleggende faktor på de fleste områder i livet, og mener det burde inngå som en av de grunnleggende ferdigheter i opplæringen. I tillegg sier hun at elevene opplevde gruppearbeidet meget givende og det tente en glød for resten av skoleåret.

Oppsummering

Her viser vi til en kort oppsummering av funn fra intervju med våre kollegaer. Det kommer tydelig frem i disse intervjuene at de har opplevd dette noe ulikt, dette kan skyldes mange ting. Vi ønsker ikke i denne sammenheng å utdype dette mer her, men det vil drøftes etter denne oppsummeringen.

- Ulikheter rundt opplevelse av om denne måten å jobbe bidro til at dette var meningsfullt for hver enkelt elev.
- Likheter rundt opplevelse av at denne typen oppgave bidro til en samfunnsrelevant opplæring.
- Ulikheter rundt opplevelse av samarbeidet i gruppe fungerte og om samarbeid er av en samfunnsrelevant karakter.

Siden disse intervjuene viser til så stor grad av ulikheter og opplevelser kan man spørre seg om de har validitet karakter iht. resultater. Men vi velger allikevel å ta de med for noe av disse funn er av en karakter som vil styrke vårt svar på vår problemstilling. Når det gjelder ulikheter er det jo slik at vi alle har forskjellige meninger av hva som er viktig å legge vekt på når vi skal legge til rette for læring. Felles tanke bør være en opplæring som ivaretar elevenes interesser ut i fra overordnede mål, dette burde etter vår mening vært felles.

6.8 Drøfting av kollegaer/ med forskere sin tilbakemelding

Den ene av vår med forskere opplever at noen grupper fungerer bedre enn andre. Ut i fra vår erfaring generelt sett, er dette er en ganske vanlig oppdagelse, det at det oppleves at noen grupper ikke fungerte så bra, kan jo skyldes vår forståelse av hvordan det burde fungert.

På en annen side kan det være at denne kollegaen opplevde det ferdige resultatet som en avgjørende faktor av hva som fungerte bra og hva som ikke fungerte. Vårt synspunkt i denne sammenheng vil være at essensen av det som elevene oppdaget og lærte underveis i arbeidsprosessen, vil være av like stor betydning som det ferdige resultatet. I denne sammenheng kan det være at vi lærere har hatt en kommunikasjonssvikt iht. vår kollega sin tilstedeværelse med elevene, som er av en samfunnsrelevant betydning i forhold til samarbeid. Slik vi tolker vår medforsker iht. de elevene som hadde samarbeids diskusjoner, mener vi dette ledet til viktige meningsutvekslinger og som er samfunnsrelevant iht. det å lære seg å løse konflikter/ uenigheter i sitt fremtidige arbeid som stylisten. Ut i fra vårt synspunkt gikk denne diskusjonen ut på at elevene var uenige og hadde forskjellig smak.

Sett fra et annet synspunkt ville det vært mer alvorlig om denne konflikten hadde vært av en uetisk karakter, noe i dette tilfellet det ikke var. Vår vinkling på denne saken er at elevene løste denne konflikten ganske raskt ved demokratisk avgjørelse. Vår mening er at det kom frem at elevene lærte noe underveis som de vil ta med seg videre i evt. senere gruppearbeid og er da slik vi ser det av en samfunnsrelevant karakter.

Vår kollegas tilbakemelding viser til at de ferdige arbeidene til elevene tydelig er av en samfunnsrelevant karakter iht. dagen krav til opplæring med samarbeid med bransjen. Det kom frem at det var meningsfullt med ulik måloppnåelse for hver enkelt elev iht. vurderingen. For å opprettholde en samfunnsrelevant opplæring kreves det etter vår mening en kontinuerlig kontakt og samarbeid med bedrifter og næringslivet generelt. Uteblir denne kontakten vil det slik vi oppfatter det være vanskelig å opprettholde en tidsriktig opplæring.

Vår andre kollega gir uttrykk for at oppgaven var meningsfull for hver enkelt elev fordi det var en åpen oppgave, hvor elevene tar utgangspunkt i sine egne interessefelt og selv bestemmer hvordan produktet skal være.

Ut i fra vår med forskers tilbakemelding var opplæringen meningsfull for hver elev fordi, alle elevene i denne oppgaven var mer engasjert enn vanlig. Det som var spesielt positivt var at alle elevene viste glede over å arbeide selv om de var skolelei, eller hvilket faglig nivå de lå på. Slik vi ser det har dette en sammenheng med at oppgaven var interessedifferensiert og at elevene medvirket i planleggingen.

Hun mener også oppgaven var samfunnsrelevant fordi den er i tråd med bransjen standard til opplæring.

Hun ser på samarbeid med andre som en grunnleggende faktor på de fleste områder i livet og er av den grunn samfunnsrelevant. I tillegg uttrykker hun at elevene opplevde gruppearbeidet meget givende og det tente en glød for resten av skoleåret. Det at hun uttrykker at elevene gledet seg til å ta fatt på en tilsvarende oppgave, er slik vi ser det av en meningsfull karakter. Ser vi dette fra en annen vinkel er det også av en samfunnsrelevant karakter at vår kollega etterkommer elevenes ønske om å jobbe mer med tilsvarende oppgaver. På denne måten ivaretar hun det elevene opplevde som bra med denne oppgaven og videreutvikler det som kunne vært bedre. Dette er etter vår mening et bevis på at gjennom vår forskning kom det frem resultater som dannet grunnlag for videreføring av oppgaven.

Vi mener det er av en samfunnsrelevant karakter at vi lærere samarbeider om hvordan vi skal legge til rette for læring og ser på elevens bidrag her som helt nødvendig for å legge til rette en samfunnsrelevant og meningsfull opplæring.

7. DRØFTING AV FUNN

Vi vil i dette kapittelet drøfte aksjonsforskningsprosessen som helhet opp i mot våre hovedbegreper i problemstillingen.

- Meningsfull opplæring for hver enkelt elev.
- Samfunnsrelevant opplæring.

Kapittelet struktureres ved at vi drøfter kronologisk etter prosjektets oppbygning. Først starter vi med å drøfte hvilken påvirkning teorien har hatt i vårt arbeid og hvordan dette er forankret i prosjektet. Deretter vil vi drøfte valg av forskningsstrategi og hvordan aksjonsforskning som strategi og kvalitative metoder har påvirket dette arbeidet. Videre drøfter vi gjennomføringen og utprøving av oppgaven til elevene opp i mot vår problemstilling. Avslutningsvis oppsummerer vi kort Kap 7, der vi har drøftet aksjonsforskningsprosessen i sin helhet.

Hvordan legge tilrette for en samfunnsrelevant og meningsfull opplæring for hver enkelt elev i faget Ptf?

7.1 Drøfting i forhold til teoretisk forankring

Vi vil her drøfte vår problemstilling opp mot hvilken påvirkning teorien har hatt i vårt arbeide og hvordan dette er forankret inn i vårt forskningsprosjekt. Først og fremst ser vi på styringsdokumenter som klart overordnede i vårt arbeide. Når det gjelder den lokale læreplanen opplevde vi i vår utprøving at elevene jobbet etter noen felles mål som ga elevene lik mulighet til å ivareta krav til dokumentasjon i dette arbeidet. I utprøvingen ivaretok vi skolens pedagogiske plattform sine mål og verdier ved å legge til rette for elevmedvirkning og fremme mulighetene som finnes i hver enkelt elev gjennom evner, talenter og kreativitet. Samtidig arbeidet vi utradisjonelt for å møte den enkelte elevs spesielle opplæringsbehov. På denne måten ble det vektlagt fleksible rammer som innfrir samfunnets forventinger slik at elevene samtidig fikk et realistisk perspektiv på fremtiden.

De teoretiske forankringene vi har vektlagt å bruke i utprøvingen har vært av stor betydning for at alle elevene skal føle seg ivaretatt, og slik vi ser det fått mulighet til å utvikle seg ut i fra sitt ståsted. Vi har valgt teori og teoretikere som etter vår tolkning står for en humanistisk, sosialkonstruktivistisk og et samfunnsvitenskaplig perspektiv. Ettersom vi gjennom dette arbeidet har vært inspirert av John Dewey og slik vi tolker noe av hans pedagogiske tanker, bør undervisningen ta utgangspunkt i den enkeltes individuelle erfaringer i samhandling med andre. Av den grunn har vi lagt til rette for demokrati og myndiggjøring av elevene på en slik måte at elevene er deltagende gjennom hele arbeidet, slik at opplæringen gir de best mulige utviklingsmuligheter for eleven (Dewey). Som motivasjonsfaktor har vi tatt utgangspunkt i elevenes individuelle interesser, basert på deres egne avgjørelser. Dette har etter vår mening mye med myndiggjøring av eleven å gjøre. For oss har det gjennom hele arbeidet vært elevenes personlige vekst og at læreren skal være en tilrettelegger og veileder for elevene, som har medført at elevene opplevde at de ble respektert og tatt på alvor ut i fra sine individuelle interesser og behov. Slik vi ser det, er vår forståelse av didaktikk meget romslig og mener den omfatter både teori og praksis, samt alle forhold som gjelder undervisning og læring. Derfor vil dette også omfatte metodespørsmål, valg av læremidler, selve læreprosessen og elevenes sosiale og kulturelle forutsetninger. Gjennom oppgaven gav elevene tilbakemeldinger som tydet på at vårt syn på læring igjen ga dem en opplevelse av å bli ”hørt” og de fikk jobbe med noe som var meningsfullt.

De didaktiske strategier vi har valgt å benytte i undervisningsopplegget har gitt oss mulighet til å jobbe med praksis og teori samtidig. Gjennom bruk av disse didaktiske verktøyene har vi utarbeidet en oppgave der elevenes interesse er i fokus samtidig som den er i tråd med dagens motebilde. Vi valgte å bruke arbeidslogg på fiff som digitalt dokumentasjonsverktøy. Verktøyet gir mulighet til å visualisere arbeidsprosessen fra ide til ferdig produkt, samtidig reflekterer skriftlig over egen læring gjennom ulike utprøvinger. I tillegg til den daglige veiledningen i praktisk arbeid fikk elevene også skriftlig underveis veiledning gjennom fiff loggen. Dette mener vi ga elevene økt forståelse av sitt praktiske arbeid med å se helhet og sammenheng mellom teori og praksis. På en annen side ga de selv uttrykk for at det var et godt verktøy å bruke. Ettersom elevene fikk frie muligheter til medvirkning gjennom reflekterende diskusjon og demokratisk medbestemmelse, laget vi en egen didaktisk modell med strukturerte rammer.

Denne modellen var klar og oversiktlig samtidig som den gav oss mulighet til å ivareta elevenes medbestemmelse. Dette medførte at vi hadde god struktur i vårt didaktiske arbeid, samtidig som vi opplevde elever som var tydelig entusiastiske over å jobbe med sine interesser og medvirkning gjennom hele arbeidsprosessen. Vi mener det ligger mye læring i erfaringsdeling, og gjennom gruppedialog delte elevene sine erfaringer og meninger som gjorde det lettere for oss å veilede dem ut i fra sitt ståsted. På denne måten opplevde elevene mening med å lære noe av hverandre gjennom andres erfaringer. Ettersom oppgaven til elevene innebar mange forskjellige frisørfaglige interesseområder, var det særdeles viktig å gi elevene relevant faglig veiledning. Dette da i forhold til hvilke behov og utfordringer vi vil stå ovenfor underveis i prosjektet. Gjennom det daglige arbeidet gav elevene oss lærere bekreftelse på at de fikk relevant og meningsfylt faglig veiledning som var i tråd med dagens moter og trender.

7.2 Drøfting av aksjonsforskning som strategi og kvalitative metoder

Vi vil her drøfte våre valg av forskningsstrategi og hvordan de ulike metoder har påvirket dette arbeidet. I dette arbeidet har vi jobbet med aksjonsforskning, dette er en metode som vi mener passet godt i vårt prosjekt. Dette fordi vi ønsket og legget til rette for en demokratisk forskning, der vi gjennom arbeidet har forsket sammen med og ikke på. Når det gjelder prosjektets problemstilling kreves det at vi legger til rette for samhandling for deltagerne i prosjektet for å komme frem til et svar. Slik vi ser det er det av en avgjørende karakter at deltagerne får komme med sine synspunkter, om hvordan de opplever opplæringen i faget Ptf i forkant av dette prosjektet, slik at vi sammen kan planlegge en fremdrift, som ivaretar deltagerens ønsker og vår intensjon med å forbedre nåværende praksis (Jack Whitehead & McNiff). Aksjonsforskning som strategi bidro til å involvere våre deltagere i dette prosjektet, der vi blant annet etter å ha undersøkt deltagerens interesser kunne planlegge en arbeidsoppgave der elevene skulle jobbe ut ifra sine individuelle interessefelt.

Aksjonsforskning som strategi var nytt for oss og det var helt nødvendig å sette seg inn i en del teori i forkant av dette arbeidet. Vi utarbeidet en modell⁶¹ til dette arbeidet slik at vi som forskere skulle sette de ulike prosessene i en aksjon, i et system. Dette kan kanskje ses på som bortkastet arbeide for noen, men for oss forskere ga dette oss en mening.

---

⁶¹ Vår modell i dette aksjonsforskningsprosjektet [Kapitel 3.3](#).

Mening i denne sammenheng slik at vi som forskere skulle forstå og sette hensikten med de ulike aksjonene inn i et system som passet i vårt prosjekt. Dette var etter vår mening helt nødvendig for at vi skulle ivareta de ulike fasene i aksjonen. Gjennom bruk av denne modellen i praksis i hver aksjon, kom det frem ny viten eller kunnskap etter de ulike aksjonene som dannet grunnlag for neste aksjon. Ved å jobbe på en slik måte blir deltagerne involvert, og gjennom erfaringsdeling i samhandling får de kunnskap om andres arbeid og blir mer bevist på egen læring. Når det her gjelder å legge til rette for en meningsfull opplæring for hver enkelt elev, mener vi at denne form for forskning legger til rette for at hver enkelt elev skal medvirke i prosessen for å forbedre nåværende praksis i faget Ptf og utvikle sin kunnskap i samhandling med andre. For at dette skal skje, kreves det deltagelse fra eleven/medforsker. Hvis ikke vil ingen endring skje. Elevene var deltagende i å komme med innspill, der de konkret kom med synspunkter om hvordan de hadde opplevd hver aksjon og hvilke tiltak de mener skal jobbes med i neste aksjon. Hvorfor de var deltagende, var fordi de fikk være medvirkende til ulike tiltak som skulle settes i gang av individuell interesse. Kritikkk til aksjonsforskning som metode kan være at vi som forskere i mindre grad får frihet til å ta valg, men vi må ta hensyn til deltageres ønsker og behov. Men i denne sammenheng hadde vi et ønske i forkant som var å forbedre vår nåværende praksis i faget Ptf vg2 frisør ved skolen prosjektet skulle gjennomføres. Slik vi ser det har vi gjennom aksjonsforskning forsket sammen med elever og lagt til rette for demokratiske prosesser gjennom hele prosjektet for at elevene skal oppleve at det de jobber med er meningsfullt og er til nytte for dem senere i yrkeskarrieren.

Ved bruk av **kvalitativ Intervju** som metode i dette arbeidet har vi bestrebet oss på å komme nærmere informantens *livsverden* (Kvale, 2006). Da det her er snakk om intervjuer med bransjen var hensikten å undersøke hva de mener vi i skolen bør legge vekt på i opplæringen, slik at den er i tråd med bransjens behov for kompetanse. Når vi intervjuet elevene var hensikten å undersøke hvordan de opplevde tilretteleggingen av faget i forkant og hvilke ønsker de hadde iht. videre arbeid og læring innenfor dette faget. Slik vi ser det kan det være en kritikkk til denne metoden at forsker kan lede informantens svar ut i fra hvordan forsker stiller spørsmålene. Dette var vi bevist på i forkant av intervjuene, dette fordi vi begge er engasjerte og ønsker en endring og har meninger om hvordan dette bør gjøres.

Med å være bevist på dette i forkant bestrebet vi oss på og ikke lede informanten (selv om vi ofte hadde lyst), det kan være at vi i selve intervjusituasjonen opplevde at informanten sa noe som vi ønsket en forsterket kommentar rundt slik at det var i tråd med hvordan vi tenker rundt det de fikk spørsmål om. Men med å være meget bevist på dette i forkant så klarte vi å la være dette, selv om vi til tider opplevde det som meget utfordrende. For at vi skal legge til rette for en samfunnsrelevant og meningsfull opplæring for hver enkelt elev, var det helt nødvendig å utføre intervjuer i forkant for å legge til rette for læring. Våre funn fra intervjuene med elevene viser til at de ikke ønsker seg utplassert i bedrift da de opplever at de ikke får jobbe med sine individuelle mål. Fafo⁶² har utarbeidet en rapport der de henviser til resultater der det vises til at de fleste elever på Vg2 har stort utbytte av å være ute i bedrift i faget Ptf. Dette er noe vi stiller oss undrende til, da våre funn viser til at elevene ikke vil ut i bedrift fordi de blir satt til lite yrkesrelevante oppgaver. I denne sammenheng vil da det dreie seg om en arbeidstrening for å orientere seg innenfor et yrke som etter vår mening egner seg bedre på Vg1 nivå. Funn fra samme rapport viser at elever på Vg1 har mer nytte av å jobbe inne på skolen med yrkesorientering. Våre erfaringer er at elever på Vg1 bør ut nettopp for å få yrkesorientering i ulike yrker for å bli mer bevisst på sine videre utdanningsmuligheter. Etter å ha gjennomført både individuelle intervju og gruppeintervju med elevene og analysert disse funn, kommer det frem at elevene ønsker å jobbe med yrkesrelevante oppgaver inne på skolen. Sett i lys av våre funn og rapporten til Fafo, mener vi det kommer klart frem at hovedhensikten med faget er at elevene skal jobbe med individuelle mål ut i fra sitt interessefelt. Det er ikke selve plassen/stedet som bestemmer om elevene opplever læring. Det er innholdet og hvordan det blir lagt til rette for læring.

Med **Observasjon** som metode har vi forskere vært deltager i praksisfellesskapet. Dette fordi det gir oss mulighet til å observere elever/medforskere i selve arbeidsprosessen. I denne sammenheng var det til tider vanskelig å ha fokus på elever/medforskere sine opplevelser i selve situasjonen. Med dette mener vi at med å være deltager i praksisfellesskapet samtidig som man skal observere deltagerne, opplevde vi at det var lett å trekke konklusjoner på bakgrunn av det vi selv erfarte i selve situasjonen.

---

⁶² FAFO- notat: *Prosjekt til fordypning – mellom skole og arbeidsliv. Delrapport 1. 2008.*

For å styrke troverdigheten av våre observasjoner, delte vi våre observasjoner med elevene på slutten av hver aksjon for å bekrefte eller avkrefte om vår observasjon var i tråd med elevenes virkelige opplevelser. Gjennom å observere elevene i sitt arbeid fikk vi som forskere delta i selve prosessen og se hvordan elevene arbeidet med sine individuelle mål for gitt periode, noe vi mener var viktig i denne sammenheng for å utvikle vår egen yrkesdidaktisk kunnskap innenfor dette felt. Med denne måten å arbeide på fikk vi nærhet til praksisfellesskapet og evaluert selve hendelsesforløpet med elevene.

7.3 Drøfting av gjennomføring iht. problemstilling

Vi vil nå drøfte gjennomføringen av oppgaven opp i mot vår problemstilling. Vi var tydelige på at det var valgfritt for elever å være med i dette forskningsprosjektet. Slik vi ser det var det av stor betydning at elevene fikk valgfrihet med å delta i dette forskningsarbeidet. Samtidig var interessebasert læring vesentlig for at elevene opplevde oppgaven som meningsfull for hver enkelt og en medvirkende motivasjonsfaktor til læring. For at vi skulle kunne veilede elevene til videre utdanningsmuligheter i forhold til å bli stylisten, undersøkte vi også de muligheter en stylist har for videre utdanning via studio NISS. I denne sammenheng ble vi veiledere også mer bevisst på hva som er mest vesentlig å vektlegge i undervisningen. En annen avgjørende faktor her er viktigheten av å holde seg oppdatert i faget. Ved å kartlegge oppdragsgivernes behov og videre utdanningsmuligheter sikret vi veiledere oss den reelle faglige kompetansen for og selv bli oppdatert på dagens motebilde. Samtidig er dette pålagt fra nasjonale føringer. *Kva kompetanse lærarane og instruktørane treng, må heile tida vurderast ut frå dei krava og forventningane som går fram av lov og forskrift, medrekna læreplanverket, og ut frå utviklinga i faga.* (Prinsipper for opplæringa,

[http://www.udir.no/Artikler/Lareplaner/Prinsipp-for-opplaringa-i-Kunnskapsloftet/.](http://www.udir.no/Artikler/Lareplaner/Prinsipp-for-opplaringa-i-Kunnskapsloftet/))

Etter vår mening er det vesentlig for å legge til rette for en dagsaktuell opplæring, hvis vi lærere skal kunne ha forutsetning for dette. *Lærarar og instruktørar skal også kunne oppdatere og fornye den faglege og pedagogiske kompetansen sin, blant anna gjennom kompetanseutvikling, medrekna deltaking i utviklingsarbeid* (Oppl.1. kap. 10).

Dette får vi en bekreftelse på at er i samsvar med styringsdokumenter.

I utgangspunktet hadde vi tenkt til å danne lærerstyrte grupper, men elevene var så ivrige etter å komme i gang med oppgaven at vi valgte å la gruppene bestå. I ettertid har noen av elevene uttrykt at det hadde vært bedre med lærerstyrte grupper. Slik vi opplever det var nok ikke elevene mottakelige for dette der og da. Allikevel er dette en kritikk vi vil ta med oss som læring videre. Når det gjelder vår måte å legge til rette for veiledning ga elevene konkret tilbakemelding på at denne formen for praksis- teori opplæring hadde de fått stort læringsutbytte av. De fikk individuell veiledning av praktisk arbeid, gruppe veiledning iht. teori, som vi har presentert tidligere i Kap.5.

Ser vi det fra en av våre kollegaers side kunne nok denne undervisningsformen virke meget kaotisk. Dette fordi elevene jobbet på forskjellige stasjoner. Noen samarbeidet innad i gruppen, andre jobbet med praksis og noen dokumenterte sine individuelle arbeider osv. Vi som ledet dette arbeidet opplevde at vi hadde full oversikt og elevenes tilbakemelding var tydelig ikke bare gjennom gruppedialog, men også i forhold til måloppnåelse av relevant yrkesfaglig kunnskap.

Oppsummering av Kap.7

Vi vil her kort oppsummere Kap 7, der vi har drøftet aksjonsforskningsprosessen som helhet. Vi startet med å drøfte teoretisk forankring, samt drøftet hvordan vi har tatt hensyn til ulike styringsdokumenter og skolens pedagogiske plattform i vårt pedagogiske arbeid. Samtidig har vi drøftet hvordan vi har lagt til rette for demokrati i opplæringen. Vi har drøftet våre didaktiske valg iht. å legge til rette for læring. Deretter drøftet vi valg av forskningsstrategi, hvordan aksjonsforskning som strategi og kvalitative metoder har påvirket dette arbeidet og belyst hvilke utfordringer dette kan være. Vi har drøftet ulike metoder for å innhente data og hvordan vi har opplevd dette. Til slutt har vi drøftet selve gjennomføringen og belyst hvordan vi som forskere/medforskere opplevde denne perioden og hva vi kunne ha gjort annerledes. I neste kapittel vil vi presentere vår konklusjon og veien videre.

8. KONKLUSJON OG VEIEN VIDERE

Vi vil her presentere vår konklusjon av dette arbeidet og veien videre. Først vil vi i konklusjonen belyse hvordan vår tilretteleggerrolle har påvirket læreprosessen hos elevene og i hvilken grad dette har bidratt til at elevene har opplevd denne oppgaven som samfunnsrelevant og meningsfull. Videre vil vi komme med anbefalinger og hvilke ideer som bør videreføres i veien videre etter dette arbeidet. Når vi her skal presentere veien videre er dette i samsvar med våre positive og negative erfaringer som vi har møtt underveis i prosjektet.

Hvordan vil vi forklare at vår tilrettelegger rolle har påvirket læreprosessen hos elevene?

Vi vil her anvende en tabell McNiff & Whitehead benytter i sin bok der de belyser påstand (claim) og bedømmelsesmålestokk (standar of judgements) (WcNiff & Whitehead 2006:115) Denne tabellen skal belyse hva vi sammen med elevene, påstår å ha fått til i dette arbeidet, og hvilke data som beviser dette i vårt arbeide.

Våre påstander er i tråd med problemstillingen som er som følger: *Hvordan legge til rette for samfunnsrelevant og meningsfull opplæring for hver enkelt elev i faget Ptf ?*

VÅR PÅSTAND	BEDØMMELSE AV GYLDIGHET
<p>Elevene opplever denne måten å jobbe på som meningsfull</p>	<p>Data- i denne sammenheng er gruppeintervju, elevlogger og erfaringsdeling på slutten av hver arbeidsøkt. Disse data viser til at elevene opplever det som meningsfullt når de gjennom elevmedvirkning og interessebasert læring selv får velge seg tema og individuelle mål. Data viser til at elevene gjennom demokratisk samhandling og avgjørelser lærer mye av å samarbeide om et felles produkt. De opplever denne måten å arbeide på som meningsfull da de lettere forstår sammenhengen og viktigheten av fagrelevante elementer når de blir satt sammen til et helhetlig produkt.</p> <p>Elevene opplever det som meningsfullt at de får jobbe</p>

	mer dagsaktuelle produkter og at de gjennom bilder og få ord kan dokumentere sine arbeider fra ide til ferdig produkt.
Elevene vil ha nytte av denne opplæringen i fremtiden, den vil da være av en samfunnsrelevant karakter.	Data- i denne sammenheng gruppeintervju, elevlogger, erfaringsdeling og ferdig produkt. Disse data viser til at elevene opplever denne måten å arbeide på som nyttig da de må samarbeide med ulike aktører ute i arbeidslivet i sin senere yrkeskariere som frisør, stylist osv. Det kom tydelig frem også der samarbeidet ikke fungerte like bra at elevene opplevde denne måten å arbeide som lærerik med tanke på yrkeslivets krav til samarbeid og tilstedeværelse i fremtidig jobb. Det er samfunnsrelevant fordi elevene hadde mindre fravær, når de fikk jobbe med sine individuelle interesser og delta i avgjørelser og medbestemmelse av egen opplæring. Opplæringen vil være av en samfunnsrelevant karakter med tanke på funn fra intervjuene med ulike bransjer som ble presentert i <u>Kap.4</u> , der kom det frem at bransjen ønsker at sine fremtidige medarbeidere har kompetanse innenfor dette felt som elevene har arbeidet med.

Figur 31

Ettersom vi her har belyst vår påstand om hvordan vår tilretteleggerrolle har bidratt til at elevene har opplevd denne opplæringen som samfunnsrelevant og meningsfull for hver enkelt elev i faget Ptf, vil vi nå presentere veien videre på bakgrunn av disse påstandene.

I dette arbeidet har vi forsket sammen med elever og kollegaer der vi ønsket å endre praksisen i faget Ptf. De erfaringer vi vil videreføre i vår jobb som lærere i videregående skole, vil først og fremst være å legge til rette for demokratiske prosesser, interessebasert læring og medvirkning.

Dette har vi presentert i denne oppgaven, men i dette arbeidet har vi oppdaget at samarbeid internt på skolen er helt avgjørende hvis vi skal få til en slik praksis i hverdagen. Med dette mener vi at vi ikke kan forvente at alle tenker likt, men vi må jobbe for at det er elevene som skal være i fokus og elevene må bli inkludert i planleggingen av sin skole- hverdag. Elevene må bli tatt på alvor og det må legges til rette for at de kommer med sine ønsker iht. fremtidig behov for kompetanse med tanke på fremtidig yrkesvalg. I denne sammenheng har elevene valg Vg2 Frisør, men det er mange muligheter innenfor dette fagfeltet som vi har beskrevet tidligere. Vi har sett i dette arbeidet at elevene blir påvirket av lærenes engasjement. Dette kan oppleves som skryt av oss selv, men hvis elevene ikke opplever engasjement av lærere så er det vanskelig å få engasjerte elever.

Dessuten ser vi viktigheten av å legge til rette for helhetlig arbeid og det vi har oppdaget er av avgjørende karakter hvis elevene skal oppleve mening i sitt arbeid. Vi har kanskje trodd at vi har gjort det mange ganger tidligere, men ikke på en slik måte der elevene samarbeider om et felles produkt. Etter vår mening er dette fullt mulig å arbeide med allerede fra skolestart. Det at elevene først må lære det grunnleggende innenfor frisørfaglig arbeid for så å jobbe med større mer gøyale prosjekter, mener vi kan være en av årsakene til frafall og lite motiverte elever. Elevene kan ikke lære det grunnleggende innen frisørfag hvis de ikke ser helheten av et produkt. Dette er vår påstand etter å ha sett hvordan disse elevene har arbeidet seg frem til ferdig produkt.

Vi har etter dette aksjonsforskningsprosjektet en del erfaringer som vi vil videreføre i vår jobb som lærere i videregående skole. Det er viktig at vi lærere endrer vår praksis gjennom utvikling av rutiner i undervisningen, som innbefatter kartlegging av yrkeslivets kompetansebehov. For å få til en samfunnsrelevant opplæring kreves det samarbeid mellom skole og næringsliv, og dette vil alltid være en kontinuerlig prosess. På hvilken måte skal vi gjøre dette? Jo, slik vi ser det etter dette arbeidet vil vi først dele våre erfaringer på skolen vi arbeider, og etter vår gjennomføring har det vært prøvd ut en tilsvarende oppgave til elevene på samme skole. En av våre kollegaer har endret den etter funn fra tilbakemeldingene fra elevene som vi presenterte i Kap.6.

Ut i fra vår forskning ser vi også behovet for overføringsverdier i forhold til et større helhetlig samarbeid på skolen.

Med at det i større grad bør legges til rette for yrkesretting av fellesfagene. I arbeidslivet foregår det meste av fagspråket på Engelsk og slik vi ser det har vi i denne utprøvingen fint kunnet jobbet tverrfaglig både i Norsk, Engelsk, Samfunnsfag og ved beregning av priser i matematikk.

9. AVSLUTNING

Vi vil her kort avslutningsvis si at dette har vært en utrolig reise helt fra starten av masterstudiet 2006 og frem til vår 2010. Vi har blitt kjent med ulike veiledere og medstudenter som har delt sine erfaringer og gitt oss mye lærdom over tid, vi har lært gjennom erfaring. Med dette mener vi at det vi har lært i samhandling med hverandre gjennom veiledning, har oppdaget og blitt bevist på egne erfaringer underveis gjennom disse fire årene. Vi har virkelig fått kjenne på kroppen at vi må sette teorien inn i egne erfarte opplevelser og ser viktigheten med å være oppdatert innenfor eget fagfelt og bevist vår egen undervisning ”først da er vi i stand til å forstå”. For oss vil dette hele tiden være en kontinuerlig prosess når man skal legge til rette for læring.

LITTERATURLISTE

Berulfsen og Gundersen, (1978):

Fremmedordbok, Kunnskapsforlaget.

Coghlan David & Brannick, Teresa (2001):

Doing Action Research in your own Organization. Sage Publications

Dale Erling Lars (2001):

Om Utdanning, Gyldendal akademisk

Dale og Wærnes, (2003):

Differensiering og tilpassing i grunnopplæringen, Rom for alle blikk for den enkelte. Cappelen.

Dewey John, (1916)1944:

Democracy and Education. Simon&Schuster

Dewey John, (1938):

Experience & Education. New York. Tochstone.

Dewey John, (2008):

Erfaring og oppdagelse. Oversatt fra Engelsk etter Experience and Education af Hans Fink. Hans Reitzels Forlag, København 2008

Engø, Flåten, Gjølberg, Johnsen, Kalleberg, Weik, (2008):

Praksisguide for VG1 og VG2 elever i frisørfag. Cicero grafisk A/S Tønsberg.

Fog, Jette, (1998):

Med samtalen som utgangspunkt. Akademiske forlag.

Grenstad Nils Magnar, (2007):

Å lære er å oppdage. Didakta Norsk forlag A/S

Halvorsen Knut, (1993):

Å forske i samfunnet. Bedriftsøkonomens forlag A/S

Harviksen og Kversøy, (2008):

Samarbeid og konflikt- to sider av samme sak. Fagbokforlaget.

Hiim H & Hippe E, (2001):

Undervisningsplanlegging for yrkeslærere, Gyldendal Norsk forlag AS.

Hiim, Hilde og Else Hippe, (2006):

Læring gjennom opplevelse, forståelse og handling, Gyldendal Norsk forlag AS.

Illeris Knud,(2000):

Tekster om læring, Roskilde Universitetsforlag, København.

Kalleberg, Stine Bøe (2005):

Eksamensprosjekt 12, Hiak.

Kolb David, (1984):

Experiential Learning. PRENTICE Hall, Inc, Englewood Cliffs, New Jersey.

Kristiansen, Aina(2008):

Eksamensprosjekt 3, Mayp, Hiak.

Kvale Steinar, (2007):

Det kvalitative forskningsintervju. Gyldendal Norsk forlag.

Kversøy Kjartan, (2005):

Etikk- en praktisk vinkling. Fagbokforlaget Bergen

McNiff& Whitehead, (2006):

All you need to know about Action Research. Sage publications Inc. California

McNiff& Whitehead, (2006):

Action Research Living Theory. Sage publications Inc. California

Moxnes Paul, (2000):

Læring og ressursutvikling i arbeidsmiljøet, PDC Tangen

Nilsen Egil og H Sund Grete,(2008):

Læring gjennom praksis, Pedlex

Tiller Tom, (2004):

Aksjonsforskning i skole og utdanning. Høgskoleforlaget A/S.

Skaalvik Einar og Skaalvik Sidsel. (2005):

Skolen som læringsarena- selvoppfatning, motivasjon og læring. Universitetsforlaget Oslo.

Stålsett Unn, (2006):

Veiledning i en lærende organisasjon. Universitetsforlaget.

Schön Donald, (1987):

Educating the Reflective Practitioner, San Francisco: Jossey-Bass.

Wenger Etienne, (1998):

Praksisfællesskaber. Læring, mening og identitet. Hans Reitzels Forlag, København 2004

STYRINGSDOKUMENTER

Opplæringsloven: <http://www.lovdatab.no/all/nl-19980717-061.html>. Dato: 12.04-2010

Forskrift til opplæringsloven: <http://lovdata.no/for/sf/kd/td-20060623-0724-004.html>. Dato: 16.04-2010

Den generelle læreplan: http://www.udir.no/Artikler/_Lareplaner/Den-generelle-delen-av-lareplanen/. Dato: 12.04-2010

Forskrift for Prosjekt til fordypning: http://www.udir.no/Artikler/_Lareplaner/Prosjekt-til-fordypning---Kunnskapsloftet/. Dato: 12.04-2010

Stortingsmelding 30 Kultur for læring (2003-2004)

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/regpubl/stmeld/20032004/Stmeld-nr-030-2003-2004-.html?id=404433>. Dato: 12.04-2010

Stortingsmelding 32 *Videregående opplæring* (1998-99)

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/regpubl/stmeld/19981999/stmeld-nr-32-1998-99-.html?id=192308>. Dato:12.04-2010

Prinsipper for opplæringa, Publisert: 05.09.2006 :

http://www.udir.no/Artikler/_Lareplaner/Prinsipp-for-opplaringa-i-Kunnskapsloftet/. Dato: 20.04-2010

LISTE OVER VEDLEGG

Vedlegg 1. Brev til Rektor, avdelingsleder og team koordinator

Vedlegg 2. Informasjon til foreldre/ foresatte om faget Prosjekt til fordypning

Vedlegg3. Læreplan prosjekt til fordypning Vg2 Frisør

Vedlegg4. Intervju guide Elever vg2 Frisør

Vedlegg5. Intervjuguide til næringslivet

Vedlegg6. Veiledningsdokument

Vedlegg7. Oppgaven til elevene uke 6-11

Brev til Rektor, Avdelingsleder og Team koordinator.

Krokstadelva 28.12.08

Vedr. Informasjon ang. Masteroppgave i yrkespedagogikk.

Vi er studenter ved Høyskolen i Akershus i Lillestrøm. Vi er kommet halvveis i vår masterstudie i yrkespedagogikk. Aina Kristiansen er ansatt På skolen Vg2 frisør i 40% stilling. Stine Bøe Kalleberg er ansatt ved en vgsVg2 Frisør i Vestfold.

Litt historisk bakgrunn:

Hovedfag i yrkespedagogikk startet ved Statens yrkespedagogiske høyskole i 1978. Med utgangspunkt i reformen i videregående opplæring i 1976 ble hovedfagprogrammet utformet som en vei for yrkesfaglærere til å utvikle og dokumentere sin kunnskap innen det yrkesfaglige feltet i videregående skolen og opplæring/ læring ordningen i arbeidslivet. Studentene var og er frisører, ingeniører, kokker, sykepleiere, rørleggere, tømrer, blomsterdekoratører, etc. med sertifisering fra ulike bransjer og profesjoner. De har gjerne omfattende arbeidslivserfaring, ofte ledererfaring, og de har tatt sin lærerutdanning, praktisk- pedagogisk utdanning, på deltid parallelt med sitt arbeid i den videregående skole. De fleste er godt voksne, de er i fullt arbeid, med familie og andre forpliktelser, og er således "ikke tradisjonelle" studenter.

Et viktig formål med hovedprogrammet var å dokumentere den erfaring og kunnskap som individer og grupper av lærere hadde å bidra til erfaringsutveksling og utvikling av ny kunnskap på disse områdene. En annen hensikt med hovedfagtilbudet var å bidra til at yrkesfaglærerne utviklet kvalifikasjoner på hovedfagnivå, og gjennom dette en formell status på nivå med lektorer innen allmennfag utdannet ved universitetene.

I 2003 gjorde Høyskolen i Akershus, avdeling for yrkeslærerutdanning hovedfagtilbudet i yrkespedagogikk om til en master i yrkespedagogikk.

(småskrifter 2/2008 av Mette Høie Hiak)

Våre tanker om endrings og utviklingsarbeid avdeling Vg2 Frisør:

Vi er 2 studenter som arbeider sammen i dette prosjektet den andre studenten er Stine Bøe Kalleberg. Dette er avklart på avdelingen og tatt opp i arbeidslaget alle i arbeidslaget stiller seg positive til dette samarbeidet og vårt prosjekt. Vi er begge med i et aksjonsforskningsprosjekt i regi av HIAK.

Målet for dette aksjonsforskningsprosjektet er å bidra til å utvikle en yrkesrelevant utdanning i frisørfaget i tråd med kunnskapsløftets føringer. Vi ønsker å forske med elever og kollegaer, samt dokumentere yrkesdidaktisk kunnskap om hva en relevant og meningsfylt utdanning innen frisørfag kan innebære. Samtidig ønsker vi også å utvikle vår egen kompetanse og yrkesdidaktiske kunnskap innen samme felt.

Fokuset i dette prosjektet er å utvikle systematisk yrkesdidaktisk kunnskap. Den yrkesdidaktiske kunnskapen det er snakk om, er kunnskap som gjelder yrkesfaglærerens daglige arbeid med elevene. Det gjelder spørsmål om hvordan man kan planlegge, gjennomføre og vurdere yrkesrelevant læringsarbeid. Hvordan vi lærere, sammen med elevene, ut fra den enkeltes læreforutsetninger og interesser, kan utarbeide yrkesrelevante mål, tilrettelegge rammebetingelser for eksempel samarbeid med arbeidslivet, utvikle yrkesrelevant innhold og arbeidsoppgaver. I faget Prosjekt til fordypning har vi gjort noen erfaringer underveis. Elevenes erfaringer rundt det å være ute i bedrift 1 dag i uken å jobbe med sine individuelle mål er et godt tiltak slik at elevene får oppleve realistisk daglig frisørarbeid i bedrift. Ulike årsaker gjør at dette dessverre ikke er god opplevelse for alle. Det må arbeides med å få til en mer fleksibel løsning slik at alle elevene opplever mening, relevans og en helhetlig opplæring innenfor faget prosjekt til fordypning.

Det må utarbeides en lokal læreplan for faget der det gis rom for at elevene kan utforme egen arbeidsplan for faget over en gitt periode. Mange elever har en fremtidig drøm om å bli stylist eller make up artist, det bør legges mer vekt på dette i faget prosjekt til fordypning. Målene i vg3 planen kan knyttes opp i mot mye av en stylist/make up artist hverdag og kan også bidra til økt forståelse av det helhetlige arbeidet en frisør jobber med daglig i forhold til en kunde.

Det ligger klare nasjonale føringer for at opplæringen skal fokusere på elevens utvikling av kompetanse. Den kompetanseplattformen vi ønsker å legge vekt på i Ptf er en problembasert oppgave tilpasset elevenes ønsker. Det er elevenes evne til å håndtere utfordringene som skal stå i sentrum for den yrkesdidaktiske opplæring og vurdering av dette prosjektet.

- Utarbeide en lokal læreplan.
- Elevene velger selv tema, men fokuset er å tenke helhet som er en stor del av frisørens, make up artisten og stylistens hverdag.
- Kartlegging av hvordan stylisten jobber opp mot næringslivet i form av for eksempel reklame og hva næringslivet forventer av kunnskaper.
- Tettere samarbeid med bransjen hva mener de er viktig i opplæringen?
- Fiff kompetanse støtter dette prosjektet slik at de utvalgte samarbeidspartnerne fra bransjen kan prøve dette ut hvis nødvendig.
- Samarbeid skole/opplæringsarena. Nettverksbygging ”Bedriften som læringsarena for elever i videregående skole”.
- Planlegging, gjennomføringen og dokumentasjonsarbeidet av dette arbeidet som eleven skal gjennomføre, har vi regnet ut vil ta ca5 dager.

Vi håper gjennom dette brevet at vi har formidlet våre tanker og ideer om vårt prosjekt og at ledelsen stiller seg positiv til dette.

Med vennlig hilsen

Aina Kristiansen og Stine Bøe Kalleberg

Informasjon til foreldre/ foresatte om faget Prosjekt til fordypning

Uke 6-11

Elevene har i denne perioden fått tilbud om å være med på et prosjekt på skolen i uke 6 til og med uke 11. Det vil her kun være fredager som er satt av til dette prosjektet i faget prosjekt til fordypning. Det er faglærere Aina Kristiansen og Stine Bøe Kalleberg som i forbindelse med sin masteroppgave i yrkespedagogikk ønsker å jobbe sammen med elevene i denne perioden.

Elevene vil i denne perioden jobbe ut i fra en individuell læreplan med utarbeidet arbeidsplan for denne perioden. Elevene benytter Fiff som dokumentasjonsverktøy i denne perioden og de har opprettet sin individuelle opplæringsbok for gitt periode der, dere der hjemme kan se over slik at dere vet hva eleven skal arbeide med i denne periode.

Formål

Prosjekt til fordypning skal gi elevene mulighet til å prøve ut enkelte eller flere sider innenfor frisørfaget. Vi vil i denne perioden legge tilrette for helhetlig frisør og stylist arbeid. Elevene skal i dette prosjektet bestemme selv hva de ønsker å jobbe med og de skal jobbe frem et produkt i gruppe der de alle jobber etter individuelle mål. Mange av elevene har et ønske om å utdanne seg til stylist og make up artist etter endt utdanning.

Vi har presentert prosjektet for elevene og startet opp fredag i uke 6. Vi håper dere der hjemme og elevene stiller seg positivt til at vi kan bruke erfaringer fra prosjektet og elevenes produkter/dokumentasjon i vår dokumentasjon i vår master oppgaven. Dette vil være av anonym karakter der navn på skole og elev ikke blir nevnt.

Er det noe dere lurer på i forhold til dette prosjektet, er det bare å ta kontakt pr telefon.

Vennlig hilsen

Stine Bøe Kalleberg & Aina Kristiansen

Læreplan prosjekt til fordypning Vg2 Frisør.

08/09

PROSJEKT TIL FORDYPNING "MULIGHETENS FAG".

Innhold

Formål med prosjekt til fordypning på Vg2.....	170
Felles mål for alle.....	170
Vurdering.....	171
INDIVIDUELL STUDIEPLAN/LÆREPLAN I PROSJEKT TIL FORDYPNING VG2	
FRISØR.....	172
Eksempel på oppgave i prosjekt til fordypning Vg2 Frisør.	176
LOKALE RETNINGSLINJER.....	177
Lokale retningslinjer for kontaktlærer/faglærer i forhold til praksisveileder/ elev	177
PROSJEKT TIL FORDYPNING – VURDERING.....	179

LÆREPLAN I PROSJEKT TIL FORDYPNING FOR VG2 FRISØR

Formål med prosjekt til fordypning på Vg2 FRISØR

Prosjekt til fordypning skal gi elevene mulighet til å få erfaring med innhold, oppgaver og arbeidsmåter som karakteriserer det yrket og muligheter innen utdanningsprogrammet, fordype seg i kompetansemål fra læreplanene på Vg3-nivå og ta relevante fellesfag fra Vg3, fellesfag i fremmedspråk og programfag fra studieforberedende utdanningsprogrammer. Fellesfag, felles programfag og prosjekt til fordypning i Vg2 gir elevene faglig utgangspunkt for å inngå lærekontrakt, jf. § 6-23 i forskrift til opplæringsloven. Lærebedriften avgjør selv om den vil tegne lærekontrakt, og kan stille andre faglige krav, jf. forskrift til opplæringsloven § 6-39 første ledd. I slike tilfeller kan fylkeskommunen i samarbeid med lærebedriften tilby nødvendig faglig fordypning. Det må gå fram av lærekontrakten hvem som har ansvaret for denne eventuelle opplæringen. (Læreplan Prosjekt til fordypning for videregående trinn 1 og 2 yrkesfaglige utdanningsprogram, fastsatt som forskrift av Utdanningsdirektoratet 31.01.2007).

Prosjekt til fordypning skal kunne gi elevene mulighet til å velge mellom enkelte eller flere sider av aktuelle lærefag innen utdanningsprogram frisørfag eller fellesfag fra studiespesialiserende utdanningsprogram.

Innen utdanningsprogram frisørfag skal elevene få erfaring med innhold, oppgaver og arbeidsmåter som karakteriserer de ulike muligheter innen utdanningsprogrammet.

Hensikten er at elevene skal styrke og tilpasse kompetansen i forhold til videre arbeid/utdanning. Faget skal også gi elevene større innsikt i yrke, og på den måten gjøre eleven mer bevisst på sitt utdanningsvalg.

Felles mål for alle

(Unntak: for de som velger fellesfag) Hentet fra: Læreplan frisørfag vg3

Produksjon

P9- Dokumentere, kvalitetssikre og presentere arbeidsprosesser og egne frisørarbeider

Frisyredesign

F3- Lage og bruke arbeidstegninger og annen visuell informasjon i produktutvikling og produksjon

F7- Presentere og dokumentere eget arbeid visuelt, verbalt og ved hjelp av digitalt verktøy

F10- Vurdere eget arbeid i lys av trender og markedsbehov

Fellesfag

De elevene som velger fellesfag fra i Prosjekt til fordypning, må det arbeides ut en individuell plan i samarbeid med fellefaglærere hvis dette tilbudet er aktuelt på skolen.

Vurdering

Eleven skal ha en standpunktkarakter. Denne settes i samarbeid med praksisveileder ute i bedrift og faglærer. Det er faglærer som har ansvaret for å sette karakter.

Praksisveileder ute i bedrift gir sin vurdering av eleven, som går ut på i hvilken grad de har nådd målet iht. sine individuelle mål for gitt periode, dette måles på tre nivåer, lav måloppnåelse, middels måloppnåelse, høy måloppnåelse. Elevenes individuelle mål for gitt periode er kompetansemål hentet fra Vg3 læreplan og konkretisert i elevenes individuelle studieplan.

Elevene skal dokumentere arbeidet sitt underveis. Denne dokumentasjonen skal være et vedlegg til eleven sitt kompetansebevis. Dokumentasjonen skal leveres både praksisveileder og faglærer.

INDIVIDUELL STUDIEPLAN/LÆREPLAN I PROSJEKT TIL FORDYPNING VG2 FRISØR

Eleven skal velge et prosjekt eller tema som de ønsker å arbeide med, målene for perioden er hentet fra Vg3Frisør læreplan/ opplæring i bedrift.

Eleven sitt navn		Tema	
Skoleår		Prosjekt nr.	
Utdanningsprogram		Timer	
Ansvarlig lærer		Opplæringsarena	

Prosjektet/faget skal gjennomføres i tidsrommet: _____

Faget skal gi eleven opplæring i aktiv deltaking i planlegging, gjennomføring og vurdering underveis. Dette for at eleven skal få erfaring med dokumentasjonsarbeid og trening i egenrefleksjon. Eleven sin dokumentasjon skal inngå som et vedlegg til kompetansebeviset.

Felles mål for alle:(ikke for fellesfagene)

Produksjon

P9- Dokumentere, kvalitetssikre og presentere arbeidsprosesser og egne frisørarbeider

Frisyredesign

F3- Lage og bruke arbeidstegninger og annen visuell informasjon i produktutvikling og produksjon

F7- Presentere og dokumentere eget arbeid visuelt, verbalt og ved hjelp av digitalt verktøy

F10- Vurdere eget arbeid i lys av trender og markedsbehov

Kompetansemål

Kompetansemål hentet fra Vg3 Frisør læreplan.

Her skal **eleven**, i samarbeid med skolen skrive inn hvilke kompetansemål som gjelder for prosjektet og konkretisere disse.

1.

2.
3.
4.

Grunnlag for vurdering

Her skal **faglærer** informere/drøfte sammen med eleven hva det vil bli lagt vekt på når prosjektet/faget skal vurderes.

1.
2.
3.
4.

Plan for gjennomføring

Eleven skal i samarbeid med faglærer lage en plan for den praktiske gjennomføringen av prosjektet/faget. Denne planen må forandres etter hvert prosjekt er gjennomført.

Planen er gjennomgått av

Dato: _____

Lærer: _____ **Elev:** _____

Dokumentasjon på gjennomføring

Eleven skal dokumentere sitt arbeide på Fiff å opprette en individuell opplæringsbok der hvis prosjektet skal gjennomføres på skolen. Hvis eleven skal jobbe ute i bedrift benytter eleven denne individuelle planen. Alle elevene skal dokumentere sine praktiske arbeider på Fiff. Dokumentasjonen skal inneholde gjennomføringen fra ide til ferdig produkt samt egenvurdering. Det bør i tillegg til tekst legge til bilder, illustrasjoner og lignende.

Egen vurdering

Nådde du målene for prosjektet/faget i perioden?
Hva opplevde du som mest positivt?
Gikk gjennomføringen slik du hadde planlagt? Om ikke: Hva gikk galt? Hvorfor?
Kunne du gjort noe annerledes? Begrunn svaret.

Vil erfaringene fra dette prosjektet påvirke videre utdanningsvalg? Begrunn svaret.
Annet

Tilbakemelding til eleven

Her skal **skolen** gi eleven tilbakemelding/vurdering med utgangspunkt i vurderingsgrunnlaget

Prosjektkarakter: _____

Dato: _____ **Lærer:** _____

(signatur)

Eksempel på oppgave i prosjekt til fordypning Vg2 Frisør. (Hentet fra Boken til Nilsen og Sund, 2008:32)

Elevene får utdelt en oppgavetekst for hver arbeidsperiode.

Navn:		
Skole:	Skoleår:	Periode:
Vg3 læreplan for frisørfag		
Andre fag som oppgaven omhandler:		
Tema tittel på oppgaven		
Felles læringsmål:	Etter at dette arbeidet er gjennomført og lagt frem for din undervisningsgruppe skal du kunne:	
Individuelle læringsmål: Eleven skal her beskrive hva hun/han ønsker å lære i denne perioden innenfor vg3 plan frisørfag.	Når arbeidet er utført og lagt frem for undervisningsgruppen, skal jeg kunne: •	
Planlegging og gjennomføring		
Rammer for prosjekt til fordypning	Oppstart:	
	Innlevering:	
	Veiledere:	
	Rom og utstyr:	
	Bedrift:	
	Arbeidstid:	
Kjennetegn: <i>Beskrivelse av hva det blir lagt vekt på i vurderingen av denne konkrete arbeidsoppgaven/perioden.</i>		
Egne kommentarer:		

LOKALE RETNINGSLINJER

Et av formålene med **prosjekt til fordyping** er at det skal kunne gi elevene mulighet til å velge mellom enkelte eller flere sider av aktuelle utdanningsmuligheter innenfor frisørfaget.

Innen utdanningsprogram frisørfag, skal elevene få erfaring med innhold, oppgaver og arbeidsmåter som karakteriserer de ulike muligheter innen utdanningsprogrammet.

Hensikten er at elevene skal styrke og tilpasse kompetansen i forhold til videre arbeid/utdanning. Faget skal også gi elevene større innsikt i yrke, og på den måten gjøre eleven mer bevisst på utdanningsmuligheter innenfor frisørfaget.

Lokale retningslinjer for kontaktlærer/faglærer i forhold til praksisveileder/ elev

Kontaktlærer gjennomfører samtale for å kartlegge hvordan eleven vil bruke faget prosjekt til fordypning. Bruker kartleggingssamtalen til det.

Faglærer har ansvar for faget

Faglærer har ansvar for konkretisering av læreplanen

Faglærer er tilstede og informerer om faget ved skolestart

Faglærer har ansvar for å fylle ut individuell studieplan i sammen med eleven

Faglærer har ansvar for å utarbeide en oversikt som viser tidsplan for planlegging/tid hos praksisveileder/tid til dokumentasjon i samarbeid med eleven

Faglærer skal godkjenne praksisplass/praksisveileder

Faglærer har tett kontakt med praksisveileder: minst et besøk i tillegg til e-post, SMS, telefon pr periode (4uker)

Faglærer får inn vurdering av eleven fra praksisplass/praksisveileder innen gitte frister

Faglærer i samarbeid med avdelingsleder kaller inn praksisveiledere til et informasjonsmøte i sept./okt.

Krav til praksisplass/praksisveileder

Praksisplass må til en hver tid følge det regelverket som gjelder iht. HMS

Hjem og nær familie er ikke godkjent som praksisplass. Grunnen til dette er at man kan være innhåpelig i forhold til karaktersetting.

Forventninger til praksisveileder i forhold til skole/ elev.

Kompetansemål

Sette seg inn i kompetansemålene som er satt opp for eleven

Omfanget av faget

Timerammene for prosjekt til fordypning er 253 årstimer. Timetallet er oppgitt i 60 minutters enheter. Inkludert planlegging på skolen, arbeid hos praksisveileder og tid med faglærer på skolen. Elever med opplæring i samisk som første eller andrespråk og elever med opplæring i finsk som andrespråk skal ha en timeramme på 140 timer. Elever med opplæring i norsk for døve og sterkt tunghørte og norsk tegnspråk skal ha en timeramme på 112 timer. Faget går fortrinnsvis en hel skoledag, men man gir rom for fleksibel løsning mellom praksisveileder, elev og skole. Siden faget er en modningsprosess, bør man tilstrebe en jevn arbeidsfordeling gjennom året.

Arbeidsoppgaver

Finner allsidige og sentrale arbeidsoppgaver innenfor produksjon som gjør at eleven er i stand til å oppfylle sine individuelle mål for periode.

Veiledning

Gi nødvendig veiledning ut fra elevens faglige ståsted/evner iht. sine individuelle mål.

Sikkerhet

Praksisplassen må til en hver tid følge det regelverket som gjelder mtp HMS

Tilbakemelding til skole

Praksis veileder gir rask tilbakemelding om elevens:

Fravær – Praksis veileder fører fravær, som faglærer noterer i Skole Arena

Manglende innsats og engasjement

Vurdering

Underveis vurdering:

- Eleven skal fortløpende få tilbakemelding på hvordan arbeidet blir utført.

Med karakter:

- Ansvar for karaktersetting ligger til faglærer i samarbeid med praksis veileder.

Planlegging, produksjon (arbeidet i din bedrift) og dokumentasjon skal inngå i vurderingen av eleven.

Vedlagt ligger en oversikt over hva som ligger i de ulike karakterene.

PROSJEKT TIL FORDYPNING – VURDERING

I PTF vurderingen inngår:

Planlegging

Gjennomføring

Dokumentasjon

I hvert prosjekt vurderes følgende elementer: Forberedelse, gjennomføring og dokumentasjon. Dokumentasjonselementet bør ha en høyere vektlegging i vurderingen, enn de øvrige elementene, før det settes endelig karakter.

Vurdering med karakter, (En veiledning, frem til konkretiseringen av Vg3 læreplanen er utført i Buskerud)

Nivå: Lav måloppnåelse

1 – 2: Jobber lite selvstendig, trenger en del hjelp og støtte i sitt arbeid.

Kan håndtere enkle redskap/utstyr.

Viser noe kunnskaper og ferdigheter innenfor frisørfaglig praktisk arbeide.

Kan gjøre rede for enkel teori i frisørfaget

Middels måloppnåelse

3 – 4: Arbeider effektivt og selvstendig.

Kan håndtere de fleste redskapene/utstyr.

Viser middels kunnskap i forhold til praktisk arbeid og kan anvende teori i praksis.

Kan benytte fagord, viser til god teoretisk kunnskap.

Høy måloppnåelse

5 – 6: Kan jobbe selvstendig og velge riktig utstyr og begrunne sine valg.

Vise evne til å løse uforutsette oppgaver/problemer.

Har god teoretisk kunnskap å evne til å anvende denne på en kreativ måte.

Ser behovet for ny kunnskap og tilegner seg denne gjennom eksperimentering.

Vise evne til refleksjon og vurdere eget arbeid.

Intervju guide Elever vg2 Frisør

2009

Hva mener du er bra med faget Ptf?

Hva burde ha vært annerledes?

Hva bør det legges mer vekt på i dette faget?

Hvilke erfaringer innenfor faget har du til nå?

Hva i innenfor frisørfaget kunne du tenke deg og fordype deg?

Hvordan tenker du deg veien videre etter vg2 Frisør?

Hvordan opplever du linjen vg2 Frisør i forhold til dine senere valg?

Hvilke tiltak kunne du tenke deg at ble satt i gang slik at du opplever utdanningen din relevant, meningsfull i forhold til videre valg etter vg2 frisør?

Hvordan opplever du bruken av fiff og tilbakemeldingene du får?

Hva bør du arbeide videre med?

Intervjuguide til næringslivet

Bransje:

Spørsmål:

Hvordan samarbeider/veileder dere med Oppdragsgiver/kunde?

Hjelpespørsmål: Kan du gi et eksempel

Svar:

Hvordan kan dere samarbeide eller samarbeider dere med hår og make - up

Hjelpespørsmål: Kan du utdype dette mer?

Svar:

Hvis du skal samarbeidet med en stylist

**Hvilken helhetlig kunnskap og erfaring mener du en ferdig utdannet hår og make – up
stylist bør ha?**

Svar:

Hva mener du vi bør vektlegge i undervisningen for å utdanne dyktige stylisten?

Svar:

Veiledningsdokument til Prosjekt til fordypning i Vg2 frisørfag

I dette prosjektet har vi valgt å lage et veiledningsdokument. Dette for at alle lærerne som deltar skal ha en felles forståelse av våre tanker rundt undervisningsopplegget.

Først og fremst ønsker vi å være imøtekommende for hva som kan være spennende, relevant og meningsfylt undervisning for elevene. Derfor er interessebasert læring og elevmedvirkning vektlagt. Samtidig ønsker vi en spennende og tidsriktig undervisning og har kartlagt elevenes interesser og markedets behov etter dette.

Elevenes læreforutsetninger:

For at elevene skal oppfatte opplæringen som relevant i forhold til egne yrkesambisjoner, er det helt vesentlig for oss lærere å kartlegge elevenes interesser. Tilbakemeldingen fra alle elevene ga oss klare indikasjoner på at de ønsket å jobbe med helhetlig stylistarbeid. Samtidig ble elevene informert om felles læringsmål ved siden av de individuelle. Deretter vektla vi igjen at det var elevenes ønsker som var i fokus, og oppgaven i Ptf ble utarbeidet ut i fra dette.

Elevene har lite erfaringer med å jobbe tvers av klassene, men har jobbet i grupper innen sin klasse.

Etter ønske fra noen av foreldrene, er det tre elever som ikke bør samarbeide eller jobbe i samme gruppe.

4 elever sliter med språkvansker (skriftlig og muntlig) da norsk ikke er morsmål. Avdelingen har ingen tildelt ressurs på dette området.

Begge gruppene har elever med sosiale problemer av ulik art.

Læringsmiljøet i begge gruppene er varierende, 3-4 elever i hver gruppe har en utfordrende oppførsel som kan påvirke læringsmiljøet til gruppen som helhet.

7-8 elever med konsentrasjonsvansker.

Elevenes tilbakemelding på hva de ønsket å jobbe med i Ptf:

Hms

Kundekommunikasjon

Oppsetting

Make up

Farge alt\ mini coloration

Helhet

Extention

Negldesign

Parykk

Hodebunnsmassasje

Stylist

Brudepynt

Herreklipp

Moteklipp

Rammer:

Det er 26 elever i gruppen

Tid:

Elevene har fem fredager med åtte timers undervisning til rådighet fra uke 6 -11 med avbrudd av vinterferien i uke 9.

Det er utarbeidet en ny lokal læreplan, derfor er det krav til oppgaven at elevene fyller ut individuell læreplan for gitt periode, med arbeidsplan for det praktiske arbeidet. Dette skal godkjennes av veiledere på skolen før elevene setter i gang med det praktiske arbeidet. I

denne oppgaven gjøres dette digitalt på fiff. Den lokale læreplanen ligger til grunn for dette arbeidet.

Rom:

Skolens frisørsalong, teori rom, bedrifter andre aktuelle arenaer som er avklart med veiledere.

Utstyr:

Elevene har eget frisørutstyr.

Skolen har diverse digitale verktøy til dette behovet

Prosjektet er sponset hårstyling produkter av Cutrin. Det er også sponset med make up, hvor mye er usikkert før i begynnelsen av uke 7 fordi sponsor er bortreist.

Elevene blir underveis oppmuntret til å være kreative til å finne egne rekvisitter eller andre aktuelle ting til prosjektet. Dette bør ikke koste noe, kan være gjenbruk el.

Lærerne har tatt med en mappe med alt av nødvendig teori innen opplæringen som elevene kan ta kopier av og skrive av. Det er opplæringsbok på fiff, og alle elevene har hver sin PC og kan finne nødvendig informasjon på internett.

Uke 7 kommer det en fotograf som er ment som en inspirasjon og kan komme med noen gode tips på hvordan han jobber for ulike oppdragsgivere.

Lærernes faglig kompetanse og erfaringer:

Gode samarbeidsevner

Frisører og frisørfaglærere med bred yrkeserfaring

Fagutdannet Make up artist

Helhetlig erfaring innen hår og makeupstyling fra moteshow, foto opptak til magasiner og tv reklame.

Farge- og stil konsulenter

Andre arenaers innvirkning:

Relevans og samfunnsnytte: De nasjonale føringene er viktige for planlegging, gjennomføring og vurdering av opplæringen (st. meld. nr 30 (2003-2004). Derfor oppsummerer vi kort relevans

og samfunnsnytte. Den skolebaserte fag- og yrkesopplæring får ofte kritikk for og ikke være oppdatert nok for samfunnets og arbeidslivets kompetansebehov. Det er derfor et klart mål at fag- og yrkesopplæringen skal utdanne gode fagfolk som ivaretar markedets behov for produkter og tjenester.

Siden samfunnet, moter og trender er i konstant utvikling har vi rettet noen av rammebetingelser mot å samarbeide med arbeidslivet. Med dette ønsker vi å utvikle yrkesrelevant innhold og arbeidsoppgaver i undervisningen opp mot de bransjer som ønsker å vise frem sine produkter i en eller annen form for visuell kommunikasjon. Vi sikter da ikke bare til frisørbransjen alene, men da også andre bransjer som har behov for frisørens helhetlige kompetanse. Derfor har vi snakket med flere av de bransjene dette berører: Reklamebyrå, brudesalong/selskapsklær, frisørsalong og teater.

Tilbakemeldingen gav klare indikasjoner på at de ønsket hår- og make up stylinger som arbeidet helhetlig. I tillegg ønsket de at stylistene skulle være kreative generelt, men også når det gjaldt rekvisitter og oppfinnsomhet.

Tidligere erfaringer viser at frisører og elever ikke har jobbet mye med foto. I mange sammenhenger bør frisører ta gode bilder av egne arbeider for å vise dem frem. Derfor vil de tidlig i prosjektet få noen timers innføring i dette av en erfaren fotograf.

Læringsmål:

Individuelle læringsmål:

Læringsmålene skal være relevante, kommuniserbare og forståelige for elever og andre. Derfor er det viktig at vi lærere er tydelige på dette i planleggingsfasen av arbeidet med de individuelle læringsmålene.

Læringsmålene kan være knyttet til deler av en arbeidsprosess eller omfatte kompetanse knyttet til hele arbeidet ut i fra VG3 læreplanen.

Felles læringsmål:

Etter at læringsarbeidet er gjennomført skal elevene kunne:

Produksjon

P9- Dokumentere, kvalitetssikre og presentere arbeidsprosesser og egne frisørarbeider
Frisyredesign

F7- Presentere og dokumentere eget arbeid visuelt, verbalt og ved hjelp av digitalt verktøy.

F3- Lage og bruke arbeidstegninger og annen visuell informasjon i produktutvikling og produksjon

F10- Vurdere eget arbeid i lys av trender og markedsbehov

Innhold:

Det faglige innholdet vi ønsker elevene skal sitte igjen med etter at dette prosjektet er ferdig er blant annet; En økt bevisstgjøring av hva som kler hver enkelt kunde, ut i fra anatomiske forutsetninger, ønske, type og stil. Dette er et enormt stort område og samarbeid og erfaringsdeling vil styrke deres kunnskap av faginnholdet.

I denne oppgaven kan elevene jobbe sammen helhetlig, eller etter ulike mål innen frisørfagets stil, hår og make up styling ut i fra egne interesser. Det faglige innholdet vil derfor variere fra elev til elev.

Læreprosessen:

For at elevenes relevans og mening skal vektlegges blir prosjektet veldig vidt. Derfor har vi valgt å bruke mye tid i innføringsfasen. Dette kan bli både tørt og kjedelig. Alikevull må dette til, dette for å være tydelige på hva og hvordan de skal samarbeide og få til et godt faglig utbytte.

Elevene vil få individuell og gruppeveiledning etter behov av alle lærere som er tilstede både i teori og praksis. Det vil også legges vekt på at elevene skal planlegge dette prosjektet nøye slik at alle til en hver tid vet hva de skal gjøre.

I læreprosessen har vi også valgt å bruke undervisningsprinsippene i MAKVISS + K:

Undervisningsprinsippene i MAKVISS + K:

M: Motivering

Motivasjon og mening er to sider av samme sak. Elevene opplever undervisningen som interessant og meningsfylt når de jobber ut i fra egne interesser. Denne oppgaven er basert på elevmedvirkning og interessebasert læring.

A: Aktivisering

Prosjektet er basert på både praktisk yrkesforankret arbeid og dokumentasjon. Dette gjøres gjennom planlegging, gjennomføring og vurdere under veiledning fra lærere innen fagområdet. Elevene har mulighet til å jobbe på alle arenaer de har behov for, men dette skal alltid avklares med veileder.

K: Konkretisering

Elevene jobber med erfaringsdeling og praksisbaserte oppgaver som er knyttet til det virkelige arbeidsliv ut i fra individuelle og felles mål.

V: Variasjon

Oppgaven er allsidig og tilpasset alles interesser og behov.

I: Individualisering

Elevene jobber med hvert sitt individuelle læringsmål og vil derfor få individuell veiledning og vurdering. Elevene vil få erfaring med både spesialisering og samarbeid på samme tid. Alle elevene har mulighet til å lykkes med denne oppgaven, men vil nå målene på forskjellig måte.

S: Samarbeid

Elevene samarbeider om å utarbeide ett eller flere produkter i grupper etter samme metode som ofte brukes i frisørfaget. De er helt avhengige av et godt samarbeid for å få til et fint sluttresultat.

S: Sammenheng

Prinsippet sammenheng er i dette prosjektet basert på: Helhet og sammenheng som har utgangspunkt i at kunnskaper, ferdigheter og holdninger er knyttet sammen i strukturen av arbeidet de utfører.

K: Kreativitet

Elevene må utvikle gleden ved det vakre både i møte med det kunstneriske uttrykk og ved å utforske og utfolde egne skapende krefter.

Vurdering:

Vurdering handler om å sette verdi på det arbeidet som skal vurderes. Vi ønsker å sette hele arbeidsprosessen og erfaringer i fokus like mye som et godt produktresultat.

Lærerne observerer arbeidsprosessen underveis og skriver lærerlogg etter hver arbeidsdag. Lærerloggen tar utgangspunkt i gruppesamtale der elevene gir tilbakemeldinger verbalt. Dette fordi tidligere erfaringer med denne gruppen viser at elevene ikke ønsker å skrive individuelle logger og de gir liten konkretisering av arbeidet de utfører.

Vurdering er basert på:

Gruppesamtale/med lærerlogg

Observasjon av arbeidsprosess

Dokumentasjon på fiff

Elevene blir vurdert ut i fra:

Helhetlig stylistarbeid i ferdig produkt.

Hvordan de presenterer og dokumenterer arbeidsprosessen fra ide til ferdig produkt på fiff.

Hvordan de vurderer eget arbeidet i lys av trender og markedsbehov. (Er produktet salgbart?)

Hvordan de viser kreative evner i det helhetlige stylistarbeidet.

Hvordan de har arbeidet med individuelle læringsmål.

Faget Prosjekt til fordypning: Helhetlig frisør og stylistarbeide

Oppgave

Navn:		
Skole:	Skoleår: 08/09	Periode: uke 6- 11
Vg3 læreplan for frisørfag		
Andre fag som oppgaven omhandler:		
Tema tittel på oppgaven: Helhetlig arbeid med hår og make up styling		
Felles læringsmål:	<p>Produksjon</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dokumentere, kvalitetssikre og presentere arbeidsprosesser og egne frisørarbeider <p>Frisyredesign</p> <ul style="list-style-type: none"> - Presentere og dokumentere eget arbeid visuelt, verbalt og ved hjelp av digitalt verktøy. - Lage og bruke arbeidstegninger og annen visuell informasjon i produktutvikling og produksjon - Vurdere eget arbeid i lys av trender og markedetsbehov 	
Individuelle læringsmål:	<p>Når arbeidet er utført og lagt frem for undervisningsgruppen, skal jeg kunne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • • • 	
<p>Eleven skal her beskrive hva hun/han ønsker å lære i denne perioden innenfor vg3 plan frisørfag.</p>		
<p>Oppgavetekst</p> <p>Planlegging og gjennomføring</p>	<p><u>Helhetlig arbeid innen hår og make up styling</u></p> <p>Fokuset vil da i denne oppgaven være å tenke et helhetlig stylistarbeide der dere må ha fokus på mange ting for å komme frem til ferdig produkt. Produktet skal være et til tre bilder av ferdig produkt.</p> <p>Dere skal i denne perioden jobbe i grupper på minimum 3 og maks 5. Gruppen skal samarbeide om å lage et ferdig produkt.</p> <p>Dere skal alle jobbe ut i fra både felles og individuelle læringsmål for denne perioden. Dette innen helhetlig arbeid med hår og make up styling.</p> <p>Først skal du velge hva du har mest lyst til å jobbe med innen ditt interesseområde.</p> <p>Eksempler kan være: frisyredesign, make up, farge, digitalt verktøy (foto), helhetlig stylistarbeid innen klær, osv.</p> <p>Gruppen velger selv tema, men blir da satt sammen i forhold</p>	

	<p>til hva den enkelte ønsker å jobbe med. Dere skal i fellesskap komme frem til et ferdig produkt. Dere skal jobbe ut i fra en tenkt bestilling fra en tenkt kunde. En kunde i denne sammenheng kan være reklamebyrå, teater, magasin (blad), kles butikk, et firma som selger make up, brudesalong, musikkbransjen, eller andre som ønsker å vise frem sine produkter ect...</p> <p>Dere skal i denne oppgaven jobbe med levende modeller og sammen komponere og ta bilder av uttrykket dere ønsker. (ikke dukke) Dere må ta hensyn til felles læringsmål.</p>
Rammer for prosjekt til fordypning	Oppstart: Fredag uke 6
	Innlevering på fiff: Fredag 13/3- uke 11
	Der dere dokumenterer arbeideprosessen fra ide til ferdig produkt.
	Innleveringen skal inneholde:
	<ul style="list-style-type: none"> • 1-3 Bilder av ferdig produkt • Felles presentasjon/dokumentasjon av arbeidsprosessen fra ide til ferdig produkt/bilder.
	Opplæringsboka på fiff skal inneholde:
	<ul style="list-style-type: none"> • Arbeidsplan med arbeidsfordeling og individuelle læringsmål. (Godkjennes i uke 6 og fylles videre ut til innlevering i uke 11). • Innlevering av tre individuelle arbeidslogger.
	Veiledere: Stine & Aina og de andre lærerne som er tilstede. Og veiledere ute på ulike arenaer der dette er avtalt.
Rom og utstyr: Salongen og/ eller andre arenaer. Div produkter som er sponset til prosjektet. (dette får dere en oversikt over)	
Bedrift: Dette må avtales hvis nødvendig.	
Arbeidstid: Alle timene i Ptf, det vil si hver fredag fra uke 6 til og med fredag i uke 11.	
Annet: Det er krav til oppgaven at dere fyller ut individuell opplæringsbok for gitt periode, med arbeidsplan for det praktiske arbeidet som skal godkjennes av veileder på skolen før dere setter i gang.	

<p>Vurdering:</p> <p>Formell karakter</p>	<p>Dere blir vurdert ut i fra:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Helhetlig stylistarbeid i ferdig produkt. • Hvordan dere presenterer og dokumenterer arbeidsprosessen fra ide til ferdig produkt på Fiff. • Hvordan dere vurderer eget arbeidet i lys av trender og markedsbehov. (Er produktet salgbart?) • Hvordan dere viser kreative evner i det helhetlige stylist arbeidet. • Hvordan dere har arbeidet med individuelle læringsmål.
<p>Egne kommentarer:</p>	